

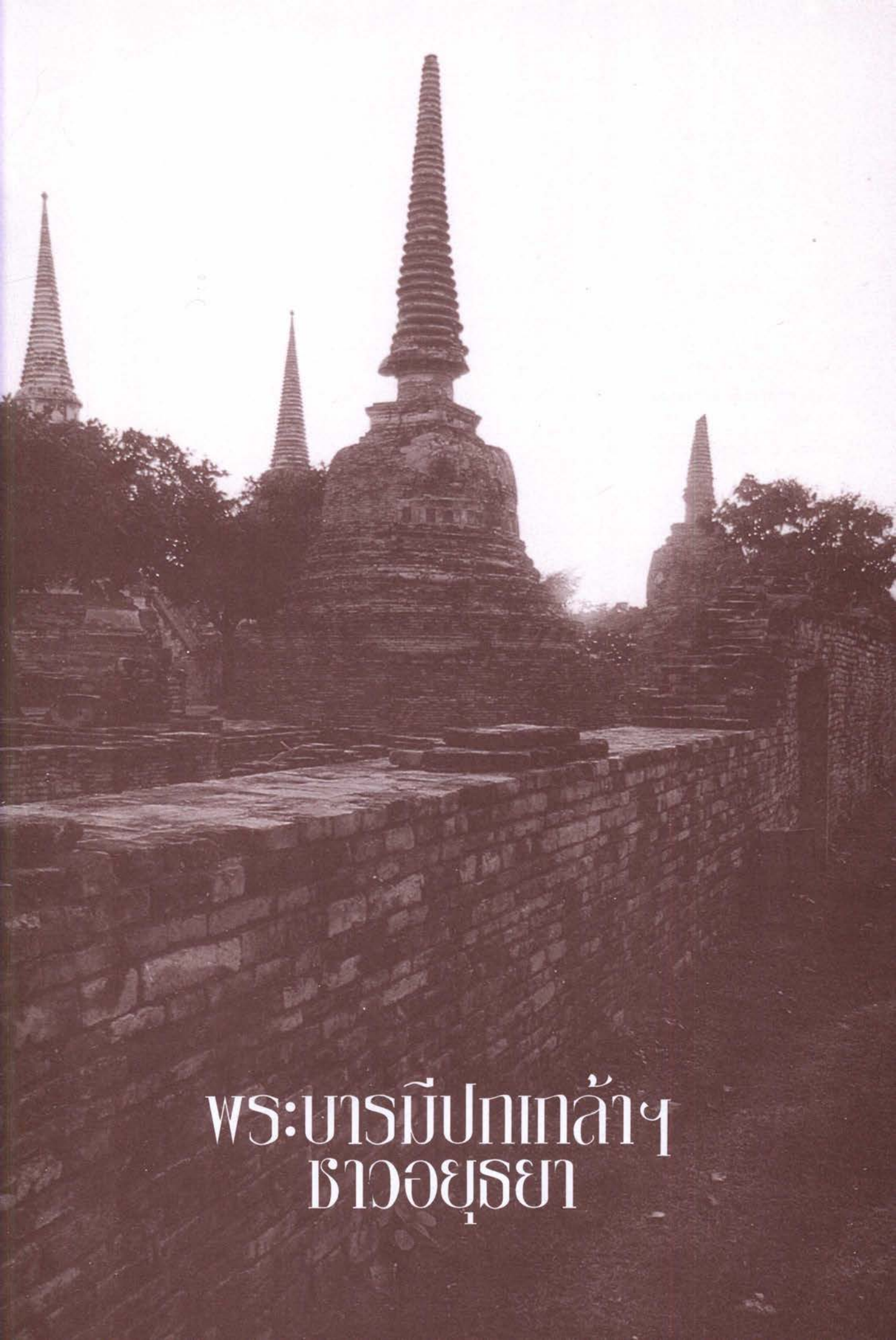

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ธาวอัยยุธา

สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

မြန်မာနိုင်ငံတော်
ပညာရေးဝန်ကြီးဌာန

พระบรมมหารัชมิ่ง
วัดอโยธยา

ISBN 974-8165-55-8

พระบารมีปกเกล้าฯชาวอยุธยา

เจ้าของ สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

บรรณาธิการบริหาร

รศ.ดร.บุหงา วัฒนะ

ผู้ช่วยบรรณาธิการบริหาร

ผศ.จินตนา เวชมี

บรรณาธิการ

ผศ.ศรีธันว์ อยู่สุขชี

กองบรรณาธิการ

ผศ.ปิยะวรินทร์ สุธาร์ตัน

นายธงชัย รักซ้อน

นายสุวิทย์ ไวยกุล

นายวิษุกร นาคอน

นางสาวสุชาลินี นิลแสง

นางสาววิภาวี วิโรจน์พันธุ์

ผศ.สุธรรม ชาคะสิงห์

นางไพลิน ศรีสะอาด

ผศ.พนอ เพชรสม

ผศ.ปรียาพันธ์ แสงพานิช

ผศ.มงคล พูนเพิ่มสุขสมบัติ

ผศ.वलันต์ จันทรวงศา

ผศ.อนันต์ รัตนภาณุศร

นางสาวรัตนา รักสกุลพาณิชย์

ปก-ศิลปกรรม-รูปเล่ม ผศ.นิพนธ์ ทวีกาญจน์

สำนักพิมพ์สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา โทร. 035-241196,241407 ต่อ 111

คอมพิว นางสาวนงลักษณ์ แซ่มโซติ

นางนุชจรี สิงห์ฤกษ์

พิมพ์ 2542

จำนวนพิมพ์ : 3000 ฉบับ

พิมพ์ที่ โรงพิมพ์เทียนวัฒนา อยุธยา โทร. 035-335527, โทรสาร 335578

สำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ

เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 6 รอบ ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ได้จัดทำวารสารพิเศษ “พระบารมีปกเกล้าฯ ชาวอยุธยา” เพื่อเทิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในการนี้ สำนักราชเลขาธิการได้อนุญาตให้ใช้ตราสัญลักษณ์งานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 6 รอบ 5 ธันวาคม 2542 และสำนักพระราชวัง ได้ให้ความอนุเคราะห์ภาพพระราชกรณียกิจที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา มีความซาบซึ้งและสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณเป็นที่ยิ่ง จึงขอถวายความจงรักภักดีแด่องค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และพระบรมราชจักรีวงศ์ตลอดไป

ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อมขอเดชะ

ข้าพระพุทธเจ้า อธิการบดี

คณาจารย์ ข้าราชการ และนักศึกษา

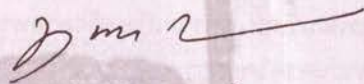
สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

คำนำ

ในพระราชวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช จะทรงมีพระชนมายุครบ 72 พรรษา ในปี 2542 นี้ ปวงข้าพระพุทธเจ้า อันประกอบด้วย คณะผู้บริหาร คณาจารย์ ข้าราชการ เจ้าหน้าที่ ลูกจ้าง นักศึกษา ตลอดจนนักเรียนสาธิต ของสถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ต่างเห็นพ้องร่วมกันว่า ด้วยสำนักในพระมหากษัตริย์คุณที่พระองค์ทรงมีต่อปวงชนชาวไทยทั้งมวลตลอดมา สมควรได้มีการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย เพื่อแสดงออกถึงความจงรักภักดีที่มีต่อเบื้องพระยุคลบาท และด้วยความสำนึกในพระมหากษัตริย์คุณในพระองค์ท่าน ดังได้กล่าวมาแล้ว สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา จึงได้จัดกิจกรรมเพื่อเฉลิมพระเกียรติ ให้ปรากฏต่อมวลชน และสาธารณชนหลายประการ เป็นต้นว่า การจัดประชุมทางวิชาการเรื่อง “พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ในฐานะบรมครูทรัพยากรน้ำของแผ่นดิน” การจัดโครงการนาร่อง ไร่นาสวนผสมตามทฤษฎีใหม่ตามโครงการพระราชดำริ และการจัดแสดงมินิแสง-เสียง เรื่อง “อยุธยาอิงแมนสุร สุระโลก” บริเวณวัดบรมพุทธาราม ซึ่งอยู่ในเขตพื้นที่ของสถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ในปัจจุบัน

การจัดทำวารสารพิเศษเรื่อง “พระบารมีปกเกล้าชาวอยุธยา” ฉบับนี้ก็เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมเฉลิมพระเกียรติของพระองค์ท่านอีกเช่นกัน โดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะที่แตกต่างจากวารสารอื่น ๆ คือ มุ่งรวบรวมพระราชกรณียกิจ หรือโครงการตามแนวพระราชดำริของพระองค์ท่าน ที่มีปรากฏในพื้นที่ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นหลัก อันแสดงถึงพระบุญญาบารมีของพระองค์ท่านที่ปกเกล้า ‘ชาวอยุธยา’ ทั้งมวล ให้ประสบความสุข ความสำเร็จ ในกิจการงานในหน้าที่ได้มากยิ่งขึ้น ได้มีวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับสภาพของสังคมและเศรษฐกิจของประเทศชาติในปัจจุบัน ได้มองเห็นแนวทางในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น สามารถดำรงชีวิตอยู่รอดได้ และร่วมกันพัฒนาท้องถิ่นของตนได้เป็นอย่างดี วารสารเล่มนี้จึงมุ่งหวังให้เป็นวารสารที่มีการบันทึกภาพเหตุการณ์ ตลอดจนข้อมูลต่าง ๆ ที่มีอยู่จริง ในพื้นที่ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา นับแต่ก่อนที่พระองค์จะขึ้นครองราชย์เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบันนี้ เพื่อบันทึกไว้เป็น ประวัติศาสตร์ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และของชาติสืบต่อไป

การจัดทำวารสารเล่มนี้ ได้รับความกรุณาเป็นอย่างยิ่งจากผู้ทรงคุณวุฒิทั้งจากส่วนกลาง และส่วนท้องถิ่น ที่ได้กรุณาเขียนบทความ อันมีคุณค่ายิ่ง ให้แก่สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ในนามของสถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ขอกราบขอบพระคุณทุกท่านมา ณ โอกาสนี้ด้วย และขอขอบคุณคณาจารย์ ข้าราชการ และเจ้าหน้าที่ของสถาบันทุกท่าน ที่มีส่วนช่วยกันจัดทำวารสารเล่มนี้ให้สำเร็จลุล่วงตามความมุ่งหมายที่ตั้งไว้ทุกประการ

(รศ.ดร.บุหงา วัฒนนะ)

อธิการบดีสถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

สารบัญ

1	พระบารมีปกเกล้าฯ	
2	ได้ร่ำเงาแห่งพระบารมี	
	ในโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ.....	ยุวัฒน์ วุฒิเมธี
10	สถาบันพระมหากษัตริย์	
	ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย.....	ทองต่อ กล้วยไม้ ณ อยุธยา
20	ศูนย์ศิลปาชีพ บางไทรฯ.....	ธานินทร์ กรัยวิเชียร
28	เศรษฐกิจพอเพียงกับการแก้ภาวะวิกฤต.....	เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์
36	ข้อคิดบางประการ จากพระราชนิพนธ์ “พระมหาชนก”	
	บทวิเคราะห์ แวนทิพย์ส่องอุดมศึกษา.....	สุนน อมรวินวัฒน์
40	ทฤษฎีใหม่ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว	
	กับทฤษฎีประชาธิปไตยใหม่สำหรับโลกในสหัสวรรษที่สาม.....	อมร รักษาสัตย์
56	จิตรกรรมฝีพระหัตถ์ “อัครศิลปิน”.....	นิพนธ์ ทวีกาญจน์
64	พระธรรมราชา พระผู้ทรงจรโลงพระพุทธศาสนาในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา.....	วิภาวี วิโรจน์พันธุ์
70	พระมหากษัตริย์คุณต่อบุคลากรและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ.....	บวรเวท รุ่งรุจี
71	พระเจ้าอยู่หัว กับงานโบราณคดีและประวัติศาสตร์.....	ปฏิพัฒน์ พุ่มพงษ์แพทย์
78	น้ำ.....เพื่อพสกนิกร.....	พิชัย รัตนานคร
85	การจัดสรรและพัฒนาที่ดิน เพื่อเกษตรกรรม	
	โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ.....	สมชัย อร่ามพงษ์พันธ์
90	พระราชพิธีบวงสรวงสังเวศ สมเด็จพระมหากษัตริย์ในอดีต.....	บุหงา วัฒนนะ
99	พระผู้เป็นมิ่งขวัญปวงประชา กับแนวพระราชดำริ	
	เพื่อน้อมนำไปพัฒนาการศึกษาในท้องถิ่น.....	เจริญ แสงภักดิ์
108	ความทรงจำของชาวจังหวัดพระนครศรีอยุธยา	
	ในพระราชพิธีรัชมงคล 5 กรกฎาคม 2531.....	โอภาส ศรีสะอาด
114	พระราชดำริพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในการอนุรักษ์และการสร้างอนุสรณ์สถาน	
	พระบรมราชานุสาวรีย์ และพระราชนุสาวรีย์ ณ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา.....	วนิช สุธาร์ตัน
125	เขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ พระมหากษัตริย์คุณล้นเกล้าฯชาวอยุธยา.....	ศรีธันว์ อยู่สุขชี
134	เกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา.....	ภาสกร นันทพานิช/ปัญญา คงทรัพย์
138	โครงการพัฒนาเกษตรกรรมเบ็ดเสร็จตามพระราชดำริ	
	จังหวัดพระนครศรีอยุธยา.....	สหัส บุญญาวิวัฒน์
142	ตามรอยเบื้องพระยุคลบาทในการอนุรักษ์เทคโนโลยีพื้นบ้านการทำมัตอร์ญุก.....	โอภาส ศรีสะอาด
150	พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับพระราชอาคันตุกะที่อยุธยา.....	ปิยะวรรณ สุธาร์ตัน
156	เศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง วิธีการพัฒนาที่ยั่งยืน.....	มงคล ชาวเรือ/สุธรรม ชาดะสิงห์
163	พระบารมีร่มเกล้าฯชาวอยุธยา.....	บทสัมภาษณ์
174	ตามรอยพระยุคลบาท.....	ระยัยศรี กาญจนะวงศ์ พงษ์จันทร์ คล้ายสุพรรณ
188	แนะนำผู้เขียน	

พระบารมีปกเกล้าฯ

ขอเดชะ พระภัทรมหाराช
ข้าพระพุทธเจ้าชาวราชภัฏอยุธยา

ถวายบังคมแทบพระบาทนาถา
ลำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ

พระราชทานนามชื่อ “ราชภัฏ”
สถาบันการศึกษาทรงกรุณาย์

ข้าแห่งพระมหากษัตริย์เกื้อหนุน
ใต้บุญบารมีจักรีวงศ์

ตราพระราชลัญจกรล้ำค่า
เป็นดวงตราสถาบันตั้งจำนง

มีมंहามงคลสูงส่ง
ตามรอยบาทหงส์องค์ราชันย์

ขอเดชะ พระบารมีปกเกล้าฯ
จะจงรักภักดีตราบนิรันดร์

ข้าพระพุทธเจ้าขอถวายคำมั่น
สานความฝันอันยิ่งใหญ่ให้เป็นจริง

จะอบรมสั่งสอนบรรดาศิษย์
มีขันติวิริยะไม่ประวิง

ให้ชื่อสัตย์สุจริตในทุกสิ่ง
อ้างอิงคุณธรรมพระราชทาน

บอกกล่าวพวกเขาให้รักชาติ
“เย็นศิระเพราะพระบริบาล”

นับถือศาสนาพุทธเป็นสุขสานดี
พึงสอนลูกหลานต่อต่อไป

เจ็ดสิบสองพรรษามหาราช
เสียงแซ่ซ้องถวายพระพรชัย

ฟ้างเพียงโลกธาตุหวาดไหว
ขอให้ทรงพระเจริญ เทอญ

ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อม ขอเดชะ
ข้าพระพุทธเจ้า ผศ.พงษ์จันทร์ คล้ายสุบรรณ์ ผู้ประพันธ์
ในนามของคณาจารย์ ข้าราชการ เจ้าหน้าที่ นักศึกษา
สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

ใต้ร่มเงาแห่งพระบารมี ในโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ยุวัฒน์ วุฒิบะธี

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหาราช เสด็จพระราชสมภพ ณ โรงพยาบาลเมาท์ออบอร์น (Mount Auburn) เมืองเคมบริดจ์ (Cambridge) รัฐแมสซาชูเซตส์ (Massachusetts) สหรัฐอเมริกา เมื่อวันที่ ๖ เดือนธันวาคม ค.ศ. ๑๙๒๗ (ตรงกับวันที่ ๕ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๗๐) มีพระนามเดิมว่า พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าภูมิพลอดุลยเดช เป็นพระราชโอรสพระองค์เล็กในสมเด็จพระราชบิดาเจ้าฟ้ามหิตลอดุลยเดช กรมหลวงสงขลานครินทร์ (พระราชโอรสในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระศรีสวรินทิราบรมราชเทวี) และสมเด็จพระราชชนนีศรีสังวาลย์ ซึ่งภายหลังทั้งสองพระองค์ได้รับการเฉลิมพระนามาภิไธย เป็นสมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก และสมเด็จพระศรีนคริน

ทราบมราชชนนี มีพระเชษฐภคินีและสมเด็จพระบรมเชษฐาธิราช คือ สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ประสูติเมื่อวันอาทิตย์ที่ ๖ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๖๖ ณ กรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ กับพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล เสด็จพระราชสมภพเมื่อวันที่ ๒๐ กันยายน พุทธศักราช ๒๔๖๘ ณ เมืองไฮเดลแบร์ก ประเทศเยอรมนี

เมื่อพุทธศักราช ๒๔๗๑ ได้โดยเสด็จสมเด็จพระบรมราชชนก ซึ่งทรงสำเร็จการศึกษาปริญญา แพทยศาสตรบัณฑิต เกียรตินิยม จากมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด สหรัฐอเมริกา กลับประเทศไทย ประทับ ณ วังสระปทุม ต่อมาในวันที่ ๒๔ กันยายน พุทธศักราช ๒๔๗๒ สมเด็จพระบรมราชชนกสวรรคต ขณะนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบันทรงเจริญพระชนมายุได้ไม่ถึง ๒ ปี และเมื่อมีพระชนมายุได้ ๕ ปี

ได้ทรงเข้ารับการศึกษาขั้นต้น ณ โรงเรียนมาแตร์ เดอี กรุงเทพฯ จนถึงพุทธศักราช 2476 จึงเสด็จพระราชดำเนินไปประทับ ณ เมืองโลซานน์ ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ พร้อมด้วย สมเด็จพระบรมราชชนนี พระเชษฐภคินี และสมเด็จพระบรมเชษฐาธิราช เพื่อทรงศึกษาต่อในชั้นประถมศึกษาใน โรงเรียน Miremont ทรงศึกษาวิชาภาษาฝรั่งเศส ภาษาเยอรมัน และภาษาอังกฤษ จากนั้นทรงเข้าศึกษาชั้นมัธยมศึกษาที่ โรงเรียน Ecoe Nouvelle de la Suisse Romande, Chailly-sur-Lausanne เมื่อทรงรับประกาศนียบัตร Bachelier es letters จาก Gymnase Classique Cantonal แห่งเมืองโลซานน์แล้ว ทรงเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยโลซานน์ โดยทรงเลือกศึกษาในแขนงวิชาวิทยาศาสตร์

ในพุทธศักราช 2477 พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้า อานันทมหิดล เสด็จขึ้นครองราชย์เป็นพระมหากษัตริย์ รัชกาลที่ 8 แห่งบรมราชจักรีวงศ์ พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าภูมิพลอดุลยเดช จึงทรงได้รับการสถาปนาขึ้นเป็น สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้าภูมิพลอดุลยเดช เมื่อพุทธศักราช 2478 และได้โดยเสด็จพระราชดำเนินสมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ อานันทมหิดล นิวัตประเทศไทยเป็นครั้งแรกในพุทธศักราช 2481 โดยประทับ ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต เป็นการชั่วคราว แล้วเสด็จพระราชดำเนินกลับไปประเทศ สวิตเซอร์แลนด์ จนถึงพุทธศักราช 2488 จึงโดยเสด็จพระราชดำเนินสมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ อานันทมหิดล นิวัตประเทศไทยเป็นครั้งที่สอง ครั้งนี้ประทับ ณ พระที่นั่งบรมพิมาน ในพระบรมมหาราชวัง

ในวันที่ 9 มิถุนายน พุทธศักราช 2489 สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลเสด็จสวรรคตโดยกระทันหัน ณ พระที่นั่งบรมพิมาน ในพระบรมมหาราชวัง สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้าภูมิพลอดุลยเดชจึงเสด็จขึ้นครองราชสมบัติสืบราชสันตติวงศ์ในวันเดียวกันนั้น แต่เนื่องจากยังมีพระราชกิจด้านการศึกษา จึงต้องทรงอำลาประชาชนชาวไทยเสด็จพระราชดำเนินกลับไปยังประเทศสวิตเซอร์แลนด์ อีกครั้งหนึ่งในเดือนสิงหาคม พุทธศักราช 2489 เพื่อทรงศึกษาต่อ ณ มหาวิทยาลัยแห่งเดิม ในครั้งนี้ทรงเลือกศึกษาวิชากฎหมายและวิชารัฐศาสตร์ แทนวิชาวิทยาศาสตร์ที่ทรงศึกษาอยู่เดิม

ระหว่างที่ประทับศึกษาอยู่ในต่างประเทศนั้น ทรงพบหม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ กิติยากร ธิดาในหม่อมเจ้านักขัตรมงคล กิติยากร กับหม่อมหลวงบัว (สนิทวงศ์) กิติยากร (ภายหลังพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้สถาปนาพระอิสริยยศ หม่อมเจ้านักขัตรมงคลฯ ขึ้นเป็น พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้านักขัตรมงคล เมื่อพุทธศักราช 2493 และขึ้นเป็น พระองค์เจ้าต่างกรม มีพระนามว่าพระวรวงศ์เธอ กรมหมื่น จันทบุรีสุรนาถ เมื่อพุทธศักราช 2495) ต่อมาทรงหมั้นกับ หม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ กิติยากร ในวันที่ 19 กรกฎาคม พุทธศักราช 2492 ณ เมืองโลซานน์ ประเทศสวิตเซอร์แลนด์

ในพุทธศักราช 2493 เสด็จพระราชดำเนินนิวัตพระนคร ประทับ ณ พระที่นั่งอัมพรสถาน พระราชวังดุสิต ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้ตั้งการพระราช

พิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพ พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล ในเดือนมีนาคม พุทธศักราช 2493 ต่อมาในวันที่ 28 เมษายน ปีเดียวกัน ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้จัดการพระราชพิธีราชาภิเษกสมรสกับหม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ กิติยากร ณ พระตำหนักสมเด็จพระศรีสวรินทิราบรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า ในวังสระปทุม ซึ่งในการพระราชพิธีราชาภิเษกสมรสนี้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้สถาปนาหม่อมราชวงศ์ สิริกิติ์ กิติยากร ขึ้นเป็นสมเด็จพระราชินีสิริกิติ์

ในวันที่ 5 พฤษภาคม พุทธศักราช 2493 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ตั้งการพระราชพิธีบรมราชาภิเษกตามแบบอย่างโบราณราชประเพณีขึ้น ณ พระที่นั่งไพศาลทักษิณ ในพระบรมมหาราชวัง เฉลิมพระบรมนามาภิไธย ตามที่จารึกในพระสุพรรณบัฏว่า **พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดลธิเบศรรามาธิบดี จักรีนฤพดินทร สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร** พร้อมทั้งพระราชทานพระปฐมบรมราชโองการว่า **“เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม”** และในโอกาสนี้ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมสถาปนาเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระราชินีสิริกิติ์ ขึ้นเป็น สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินี

หลังจากเสร็จการพระราชพิธีบรมราชาภิเษกแล้วได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงรักษาพระสุขภาพ ณ เมืองโลซานน์ ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ตามที่คณะแพทย์ได้ถวายคำแนะนำ และระหว่างที่ประทับในเมืองโลซานน์ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินี มีพระประสูติกาลพระราชธิดาพระองค์แรก คือ สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าอุบลรัตนราชกัญญา สิริวัฒนาพรรณวดี ซึ่งประสูติ ณ โรงพยาบาลมงซัวซีส์ เมืองโลซานน์ เมื่อวันที่ 5 เมษายน พุทธศักราช 2494 และเมื่อสมเด็จพระเจ้าลูกเธอพระองค์แรกเจริญพระชันษาได้ 7 เดือน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เสด็จพระราชดำเนินนิวัตพระนคร ประทับ ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต จากนั้นทรงย้ายที่ประทับไปประทับ ณ พระที่นั่งอัมพรสถาน พระราชวังดุสิต เนื่องจากทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ปรับปรุงพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน สำหรับเป็นที่ประทับแทนการที่รัฐบาลจะจัดสร้างพระตำหนักขึ้นใหม่ และที่พระที่นั่งอัมพรสถานนี้เอง สมเด็จพระนางเจ้า

สิริกิติ์ พระบรมราชินี มีพระประสูติกาลพระราชโอรสและพระราชธิดาอีกสามพระองค์ คือ

สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้าชาลวงกรณ ประสูติเมื่อวันจันทร์ที่ 28 กรกฎาคม พุทธศักราช 2495 ใน พุทธศักราช 2515 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมสถาปนาขึ้นเป็น สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราลงกรณ สยามมกุฎราชกุมาร

สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนราชสุดา กิติวัฒนาดุลโสภาคย์ ประสูติเมื่อวันเสาร์ที่ 2 เมษายน พุทธศักราช 2498 ใน พุทธศักราช 2520 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม สถาปนาขึ้นเป็น สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาเจ้าฟ้ามหาจักรีสิรินธร รัฐสีมาคุณากรปิยชาติ สยามบรมราชกุมารี

สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี ประสูติเมื่อวันพฤหัสบดีที่ 4 กรกฎาคม พุทธศักราช 2500

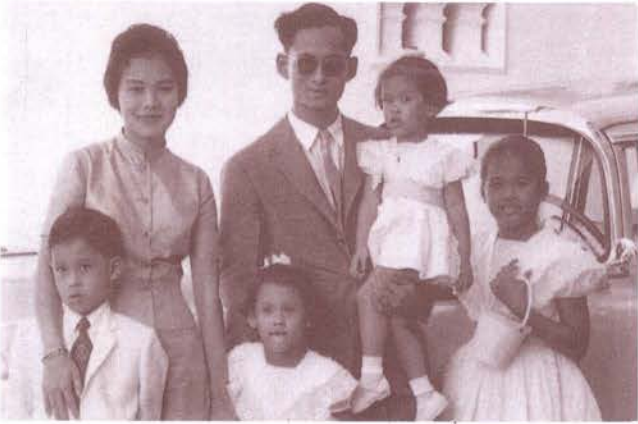
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงผนวช เมื่อวันที่ 22 ตุลาคม พุทธศักราช 2499 ณ พระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม ในพระบรมมหาราชวัง และประทับจำพรรษา ณ พระตำหนักปั้นหย่า วัดบวรนิเวศวิหาร มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินี เป็นผู้สำเร็จราชการทรงปฏิบัติราชการแผ่นดินแทนพระองค์ตลอดเวลา 15 วัน ที่ทรงพระผนวชอยู่ และจากการที่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจในตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ได้อย่างเรียบร้อยเป็นที่พอพระราชหฤทัย จึงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมสถาปนาขึ้นเป็น สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถในปีเดียวกันนั่นเอง และในวันที่ 31 ตุลาคม พุทธศักราช 2500 หลังจากทรงประกอบพิธีเฉลิมพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน ซึ่งได้ต่อเติมขึ้นใหม่แล้ว ทรงย้ายที่ประทับจากพระที่นั่งอัมพรสถาน พระราชวังดุสิต กลับไปประทับที่พระตำหนักจิตรลดารโหฐานพระราชวังดุสิต จนถึงปัจจุบัน

พระบรมราชปณิธานเพื่อประเทศชาติ ประชาชน

นับตั้งแต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช เสด็จขึ้นเถลิงถวัลย์สิริราชสมบัติ ตั้งแต่วันที่ 9 มิถุนายน 2489 พระองค์ทรงแสดงพระบรมราชปณิธานที่จะปกครองประเทศ ดังปรากฏในพระปฐมบรม

ทรงดำรงพระองค์ด้วยคุณธรรมแห่งพระบรมกษัตริยาธิราช ทรงทำนุบำรุงประชาราษฎร์ด้วยความเสียสละ ตรากตรำ พระวรกาย ทรงฝ่าฟันอุปสรรคภัยอันตรายทั้งหลายด้วย พระชตติยมานะ พระวิริยะอุตสาหะ และด้วยพระปรีชา สามารถอันเฉียบแหลมสอดคล้องด้วยหลักวิชา ให้บังเกิดความร่มเย็นเป็นสุขทั่วทั้งแผ่นดินไทย

เสด็จประพาสต้นมาเป็นโครงการพระราชดำริ

ด้วยพระราชปณิธานตั้งมั่นที่จะทรงทำทุกอย่างเพื่อ ประเทศชาติ และไม่ว่าประชาชน และพระราชกรณียกิจน้อยใหญ่ที่จะทรงปฏิบัตินั้น จะต้องสอดคล้องตรงตามสภาพ ปัญหาของท้องถิ่น และปัญหาความต้องการของประชาชน ข้อมูลที่ดีที่สุดคือข้อมูลที่ได้ตรงจากหมู่บ้าน และจากประชาชนที่ประสบปัญหาโดยแท้จริง

ด้วยเหตุนี้ การเสด็จประพาสต้นจึงเป็นพระราชาบาย ที่ทรงต้องการทราบปัญหาของพื้นที่ และประชาชนในการ เสด็จประพาสต้นนั้นทำให้พระองค์ได้ทอดพระเนตรสภาพ ความเป็นจริงของภูมิภาคประเทศทั้งแหล่งต้นน้ำลำธาร สภาพพื้นดิน ป่าไม้ เส้นทางคมนาคม ความทุกข์กันดารต่าง ต่าง ๆ ตลอดจนสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนที่อยู่ ห่างไกลความเจริญ ซึ่งขาดความรู้ ความเข้าใจ ที่จะพัฒนา ความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น จึงมีชีวิตอยู่กันไปตามยถากรรม

วันที่ 18 เมษายน พ.ศ. 2502 วันเริ่มต้นของการ เสด็จประพาสต้น ที่นำมาสู่โครงการพระราชดำริมากมายจน ปัจจุบัน เป็นการเสด็จพระราชดำเนิน บ้านสองพี่น้อง อำเภอกำแพง จังหวัดเพชรบุรี

ในการเสด็จประพาสต้นนั้น ทั้งสองพระองค์ พร้อมด้วยพระเจ้าลูกเธอ และพระเจ้าลูกยาเธอ และเสด็จทอดพระเนตรธรรมชาติของพื้นที่ป่าเขาลำเนาไพร แหล่งต้นน้ำ ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ความอุดมสมบูรณ์ และสภาพพื้นแผ่นดิน ตลอดจนวิถีชีวิตประจำวันของประชาชน ทั้งในด้านการอาชีพ ศาสนา ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม โรงเรียนการศึกษา โดยไม่เลือกหรือแบ่งกลุ่มคน กลุ่มศาสนาใด ๆ พระองค์เสด็จจะไปแทบถ้วนทั่วทุกแห่ง จึงทรงได้รับข้อมูลหลากหลายไปตามพื้นที่หมู่บ้าน กลุ่มคน ทุกระดับชั้น อาชีพ อายุ ทุก ๆ ศาสนา และทุก ๆ ขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมประจำถิ่น จากข้อมูลที่ ได้ทรงทราบเหล่านี้ ทรงนำมาประมวลตรวจสอบเทียบเคียง กับทฤษฎีวิชาการ เทคโนโลยี ประสพการณ์และแนวพระราช

ราชโองการความว่า “เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม”

ในเดือนสิงหาคม 2489 เป็นเวลาสองเดือนกว่า ๆ หลังเสด็จขึ้นครองราชสมบัติสืบราชสันตติวงศ์แล้ว แต่เนื่องจากยังมีพระราชกิจด้านการศึกษา จึงต้องทรงอำนวยการประชาชนชาวไทย เสด็จพระราชดำเนินกลับไปยังประเทศ สวิตเซอร์แลนด์อีกครั้งหนึ่ง ท่ามกลางความเศร้าโศกอาดูร ถวิลหา ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว อานันทมหิตล ของประชาชน เมื่อพระองค์จะต้องทรงจากประชาชนชาวไทย และแผ่นดินไทยไปอีกครั้ง ยังความปริวิตกวิเวกมาสู่ ประชาชนชาวไทยอย่างยากที่จะพรรณนาได้ มวลมหาชน ชาวไทยที่เฝ้าส่งเสด็จอย่างล้นหลาม จึงพากันกล่าวถวาย ความในใจของทุกคนต่อพระองค์ว่า “พระเจ้าอยู่หัวโปรดอย่า ทิ้งประชาชน” พระองค์จึงทรงตรัสต่อประชาชนชาวไทยว่า “เมื่อประชาชนไม่ทิ้งข้าพเจ้า ข้าพเจ้าจะทิ้งประชาชน ได้อย่างไร”

จากพระบรมราชปณิธาน และคำตรัสตอบประชาชน ของพระองค์ ประเทศไทยและประชาชนชาวไทย จึงเป็นแผ่นดิน และประชาชนที่มีบุญอึ่งที่มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข ของประเทศ ที่นำแต่ความสันติสุขร่มเย็นมาสู่ประเทศและ ประชาชนชาวไทย ด้วยพระอิริยาบถและพระราชกรณียกิจที่ ไกล่ชิดเป็นกันเองกับประชาชน ด้วยความแน่วแน่มั่นคง

วินิจฉัยของพระองค์ โดยมีพื้นฐานวิถีชีวิต และภูมิปัญญาชาวบ้าน มาเป็นแนวคิด หลักและวิธีปฏิบัติพื้นฐานเบื้องต้น และนำเอาวิชาการเทคโนโลยีใหม่เข้าไปเสริมหนุนพื้นฐานชาวบ้านและชุมชนให้เข้าสู่กระบวนการพัฒนาสมัยใหม่ ที่ไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้งทั้งในความรู้สึกนึกคิด ทศนคติ ค่านิยม พฤติกรรมของคนในชุมชน และไม่ขัดแย้งหรือทำลายทรัพยากรธรรมชาติ และก่อให้เกิดปัญหาผลกระทบ สิ่งแวดล้อม แต่กลับเป็นการกระตุ้นเร่งรัดประชาชนให้อยากมีส่วนร่วมอยากพัฒนาวิถีชีวิต และชุมชนของตน ตามแนวพระราชดำริอย่างพร้อมเพรียงกัน ซึ่งล้วนเป็นกระบวนการพัฒนาชุมชนทั้งสิ้น ด้วยเหตุนี้ เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2505 ที่เป็นการก่อตั้งกรมการพัฒนาชุมชนขึ้น จึงได้พร้อมใจกันถวายพระนามพระองค์ว่า “พระบิดาแห่งการพัฒนาชุมชนไทย”

ด้วยเหตุที่การเสด็จประพาสต้นครั้งแรก และเป็นเหตุที่มาของโครงการพระราชดำรินั้น เป็นการเสด็จประพาสต้นในพื้นที่ของจังหวัดเพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์ ดังนั้นโครงการตามพระราชดำริจึงเริ่มขึ้นในพื้นที่ 2 จังหวัดนี้ เป็นต้นแบบขยายผลไปทั่วประเทศราบจนปัจจุบันนี้ โดยมีโครงการเริ่มแรกที่สำคัญ ๆ ดังนี้

1. โครงการพัฒนาเขาเต่า อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ประกอบด้วยโครงการขุดอ่างเก็บน้ำ เพื่อให้ชาวบ้านมีน้ำจืดใช้พอเพียง จัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และส่งเสริมการอาชีพ โดยเริ่มการเลี้ยงไก่ แล้วขยายไปเป็นการปลูกผักพืชผลไม้อื่น ๆ

2. โครงการพัฒนาที่ดินบ้านหุบกระพง ในรูปของสหกรณ์การเกษตรหุบกระพง จำกัด ภายใต้ความช่วยเหลือของรัฐบาลประเทศอิสราเอล เป็นโครงการ เน้นการพัฒนาดินปลูกพืชไร่ไม่ผลและเน้นการจัดการรูปสหกรณ์

3. โครงการพัฒนาบ้านดอนขุนห้วย อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี เน้นการพัฒนาดินและปลูกพืชไร่ไม่ผล

ทั้ง 3 โครงการนี้เป็นโครงการเริ่มแรกของโครงการพระราชดำริ อันเป็นผลมาจากการเสด็จประพาสต้น และเป็นโครงการที่สมเด็จพระบรมราชินีนาถทรงเข้าร่วมดำเนินการพัฒนาอาชีพสตรีแม่บ้านด้วยการทรงรับสั่งให้ทดลองปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ในทั้ง 3 โครงการ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีทรงงานด้านการศึกษาในโรงเรียนชั้นประถมศึกษา และงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอฯ ทรงงานด้านค้นคว้าวิจัยด้านอุตสาหกรรมเกษตร และฝึกอบรมแม่บ้านด้านการแปรรูปผลผลิตเกษตร

เช่นการทำน้ำส้มสายชูจากเนื้อสับประรด นับได้ว่าเป็นต้นแบบแรกของงาน และการผสมผสานกิจกรรมของทุก ๆ พระองค์ ที่ได้ทรงงานร่วมกันในพระราชภารกิจต่าง ๆ เพื่อประเทศชาติ และพลสกนิกรของพระองค์ที่มีทรงรู้เหน็ดเหนื่อยมาตราบเท่าทุกวันนี้ และโครงการตามพระราชดำริได้แพร่ขยายออกไปทั่วประเทศ มิเฉพาะในพื้นที่ชนบทเท่านั้น แม้ในพื้นที่เจริญแล้วก็มีโครงการมากมาย นับเป็นแบบอย่างที่ดีของการทำงานเพื่อประเทศและประชาชนที่ผู้รับผิดชอบทุกระดับควรอย่างยิ่งที่จะได้นำมาคิดเป็นเยี่ยงอย่างและปฏิบัติตามอย่างใส่ใจและจริงใจ โดยมุ่งประโยชน์ของประเทศชาติประชาชน เป็นสำคัญ

แนวพระราชดำริด้านการพัฒนาเพื่อความผาสุกที่ยั่งยืน

ดังได้กล่าวมาข้างต้นว่า โครงการพัฒนาตามพระราชดำริทั้งหลายนั้น เนื้อหาของกิจกรรมตามโครงการมีข้อมูลพื้นฐานแนวพระราชดำริมาจากการเสด็จประพาสต้น ดังนั้นกิจกรรมพัฒนาเพื่อความยั่งยืนจึงอยู่ที่

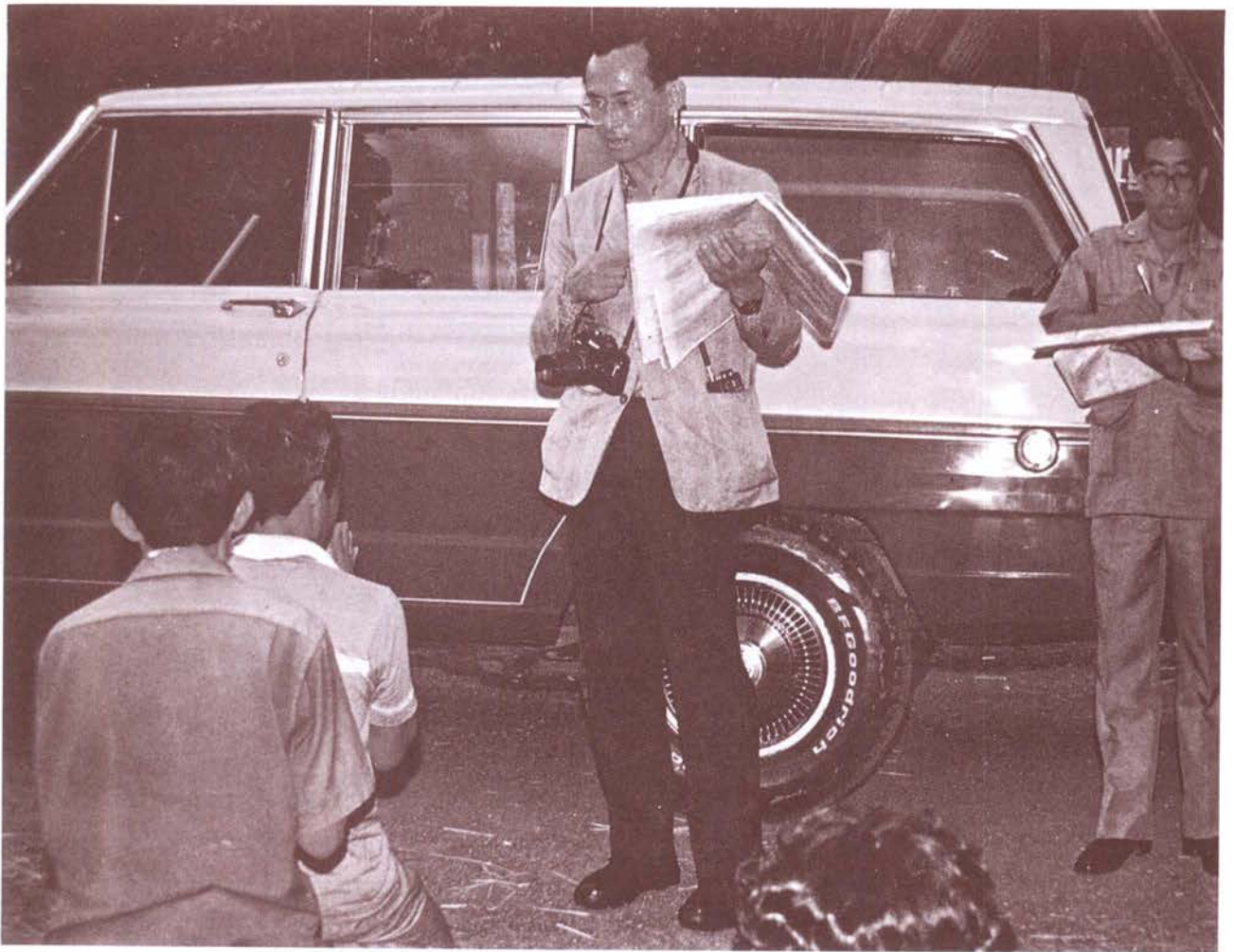
1. การพัฒนาดินที่เสื่อมสภาพให้กลับมามีความอุดมสมบูรณ์ เช่น ที่ดินเสื่อมโทรมบ้านหุบกระพง บ้านดอนขุนห้วย จังหวัดเพชรบุรี บ้านหนองพลับ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ การพัฒนาที่ดินพรุ จังหวัดปัตตานี และนราธิวาส

2. การพัฒนาแหล่งน้ำชุมชนทั้งเพื่อการเกษตรกรรมและอุปโภค บริโภค ในครอบครัว และได้ขยายวงกว้างออกไปถึงการป้องกันน้ำท่วม และภัยแล้ง คือแนวพระราชดำริโครงการแก้มลิง

3. การพัฒนาความรู้ ความสามารถ และศักยภาพของคนทุกเพศทุกวัย ทุกอาชีพ ในเรื่องนี้ทรงให้ความสำคัญแก่โรงเรียนทุกระดับโดยเฉพาะระดับประถมศึกษา (ซึ่งสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ทรงรับพระภาระด้านโรงเรียนชายแดน กับข้าราชการตำรวจตระเวนชายแดน สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงรับด้านศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก)

4. การพัฒนาค้นคว้าในลักษณะผสมผสานทางด้านทฤษฎีวิชาการ เทคโนโลยีกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม วิถีชีวิตการประกอบอาชีพของประชาชน ได้พระราชทานแนวพระราชดำริให้จัดตั้ง “ศูนย์ศึกษาการพัฒนา” ขึ้น จำนวน 6 ศูนย์ตามลำดับดังนี้

1. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา (ต้นแบบโครงการฝึกปลอด

สารพิษ ปลุกผักกางมุ้ง)

2. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทอง อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส (ต้นแบบการพัฒนาที่ดินพรุ ดินเค็ม)

3. ศูนย์ศึกษาพัฒนาภูพานฯ (ต้นแบบการพัฒนาที่ดินทราย ฝายน้ำล้นขนาดเล็ก และพืชน้ำฝน และการปลูกป่า)

4. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ ตั้งอยู่บริเวณป่าขุนแม่กวาง อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ (ต้นแบบการป้องกันการพังทลายของดิน การปลูกหญ้าแฝก)

5. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทราย อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี (ต้นแบบการพัฒนาความอุดมสมบูรณ์ของดิน เสื่อมสภาพและการปลูกพืชที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่)

6. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบน อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี (เน้นการศึกษาพัฒนาป่าชายเลน และนิเวศน์วิทยา ป่าชายเลน และการเพาะเลี้ยง การประมงน้ำเค็ม)

ผลการดำเนินการศึกษาค้นคว้าจากทั้ง 6 ศูนย์นี้ ทำให้ได้ต้นแบบการพัฒนาที่เป็นการผสมผสานทั้งภาควิชาการ ความพร้อมรับและร่วมปฏิบัติของชุมชนได้อย่างแนบเนียน มีผลให้การขยายกิจกรรมไปตามโครงการพระราชดำริต่าง ๆ

เกิดประโยชน์แก่ประชาชนโดยแท้จริงแบบทราบ เข้าใจ ทำได้ดี มีความเชื่อมั่น และสานงานต่อได้ตลอดไปด้วยประชาชนเอง

5. การพัฒนาด้านสุขภาพอนามัยและโภชนาการ เป็นแนวพระราชดำริเกี่ยวกับการประกอบอาชีพการเกษตร ให้เพียงพอต่อการบริโภคในครอบครัวเป็นหลัก กล่าวคือนอกจากจะเน้นย้ำด้านการป้องกันโรค การรักษาพยาบาล การพัฒนาโรงพยาบาล และบริการการแพทย์ต่าง ๆ แล้ว (ซึ่งอยู่ในสายพระโลหิตอยู่แล้ว) ยังทรงให้แนวพระราชดำริว่า หากประชาชนแม้จะยากจนทรัพย์สินเงินทอง แต่ถ้าเพียงมีอาหารพอเพียงก็เป็นทางป้องกันโรคได้อย่างดียิ่ง ดังนั้นแนวพระราชดำริเรื่องอาหารนี้จึงเน้นให้ประชาชนทำการเกษตรที่มีวัตถุประสงค์หลักคือ ผลิตให้พอเพียงบริโภคในครอบครัวให้ได้ถ้วนทั่วทุกครัวเรือน โดยไม่ต้องไปยืม ไปขอ ไปซื้อจากที่อื่นมาบริโภค นับเป็นวิธีการขั้นแรกของการแก้ปัญหาความยากจน ความอดอยาก อันจะนำมาซึ่งโรคภัยไข้เจ็บ เพราะการขาดแคลนอาหารการกิน เครื่องใช้ไม้สอยจะก่อให้เกิดการเจ็บป่วยหลายประการ

เมื่อผ่านขั้นเพียงพอบริโภคใช้สอยในครอบครัวแล้ว ก็ขยับขั้นต่อไปสู่ขั้นเรื่อย ๆ โดยใช้ฐานความรู้ ภูมิปัญญา

ชาวบ้านหนุนด้วยวิชาการใหม่ ๆ ก็เข้าสู่กระบวนการพัฒนา ทั้งคุณภาพและปริมาณ ผนวกเข้ากับการจัดการที่เหมาะสม ทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชน ประเทศไทยเราก็เข้าสู่ระบบประเทศพึ่งพาตนเองได้แบบพอเพียงทั้งประเทศ คนไทย ก็มีความสุขที่ยั่งยืนบนขาของตนเอง และเมื่อมีความชำนาญ ความสามารถ ความสุจริตใจ (ของผู้บริหาร) ก็สามารถ นำพาประเทศเข้าสู่กระบวนการสังคมโลกได้อย่างมีเกียรติภูมิ สง่างามต่อไป

ความกังวลที่ทรงสนพระทัย

กิจการบริหารบ้านเมืองของไทยเรานั้น จริงอยู่ตามระบอบประชาธิปไตย อำนาจการบริหารการปกครองกำหนดนโยบายในการพัฒนาประเทศทุก ๆ ด้าน ซึ่งเป็นกระบวนการทางการเมืองนั้น แม้จะเป็นอำนาจโดยตรงของประชาชนผ่านวิธีการเลือกตั้ง เพื่อให้ได้ตัวแทนของประชาชนมาทำหน้าที่ผู้นำในการบริหารการปกครองและการพัฒนาในทุก ๆ ระดับ

แต่ผลการดำเนินงานในหลาย ๆ ด้าน ไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควรจะเป็น และประชาชน ประเทศชาติขาดโอกาส และความเสมอภาคที่จะได้รับผลของการบริหาร การจัดการของกลุ่มผู้นำ ทำให้พระองค์ทรงมีกังวลวิตกในหลาย ๆ เรื่อง ผู้เขียนจึงขอแนะนำเหตุนี้ ๆ มาสรุปไว้บางประการ ดังนี้

1. ความสันติสุขของประเทศ วันที่ 23 เมษายน 2538 เมื่อคณะกรรมการชาวไทยเชื้อสายจีนที่เป็นผู้จัดงานเฉลิมฉลองปีกาญจนาภิเษก พร้อมด้วยผู้ว่าราชการจังหวัด เข้าเฝ้า ได้ทรงพระราชทานแนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาประเทศไทยมุ่งไปสู่ “การสร้างสันติสุข” โดยทรงตรัสว่า “เราไม่ควรที่จะมุ่งก้าวไปสู่ความเลิศในทางวิทยาศาสตร์ เป็นเลิศทางเทคโนโลยีการสื่อสารคมนาคม ความเป็นเลิศทางอุตสาหกรรม” เพราะสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ต้องใช้ ขยายแพลง ต้นทุนทุก ๆ ด้านแพลง คนของประเทศต้องมีความพร้อม โดยเฉพาะด้านพื้นฐานการศึกษาที่จะสามารถรองรับ และร่วมดำเนินการในวิทยาการใหม่ ๆ เหล่านี้ได้ เราไม่ต้องไปคิดแข่งกับเขา แต่เราต้องมีความฉลาดที่จะหยิบของเขามาใช้ให้เหมาะสมกับประชาชน และประเทศของเรา มีสติ มีไหวพริบจัดการให้ก้าวตามไปติด ๆ ในระยะห่างที่เราไม่เสียหาย

พระองค์ทรงตรัสว่า “แต่ประเทศไทยเราสามารถสร้างความเป็นเลิศที่สุดในโลกได้โดยไม่ยากคือ สร้างประเทศ

ให้มีสันติสุขที่สุดในโลก เพราะประเทศไทยเรามีศาสนาเป็นแนวทางสร้างสันติสุข เรามีขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมที่หล่อหลอมความคิด ค่านิยม พฤติกรรมที่ดีงาม มีความเอื้ออารีย์ต่อกัน มีความรัก เคารพนับถือกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ ผู้หลักผู้ใหญ่ ผู้น้อยได้รับความเอ็นดูรักใคร่เมตตาจากผู้หลักผู้ใหญ่ ผู้มีโอกาสฐานะดีกว่าสูงกว่าอุปถัมภ์กับธรรมชาติช่วย หลาก ๆ ด้าน ประเทศไทยไม่ขาดแคลนทรัพยากรธรรมชาติ หากทุกคนเฉลียวและฉลาด ในการบริหารจัดการที่ดีแล้ว ประเทศไทยเราจะเป็นประเทศที่มีสันติสุขที่สุดในโลก”

2. ความสมัคร์สมานสามัคคี ในวันที่ 4 ธันวาคม 2537 ในคราวที่คณะรัฐมนตรี ข้าราชการ ประชาชนเข้าเฝ้าถวายพระพรชัยมงคล เนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ พระที่นั่งดุสิตาลัย ทรงเป็นห่วงเรื่องความแตกแยกกันของประชาชน โดยเฉพาะคณะผู้บริหารประเทศ อันจะนำมาซึ่งความเสียหาย เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชน จึงทรงให้สติว่าขอให้ประชาชน “รู้จักสามัคคี” ในความหมายคือ รู้จักรักกัน ให้อภัยกัน และรู้สามัคคี สมานฉันท์ สร้างพลังทรัพยากรคน เพื่อรับผิดชอบร่วมกันทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อเผชิญปัญหาต่าง ๆ ของประเทศ จนถึงต้องทรงฝันพระทัยตรัสว่า “ขอให้เลิกกัดกันเสียที” ใครจะคิดอย่างไรไม่ทราบ แต่ (ผู้เขียน) เสียใจถึงกับปิดเครื่องรับโทรศัพท์ทันที พร้อมน้ำตาซึมด้วยเพราะสงสารในพระองค์ท่าน และแค้นใจในผู้ใหญ่ของประเทศ

3. การสรรหาคนดี ทรงมีพระเนตรยาวไกลรอบด้าน เห็นแล้วว่าขณะนี้คนไทย ก็คงเป็นระดับผู้บริหารประเทศอีกนั้นแหละ ประพฤติปฏิบัติไม่เหมาะสมกับการเป็นผู้นำ และกระทำในสิ่งที่มีใช้ลักษณะเป็นการนำ (Leader and Leadership) ซึ่งสภาพเช่นนี้เป็นบรรยากาศสถานการณ์ที่จะนำประเทศสูญเสียในทุก ๆ ด้าน โดยเฉพาะเกียรติภูมิของประเทศไทย จึงได้ทรงมีพระบรมราโชวาท พระราชทานเมื่อ 11 ธันวาคม 2512 ว่า

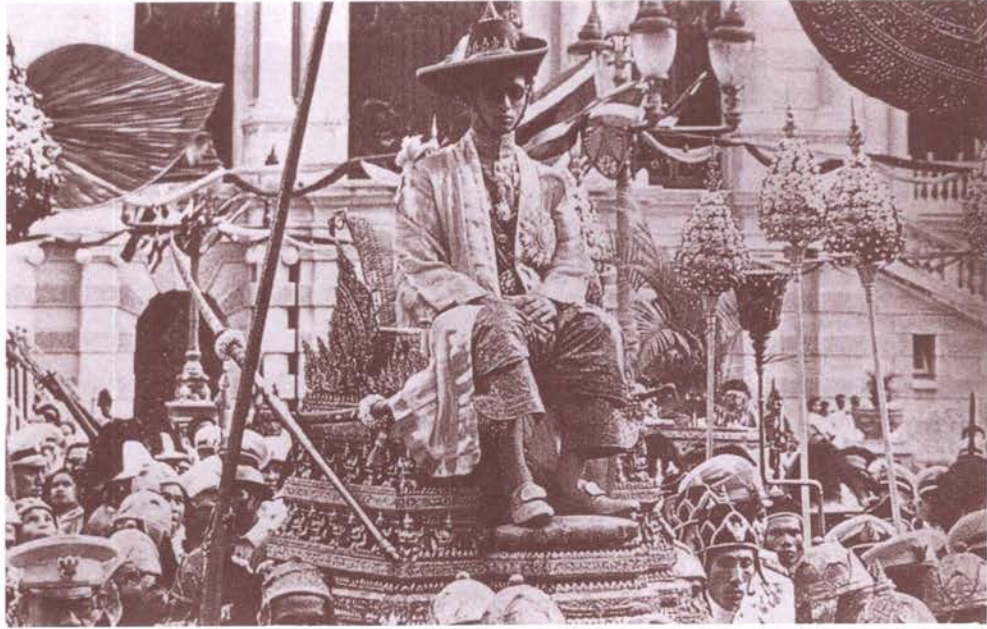
“ในบ้านเมืองนั้น มีทั้งคนดีและไม่ดี ไม่มีใครจะทำให้ทุกคนเป็นคนดีได้ทั้งหมด การทำให้บ้านเมืองมีความปรกติสุขเรียบร้อย จึงมิใช่การทำให้ทุกคนเป็นคนดี หากแต่อยู่ที่การส่งเสริมคนดีให้คนดีได้ปกครองบ้านเมือง และควบคุมคนไม่ดี ไม่ให้มีอำนาจ ไม่ให้ก่อความเดือดร้อน

วุ่นวายได้”

เพียง 3 กรณี ที่ยกมาให้เห็นนี้ (ความจริงยังมีมากมาย) ประชาชนชาวไทยทุกคนต้องเข้าใจ และตระหนัก พร้อมกันกับตั้งสติแน่นแน่วที่จะต้องถวายเป็น ถวายงานสนอง เบื้องพระยุคลบาท ให้สภาพไม่ตึงงามของคนในชาติหมดไปให้ จงได้ เพราะทั้ง 3 ประการนี้ คือบ่อเกิดของการบริหาร ประเทศไปสู่ความไม่จำเริญแบบยั่งยืน โดยเฉพาะเพียงพยายาม ทุกวิถีทางที่จะเป็นเลิศในเรื่องแรกข้างต้น จึงได้ทำให้ประเทศ ประสบปัญหาวุ่นวายทางเศรษฐกิจ จนต้องรบกวนพระองค์ท่าน กลับมาตรัสเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” อีกครั้ง และถึงกับต้อง ทรงนำลิงมาเป็นเครื่องอุปมาอุปมัยในวันที่ 4 ธันวาคม 2541 ซึ่งแสดงว่า พลสกนิกรของท่าน โดยเฉพาะกลุ่มนำการบริหาร ประเทศยังมีผลภาวะครอบงำอยู่ทั้งปัญญาจิตใจ ความเสียสละ ความตั้งใจจริง และความจริงจังในการปฏิบัติงาน เพื่อประเทศชาติ และประชาชนคนไทยเรา

บทความนี้ได้รับมาจากพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2541 ซึ่งแสดงว่า พลสกนิกรของท่าน โดยเฉพาะกลุ่มนำการบริหาร ประเทศยังมีผลภาวะครอบงำอยู่ทั้งปัญญาจิตใจ ความเสียสละ ความตั้งใจจริง และความจริงจังในการปฏิบัติงาน เพื่อประเทศชาติ และประชาชนคนไทยเรา

สถาบันพระมหากษัตริย์ ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

กอบต๋อ กล้วยไม้ ณ ออยุธยา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศที่กล่าวถึงถึงสิทธิเสรีภาพของประชาชน ได้กล่าวยืนยันถึงระบอบการปกครองของประเทศไทย ดังรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน พุทธศักราช 2534 มาตรา 2 บัญญัติว่า “ประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข” เป็นการยืนยันว่าการปกครองของประเทศไทยนั้นต้องมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขของประเทศตลอดไป การศึกษาถึงสถาบันพระมหากษัตริย์ที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ เช่น การเสด็จขึ้นครองราชสมบัติ หรือการสืบราชสันตติวงศ์ พระราชฐานะ พระราชอำนาจในการเกี่ยวข้องกับการบริหารราชการแผ่นดิน เหล่านี้ล้วนแต่เป็นข้อความที่ประชาชนชาวไทยทุกคนควรมีความรู้ความเข้าใจ เพื่อส่งเสริมให้มีการแสดงออกซึ่งความจงรักภักดี เป็นไปโดยถูกต้อง มีพลัง และจะทำให้พระบารมีและพระราชกฤษฎีกาภินิหารได้แผ่ไพศาลเป็นพระเกียรติยศไปชั่วกาลนาน

ดังเป็นที่ทราบกันดีแล้วว่า การปกครองระบอบประชาธิปไตยซึ่งประชาชนเป็นเจ้าของอธิปไตยหรืออำนาจสูงสุดในการปกครองนั้น ปัจจุบันนิยมมีประมุขของประเทศอยู่

2 แบบ คือ พระมหากษัตริย์และประธานาธิบดี ประเทศใดจะมีประมุขแบบใดย่อมขึ้นกับประวัติความเป็นมาของแต่ละประเทศที่ไม่เหมือนกัน ปัญหาว่าประมุขของประเทศควรจะเป็นแบบใดดีเป็นเรื่องที่ถกเถียงกันทางรัฐศาสตร์ไม่สามารถหาข้อยุติได้ โดยอาจสรุปเหตุผลของแต่ละแบบได้ดังนี้

ฝ่ายที่เห็นว่ารูปแบบของประมุขควรเป็นประธานาธิบดีให้เหตุผลว่าเหตุที่ประชาชนเป็นผู้เลือกตั้งประมุขของตนจึงทำให้ไม่เห็นห่างจากกันสามารถเข้าใจความต้องการที่แท้จริงของประชาชน หากประมุขผู้ใดไม่มีผลงาน หรือปฏิบัติงานไม่เหมาะสม ก็ไม่เลือกตั้งผู้นั้นเป็นประมุขอีก

ฝ่ายที่เห็นว่ารูปแบบของประมุขควรเป็นพระมหากษัตริย์ก็มีเหตุผลหลายประการ เช่น

1. พระมหากษัตริย์ทรงเป็นที่มาแห่งเกียรติศักดิ์ เพราะมีพระราชตระกูลสูง ย่อมทำให้เกิดความไว้วางใจและศรัทธาต่อพระองค์สมคำกล่าวที่ว่า “พระราชอาเป็นสง่าแห่งแว่นแคว้น”

2. เหตุที่ทรงรับตำแหน่งเพราะการสืบราชสันตติวงศ์ไม่ใช่เพราะคะแนนเสียงจากผู้ใดจึงทำให้ทรงเป็นกลางทางการเมืองได้อย่างแท้จริง มีผลให้ทรงประสาน

ผลประโยชน์ของชาติลุล่วงได้ด้วยดี

3. เพราะทรงเป็นประมุขของประเทศอย่างถาวร ทำให้ทรงมีโอกาสสะสมประสบการณ์ มีพระปรีชาสามารถ เข้าพระราชหฤทัยถึงปัญหาของการบริหารราชการได้ดีกว่า ประธานาธิบดีซึ่งดำรงตำแหน่งในระยะสั้น

4. ทรงเป็นศูนย์รวมแห่งความเป็นชาติ และความสามัคคีของคนในชาติ ในขณะที่นักการเมืองอื่นไม่สามารถทำได้ เพราะเมื่อมีการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้องก็อาจเกิดความเห็นขัดแย้งกันได้²

จากข้อเท็จจริงที่ผ่านมาในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 เมื่อหลายประเทศอยู่ในภาวะคับขัน เช่น อังกฤษ สวีเดน เดนมาร์กและนอร์เวย์ พระมหากษัตริย์ทรงแก้ไขวิกฤตการณ์ได้ดีกว่าประธานาธิบดี เนื่องจากแต่ละพระองค์มีพระบารมีและพระปรีชาสามารถสูง ประกอบกับทรงได้รับความจงรักภักดีจากพลกนิกรส่วนใหญ่ ส่วนประเทศที่มีการปกครองแบบสาธารณรัฐมีประธานาธิบดีเป็นประมุข เช่น ฝรั่งเศส เยอรมนี และอิตาลีนั้น เหตุที่ประธานาธิบดีต้องผูกพันอยู่กับการเมือง จึงตกเป็นเป้าของการวิพากษ์วิจารณ์โดยตรง แม้จะมีอิทธิพลทางการเมืองเพียงใดก็ไม่เท่าพระบารมีของพระมหากษัตริย์ที่ประชาชนยอมรับด้วยความจงรักภักดี ทั้งนี้โดยไม่จำเป็นต้องยกตัวอย่างพระบารมีแห่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ที่ทรงแก้ไขสถานการณ์อันเลวร้ายของบ้านเมืองมาได้หลายครั้งหลายครา

ดังนั้น ผู้เขียนจึงจำเป็นต้องชักชวนประชาชนคนไทย ขอคุณคณะผู้เปลี่ยนแปลงการปกครอง พุทธศักราช 2475 ว่า คุณงามความดีของคณะท่านประการหนึ่ง คือยังฉลาดที่ตัดสินใจกำหนดให้ประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตย โดยมีพระมหากษัตริย์เป็นพระประมุขของชาติ แทนที่จะเป็นระบอบประธานาธิบดี ทั้งนี้คณะผู้เปลี่ยนแปลงการปกครองคงพิจารณาถี่ถ้วนแล้ว เห็นว่าคนไทยกับพระมหากษัตริย์นั้นมีคู่กันมาตั้งแต่เป็นชาติไทยแล้วไม่สามารถแยกออกจากกันได้ จึงได้ดำรงสถาบันพระมหากษัตริย์ไว้เป็นแต่ให้ทรงอยู่ใต้รัฐธรรมนูญ ดังพระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พุทธศักราช 2475 มาตรา 3 บัญญัติว่า

มาตรา 3 กษัตริย์ทรงเป็นประมุขของประเทศ พระราชบัญญัติก็ดี คำวินิจฉัยของศาลก็ดี การอื่น ๆ ซึ่งจะมีบทกฎหมายระบุไว้โดยเฉพาะก็ดี จะต้องกระทำในนามกษัตริย์

ความเป็นมาของสถาบันพระมหากษัตริย์ไทย

เป็นการยากมากที่จะระบุให้ชัดเจนว่าสถาบัน พระมหากษัตริย์ไทยได้เริ่มต้นมาตั้งแต่เมื่อใด เพราะนับตั้งแต่ชาวไทยได้ “สร้างบ้านแปงเมือง” ขึ้นเป็นหลักฐาน ชาวไทยก็มีพระมหากษัตริย์เป็นพระประมุขคู่กับความเป็นชาติสืบมาจนปัจจุบัน ทั้งนี้บรรพบุรุษไทยเชื่อว่าสวรรค์ได้ประทานพระมหากษัตริย์มา ดังเช่นพงศาวดารลานช้างระบุว่า พระยาแถนคือ พระอินทร์หัวหน้าของเทวดา ได้ส่งเทพบุตรองค์หนึ่งชื่อพ่อขุนบูลมหรือพ่อขุนบรม พร้อมด้วยอาญาสิทธิ์ที่จะลงโทษคนทำผิด ลงมาปกครองคนไทย หรือตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ กล่าวถึงการเชิญกษัตริย์เมืองต่าง ๆ ไปประชุมเพื่อตั้งศักราชใหม่ ประชาชนในเมืองเชียงลาวใกล้ลำน่าน้ำสายไม่มีตัวแทนเพราะขาดกษัตริย์ปกครอง พระยาแถนหรือพระอินทร์ จึงส่งลาวจงเทวบุตร ลงมาถือกำเนิดในโลกมนุษย์ลาวจง เทวบุตรได้บันไดเงินลงมาจากสวรรค์ ตรงบริเวณดอยตุงในปัจจุบัน พร้อมด้วยบริวาร 1,000 คน ชาวเมืองเชียงลาวจึงยกลาวจงขึ้นเป็นกษัตริย์องค์แรก นับเป็นการเริ่มต้นของราชวงศ์ “ลาวจิงกราช” ซึ่งเป็นบรรพบุรุษของพระยามังรายผู้สถาปนา นครเชียงใหม่³

ในวัฒนธรรมเดิมของไทย พระมหากษัตริย์ซึ่งสมัยสุโขทัยเรียกว่า “พ่อขุน” มีหน้าที่ประจักษ์พ่อเมือง เป็นผู้นำออกรบพุ่งในเวลาศึก เป็นทั้งพ่อผู้ปกครอง เป็นตุลาการของราษฎรในเวลาปกติ ความสัมพันธ์ระหว่างพระมหากษัตริย์กับประชาชนเป็นไปโดยสนิทสนม ใครมีถ้อยความอย่างไรก็ไปสั่นกระดิ่งร้องทุกข์ต่อพระมหากษัตริย์ได้ ในศิลาจารึกสมัยสุโขทัยจึงภูมิใจที่จะกล่าวว่า

เมื่อชัวพ่อขุนรามคำแหงเมืองสุโขทัยในน้ำมีปลา ในนามีข้าว เจ้าเมืองบ่เอาจกอบในไพร่

และยืนยันว่าพ่อขุนนั้นได้

ปลูกเลี้ยงฝูงลูกบ้านลูกเมืองนั้นชอบด้วยธรรมทุกคน⁴

ต่อมาเมื่อไทยอพยพมาสู่ลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ได้รับวัฒนธรรมมอญแห่งคัมภีร์พระธรรมศาสตร์มาเจือปนก็เข้ากัน

ได้สันทิตี เกิดอุดมคติที่นิยมให้พระมหากษัตริย์ทรงเป็น
ธรรมิกราชา คือ พระราชาผู้ทรงเคร่งครัดในธรรม ดุจดัง
พระมหาสมมติราชาแห่งคัมภีร์พระธรรมศาสตร์นั้น โดยทรง
บำเพ็ญทศพิธราชธรรม 10 ประการ ทรงประกอบสังคหวัตถุ
คือคุณธรรม 4 ประการ ที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจผู้อื่นไว้ได้
และดำรงพระองค์อยู่ในจักรวรรดิวัตร 12 ประการซึ่ง
เป็นการกล่าวถึงการคุ้มครองบุคคลและสัตว์บางจำพวก และ
การประพฤติพระองค์ในคุณธรรมต่าง ๆ

นอกจากความนิยมของคนไทยที่จะให้พระมหา
กษัตริย์ทรงเป็นธรรมิกราชาดังกล่าวแล้ว ยังมีธรรมเนียมที่
สืบเนื่องมาจาก อัครคัมภีร์ในพระไตรปิฎก ที่ถือว่า
พระมหากษัตริย์จะเสวยราชสมบัติได้ก็โดยสโมสรมมติของ
ประชาชนคือได้รับความยินยอมพร้อมใจจากประชาชน หรือ
ตัวแทนของประชาชน ครั้นเมื่อไทยได้สมาคมกับขอมแล้ว
ฐานะของพระมหากษัตริย์ได้แปรรูปไปบ้าง คือรับเอา
ขนบธรรมเนียมแห่งลัทธิเทวราชของขอมเข้ามาใช้ หมายความว่า
พระมหากษัตริย์ทรงเป็นอวตารของพระผู้เป็นเจ้าของ
บนสรวงสวรรค์ กล่าวคือในพระราชพิธีบรมราชาภิเษก
พระราชครูพราหมณ์พิธีจะได้ร่ายเวทสรรเสริญไกรลาส อยู่เชิญ
พระอิศวรจากเขาไกรลาสเสด็จมาสถิตในองค์พระมหากษัตริย์
ถวายสังวาลพราหมณ์ธูราให้ทรงรับมาสวมพระองค์เคียงซ้าย
เช่นเดียวกับที่พระอิศวรทรง และมีการใช้คำพูดแก่พระมหา
กษัตริย์เช่นเดียวกับที่พูดแก่พระผู้เป็นเจ้าของ เรียกว่า ราชาศัพท์
แต่อย่างใดก็ตาม ลัทธิเทวราชของขอมก็ติดอยู่ที่ภายนอก
เท่านั้น ในจิตใจของคนไทยโดยแท้แล้ว ไม่เห็นว่าพระมหา
กษัตริย์จะเป็นส่วนหนึ่งของพระผู้เป็นเจ้าของได้อย่างไร เพราะ
ความนิยมที่จะให้พระมหากษัตริย์ทรงเป็นธรรมิกราชายังคง
ดำรงอยู่ พระมหากษัตริย์พระองค์ใดไม่ทรงดำรงอยู่ใน
ทศพิธราชธรรม ทำความเดือดร้อนให้แก่ประชาชน เจ้านาย
ที่ใกล้ชิดหรือขุนนางที่มีอำนาจก็อาจถือโอกาสชิงราชบัลลังก์
สถาปนาตนเองเป็นพระมหากษัตริย์แทน ทำให้พระมหากษัตริย์
ต้องทรงระมัดระวังพระองค์ ทรงประพฤติแต่การที่ชอบที่ควร
อยู่ตลอดมา ดังพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
ทรงแถลงไว้ในพระบรมราชาธิบายแก้ไขการปกครองแผ่นดิน
ตอนหนึ่งว่า

อนึ่ง พระบรมราชานุญาตของพระเจ้าแผ่นดิน
กรุงสยามนี้ไม่ได้มีปรากฏในกฎหมายอันหนึ่งอันใด ด้วยเหตุ
ถือว่าเป็นที่ลับที่พื้นไม่มีข้อใดสิ่งอันใด หรือผู้ใดจะเป็น

ผู้บังคับขาดขวางได้ แต่เมื่อว่าตามความที่เป็นจริงแล้ว
พระเจ้าแผ่นดินจะทรงประพฤติกการอันใด ก็ต้องเป็นไป
ตามทางที่สมควรและที่เป็นยุติธรรม...⁵

พระราชฐานะแห่งพระมหากษัตริย์ในระบอบประชาธิปไตย

เมื่อรัฐธรรมนูญตกลงในหลักการที่จะให้พระมหา
กษัตริย์ทรงเป็นประมุขของชาติแล้ว ก็จำเป็นต้องถวายเป็น
ความเคารพยกย่องพระราชฐานะตามสมควร ดังนั้น
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534
จึงบัญญัติว่า “มาตรา 6 องค์พระมหากษัตริย์ทรงดำรงอยู่
ในฐานะอันเป็นที่เคารพสักการะ ผู้ใดจะละเมิดมิได้” เพื่อให้
ทรงดำรงอยู่ในฐานะอันเป็นที่เคารพสักการะ รัฐบาลจึง
จำเป็นต้องให้นายกรัฐมนตรีเป็นผู้บังคับบัญชาสำนักพระราชวัง
เพื่อที่จะดูแลให้มีการรักษาพระราชประเพณีต่าง ๆ เป็น
การถวายพระเกียรติ มีการรับเสด็จ ส่งเสด็จพระราชดำเนิน
มีการใช้ราชาศัพท์และกิริยามารยาทตามแบบฉบับของราชสำนัก
และเพื่อให้พระมหากษัตริย์ ทรงรักษาพระเกียรติไว้ได้
รัฐบาลจึงถวายเงินปี เป็นรายได้แก่พระองค์สูงกว่าข้าราชการ
ธรรมดาทั่วไป แต่โดยข้อเท็จจริง แล้วก็หาเป็นการเพียงพอไม่
ต้องทรงใช้พระราชทรัพย์ส่วนพระองค์เพิ่มเติมปีละมาก ๆ ทุกปี
นอกจากนั้นกฎหมายยังได้คุ้มครองพระมหากษัตริย์สูงกว่า
บุคคลธรรมดา เช่น การประทุษร้ายต่อองค์พระมหากษัตริย์
ตามประมวลกฎหมายอาญา ถือว่าเป็นความผิดเกี่ยวกับ
ความมั่นคงแห่งราชอาณาจักรมีโทษหนักกว่าการทำร้าย
บุคคลทั่วไป ตามมาตรา 107 ถึง มาตรา 112 เช่น
ผู้ใดกระทำการประทุษร้ายต่อพระองค์ หรือเสรีภาพของ
พระมหากษัตริย์ ต้องระวางโทษประหารชีวิต หรือจำคุก
ตลอดชีวิต (มาตรา 108)

การกำหนดให้พระมหากษัตริย์ทรงเป็นที่เคารพ
สักการะ ย่อมเป็นการกำหนดโดยปริยายว่า พระมหากษัตริย์
จะต้องทรงอยู่เหนือการเมือง กล่าวคือ ต้องทรงวางพระองค์
เป็นกลาง ไม่เข้ากับพรรคการเมืองใด การบริหารราชการ
แผ่นดินต้องทรงกระทำกับคณะรัฐมนตรี หรือคณะองคมนตรี
เท่านั้น และจะต้องทรงปลีกพระองค์จากปัญหาข้อขัดแย้ง
ทางการเมืองคือไม่ทรงวิพากษ์วิจารณ์สถานการณ์ทางการเมือง
ในเมืองในที่สาธารณะ ในทางกลับกันย่อมถือเป็นการ
ทางการเมืองว่านักการเมืองจะไม่อ้างถึงพระมหากษัตริย์ว่า
ทรงพระมหากรุณาแก่ตนเป็นพิเศษอย่างไร รวมทั้งไม่นำ

พระราชกระแส พระราชดำริทางการเมืองออกเผยแพร่ต่อสาธารณชนโดยเด็ดขาด

พระราชฐานะที่น่าสนใจอีกประการ คือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 มาตรา 6 วรรค 2 ได้บัญญัติว่า “ผู้ใดจะกล่าวหาหรือฟ้องร้องพระมหากษัตริย์ในทางใด ๆ มิได้” วรรค 2 นี้เท่ากับเป็นการขยายความวรรคแรกคือทรงดำรงอยู่ในฐานะอันเป็นที่เคารพสักการะ ผู้ใดจะละเมิดมิได้ คำว่า ผู้ใด ในที่นี้ย่อมหมายถึงทั้งภาคราชการ และภาคเอกชน การกล่าวหาหรือฟ้องร้องอาจพิจารณาได้เป็น 3 ทางด้วยกัน คือ

1. ทางรัฐธรรมนูญ ผู้ใดจะดำเนินคดียื่นพระมหากษัตริย์ในวิถีทางของรัฐธรรมนูญ เช่น การอภิปรายในสภา การเสนอญัตติต่อสภา ย่อมกระทำมิได้ โดยปกติข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภาย่อมมีข้อกำหนดว่าการอภิปรายจะเยี่ยงอ้างถึงพระปรมาภิไธยไม่ได้อยู่แล้ว ส่วนภาคเอกชนการดำเนินคดียื่นพระมหากษัตริย์อาจเข้าข่ายมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 112 ที่ว่า

มาตรา 112 ผู้ใดหมิ่นประมาทดูหมิ่น หรือแสดงความอาฆาตมาดร้ายพระมหากษัตริย์ พระราชินี รัชทายาท หรือผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ต้องระวางโทษ จำคุกตั้งแต่ 3 ปี ถึง 15 ปี

2. ทางอาญา เจ้าพนักงานจะจับกุมพระมหากษัตริย์มิได้ เพราะศาลยุติธรรมย่อมไม่รับฟ้องขอให้พระมหากษัตริย์เป็นจำเลย หากพระมหากษัตริย์ทรงทำความผิดทางอาญาจะลงโทษพระองค์ได้ก็แต่โดยมาตรการทางสังคมเท่านั้น กล่าวคือประชาชนอาจเสื่อมความจงรักภักดีต่อพระองค์ไปจนทำให้ถึงกับสละราชสมบัติในที่สุดก็ได้

3. ทางแพ่ง ผู้ใดจะฟ้องร้องพระมหากษัตริย์ในทางแพ่งไม่ได้เช่นกัน แต่ประชาชนอาจฟ้องสำนักงานทรัพย์สิน

ส่วนพระมหากษัตริย์ซึ่งเป็นนิติบุคคล หรือฟ้องผู้จัดการทรัพย์สินส่วนพระองค์ได้โดยตรง^๖ ทางที่สมควรแล้วผู้ที่มีปัญหาในด้านทางแพ่งกับพระมหากษัตริย์อาจถวายฎีกาขอรับพระมหากรุณาธิคุณก็จะได้รับผลสำเร็จตามต้องการดีกว่าดำเนินการทางอื่นก็เป็นไปได้

พระราชฐานะที่น่าสนใจยิ่ง คือรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 บัญญัติว่า

มาตรา 7 พระมหากษัตริย์ทรงเป็นพุทธมามกะ และทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภก

หมายความว่า เป็นการบังคับให้พระมหากษัตริย์ต้องทรงนับถือพระพุทธศาสนา และพร้อมกันนั้นก็ทรงเป็นผู้อุปถัมภ์ศาสนาทุกศาสนาในประเทศไทยด้วย การบัญญัติเช่นนี้มีความหมายที่น่าพิจารณา 4 ประการ คือ

1. เป็นการยืนยันรับรองโบราณราชประเพณีว่าพระมหากษัตริย์ทุกพระองค์ต้องทรงเป็นพุทธมามกะ และทรงฝึกฝนในการทะนุบำรุงพระศาสนา ดังพระราชปณิธานแห่งพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชที่ว่า “ตั้งใจจะอุปถัมภก ยอยกพระพุทธศาสนา” และกฎมณเฑียรบาลว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พระพุทธศักราช 2467 หมวดที่ 5 ระบุผู้ที่ต้องยกเว้นจากการสืบราชสมบัติข้อหนึ่งว่าไม่สามารถทรงเป็นอัครพุทธศาสนูปถัมภก

2. เท่ากับรัฐธรรมนูญยอมรับโดยปริยายว่าพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ และมีเอกลักษณ์ยิ่งกว่าศาสนาอื่น ๆ

3. การกำหนดให้พระมหากษัตริย์ทรงเป็นพุทธมามกะ เท่ากับเป็นการค้ำประกันศาสนาอื่น ๆ ว่ามีสิทธิได้รับการอุปถัมภ์จากรัฐทุกศาสนา ทั้งนี้เพราะพระพุทธศาสนามีได้ห้ามการเอื้อเฟื้อแผ่แก่ศาสนาอื่น แต่ถ้าพระมหากษัตริย์ทรงนับถือศาสนาอื่นบางศาสนา การอุปถัมภ์ศาสนาที่ต่างจากตนอาจเป็นบาป เป็นข้อห้ามทางศาสนาก็ได้

4. เป็นการยอมรับว่า ตามรัฐธรรมนูญไทย รัฐกับศาสนามีได้แยกจากกัน และรัฐมีหน้าที่ต้องดูแลอุปถัมภ์ศาสนาด้วย ต่างจากรัฐธรรมนูญของบางประเทศบัญญัติไว้ชัดเจนเลยว่า ไม่มีศาสนาใดเป็นศาสนาประจำชาติ ประชาชนมีสิทธิจะนับถือศาสนาใดก็ได้ หรือไม่มีศาสนาเลยก็ได้ นอกจากนี้รัฐธรรมนูญบางประเทศยังไม่กล่าวถึงเรื่องศาสนาไว้ในรัฐธรรมนูญเลยก็มี

พระราชฐานะในรัฐธรรมนูญที่มีผู้เข้าใจไม่ชัดเจน

อยู่มากคือ มาตรา 8 ที่บัญญัติว่า “พระมหากษัตริย์ทรงดำรงตำแหน่งจอมทัพไทย” การที่ทรงดำรงตำแหน่งจอมทัพนั้นหมายความว่า ทรงเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุดของทหาร คือมีพระราชอำนาจที่จะสั่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม ผู้บัญชาการทหารสูงสุด และผู้บัญชาการทหารทุกเหล่าทัพได้ แต่เนื่องจากเป็นเรื่องราชการแผ่นดินจึงต้องมีรัฐมนตรีคนหนึ่งลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ และภายใต้เงื่อนไขที่ว่านี้ พระมหากษัตริย์จึงมีพระราชอำนาจในการประกาศใช้และเลิกใช้กฎอัยการศึก ตามลักษณะและวิธีการของกฎหมายว่าด้วยกฎอัยการศึก มีพระราชอำนาจในการประกาศสงคราม เมื่อได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา และทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการทำหนังสือสัญญาสันติภาพ หรือสัญญาสงบศึก

ส่วนคำว่า จอมพล นั้น เป็นชั้นยศสูงสุดของทหาร ไม่ใช่ตำแหน่งพระมหากษัตริย์ จึงไม่ทรงมียศทหารใด ๆ ทั้งสิ้น เพราะทรงอยู่ในฐานะสูงกว่าทหารทุกชั้นยศ มีผู้ตั้งข้อสังเกตว่า เวลาทรงเครื่องแบบทหารทรงประดับยศชั้นจอมพล ถ้าเป็นความจริงก็แสดงว่ามีได้ทรงประดิษฐ์เครื่องหมายยศพิเศษขึ้นมา จึงทรงใช้เครื่องหมายชั้นจอมพลเท่านั้นเอง

การสืบราชสมบัติตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ

ประเพณีการสืบราชสมบัติเดิมจะมีระเบียบแบบแผนอย่างใดไม่ปรากฏหลักฐานแน่นอน ต่อมามีการสถาปนาตำแหน่งพระมหากษัตริย์ขึ้นเป็นครั้งแรกในรัชกาลสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 2 (เจ้าสามพระยา) เมื่อพุทธศักราช 1981 โดยทรงตั้งพระราชโอรส คือพระรามศวรเป็นพระมหากษัตริย์ครองเมืองพิษณุโลก ทั้งนี้ พระมหากษัตริย์มีพระราชอำนาจโดยสมบูรณ์ที่จะทรงสถาปนาพระราชวงศ์ที่ใกล้ชิดที่สุดพระองค์ใดขึ้นเป็นพระมหากษัตริย์ เช่น พระราชอนุชาหรือพระราชโอรสที่ประสูติจากพระอัครมเหสี แต่อย่างไรก็ตาม แม้จะมีตำแหน่งพระมหากษัตริย์ ก็มีการแย่งชิงราชสมบัติกันหลายครั้งหลายหนในตอนปลายของสมัยอยุธยา และเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้กรุงศรีอยุธยาเกิดความอ่อนแอจนกระทั่งถึงแก่เสียกรุงในที่สุด

ในสมัยต้นรัตนโกสินทร์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 1 ทรงสถาปนาสมเด็จพระอนุชาธิราชเป็นพระมหากษัตริย์ จนกระทั่งสมเด็จพระอนุชาธิราชเสด็จสวรรคต จึงโปรดเกล้าฯ สถาปนาสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอเป็นพระมหากษัตริย์ตามคำกราบบังคมทูลของพระบรมวงศานุวงศ์

และคณะเสนาบดี ต่อมาถึงรัชกาลที่ 2 ก็ทรงสถาปนาสมเด็จพระอนุชาธิราช ขึ้นเป็นพระมหากษัตริย์เช่นเดียวกับรัชกาลที่ 1 มีพิเศษออกไป คือรัชกาลที่ 3 ทรงสถาปนาพระเจ้าอาขึ้นเป็นพระมหากษัตริย์ และในต้นรัชกาลที่ 5 ที่ประชุมพระบรมวงศานุวงศ์ และคณะเสนาบดีได้เลือกพระราชโอรสพระมหากษัตริย์รัชกาลที่ 4 ขึ้นเป็นพระมหากษัตริย์ของรัชกาลที่ 5 แต่อย่างไรก็ตามพระมหากษัตริย์ทั้ง 5 รัชกาลนี้ (ยกเว้นรัชกาลที่ 2 ซึ่งเป็นพระมหากษัตริย์ภายหลัง) ได้เสด็จสวรรคตไปก่อนพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงไม่มีปัญหาในการสืบราชสมบัติแต่ประการใด ดังนั้น เมื่อพระมหากษัตริย์ในรัชกาลที่ 5 เสด็จทิวงคต พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำริว่า ประเพณีการแต่งตั้งพระมหากษัตริย์เป็นประเพณีที่ไม่เหมาะสมแก่กาลสมัย และอาจเป็นโทษแก่แผ่นดินได้ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ล้มเลิกประเพณีการแต่งตั้งพระมหากษัตริย์เสียและทรงสถาปนาตำแหน่งสมเด็จพระบรมราชาธิราช สยามมกุฎราชกุมารขึ้นมาแทน เช่นเดียวกับนานาประเทศที่เจริญแล้ว เป็นตำแหน่งรัชทายาทเพื่อสืบราชสมบัติเป็นพระมหากษัตริย์ต่อไป

ต่อมาใน พ.ศ. 2467 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตรากฎมณเฑียรบาลว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ขึ้น เพื่อป้องกันปัญหาความยุ่งยากภายในพระราชวงศ์ในกรณีที่ไม่ได้มีการแต่งตั้งพระรัชทายาทไว้ โดยแน่นอน กฎมณเฑียรบาลดังกล่าวมี 8 หมวดด้วยกัน หมวดที่ 4 วางลำดับผู้ควรสืบราชสันตติวงศ์ไว้โดยละเอียด โดยมีหลักการใช้สายตรง คือ จากปู่ไปพ่อ ไปหลาน หรือหลานมีสิทธิมากกว่าอา เมื่อหมดหลาน สายตรงจึงไปพิจารณาอาคนที่ 1 ลูกอาคนที่ 1 เช่นนี้ตามลำดับ และหมวดที่ 5 ระบุผู้ที่ต้องยกเว้นจากการสืบราชสมบัติ คือ

1. มีพระสัญญาวิปลาส
2. ต้องราชทัณฑ์เพราะประพฤติดุคพระราชกฤษฎีกาในคดีมหันตโทษ
3. ไม่สามารถทรงเป็นอัครพุทธศาสนูปถัมภก
4. มีพระชายาเป็นนางต่างด้าว กล่าวคือ นางที่สัญชาติเดิมเป็นชาวประเทศอื่น นอกจากชาวไทยโดยแท้
5. เป็นผู้ที่ได้ถูกถอนจากตำแหน่งพระรัชทายาท ไม่ว่าจะการถูกถอนนี้จะได้เป็นไปในรัชกาลใด ๆ
6. เป็นผู้ที่ถูกประกาศยกเว้นออกเสียจากลำดับสืบราชสันตติวงศ์

การยกเว้นออกเสียจากลำดับสืบราชสันตติวงศ์ ก็มีพระราชประเพณีถือปฏิบัติกันมาแล้ว เช่น ผู้ที่พระมารดามีเชื้อสายโง่หลวงคือ เป็นการสมรสโดยมิได้รับพระบรมราชานุญาต หรือมิได้พระราชทานการสืบทอดให้

ต่อมาเมื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตยแล้วรัฐธรรมนูญทุกฉบับได้บัญญัติไว้ตรงกันในการรับรองกฎหมายเหียรบาลว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พระพุทธศักราช 2467 ให้ใช้บังคับต่อไป ดังเช่น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2521 บัญญัติว่า

มาตรา 20 การสืบราชสมบัติให้เป็นไปโดยนัยแห่งกฎหมายเหียรบาลว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พระพุทธศักราช 2476 และประกอบด้วยความเห็นชอบจากรัฐสภา หากไม่มีพระราชโอรส รัฐสภาอาจให้ความเห็นชอบในการให้พระราชธิดาสืบราชสันตติวงศ์ก็ได้ การแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเหียรบาลว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์พระพุทธศักราช 2467 ให้กระทำได้โดยวิธีการอย่างเดียวกันกับการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

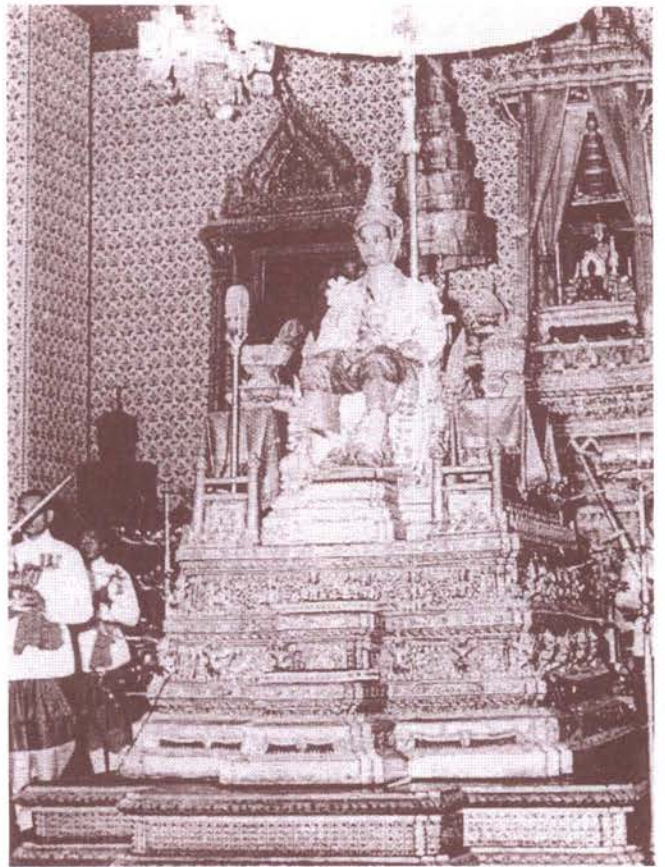
มาตรา 21 ในกรณีราชบัลลังก์หากว่างลง ให้คณะองคมนตรีเสนอพระนามผู้สืบราชสันตติวงศ์ตามมาตรา 20 ต่อรัฐสภาเพื่อความเห็นชอบ เมื่อรัฐสภาเห็นชอบแล้วให้ประธานรัฐสภาอัญเชิญองค์ผู้สืบราชสันตติวงศ์ขึ้นครองราชย์สืบไป แล้วให้ประธานรัฐสภาประกาศเพื่อให้ประชาชนทราบ

ฯลฯ

ปัจจุบัน มีวิวัฒนาการที่สำคัญยิ่งในการสืบราชสันตติวงศ์ ปรากฏในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 มาตรา 20 และมาตรา 21 มีรายละเอียดดังนี้

“มาตรา 20 ภายใต้บังคับ มาตรา 21 การสืบราชสมบัติให้เป็นไปโดยนัยแห่งกฎหมายเหียรบาล ว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พระพุทธศักราช 2467

การแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเหียรบาล ว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พระพุทธศักราช 2467 เป็นพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ โดยเฉพาะเมื่อมีพระราชดำริประการใด ให้คณะองคมนตรีจัดร่างกฎหมายเหียรบาล แก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเหียรบาล เดิม ขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อมีพระราชวินิจฉัย เมื่อทรงเห็นชอบและทรงลงพระปรมาภิไธยแล้ว ให้ประธานองคมนตรีดำเนินการแจ้ง

ประธานรัฐสภา เพื่อให้ประธานรัฐสภาแจ้งให้รัฐสภาทราบ และให้ประธานรัฐสภาลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ และเมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับเป็นกฎหมายได้

มาตรา 21 ในกรณีที่ราชบัลลังก์หากว่างลง และเป็นกรณีที่พระมหากษัตริย์ได้ทรงแต่งตั้งพระรัชทายาทไว้ตามกฎหมายเหียรบาล ว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พุทธศักราช 2467 แล้ว ให้คณะรัฐมนตรีแจ้งให้ประธานรัฐสภาทราบ และให้ประธานรัฐสภาเรียกประชุมรัฐสภาเพื่อรับทราบ และให้ประธานรัฐสภาอัญเชิญองค์พระรัชทายาทขึ้นทรงราชย์เป็นพระมหากษัตริย์สืบไป แล้วให้ประธานรัฐสภาประกาศให้ประชาชนทราบ

ในกรณีที่ราชบัลลังก์หากว่างลง และเป็นกรณีที่พระมหากษัตริย์มิได้ทรงแต่งตั้งพระรัชทายาทไว้ตามวรรคหนึ่ง ให้คณะองคมนตรีเสนอพระนามผู้สืบราชสันตติวงศ์ตามมาตรา 20 ต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อเสนอต่อรัฐสภา เพื่อรัฐสภาให้ความเห็นชอบ ในการนี้จะเสนอพระนามพระราชธิดาก็ได้ เมื่อรัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้วให้ประธานรัฐสภาอัญเชิญองค์ผู้สืบราชสันตติวงศ์ขึ้นทรงราชย์เป็นพระมหากษัตริย์สืบไป แล้วให้ประธานรัฐสภาประกาศให้ประชาชนทราบ

ฯลฯ

จากข้อความทั้ง 2 มาตราดังกล่าวอาจสรุปได้ดังนี้

1. การแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายที่ตราเป็นพระราชอำนาจโดยเฉพาะ ประธานรัฐสภาที่มีหน้าที่ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการเท่านั้น

2. พระรัชทายาท ซึ่งอาจเป็นชายหรือหญิงก็ได้ ทรงสิทธิที่จะสืบราชสมบัติโดยไม่ต้องขอรับความเห็นชอบจากรัฐสภา รัฐสภาที่มีหน้าที่รับทราบเท่านั้น

3. กรณีไม่มีพระรัชทายาท คณะองคมนตรีเป็นผู้เสนอพระนามผู้สืบราชสันตติวงศ์ตามกฎหมายต่อคณะรัฐมนตรี เติมนเสนอต่อรัฐสภาโดยตรง พระนามนั้นจะเป็นพระราชโอรสหรือพระราชธิดาก็ได้โดยไม่กล่าวถึง “กรณีไม่มีพระโอรส” แล้วคณะรัฐมนตรีจึงเสนอขอรับความเห็นชอบจากรัฐสภา

วิวัฒนาการดังกล่าวน่าจะเป็นการเหมาะสมกับกาลสมัย สมดังพระราชปณิธานแห่งพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงบัญญัติไว้ว่า “ท่านพระองค์ใดที่จะได้เสด็จขึ้นทรงราชย์สืบราชสันตติวงศ์ ควรที่จะเป็นผู้ที่มหาชนนับถือได้โดยเต็มที่ และเอาเป็นที่พึ่งได้โดยความสละใจ” อันเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งที่จะทำให้พระมหากษัตริย์บรมราชวงศ์สถิตสถาพร ทรงเอื้ออำนวยความสุขร่มเย็นปกเกล้าฯ มหาชนชาวไทยไปตลอดกาลนาน

พระราชอำนาจในการบริหารราชการแผ่นดิน

โดยหลักการของการปกครองระบอบประชาธิปไตย อำนาจอธิปไตยมาจากปวงชนชาวไทย พระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นประมุข ทรงใช้อำนาจนั้นทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาล ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

พระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจอธิปไตยด้านนิติบัญญัติทางรัฐสภา ดังรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 บัญญัติว่า

มาตรา 93 ร่างพระราชบัญญัติที่ได้รับความเห็นชอบของรัฐสภาแล้ว ให้นายกรัฐมนตรีนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายภายในสามสิบวัน นับแต่วันที่ได้รับร่างพระราชบัญญัตินั้นจากรัฐสภา เพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธยและเมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับเป็นกฎหมายได้

อย่างใดก็ตาม พระมหากษัตริย์มีพระราชอำนาจที่จะยับยั้งร่างพระราชบัญญัติใดที่ไม่ทรงเห็นชอบด้วย ด้วยการพระราชทานคืนมา รัฐสภา หรือทรงเก็บร่างพระราชบัญญัตินั้นไว้ในกรณีที่พระราชทานร่างพระราชบัญญัติคืนมา หรือพ้น 90 วันแล้วยังไม่ได้พระราชทานคืนมา รัฐสภาต้องปรึกษา ร่างพระราชบัญญัตินั้นใหม่ ถ้ารัฐบาลลงมติยืนยันตามเดิมด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภาแล้ว นายกรัฐมนตรีต้องนำร่างพระราชบัญญัตินั้นขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายอีกครั้งหนึ่ง หากไม่ทรงลงพระปรมาภิไธยพระราชทานคืนภายใน 30 วัน ให้นายกรัฐมนตรีนำร่างพระราชบัญญัตินั้นประกาศในราชกิจจานุเบกษา

ใช้บังคับเป็นกฎหมายได้ เสมือนหนึ่งว่าพระมหากษัตริย์ได้ทรงลงพระปรมาภิไธยแล้ว (มาตรา 98) ดังนั้นจึงจะเห็นได้ว่าพระมหากษัตริย์ในระบอบประชาธิปไตยยังคงมีพระราชอำนาจที่จะพระราชทานพระราชดำริเป็นการเตือนสติแก่รัฐสภา รัฐสภาต้องพิจารณาทบทวนร่างกฎหมายนั้นเป็นกรณีพิเศษ ใช้คะแนนเสียงข้างมาก และอำนาจในการชี้ขาดขั้นสุดท้ายก็เป็นของรัฐสภา ซึ่งเป็นตัวแทนประชาชนเจ้าของอำนาจอธิปไตย

พระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจอธิปไตยด้านการบริหารทางคณะรัฐมนตรี เริ่มตั้งแต่ทรงตั้งนายกรัฐมนตรีคนหนึ่งและรัฐมนตรีอีกไม่เกิน 48 คน ประกอบเป็นคณะรัฐมนตรี มีหน้าที่บริหารราชการแผ่นดิน โดยให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการตั้งนายกรัฐมนตรี (มาตรา 163) และพระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการให้รัฐมนตรีพ้นจากความเป็นรัฐมนตรีตามที่นายกรัฐมนตรีถวายคำแนะนำ (มาตรา 178)

การบริหารราชการแผ่นดินเป็นอำนาจหน้าที่ของคณะรัฐมนตรีจะวินิจฉัยสั่งการ แต่ในเรื่องสำคัญ ๆ ก็ต้องถวายให้พระมหากษัตริย์ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ และทรงลงพระปรมาภิไธย ได้แก่

1. การตราพระราชกำหนด (มาตรา 175)
2. การตราพระราชกฤษฎีกา (มาตรา 178)
3. การประกาศใช้และเลิกใช้กฎอัยการศึก (มาตรา 179)
4. การประกาศสงครามเมื่อได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา (มาตรา 180)
5. การทำหนังสือสัญญาสันติภาพ สัญญาสงบศึก และสัญญาอื่นกับนานาประเทศ หรือกับองค์การระหว่าง

ประเทศ (มาตรา 181)

6. การพระราชทานอภัยโทษ (มาตรา 182)

7. การถอดถอนฐานันดรศักดิ์ และเรียกคืนเครื่องราชอิสริยาภรณ์ (มาตรา 183)

8. การแต่งตั้งและให้ข้าราชการฝ่ายทหารและฝ่ายพลเรือน ดำรงตำแหน่งปลัดกระทรวง อธิบดี และเทียบเท่าพ้นจากตำแหน่ง (มาตรา 184)

ที่สำคัญที่สุดก็คือ บทกฎหมาย พระราชหัตถเลขา และพระบรมราชโองการใด ๆ อันเกี่ยวกับราชการแผ่นดิน ต้องมีรัฐมนตรีลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ เว้นแต่ที่มีบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น ในรัฐธรรมนูญนี้ (มาตรา 185 จัตวา) นั่นคือ หลักการทางรัฐศาสตร์ที่กล่าวว่า พระมหากษัตริย์ทรงทำผิดไม่ได้ (The King can do no wrong) หรือทรงปกเกล้าฯ แต่มิได้ปกครอง พระราชกรณียกิจทางการบริหารราชการแผ่นดินทุกเรื่องจะมีผลใช้บังคับต่อเมื่อมีรัฐมนตรีลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ และเป็นผู้รับผิดชอบแทนพระองค์ หรืออาจกล่าวได้ว่า พระมหากษัตริย์ในระบอบรัฐธรรมนูญนั้น ทรงทำหน้าที่ประทับประคองให้รัฐบาลบริหารราชการแผ่นดินเป็นไปตามครรลองของรัฐธรรมนูญ และพระราชกำหนดกฎหมายต่าง ๆ ในบางครั้งบางคราวอาจพระราชทานข้อคิดเห็นแก่รัฐบาลเพื่อแนะนำหรือเตือนสติ แต่ถ้าหากกระแสพระราชดำริไม่ตรงกับความเห็นของรัฐบาลแล้ว รัฐบาลก็จำเป็นต้องดำเนินการต่อไปในฐานะที่เป็นตัวแทนและผู้รับผิดชอบต่อประชาชน

นายแบงโชท์ (Bagchot) นักกฎหมายรัฐธรรมนูญชื่อดังของอังกฤษ ได้กล่าวถึงพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์อังกฤษว่า พระมหากษัตริย์มีพระราชอำนาจที่จะทรงได้รับการปรึกษาหารือหรือพระราชอำนาจที่จะทรงสนับสุนน และพระราชอำนาจที่จะทรงตั้งเดือนรัฐบาล สาเหตุที่ต้องมีพระราชอำนาจเช่นนี้ เพราะเมื่อพระมหากษัตริย์ต้องทรงลงพระปรมาภิไธยและใช้พระราชอำนาจตามคำแนะนำของคณะรัฐมนตรี ดังที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ก็สมควรที่จะให้ทรงรับรู้กิจการบริหารภายใต้พระปรมาภิไธย และเมื่อทราบฝ่าละอองธุลีพระบาทแล้ว ในฐานะที่เป็นพระประมุขและทรงมีประสบการณ์ในการบริหารราชการแผ่นดิน ก็สมควรที่จะถวายพระราชอำนาจในการตั้งเดือนเมื่อทรงเห็นว่าไม่สมควร หากทรงเห็นว่าเป็นการสมควร ก็น่าจะมีพระราชอำนาจสนับสุนนการนั้นได้หลักก็เป็นที่ยอมรับกันในประเทศที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขทุกประเทศ

รวมทั้งประเทศไทยด้วย การที่มีผู้วิจารณ์ว่าหลักการนี้ล้าสมัยและใช้ไม่ได้แล้วนั้น น่าจะเป็นการขัดต่อหลักความจริง เพราะในทางปฏิบัติพระมหากษัตริย์ และพระบรมราชินีของอังกฤษ ทรงใช้พระราชอำนาจน้อยอยู่ แม้ในประเทศไทยก็คงอยู่ในหลักเกณฑ์เดียวกันนั่นเอง⁶

พระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจอภิไธยด้านตุลาการทางศาล กล่าวคือพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งและให้ผู้พิพากษาในศาลยุติธรรมพ้นจากตำแหน่ง (มาตรา 192) และการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีเป็นอำนาจของศาลซึ่งจะต้องดำเนินการตามกฎหมายและในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์ (มาตรา 186)

การบำเพ็ญพระราชกรณียกิจอื่นนอกเหนือไปจาก การบริหารราชการแผ่นดิน

ดังได้กล่าวมาแล้วว่า พระมหากษัตริย์ในการปกครองระบอบประชาธิปไตยนั้น ทรงปลอดจากพระราชภาระในทางการเมือง และการบริหารราชการแผ่นดิน แต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบันเป็นพระมหาธรรมราชาที่ทรงผูกพันต่อทุกข์สุขของประชาชนเต็มเปี่ยมพระราชหฤทัย ทรงอุทิศเวลาส่วนใหญ่ แม้กระทั่งเวลาที่ทรงสมควรพักผ่อน พระวรกายเสด็จพระราชดำเนินไปเยี่ยมเยียนราษฎรไม่เลือก

ชั้นวรรณะ ตลอดจนพื้นที่ต่าง ๆ ท้าวพระราชอาณาจักร แม้จะเป็นดินแดนที่ห่างไกลเส้นทางคมนาคมเพียงใดก็ตาม ทำให้ทรงทราบสภาพความเป็นอยู่ของประชาชน รวมทั้งทุกข์ร้อน และความต้องการของเขา ซึ่งส่วนใหญ่ก็เป็นชาวไร่ชาวนา ดังนั้นจึงได้มีพระราชดำรินำไปให้เกิดโครงการพัฒนาต่าง ๆ ขึ้นมากมาย โดยมีหลักการสำคัญอยู่ที่การสร้างความร่วมมือระหว่างทางราชการกับประชาชนในการดำเนินงานพัฒนานั้น ๆ มิใช่เป็นการช่วยเหลือของทางราชการแต่ฝ่ายเดียว ทั้งนี้ก็ได้เป็นการก้าวก้าวการบริหารราชการของรัฐบาล แต่เนื่องจากเหตุที่ทอดพระเนตรเห็นปัญหาของประชาชนด้วยพระองค์เอง จึงพระราชทานแนวทางแก้ไขปัญหาให้ รัฐบาลจะรับมาปฏิบัติในทันที หรือในเวลาต่อมาตามกำลังงบประมาณเมื่อใดก็ได้จากการบำเพ็ญพระราชกรณียกิจอย่างหนักติดต่อกันมาหลายสิบปีเช่นนี้ ความจงรักภักดีของประชาชนที่มีแต่พระมหากษัตริย์จึงมากพ้นที่จะพรรณนา ทำให้พระองค์ทรงเป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชนอย่างแท้จริง พระบารมีของพระองค์ได้ทรงนำชาติผ่านพ้นวิกฤตการณ์ใหญ่ ๆ มาได้หลายครั้ง ซึ่งถ้าไม่มีพระองค์แล้วก็อาจเกิดการจลาจลต่อผู้ก่อกองเลือดก็เป็นได้

โครงการที่เนื่องมาจากพระราชดำรินั้นมีมากมายนั้นอาจจัดสรรแยกประเภทออกได้ ดังนี้

1. โครงการตามพระราชประสงค์ ได้แก่ โครงการซึ่งทรงศึกษาค้นคว้าทดลองเป็นการส่วนพระองค์แก้ไขอุปสรรคข้อขัดข้องต่าง ๆ จนบรรลุวัตถุประสงค์แล้วจึงทรงถ่ายทอดความรู้แก่นักประชาชนหรือทางราชการ เช่น ในบริเวณสวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต ทรงศึกษาเรื่องข้าว และการทำนาเมื่อเก็บเกี่ยวข้าวเปลือกได้แล้ว ก็ทรงทดลองตั้งโรงสีข้าวโรงอัดกลีบเป็นแผ่นเชื้อเพลิง ทรงเลี้ยงวัวนม โรงทำนมสดนมผง และได้ทรงถ่ายทอดความรู้แก่นักกลุ่มสหกรณ์หนองโพ จังหวัดราชบุรีไปดำเนินการเลี้ยงโคและผลิตนมสดที่มีคุณภาพดีออกจำหน่ายได้รับความสำเร็จ นอกเขตพระราชฐานก็ทรงศึกษาการพัฒนาที่ดิน การจัดสรรที่ดิน การตั้งหมู่บ้านสหกรณ์ในบริเวณใกล้เคียงกับพระราชวังไกลกังวล อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยใช้พระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ดำเนินงานในขั้นต้น จนรัฐบาลเห็นดีเชื่อมั่นในหลักดำเนินงานของพระองค์จึงเข้ามาร่วมงานในภายหลัง

2. โครงการหลวง เป็นโครงการที่ทรงเจาะจงดำเนินการพัฒนาและบำรุงรักษาต้นน้ำลำธารในบริเวณป่าเขาภาคเหนือ เพื่อบรรเทาอุทกภัยในภาคเหนือตอนล่าง

และภาคกลาง เหตุที่บริเวณเหล่านี้เป็นที่อยู่อาศัยของชาวเขา จึงทรงพัฒนาชาวเขาให้อยู่ดีกินดีเลิกการปลูกฝิ่นและพืชเลื้อนลอยต่าง ๆ ซึ่งจะต้องตัดไม้ทำลายป่าเพื่อใช้พื้นที่ปลูกพืชเหล่านี้ เมื่อดินจืดปลูกพืชไม่ได้ผล ก็ต้องตัดไม้เผาป่าหาพื้นที่ใหม่ต่อไปจึงทรงแนะนำให้ปลูกพืชหมุนเวียนที่มีคุณค่าสูงขนส่งง่าย เช่น พืชเมืองหนาวของต่างประเทศ รวมทั้งการปลูกข้าวไร่และการเลี้ยงสัตว์เพื่อการบริโภค โครงการสำคัญอยู่ที่ดอยอ่างขาง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นศูนย์ศึกษาการพัฒนาการเกษตรในที่สูง และยังมีที่ดอยอื่น ๆ อีกหลายแห่ง อาทิ ดอยอินทนนท์ ดอยปุย ดอยสามหมื่น และดอยทุ่งจ้อ

3. โครงการตามพระราชดำริ คือโครงการที่ทรงวางแผนพัฒนา และขอให้รัฐบาลพิจารณาาร่วมดำเนินการโครงการประเภทนี้มีอยู่ทุกภาค เช่น ภาคใต้ มีพระราชดำริจัดแหล่งน้ำให้ราษฎร โดยส่งน้ำไปยังดินที่ขาดน้ำ และกู่ที่ดินซึ่งเป็นที่ลุ่มน้ำท่วมอยู่ตลอดปีที่เรียกว่าพรุ ด้วยการขุดคลองระบายน้ำออกจากพรุแล้วใช้ดินขากกักพีชบริเวณนั้นปลูกหญ้าเลี้ยงสัตว์ ทำนา และปลูกพืชอื่น ๆ ได้เป็นแสน ๆ ไร่ ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือก็มีโครงการพัฒนากิ่งอำเภอต่างอยจังหวัดสกลนคร โครงการพัฒนาบุรีรัมย์ ภาคกลางมีโครงการศิลปาชีพพิเศษบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โครงการศิลปาชีพจังหวัดอ่างทอง ภาคตะวันออกมีโครงการพัฒนาเชิงเขาปราจีนบุรี โครงการเขาชะโงก จังหวัดนครนายก โครงการสวนป่าเขาชีโอน และซีจรรย์ใกล้บริเวณวัดญาณสังวราราม อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี โครงการศึกษาการพัฒนาปลวกแดง จังหวัดระยอง โครงการศึกษาการพัฒนาที่ดินสวนผลไม้ อำเภอท่าใหม่ และการพัฒนาสัตว์น้ำคุ้งกระเบนจังหวัดจันทบุรี

4. โครงการในพระบรมราชานุเคราะห์ ได้แก่ โครงการที่พระราชทานข้อแนะนำและแนวพระราชดำริให้เอกชนไปดำเนินการเอง เช่น โครงการพัฒนาหมู่บ้านสหกรณ์เนินดินแดง อำเภอทับสะแก จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งดำเนินงานตามแนวพระราชดำริโดยสโมสรโรดาร์แห่งประเทศไทย

เนื่องจากรัฐบาลได้เห็นความสำคัญของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เพื่อให้หน่วยราชการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องได้ทำแผนงาน โครงการและการเสนอของบประมาณเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ รัฐบาลจึงได้ตั้งคณะกรรมการพิเศษ เพื่อประสานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.) มีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน ผู้อำนวยการกองวางแผนเตรียมพร้อมด้านเศรษฐกิจ

ภาพ / ปฏิทิน บริษัท เอสไอ (ประเทศไทย) จำกัด (มหาชน) ปีพุทธศักราช 2542

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เป็นกรรมการและเลขานุการดูแลเรื่องนี้โดยเฉพาะ⁹

เนื่องในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงครองสิริราชสมบัติครบ 50 ปี และเป็นโอกาสให้ประชาชนชาวไทยได้แสดงความจงรักภักดีกตัญญูกตเวทิตาธรรม ต่อพระมหากษัตริย์คุณอันล้นฟ้าล้นดินเกินที่จักพรรณนา ดังเช่น การศึกษา เรื่องสถาบันพระมหากษัตริย์ในรัฐธรรมนูญนี้ ก็เป็นการยืนยันว่าพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง ทรงเคารพและปฏิบัติกรตามหลักการประชาธิปไตยโดยเคร่งครัด มีพระมหากษัตริย์แก่ข้าทูลละอองธุลีพระบาทโดยเสมอหน้ากัน มิได้ทรงฝึกฝีสันับสนุนผู้ใดทางการเมืองเป็นพิเศษ ทรงคุ้มครองและป้องกันให้ชาติพ้นจากภัยพิบัติทางการเมืองมาได้โดยตลอด ดังนั้นผู้เรียบเรียงขอเชิญชวนพี่น้องชาวไทยได้ตั้งสัตยาธิษฐานอ้างคุณพระศรีรัตนตรัย และคุณความดีที่ทุกคนได้บำเพ็ญมา ได้อภิบาลให้พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ ทรงพระเจริญดำรงในสิริราชสมบัติตราบเท่ากาลนาน ขอทรงพระเจริญ

บันทึกเชิงอรรถ

- ¹ วิษณุ เครืองาม. กฎหมายรัฐธรรมนูญ (กรุงเทพมหานคร : อารานุสรณ์การพิมพ์. 2521) หน้า 5.
- ² วิษณุ เครืองาม. อ้างแล้ว. หน้า 122-123.
- ³ คณะกรรมการจัดพิมพ์เอกสารทางประวัติศาสตร์ สำนักนายกรัฐมนตรี. ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ (พระนคร : 2514) หน้า 3-4.
- ⁴ ศิลปากร กรม. ศิลาจารึกสุโขทัยหลักที่ 1 (กรุงเทพมหานคร : 2520) หน้า 11-12.
- ⁵ พิทยลาภพฤฒิยากร พระวรวงศ์เธอ กรมหมื่น ชุมมนุนิพนธ์ของกรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิยากร (พระนคร : โรงพิมพ์สมาคมนักคิดประวัติศาสตร์แห่งประเทศไทย. 2507) หน้า 262-280.
- ⁶ หยุต แสงอุทัย. คำอธิบายรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2475-2495 (พระนคร : โรงพิมพ์บริษัทรุ่งนคร จำกัด. 2495) หน้า 339-340.
- ⁷ วิลาศวงศ์ พงศะบุตร. ประวัติศาสตร์ไทย ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (กรุงเทพ : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช. 2519) หน้า 7-9.
- ⁸ วิษณุ เครืองาม. อ้างแล้ว. หน้า 128.
- ⁹ จักรพันธุ์เพ็ญศิริ พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้า. โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กรุงเทพมหานคร : ดวงติการพิมพ์. 2506) หน้า 3-17.

ศูนย์ศิลปาชีพบางไทร

ธำนิทร์ ทรัพย์วิเชียร

เมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม 2523 อันเป็นวันฉัตรมงคล ตอนค่ำ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ มีพระราชเสาวนีย์โปรดเกล้าฯ ให้ผมในฐานะที่ผมเป็นรองประธานกรรมการมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพฯ หาที่ดินให้สักหนึ่งแปลง เนื้อที่ประมาณ 50-100 ไร่ ให้อยู่ใกล้พระราชวังบางปะอิน เพื่อจัดตั้งศูนย์ศิลปาชีพขึ้น ณ ที่นั้น เพื่อจะได้พระราชทานการฝึกอบรมด้านศิลปาชีพ หรือศิลปหัตถกรรมพื้นฐานให้แก่ ชาวไร่ ชาวนา ผู้ยากไร้ ซึ่งจะทรงดูแลได้ใกล้ชิดเมื่อเสด็จประทับที่พระราชวังบางปะอิน ผมได้สอบถามจากหน่วยงานราชการในท้องถิ่นและใคร่ครวญดูแล้วเป็นการยากอย่างยิ่งที่จะหาที่ดินที่มีขนาด 50-100 ไร่ ในพื้นที่แถวบางปะอิน ในราคาที่มูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพฯ พอจะจัดซื้อเองได้ ในขณะเดียวกันผมก็ระลึกถึงที่ดินของทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาพระราชทานให้รัฐบาลเป็นจำนวน 50,000 ไร่เศษ ที่ดินนั้น อยู่ในภาคกลางเพื่อจัดการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม สำหรับ ชาวนาชาวไร่ที่ไม่มีที่ดินเป็นของตนเองจะได้มีที่ทำมาหากิน แต่ไม่มีพระราชประสงค์จะพระราชทานกรรมสิทธิ์ให้ชาวนา ชาวไร่ หากแต่ทรงให้เช่าจากสำนักงานการปฏิรูปที่ดิน ที่จะเป็นผู้จัดสรรทั้งที่ดินและสิ่งอื่นอันจำเป็นแก่การปฏิรูปที่ดินให้ ชาวนาชาวไร่ดังกล่าว ผมเห็นว่าโครงการศิลปาชีพของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ที่ทรงจัดตั้งขึ้นก็เพื่อประโยชน์ของเกษตรกรผู้ยากไร้โดยตรง ดังนั้นถ้าหากสามารถสร้างศูนย์ศิลปาชีพในเขตปฏิรูปที่ดินดังกล่าวได้ ก็จะเป็นการต้องตามพระราชประสงค์ของทั้งสองพระองค์คือ ทั้งในโครงการปฏิรูปที่ดินตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ประการหนึ่ง และในโครงการส่งเสริมศิลปาชีพ ในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถอีกประการหนึ่งด้วย ผมจึงได้ติดต่อประสานงานกับสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (สปก.) เพื่อช่วยพิจารณาด้วยว่าจะมีที่ดินแปลงใดในบรรดาที่ดินซึ่งพระราชทานทั้ง 50,000 ไร่เศษนี้

เหมาะสมกับการจัดตั้งศูนย์ศิลปาชีพบ้าง ทางสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ก็ได้ให้ความร่วมมืออย่างแข็งขัน และท่านเลขาธิการฯ กับผมก็ได้ไปสำรวจดูที่ดินหลายแปลงด้วยกันในเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดปทุมธานี และจังหวัดนครนายก ในท้ายที่สุด ก็เห็นร่วมกันว่ามีที่ดินอยู่ 2 แปลง ซึ่งน่าจะนำความกราบบังคมทูลพระกรุณามีพระบรมราชวินิจฉัยว่าแปลงใดจะเหมาะสมกับการจัดตั้งเป็นศูนย์ศิลปาชีพ คือที่ดินแปลงหนึ่งที่อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก และอีกแปลงหนึ่งเป็นที่ดินที่อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แต่ละแปลงมีเนื้อที่ประมาณ 800 ไร่ ส่วนใหญ่ของที่ดินทั้งสองแปลงนี้เป็นที่นาร้างทำนาไม่ได้ผล เพราะดินไม่เหมาะสมกับการทำนาทำไร่ แต่ถ้าหากใช้เพื่อวัตถุประสงค์อื่นก็น่าจะเป็นไปได้ เพราะเป็นที่ดินแปลงใหญ่มีถนนเข้าถึงที่และอีกด้านหนึ่งก็อยู่ริมแม่น้ำหรือลำธารสายใหญ่ ผมได้นำความขึ้นกราบบังคมทูลรายงานรายละเอียดเกี่ยวกับที่ดินทั้งสองแปลงนี้พร้อมทั้งถวายแผนที่แสดงสภาพที่ดินของทั้งสองแปลงด้วย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินสำรวจที่ดินแปลงที่อยู่อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพียงแปลงเดียวและทรงเลือกที่ดินแปลงนี้เป็นที่ตั้งศูนย์ศิลปาชีพบางไทร ดังที่ปรากฏอยู่ในขณะนี้

ตอนที่เสด็จพระราชดำเนินสำรวจที่ดินแปลงนี้มี "ทัศนสถานวัยหนุ่มบางไทร" อันเป็นสถานฝึกอบรมเด็กและเยาวชนของกรมราชทัณฑ์ ซึ่งเดิมเรียกว่า "โรงเรียนดัดสันดานเกาะใหญ่" ตั้งอยู่ในเนื้อที่ประมาณ 250 ไร่ ซึ่งทางกรมราชทัณฑ์เช่าสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์อยู่มาแต่เดิม เมื่อมีพระบรมราชวินิจฉัยว่าสมควรจะใช้ที่ดินแปลง 800 ไร่เศษนี้เป็นที่ตั้งศูนย์ศิลปาชีพ บางไทรขึ้น ทางกรมราชทัณฑ์ก็ได้ยินยอมเกล้าฯ ถวายที่ดินที่ตั้งทัศนสถานวัยหนุ่มบางไทรที่เช่าอยู่นั้นคืน พร้อมทั้งยินยอมเกล้าฯ ถวายสิ่งก่อสร้างของทัศนสถานแห่งนี้ด้วยเพื่อเป็นที่จัดตั้งศูนย์

ศิลปาชีพบางไทร ตามพระราชดำริต่อไป ส่วนทัศนสถาน
วัยหนุ่มบางไทรก็ย้ายไปตั้งอยู่ที่ตำบลหันตรา อำเภอ
พระนครศรีอยุธยา แทน

มีข้อหนึ่งที่น่าสังเกตในเบื้องต้นอีกประการหนึ่งคือ
เมื่อเริ่มแรกจัดตั้งศูนย์ศิลปาชีพแห่งนี้ สมเด็จพระนางเจ้าฯ
พระบรมราชินีนาถ พระราชทานชื่อว่า “ศูนย์ศิลปาชีพพิเศษ
บางไทร” ซึ่งเป็นหน่วยงานหน่วยหนึ่งของมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพ
พิเศษ ในพระบรมราชินูปถัมภ์ แต่ต่อมาสมเด็จพระนางเจ้าฯ
พระบรมราชินีนาถทรงปรารภว่าคำว่า “ศิลปาชีพพิเศษ” นี้
ยาวไปควรตัดให้สั้นให้เหลือเพียง “ศิลปาชีพ” ซึ่งคณะกรรมการ
มูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพพิเศษก็ได้รับสนองพระราชดำริ โดยจัด
การเปลี่ยนชื่อมูลนิธิใหม่เป็น มูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพ และ
คณะกรรมการยังได้พิจารณาต่อไปด้วยการตั้งมูลนิธิที่อยู่ใน
พระบรมราชินูปถัมภ์นั้นน่าจะไม่ต้อง เพราะความจริงนั้น
มูลนิธินี้เป็นมูลนิธิในพระองค์โดยแท้ โดยที่ได้พระราชทานทุน
เริ่มจัดตั้งด้วยทุนทรัพย์ส่วนพระองค์ ทั้งทรงพระกรุณาฯรับเป็น
องค์ประธานกรรมการกำกับกิจการทุกอย่างในโครงการด้วย
พระองค์เอง トラบเท่าทุกวันนี้ จึงสมควรเปลี่ยนข้อความ
ตอนท้ายชื่อมูลนิธิที่ว่า “ในพระบรมราชินูปถัมภ์” เป็น
“ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ” เมื่อได้รับ
พระราชทานพระบรมราชานุญาตแล้วจึงได้จดทะเบียนเปลี่ยนชื่อ
มูลนิธิแห่งนี้ใหม่เป็นว่า “มูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพ ในสมเด็จพระ
นางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ” ศูนย์ศิลปาชีพพิเศษ
บางไทร ซึ่งเป็นหน่วยงานหน่วยหนึ่งของมูลนิธิแห่งนี้ จึงได้
เปลี่ยนชื่อตามหน่วยงานต้นสังกัดด้วยเป็นว่า “ศูนย์ศิลปาชีพ
บางไทร ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ”

ที่ดินซึ่งเป็นที่ตั้งศูนย์ศิลปาชีพ บางไทร อยู่ฝั่ง
ตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยา ในเขตตำบลราชคราม และ
ตำบลช้างใหญ่ อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
มีเนื้อที่รวมทั้งสิ้น 2,505-0-30 ไร่ จัดสรรให้เป็นส่วนของ
โครงการศูนย์ศิลปาชีพ บางไทร เนื้อที่ 856-2-02 ไร่
เป็นพื้นที่ที่พระราชทานให้กรมประมงจัดตั้งศูนย์วิจัยและ
พัฒนาประมงน้ำจืด สำหรับภาคกลาง 188--20-30 ไร่
เป็นพื้นที่เพื่อการเกษตร เนื้อที่ 1,459-3-51 ไร่ เฉพาะใน
ส่วนที่เป็นของศูนย์ศิลปาชีพบางไทรเองนั้น ได้มีการซื้อที่ดิน
เพิ่มเติมอีกส่วนหนึ่งและมีผู้น้อมเกล้าฯน้อมกระหม่อมถวาย
อีกส่วนหนึ่ง รวมเป็นเนื้อที่ของศูนย์ศิลปาชีพบางไทร ที่อยู่
ในความดูแลของสำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมรวมเป็น
เนื้อที่ทั้งสิ้นประมาณ 1,000 ไร่

การวางแผนและกำหนดโครงการหลักของศูนย์ศิลปาชีพ
บางไทรนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงวางและกำหนด
ด้วยพระองค์เองโดยตลอด

รัฐบาลชุด ฯพณฯ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ มีมติ
เมื่อวันที่ 3 มิถุนายน 2523 เกี่ยวกับการก่อสร้าง
ศูนย์ศิลปาชีพบางไทร ว่าให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
เป็นผู้รับผิดชอบ ซึ่งต่อมากกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
ก็ได้มอบหมายให้กรมชลประทานร่วมกับสำนักงานการ
ปฏิรูปที่ดิน เพื่อเกษตรกรรม เป็นผู้รับผิดชอบดำเนินงาน
ก่อสร้าง ในระยะเริ่มแรกน้อมเกล้าฯถวาย และได้มอบหมาย
ให้สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม เข้ามาเป็นผู้ดูแล
สนองพระราชดำรินี้ในโครงการศิลปาชีพนี้ ส่วน
กรมชลประทานก็ยังได้มาช่วยงานด้านการก่อสร้างอีกเป็น
ครั้งคราวดังเช่นในปี 2527 ก็ได้มาปรับสร้างเขื่อนใหม่
หลังจากที่ศูนย์ฯ ประสบภัยน้ำท่วมใหญ่ ในปี 2526 ให้มี
ระดับสูงกว่าระดับน้ำทะเลปานกลาง 4 เมตร หรือกล่าว
อีกนัยหนึ่งว่ามีระดับสูงเท่ากับถนนหลวงสายบางปะอิน-
เชิงรگان้อย ที่ด้านหน้าศูนย์ฯ เพื่อป้องกันมิให้น้ำท่วม
บริเวณศูนย์ฯ ซึ่งก็ได้ผลดีเป็นอย่างยิ่ง ในฤดูน้ำหลาก ขณะที่
เกือบจะทั่วทั้งจังหวัดพระนครศรีอยุธยาน้ำท่วม แต่ที่ ศูนย์
ศิลปาชีพบางไทร น้ำไม่ท่วมเลย

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ
พระบรมราชินีนาถ เสด็จฯมาทรงดำเนินการจัดตั้งศูนย์ฯ
ในระยะแรกบ่อยครั้ง จนกระทั่งการดำเนินงานระยะนั้นเสร็จ
เรียบร้อยแล้ว ทั้งสองพระองค์ก็ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ
ให้ผมเป็นผู้ควบคุมดูแลตลอดมาจนถึงทุกวันนี้ พระบาทสมเด็จพระ
เจ้าอยู่หัวมีพระราชปรารภอย่างถ่อมพระองค์ว่า ในส่วนที่
เกี่ยวกับศูนย์ศิลปาชีพบางไทรนี้ทรงเป็นเพียงที่ปรึกษา (The
consultant) เท่านั้น

โครงการตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระ
เจ้าอยู่หัว ที่ศูนย์ศิลปาชีพบางไทร มีอยู่ 3 โครงการ คือ

1. โครงการหมู่บ้านเกษตรกรตัวอย่าง ซึ่งเป็นโครงการ
ผสมผสานระหว่างเกษตรกรรมในพื้นที่ที่จำกัดกับการทำงาน
ศิลปาชีพ โดยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงรับ
เกษตรกรผู้ไม่มีที่ดินทำกินมาอยู่ที่หมู่บ้านแห่งนี้รวม
20 ครอบครัว ในพื้นที่ครอบครัวละ 4 ไร่ ให้มีบ้านและ
ที่ดินให้ทำการเกษตรและขุดบ่อเลี้ยงปลาด้วย

2. โครงการโรงสีข้าวสำหรับเกษตรกรที่อยู่ศูนย์
ศิลปาชีพบางไทร ดังกล่าวใน 1

3. โครงการสวนผลไม้ตามพระราชดำรินในพื้นที่ 400 ไร่

สำหรับโครงการโรงสีข้าวเพื่อเกษตรกรที่ ศูนย์ศิลปาชีพนี้ คุณโอฬาร อัครวฤทธิกุล ได้นำนมเกลี้ยงถวาย ฉางข้าว 3 ฉางมาตั้งแต่แรกเริ่มตั้ง และต่อมาก็ได้นำนมเกลี้ยง ถวายโรงสีทั้งโรงอันมีอุปกรณ์ทันสมัยและครบครันด้วย

การดำเนินงานตามโครงการทั้ง 3 โครงการ ยังดำเนินอยู่และดำเนินการด้วยดีขึ้นเรื่อย ๆ แต่ยังคงอาศัย เวลาอีกนานกว่าจะสำเร็จตามพระราชประสงค์

กิจการของศูนย์ศิลปาชีพบางไทร ได้ดำเนินมา ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม 2523 ตามพระราชดำริของทั้งสอง พระองค์จนกระทั่งถึงปัจจุบัน การที่โครงการศิลปาชีพที่ ศูนย์ศิลปาชีพบางไทร ดำเนินมาด้วยดีโดยตลอดก็เพราะได้รับการสนับสนุนอย่างเข้มแข็งจากหน่วยงานราชการต่าง ๆ อย่างเสมอต้นเสมอปลายทั้งในระดับรัฐบาล และระดับกระทรวง ทบวงกรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งหน่วยงานราชการจากกระทรวง เกษตรและสหกรณ์ สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม กรมประมง กรมชลประทาน กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กรมวิทยาศาสตร์บริการ กรมอาชีวศึกษา กรมการค้าภายใน กรมส่งเสริมการค้าส่งออก กองทัพบก กรมทหารราบที่ 21 รักษาพระองค์ กองทัพเรือ กองทัพอากาศ กรมตำรวจ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล และรัฐวิสาหกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค การไฟฟ้าฝ่ายผลิต และการไฟฟ้านครหลวง สถาบันวิทยุโทรทัศน์ทุกช่อง รวมตลอดทั้งได้รับการอนุเคราะห์จากภาคเอกชน โดยผู้มีความจงรักภักดีในพระองค์ และมีจิตศรัทธาในโครงการ ศิลปาชีพนี้บริจาคทรัพย์สิน ทั้งที่เป็นเงินทองและทรัพย์สิน อื่น ๆ เช่น อุปกรณ์การฝึกอบรม วัสดุที่ใช้ในการฝึกอบรม เป็นจำนวนมากตลอดมา ดังเช่นคุณเจริญ และคุณหญิงวรรณศิริ วัฒนภักดี นายแพทย์ชัยยุทธ กรรณสูต คุณเล็ก และ คุณหญิงสุวรรณีย์ สิงห์สมบุญ มูลนิธิกตเวทิน ซึ่งมีศาสตราจารย์ ท่านผู้หญิงพูนทรัพย์ นพวงศ์ ณ อยุธยา เป็นประธานกรรมการ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย และโรงเรียนพณิชยการราชดำเนิน บริษัท มินิแบร์ (ประเทศไทย) จำกัด บริษัท ไทยการ์เมนท์เอกซ์พอร์ต จำกัด บริษัท จิมทอมสัน จำกัด เป็นอาทิ ม.ร.ว.ถนัดศรี สวัสดิวัตน์ ก็ได้กรุณาประชาสัมพันธ์อย่างจริงจังให้แก่ศูนย์ศิลปาชีพ บางไทรตลอดมาตั้งแต่เริ่มก่อตั้งจนถึงปัจจุบัน ศูนย์ศิลปาชีพ

บางไทร จึงดำเนินกิจการตามโครงการสนองพระราชดำริได้ ด้วยดีมาจนถึงปัจจุบันนี้

ในด้านการฝึกอบรมศิลปาชีพและงานบริการต่าง ๆ เกี่ยวกับการฝึกอบรมและการรักษาความปลอดภัยอยู่ใน ความรับผิดชอบของกรมทหารราบที่ 21 รักษาพระองค์ ปัจจุบันในด้านการฝึกอบรมแบ่งเป็นแผนกต่าง ๆ รวม 27 แผนก อาทิ แผนกช่างไม้ ช่างแกะสลักไม้ ช่างตัดเย็บ เสื้อผ้า ช่างเครื่องยนต์ ช่างเขียนภาพไทย ช่างเป่าแก้ว ช่างเครื่องหนัง ช่างปั้นและหล่อโลหะและเรซิน ช่างเชื่อมโลหะ และแผนกเกษตรกรรม ฯลฯ มีผู้เข้ารับการฝึกอบรมประมาณ 400 คนเศษ ในแต่ละภาคเรียน

การฝึกอบรมแบ่งออกเป็นสองภาคเรียน ภาคละ 6 เดือน ภาคแรกระหว่างต้นเมษายนถึงสิ้นกันยายน ปิดภาคเรียน 7 วัน แล้วเริ่มภาคสองระหว่างต้นตุลาคมถึง สิ้นมีนาคม แล้วปิดภาคเรียน 7 วัน การฝึกอบรมระหว่าง 8.00 – 16.30 น. ทุกวัน พักรับประทานอาหารกลางวันระหว่าง 12.00 – 13.00 น. หยุดฝึกอบรมสัปดาห์ละ 1 วัน คือ ทุกวันจันทร์ ตั้งแต่เริ่มฝึกอบรมมาตั้งแต่ปี 2524 จนถึงปัจจุบัน มีผู้สำเร็จการศึกษาทั้งชั้นต้นและชั้นปลายรวมทั้งสิ้นกว่า 10,000 คน การฝึกอบรมเน้นความสำคัญในเรื่องรูปแบบ ของการผลิตให้หลากหลายมีความสวยงาม ประณีต และ เหนือสิ่งอื่นใดผลิตภัณฑ์ต้องมีคุณภาพดีไม่มีที่ติตามที่ มี พระราชเสาวนีย์อยู่เป็นนิจ

นอกจากการฝึกอบรมด้านศิลปาชีพโดยตรงแล้ว ศูนย์ศิลปาชีพบางไทร ยังสนองพระราชปณิธานในพระองค์ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถด้วยในด้านการ ส่งเสริมศิลปและวัฒนธรรมไทย ทางศูนย์ฯ ได้พัฒนาใน ด้าน การออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ให้เป็นที่ติดตามและต้องใจของ ผู้ซื้อผลิตภัณฑ์ของเราซึ่งขายในราคาที่เป็นธรรม เพื่อให้ เกษตรกรผู้ผลิตมีรายได้พอกินพออยู่และให้ผู้ซื้อได้ของดี ราคาอ่อนข้างอีกด้วย

ทางศูนย์ฯ ได้ส่งเสริมให้ทั้งอาจารย์และศิษย์ส่ง ผลิตภัณฑ์เข้าประกวดในโอกาสต่าง ๆ เป็นประจำ และก็ได้ รับรางวัลผลิตภัณฑ์ดีเด่นเสมอมา อาทิเช่น ในงานแสดงศิลป เครื่องเคลือบดินเผาแห่งชาติประจำปี รวมทั้งศิษย์ในแผนก จิตรกรรมประยุกต์ ซึ่งมีอาจารย์เฮลเก้ ยาร์มานัน เป็นอาจารย์ หัวหน้าแผนกได้รับรางวัลดีเด่นผลิตภัณฑ์เขียนกระเบื้อง พอร์ซเลน จากเมืองมิลาน ประเทศอิตาลี เมื่อปีกลายนี้ด้วย งานด้านศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านของศูนย์ฯ โดยรวมพัฒนาขึ้น

มาเป็นลำดับ ดังเป็นที่ประจักษ์แก่สายตาของผู้มาชมกิจการของศูนย์ฯ อยู่แล้ว

สำหรับศิษย์ที่สำเร็จการฝึกอบรมและได้รับการประกาศนียบัตรไปแล้ว อาจจะไปศึกษาต่อในสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ของกรมอาชีวศึกษาได้ โดยได้รับการยกเว้นไม่ต้องศึกษาในบางลักษณะวิชาด้วย ทางศูนย์ฯ เองก็ยังถือเป็นหน้าที่ที่จะต้องให้ความอนุเคราะห์แก่ผู้ที่เป็นศิษย์เก่าอยู่เสมอในสามทางด้วยกันคือ หากประสงค์จะมารื้อฟื้นศิลปะที่เคยได้รับการฝึกอบรมไปโดยศึกษาเพิ่มเติม ทางศูนย์ฯ ก็ยินดีจัดให้ นอกจากนี้ทางศูนย์ฯ ยังสนับสนุนให้ผู้สำเร็จการฝึกอบรมแล้ว จัดตั้งชมรมของตนขึ้นเพื่อสนับสนุนกันและกันในการผลิตและจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของตน และทางศูนย์ฯ จัดให้มีร้านชมรมศิษย์เก่าและอาจารย์เก่าของศูนย์ฯ เพื่อนำผลิตภัณฑ์ของตนมาจำหน่ายที่ศูนย์ฯ ด้วย

เพื่อให้ผู้มาเที่ยวชมกิจการของศูนย์ศิลปะบางไทร ทั้งไทยและเทศได้เห็นงานศิลปะหรือศิลปหัตถกรรมของ แต่ละภาคทั้ง 4 ภาค ของประเทศไทยนั้นว่าผลิตกันอย่างไร ชาวบ้านที่ทำงานด้านนี้อยู่กันอย่างไร ศูนย์ศิลปะบางไทร ได้จัดสร้างหมู่บ้านศิลปะ พร้อมทั้งหอานุกูลศิลป์ขึ้น โดยได้รับความอนุเคราะห์จากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และดำเนินงานโดยองค์การบริหารส่วนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา อันมีคุณวิชา บุรณศิริ นายองค์การบริหารส่วนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นผู้รับผิดชอบ ตอนนี้อยู่เริ่มก่อตั้งซึ่งทางศูนย์ฯ มั่นใจว่าคงจะได้รับความนิยมจากผู้มาชมกิจการของศูนย์ฯ มากขึ้นเป็นลำดับ

ณ ศูนย์ศิลปะบางไทรนี้ ยังมีการสนองพระราชดำริ ในด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติอีก 2 โครงการ คือ

ศูนย์ฯ มีวังปลา อันเป็นสถานที่แสดงปลาน้ำจืดที่ใหญ่ที่สุดในประเทศด้วย วังปลานี้ อาจารย์รังสรรค์ ต่อสุวรรณ เป็นผู้ออกแบบ ซึ่งมีการดัดแปลงอีกเล็กน้อย โดยกรมประมงเป็นผู้จัดเรื่องงบประมาณและดำเนินการก่อสร้าง รวมตลอดทั้งรับผิดชอบดำเนินงาน และมีมูลนิธิกตเวทิน ซึ่งได้จัดสรรเงินทุนสนับสนุนการดำเนินกิจการของวังปลา เพื่อให้ประชาชนมีโอกาสเข้าชมได้ทุกวันด้วย วังปลาเป็นงานเสริมของศูนย์ศิลปะบางไทร ที่ได้รับความนิยมจากประชาชนเป็นอย่างมาก

สวนนกของศูนย์ศิลปะบางไทร ก็เป็นงานอนุรักษ์สัตว์ป่าที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งของประเทศไทย สวนนกศูนย์ศิลปะบางไทรนี้ ดำเนินงานโดยมูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่า

และพรรณพืชแห่งประเทศไทยในพระบรมราชินูปถัมภ์ ได้รับความดูแลอย่างใกล้ชิดมาแต่แรกเริ่มสร้าง โดยคุณพิสิษฐ์ ณ พัทลุง ผู้อำนวยการสวนสัตว์ดุสิตคนปัจจุบัน เป็นเวลา 10 ปีเศษแล้ว ได้รับความนิยมเป็นอย่างมากจากประชาชนเหมือนกันขณะนี้ กำลังอยู่ในระหว่างการปรับปรุงใหญ่ โดยได้รับความอนุเคราะห์จากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

ผลงานด้านผลิตภัณฑ์ศิลปะโดยตรงมีจำหน่าย และมีการแสดงนิทรรศการงานชิ้นเอกสำหรับแผนกต่าง ๆ ของศูนย์ศิลปะบางไทรเอง ณ ศาลาพระมิ่งขวัญ ซึ่งตัวอาคารเองก็เป็นการแสดงศิลปด้านสถาปัตยกรรมไทย ประยุกต์อันสวยงามด้วย ศาลาพระมิ่งขวัญนี้ สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมจัดสร้างน้อมเกล้าถวายเนื่องในวโรกาสที่สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ทรงเจริญพระชนมายุครบ 60 พรรษา ณ ศาลาพระมิ่งขวัญนี้มีผลิตภัณฑ์จากศูนย์ศิลปะสวนจิตรลดา และศูนย์ศิลปะแห่งอื่น ๆ มาจำหน่ายด้วย รวมตลอดทั้งผลิตภัณฑ์จากมูลนิธิจุฬารักษ์ และชมรมศิษย์และอาจารย์เก่าของศูนย์ศิลปะบางไทร จากชมรมสหกรณ์หุบกระพง และจากหน่วยงานที่ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมอีกหลายหน่วยด้วย ผลิตภัณฑ์เหล่านี้ได้รับความนิยมจากประชาชนเกินความคาดหมายด้วยเป็นของดี ราคาถูก และมีรูปแบบที่ใหม่ แปลกและงดงาม

ศูนย์ศิลปะบางไทร จัดให้มีงานประจำปี ปีละ 3 ครั้ง คืองานประจำปี อันเป็นงานส่งเสริมด้านศิลปะ โดยเฉพาะในปลายเดือนมกราคมและต้นเดือนกุมภาพันธ์ จากนั้นก็งานเดินและวิ่งเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ตอนใกล้วันเฉลิมพระชนมพรรษาในพระองค์ งานสุดท้ายในรอบปีได้แก่งานลอยกระทงตามประเพณี และงานแข่งขันเรือยาวนานาชาติและเรือยาวประเพณีเพื่อชิงชนะเลิศแห่งประเทศไทยระหว่างฤดูกาลลอยกระทงตามประเพณี แต่ละปีที่ผ่านมาประชาชนล้นหลามเที่ยวงานเหล่านี้มากขึ้นเป็นลำดับ ทางศูนย์ฯ ก็ได้จัดการปรับปรุงรูปแบบงานให้แปลกใหม่ หลากหลายให้เป็นที่ถูกใจของผู้มาเที่ยวชมตลอดมา

มองไปข้างหน้ายังมีโครงการใหญ่อีกโครงการหนึ่ง ซึ่งเป็นโครงการในพระราชดำริของสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ มาแต่เมื่อเริ่มจัดตั้งศูนย์ศิลปะบางไทร คือ มีพระราชประสงค์จะให้พิพิธภัณฑ์ศิลปะที่นี้ วันหนึ่งข้างหน้าทางศูนย์ฯ ก็หวังว่าคงจะสามารถจัดให้มี

พิพิธภัณฑ์สถานในศูนย์ศิลปะบางไทร สนองตามพระราชประสงค์ได้ พิพิธภัณฑ์สถานดังกล่าวจักเป็นศูนย์รวมศิลปหัตถกรรมของไทยทุกรูปแบบ ทุกประเภท และทุกยุคสมัย และจัดการแสดงให้ได้มาตรฐานสากล อันจะเป็นการส่งเสริมด้านศิลปวัฒนธรรมไทยเป็นอย่างดีอีกหนึ่งทางด้วย

ท่านที่มาเที่ยวชมกิจการของศูนย์ศิลปะบางไทร จะเห็นความเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นในทุกด้านทุกครั้งที่มาที่เราสามารถทำได้ก็เพราะได้รับความร่วมมือจากทั้งภาครัฐ

และภาคเอกชนอย่างไม่เคยคาดคิดมาก่อน ทุกฝ่ายทุกท่านให้ความสนับสนุนอย่างจริงจังและด้วยความจริงใจและอย่างต่อเนื่อง ผมในฐานะที่เป็นผู้รับผิดชอบดูแลศูนย์ศิลปะบางไทร ตามพระราชกระแสรับสั่งของทั้งสองพระองค์ ขอขอบพระคุณทุกท่านเป็นอย่างยิ่งที่ท่านได้ร่วมใจกันช่วยกันพัฒนาศูนย์ศิลปะบางไทร อันเป็นการเกื้อหนุน และถวายเป็นความรักภักดีต่อล้นเกล้าล้นกระหม่อมทั้งสองพระองค์ โอกาสนี้ด้วย

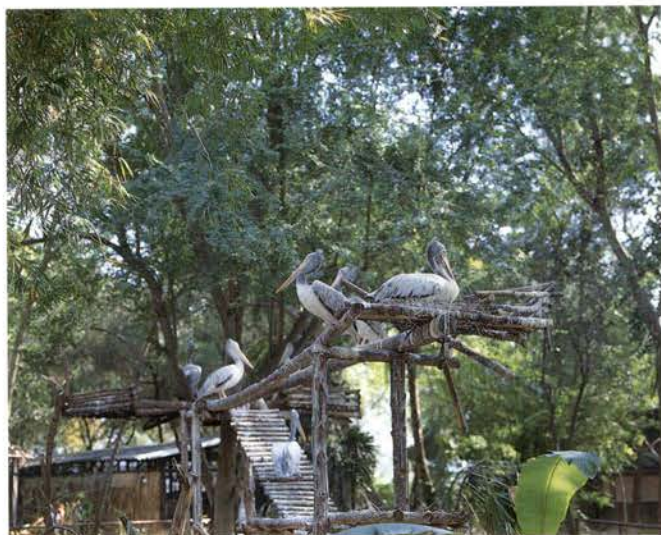
ป้ายศูนย์

หมู่บ้านศิลปาชีพ

ศาลาพระมิ่งขวัญ

สวนนก

พระตำหนัก

อนุสาวรีย์ทหารหาญของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช

วังปลา

“นายขนมต้ม” ประติมากรรมทองเหลือง

ดอกไม้ชนมปัง

ภาพเขียนบนจานกระเบื้อง

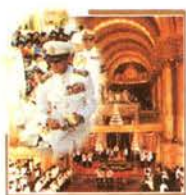
ผลิตภัณฑ์เครื่องเคลือบดินเผา

ผลิตภัณฑ์เป่าแก้ว

หมายเหตุ ภาพที่ 1-10 ภาพโดย นายธีรวัฒน์ กิ่งแก้วโสภณ
ภาพที่ 11-17 ภาพโดย นายนิติกร กรัยวิเชียร

ภาพ / สมณพงษ์ ทวีกาญจน์

เศรษฐกิจพอเพียงกับการแก้ ภาวะวิกฤต

เทริยงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์

“การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น ต้องสร้างพื้นฐาน คือความพอมี พอกิน พอใช้ของประชาชนส่วนใหญ่เป็นเบื้องต้นก่อน เมื่อได้พื้นฐานความมั่นคงพร้อมพอควรและปฏิบัติได้แล้ว จึงค่อยสร้างค่อยเสริมความเจริญ และฐานะเศรษฐกิจที่สูงขึ้นโดยลำดับต่อไป”

พระราชดำรัส พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช
พระราชทานเมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม พ.ศ. 2517

กระแสพระราชดำรัสข้างต้นได้ระบุชัดเจนว่าพระราชดำริเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงมิได้เพิ่งเกิดขึ้น แต่เป็นพื้นฐานของการประกอบพระราชกรณียกิจตลอดระยะเวลาของการครองราชย์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่พระองค์ได้ทรงเอาพระทัยใส่ในความเป็นอยู่ของพสกนิกร ทรงมีพระวิริยะอุตสาหะในการแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนอย่างต่อเนื่องมาโดยตลอด คำว่า “เศรษฐกิจพอเพียง” จึงเป็นศัพท์ที่ได้ทรงบัญญัติขึ้นตามกระแสพระราชดำรัสที่พระราชทานไว้ ณ วันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2540 เพื่อล้อมกรอบพระราชดำริที่มีอยู่ในพระทัยของพระองค์ตลอดเวลา และเศรษฐกิจพอเพียงได้แสดงถึงพระปรีชาญาณและพระมหากรุณาธิคุณของพระองค์ ผู้ทรงสมควรได้รับการเทิดพระเกียรติในฐานะ ‘ปราชญ์อาชีพดี’ ของสังคมไทยอย่างแท้จริง

ทฤษฎีใหม่กับเศรษฐกิจพอเพียง

ทฤษฎีใหม่คืออะไร?

ทฤษฎีใหม่ คือ การประยุกต์แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาดำเนินการให้เป็นรูปธรรม แนวคิดนี้เกิดจากการศึกษาวิจัยส่วนพระองค์ที่ได้ผ่านการพิสูจน์และทดลองภาคปฏิบัติในพื้นที่จริงมาแล้วเป็นระยะเวลาานานพอสมควร ทฤษฎีใหม่จึงเปรียบเสมือนเป็นคำแนะนำที่เข้าใจได้ง่ายในทางปฏิบัติสำหรับเกษตรกรและเหมาะสมกับบริบทของประเทศไทยซึ่งมีพื้นฐานเกษตรกรรมได้เป็นอย่างดี

เนื้อหาของทฤษฎีใหม่มีลักษณะเป็นทฤษฎี (theory) ที่เน้นการดำเนินการในภาคการเกษตรเป็นหลัก โดยได้ระบุถึงเหตุผล วิธีการ และขั้นตอนที่เป็นกรอบปฏิบัติไว้ค่อนข้าง

ชัดเจน มีหลักการที่ยืดหยุ่นสามารถประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับแต่ละบริบทท้องถิ่น รวมทั้งยังได้ระบุถึงอุปสรรค ข้อจำกัดของทฤษฎีในภาคปฏิบัติ และแนวทางในการแก้ไขอุปสรรคบางประการไว้ด้วย โดยทฤษฎีใหม่นี้มี 3 ขั้นตอน คือ

ทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 1

ทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 1 เป็นขั้นตอนสำคัญที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงให้รายละเอียดมากกว่าทฤษฎีขั้นอื่น อันอาจเนื่องมาจากขั้นนี้เป็นขั้นพื้นฐานที่ทำให้ทฤษฎีใหม่บรรลุวัตถุประสงค์หลักของเศรษฐกิจแบบพอเพียงคือความพออยู่พอกิน โดยเริ่มต้นจากการที่แต่ละครอบครัวสามารถผลิตได้เพียงพอตามความจำเป็นพื้นฐานของชีวิต ที่ไม่ต้องอยากไม่เป็นหนี้ สามารถพึ่งตนเองได้ และหากมีผลผลิตที่ผลิตได้เกินกว่าความต้องการบริโภค ก็สามารถนำส่วนที่เกินนั้นไปจำหน่ายได้

วิธีการของทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 1 คือการจัดการการผลิตอย่างมีประสิทธิภาพบนความจำกัดของพื้นที่และแหล่งน้ำเพื่อให้เพียงพอสำหรับการบริโภค โดยมีองค์ประกอบของความหลากหลายของผลผลิตที่ครบถ้วนสำหรับความจำเป็นพื้นฐานในการดำรงชีพ การดำเนินการจะจัดสรรพื้นที่การผลิตออกเป็น 4 ส่วนคือ ส่วนแรก คือพื้นที่นาข้าว ส่วนที่สองคือสระน้ำ ส่วนที่สามคือแปลงผักผลไม้ และส่วนที่สี่คือพื้นที่สำหรับสร้างบ้าน เรือนเพาะชำ ยุ้งฉาง และโรงเลี้ยงสัตว์ สัดส่วนโดยประมาณของพื้นที่แต่ละส่วนคือร้อยละ 30 : 30 : 30 และ 10 ตามลำดับ สัดส่วนนี้อาจเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสมของลักษณะของพื้นที่ ทั้งนี้การดำเนินการของทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 1 ในช่วงแรกจำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ จากองค์กรภายนอกบ้าง

แต่ในขณะเดียวกัน เกษตรกรก็ต้องพยายามเรียนรู้และพัฒนาประสิทธิภาพการผลิตของตนเองจนสามารถผลิตได้พอเพียงสำหรับตนเองและครอบครัวแม้ไม่ได้รับการสนับสนุนจากภายนอกก็ตาม

ทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 2

เมื่อเกษตรกรมีความเข้าใจในวิธีการและมีความสามารถในการจัดการจนสามารถพึ่งพาตนเองในการผลิตได้ เกษตรกรก็จะเริ่มเข้าสู่ทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 2 คือการรวมพลังของเกษตรกรที่พึ่งพาตนเองได้ตามทฤษฎีในขั้นที่ 1 โดยรวมตัวในรูปกลุ่มหรือสหกรณ์เพื่อดำเนินการตอบสนองต่อความต้องการที่มากกว่าความจำเป็นในการบริโภค และเพื่อทำในสิ่งที่ไม่สามารถทำได้เพียงลำพังหรือทำได้แต่ไม่คุ้มงบประมาณที่ทุ่มลงไป

การรวมตัวของเกษตรกรตามทฤษฎีขั้นที่ 2 มีการร่วมมือในด้านต่าง ๆ ได้แก่

- ด้านการผลิต เช่น พันธุ์พืช การเตรียมดิน ระบบชลประทาน อุตสาหกรรมพื้นบ้าน การแปรรูปสินค้าเกษตร ฯลฯ
- ด้านการตลาด เช่น ลานตากข้าว เครื่องสีข้าว ยุ้งการขนส่งสินค้า การต่อรองราคา การซื้อปัจจัยการผลิต ฯลฯ
- ด้านความเป็นอยู่ เช่น การรวมกันซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคในราคาประหยัด
- ด้านสวัสดิการ ได้แก่ การสาธารณสุขและเงินกู้
- ด้านการศึกษา เช่น การให้ทุนการศึกษา การฝึกอบรม การวิจัยและพัฒนา และถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิต เป็นต้น
- ด้านสังคมและศาสนา ได้แก่ การสนับสนุนการรวมกลุ่มของเกษตรกรในทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 2 โดยได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานราชการ มูลนิธิและภาคเอกชน

ทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 3

หลังจากเกษตรกรมีการรวมกลุ่มที่เข้มแข็งและมีประสิทธิภาพในการจัดการด้านต่าง ๆ ทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 2 จะพัฒนาสู่ขั้นที่ 3 คือการติดต่อร่วมมือกับแหล่งเงิน แหล่งพลังงาน ร่วมมือกับหน่วยธุรกิจในการทำธุรกิจ การตั้งและบริหารโรงสี ร้านสหกรณ์เพื่อช่วยในการลงทุนและการพัฒนาคุณภาพชีวิต เนื่องจากการร่วมมือกับองค์กรธุรกิจตามทฤษฎีในขั้นที่ 3 จะทำให้กลุ่มเกษตรกรสามารถเพิ่มความแข็งแกร่งในด้านการเงิน การลงทุน การจัดการ บุคลากร เทคโนโลยีการผลิตและช่องทางการตลาด อีกทั้งยังทำให้เกษตรกรสามารถผลิตสินค้าเพื่อการขายนอกท้องถิ่นทั้งใน

ประเทศและต่างประเทศ สามารถเพิ่มมูลค่าของผลผลิตทางการเกษตร ลดขั้นตอนของการค้าที่เกิดจากการรับช่วงของพ่อค้าคนกลาง ความร่วมมือในทฤษฎีขั้นที่ 3 จึงนับว่าเป็นการยกระดับรายได้และคุณภาพชีวิตของเกษตรกรให้สูงกว่าระดับเพียงพอในความจำเป็นขั้นพื้นฐาน อันเป็นการทำให้เกษตรกรพ้นจากความยากจนโดยไม่จำเป็นต้องพึ่งอาชีพเกษตรกรไปทำงานในภาคเศรษฐกิจอื่น ๆ

เงื่อนไขการใช้ทฤษฎีใหม่ในเศรษฐกิจพอเพียง

การใช้ทฤษฎีใหม่ในเศรษฐกิจพอเพียงจะมีขั้นตอนและหลักการที่เน้นการสร้างความแข็งแกร่งของภาคการเกษตรเพียงบางส่วนที่เหมาะสมเท่านั้น มิได้ครอบคลุมไปถึงเกษตรกรทุกคน ทุกครอบครัว ทุกกลุ่มคนหรือทุกพื้นที่เนื่องจากทฤษฎีใหม่มีเงื่อนไขเกี่ยวกับความเหมาะสมในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ อาทิ

ทฤษฎีใหม่เหมาะสมกับเกษตรกรที่ยากจน

ทฤษฎีใหม่ในขั้นที่ 1 เป็นแนวทางจัดการผลิตที่เน้นความพออยู่พอกินของประชากรในประเทศที่มีอาชีพเกษตรกร ซึ่งเป็นคนจนกลุ่มใหญ่ที่สุดในประเทศไทย จากสถิติยืนยันว่าหัวหน้าครัวเรือนที่เป็นเกษตรกรจะมีสัดส่วนความยากจนสูงกว่าหัวหน้าครัวเรือนที่ประกอบอาชีพอื่น ๆ คือ ประมาณร้อยละ 70-75 ของคนยากจนทั้งหมด (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 การจำแนกปัญหาความยากจนตามลักษณะอาชีพของหัวหน้าครัวเรือน ร้อยละ

อาชีพของหัวหน้าครัวเรือน	2531	2532	2532
เกษตรกร	74.12	71.80	75.60
ผู้ใช้แรงงาน กรรมกร	11.64	7.10	5.00
ผู้ไม่ได้ปฏิบัติงานในเชิงธุรกิจ	11.34	18.30	16.90
พนักงานขาย	2.07	1.50	1.30
พนักงานบริการ	0.47	1.00	0.80
เสมียนพนักงาน	0.23	0.20	0.00
ผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพนักรักษาการ	0.14	0.10	0.20
นักบริหาร	0.00	0.10	0.00

ที่มา : เมธี ครองแก้ว (2540)²

โดยสรุปทฤษฎีใหม่มีความเหมาะสมอย่างยิ่งสำหรับ

- เกษตรกรโดยทั่วไปที่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง
- เกษตรกรยากจนซึ่งมีสาเหตุมาจากการมีที่ดินแปลงเล็กทำให้การผลิตไม่เพียงพอต่อการบริโภคของคนในครอบครัว การไม่มีที่ดินทำกินของตนเอง การที่ได้รับโอกาส

ทางการศึกษาน้อยทำให้ขาดความรู้ความสามารถในการจัดการการผลิต

- กลุ่มคนยากจนนอกภาคการเกษตร คนที่ไม่สามารถหารายได้เพียงพอต่อการดำรงชีพจากแหล่งอื่น เช่น คนที่ทุพพลภาพ คนวัยเกษียณอายุ คนที่มีการศึกษาต่ำ คนที่เป็นแรงงานไร้ฝีมือ เป็นต้น

บุคคลใน 2 ประเภทหลังรัฐบาลอาจจะต้องจัดสรรที่ดินเพิ่มเติมให้ เพื่อที่จะสามารถมีที่ดินทำกินเป็นของตนเองได้

ทฤษฎีใหม่เหมาะสมกับเกษตรกรที่สมถะ ขยัน และเห็นแก่ส่วนรวม

“แล้วก็เป็นทฤษฎีใหม่นี้ ก็มาเข้าเป็นเรื่องของเศรษฐกิจพอเพียง เพราะคนที่ทำนี่ต้องไม่ฟุ้งซ่าน ไม่ฟุ้งเพื่อเราเขียนในทฤษฎีนั้นว่าลำบาก เพราะว่ามีผู้ปฏิบัติงานนี้ต้องมีความเพียรและต้องอดทน ไม่ใช่ทำง่าย ๆ บอกว่าทฤษฎีในหลวงแล้วก็ทำไปทำไม่ได้สะดวก”³

ลักษณะของเศรษฐกิจพอเพียงและวิธีการดำเนินการของทฤษฎีใหม่บ่งบอกอย่างชัดเจนว่าคุณสมบัติที่เหมาะสมของผู้ที่ยึดแนวทางทฤษฎีใหม่ควรมีลักษณะชีวิตและคุณธรรมที่ดีเป็นพื้นฐานเพื่อให้ทฤษฎีใหม่ดำเนินการได้อย่างยั่งยืน โดยลักษณะชีวิตที่ควรมีคือ

- สมถะหรือมีความพึงพอใจในสิ่งที่มีอยู่ ไม่โลภ ไม่ฟุ้งเฟ้อ ฟุ้งเฟ้อ แม้ว่าจะมีความทุกข์ในชีวิต แต่ไม่ยึดติดกับความทุกข์ เนื่องจากทฤษฎีใหม่ในขั้นเริ่มต้นเน้นความพอมีพอกิน และความไม่โลภอยากได้จนเกินตัว ดังนั้นลักษณะชีวิตที่ไม่ถูกต้องสามารถเป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้ผู้นำทฤษฎีใหม่ไปปฏิบัติไม่ประสบความสำเร็จได้

- ขยัน อดทน เรียนรู้ เนื่องจากผู้ที่นำทฤษฎีใหม่ไปปฏิบัติต้องใช้เวลาในการปรับปรุงพัฒนาการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพของตน ดังนั้นจึงต้องการคนที่รักการเรียนรู้ตลอดชีวิต รักการอดออม ตลอดจนมีความขยัน อดทน และพากเพียรทำงานหนัก

- คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม เนื่องจากความสำเร็จของทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 2 และ 3 ต้องเกิดจากความร่วมมือของเกษตรกรกับผู้อื่นทั้งในชุมชนและธุรกิจอื่น ๆ ทำให้คนที่ดำเนินการตามทฤษฎีใหม่ต้องรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ของตนและช่วยเหลือผู้อื่นในชุมชน รักความสามัคคี มีน้ำใจ ชอบช่วยเหลือ และรับฟังความเห็นของผู้อื่น

ทฤษฎีใหม่เหมาะสมกับผู้ที่มีที่ดินทำกิน 15 ไร่เป็นของ

ตนเอง ในพื้นที่ที่เหมาะสม

การดำเนินการตามทฤษฎีใหม่ในขั้นที่ 1 จะทำให้เกษตรกรสามารถผลิตอาหารได้พอเพียงกับการบริโภคของคนในครอบครัวตลอดทั้งปี จากการทดลองในแปลงทดสอบพบว่าในพื้นที่ประมาณ 15 ไร่สามารถผลิตอาหารเพียงพอสำหรับครัวเรือนที่มีขนาดเล็กคือมีสมาชิกประมาณ 3-4 คน หรือไม่เกิน 5 คน และยังสามารถนำผลผลิตที่เหลือออกจำหน่ายเพื่อสร้างรายได้เพิ่มเติม อย่างไรก็ตามขนาดของพื้นที่ที่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามปัจจัยของขนาดครัวเรือนประสิทธิภาพในการผลิต ลักษณะภูมิประเทศและภูมิอากาศ รวมถึงความชำนาญและเทคโนโลยีในการผลิตของเกษตรกร ดังนั้นหากทฤษฎีใหม่นี้ประสบความสำเร็จก็จะช่วยแก้ปัญหาความยากจนของเกษตรกรที่มีที่ทำกินเป็นของตนเองแต่ยากจนได้ ทั้งนี้เกษตรกรที่ทำกินในพื้นที่น้อยกว่า 20 ไร่เป็นกลุ่มเกษตรกรที่มีคนยากจนอยู่เป็นสัดส่วนที่สูง (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 ร้อยละของคนจนในครัวเรือนเกษตรจำแนกตามขนาดการถือครอง ไร่ละ

การถือครองที่ดิน	2531	2533	2535	2537	2539
เป็นเจ้าของ	47.5	40.7	39.2	29.2	22.5
น้อยกว่า 5 ไร่	67.7	52.9	41.2	28.9	37.2
5-19 ไร่	56.2	52.1	46.3	36.0	29.9
20 ไร่ขึ้นไป	32.9	26.9	31.2	21.0	12.1
เป็นผู้เช่า	47.8	43.9	30.7	26.6	23.2
น้อยกว่า 5 ไร่	67.4	60.0	30.3	21.0	35.1
5-19 ไร่	58.1	56.5	40.3	40.1	35.2
20 ไร่ขึ้นไป	35.0	28.3	19.6	15.4	13.8

ที่มา : การสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน. สำนักงานสถิติแห่งชาติ

อย่างไรก็ตาม ทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 1 อาจไม่เหมาะสมสำหรับทุกพื้นที่⁵ เนื่องจากพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับทฤษฎีขั้นที่ 1 ต้องมีแหล่งกักเก็บน้ำในพื้นที่สำหรับการเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์น้ำที่สำคัญคือต้องสามารถปลูกข้าวซึ่งเป็นอาหารหลักในการบริโภคได้ ดังนั้นพื้นที่ที่เหมาะสมจึงควรมีลักษณะ ดังนี้

- อยู่นอกเขตชลประทานซึ่งเป็นเขตเกษตรน้ำฝน แต่ไม่จำเป็นต้องมีฝนตกชุกมาก
- มีแหล่งน้ำในพื้นที่ท้องถิ่นที่ไม่ไกลเกินไปหรืออาจมีแหล่งน้ำใต้ดิน เพื่อเป็นแหล่งน้ำสำรองของน้ำในสระในกรณีที่น้ำฝนไม่เพียงพอ

- ควรมีดินที่เป็นดินเหนียวซึ่งเหมาะสำหรับ ปลูกข้าว

เศรษฐกิจพอเพียงแก้ไขภาวะวิกฤตได้อย่างไร?

เศรษฐกิจพอเพียงแก้วิกฤตระยะสั้น

แก้วิกฤตคนว่างงาน

ผลกระทบจากวิกฤตเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 ส่งผลทำให้จำนวนคนว่างงานเพิ่มขึ้น ตัวเลขคาดการณ์ภาวะการว่างงาน ณ สิ้นปี พ.ศ. 2541 มีจำนวนคนว่างงานทั้งสิ้นประมาณ 3,355,000 คน จำแนกเป็น คนว่างงานจากทุกภาคการผลิตประมาณ 2,355,000 คน และนักเรียนนักศึกษาที่จบการศึกษาแต่ยังไม่มียานทำงานประมาณ 500,000 คน ทั้งนี้ไม่นับกำลังแรงงานที่รอทำงานหรือคนว่างงานตามฤดูกาล ผลจากการว่างงานของแรงงานรวมทั้งรายได้ที่ลดลงของประชาชนได้ส่งผลให้เกิดความยากจนเพิ่มขึ้น ธนาคารโลกรายงานว่าการว่างงานที่เรื้อรังทำให้ประเทศไทยมีคนยากจนที่มีมาตรฐานการครองชีพต่ำกว่าเส้นความยากจนเพิ่มจาก 9 ล้านคนเป็น 13 ล้านคนหรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 23 ในระหว่างปี พ.ศ. 2540-2543

ปัญหาคนว่างงานจะกลายเป็นปัญหาที่รุนแรงและต่อเนื่องเป็นเวลายาวนาน เนื่องจากการที่ภาคอุตสาหกรรมจะต้องมีการปรับโครงสร้างไปสู่อุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีที่สูงขึ้นคือเปลี่ยนจากอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานเข้มข้นไปเป็นอุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีเข้มข้นในการผลิตสินค้าอันเป็นอุตสาหกรรมที่สามารถที่จะผลิตสินค้าที่พอจะสามารถแข่งขันได้ในตลาดโลก ย่อมส่งผลให้แรงงานจำนวนหนึ่งที่ไม่สามารถยกระดับตนเองขึ้นไปเป็นแรงงานฝีมือได้จะกลายเป็นผู้ว่างงานเรื้อรังเพราะไม่มีแหล่งงานที่รองรับ เช่น แรงงานภาคอุตสาหกรรมที่ขาดทักษะฝีมือ ประชาชนที่ขาดแคลนปัจจัยในการผลิตและแรงงานอุตสาหกรรมที่มีความรู้ต่ำ ดังเห็นได้จากสถิติของผู้ว่างงานทั้งหมดนั้น เป็นผู้จบการศึกษาเพียงชั้นประถมถึงร้อยละ 69.90 ซึ่งจากการคาดการณ์ของสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (ทีดีอาร์ไอ) ได้ระบุความต้องการแรงงานระดับประถมจะลดลงถึง 2.5 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2541-2544 และลดลง 4.8 ล้านคนในปี พ.ศ. 2549

ดังนั้นการผลักดันแรงงานกลุ่มดังกล่าวเข้าสู่การจัดการการเกษตรทฤษฎีใหม่จึงน่าจะเป็นวิธีการที่สามารถดูดซับคนว่างงานได้ส่วนหนึ่ง ทำให้วิกฤตคนว่างงานได้รับการแก้ไขหรือบรรเทาปัญหาทั้งในระยะสั้นและระยะยาว เนื่องจากการเกษตรทฤษฎีใหม่เป็นแนวทางที่ทุกคนสามารถทำได้โดย

ไม่จำเป็นต้องใช้ความรู้หรือทักษะฝีมือแรงงาน เป็นการผลิตที่มีวัตถุประสงค์เพื่อปากท้องของตนเองและครอบครัวทำให้การผลิตไม่ขึ้นอยู่กับภาวะของตลาด นอกจากนี้การสนับสนุนด้านการเงินของภาครัฐหรือหน่วยงานใด ๆ จะช่วยให้คนว่างงานที่ต้องการเข้าสู่การเกษตรตามทฤษฎีใหม่ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในตอนเริ่มต้น

แก้วิกฤตขาดแคลนน้ำ

สถานการณ์ของแหล่งน้ำในปัจจุบันทำให้คาดการณ์ว่าปี พ.ศ. 2542 จะเกิดการขาดแคลนน้ำ โดยเฉพาะลุ่มน้ำเจ้าพระยาซึ่งมีปริมาณน้ำดิบลดน้อยลง เนื่องจากปริมาณน้ำใช้งาน ในเขื่อนภูมิพลและเขื่อนสิริกิติ์มีปริมาณน้ำลดลงถึงร้อยละ 40 ของปริมาณน้ำดิบของปีก่อน สิ่งนี้ส่งผลทำให้การผลิตทางการเกษตรไม่สามารถดำเนินการได้อย่างเต็มที่และจำเป็นต้องลดพื้นที่ปลูกข้าวนาปรังให้เหลือเพียง 2 ล้านไร่เศษซึ่งน้อยกว่าปี 2540 ที่มีเนื้อที่ปลูกข้าวนาปรังถึง 4 ล้านไร่ นอกจากนั้นปัญหาการขาดแคลนน้ำจะส่งผลให้เกิดการแย่งน้ำและจะทำให้ผลผลิตการเกษตรในหลายพื้นที่ตกต่ำหรือเสียหาย

ทฤษฎีใหม่อาจจะช่วยแก้ปัญหาการขาดแคลนน้ำของเกษตรกรของเกษตรกรบางส่วนที่อยู่ห่างไกลจากเขตชลประทานได้ เนื่องจากพื้นที่การเกษตรทฤษฎีใหม่แต่ละแปลงมีแหล่งน้ำเป็นของตนเองซึ่งเป็นการเพิ่มพื้นที่การกักเก็บน้ำ นอกเหนือจากแหล่งกักเก็บน้ำที่มีอยู่เพราะสามารถกักเก็บน้ำฝนได้เองโดยไม่ต้องพึ่งพาแหล่งน้ำจากเขื่อนหรืออ่างเก็บน้ำ การมีน้ำอย่างเพียงพอช่วยให้พืชผลของเกษตรกรไม่ต้องประสบกับความเสียหายมากเนื่องจากการขาดแคลนน้ำ และหากผลผลิตเสียหายหรือลดลงเนื่องจากการขาดแคลนน้ำเกษตรกรยังสามารถมีรายได้ชดเชยจากผลผลิตของพืชไร่ที่ใช้น้ำน้อยและสัตว์น้ำที่เลี้ยงในสระของตนเองได้

แก้วิกฤตปัญหาสังคม

นอกจากทฤษฎีใหม่จะช่วยบรรเทาปัญหาความยากจนและความอดอยากที่จะเกิดขึ้นแก่เกษตรกรผู้ยากไร้ แนวคิดเชิงปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจะช่วยบรรเทาปัญหาทางสังคมที่จะเกิดมากขึ้น เช่น ปัญหาอาชญากรรมอันเกิดจากการโจรกรรม การลักขโมย การหลอกลวงเพื่อชิงทรัพย์ การประกอบอาชีพที่ไม่สุจริต การขายยาเสพติด การขายบริการทางเพศ รวมทั้งปัญหาที่เกิดจากความเครียดในการดำเนินชีวิต ปัญหาสุขภาพจิต การฆ่าตัวตาย เป็นต้น หากประชาชนยึดถือแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียงจะทำให้มีความพอกพวยร อดทน ไม่ท้อถอย ไม่พยายามสร้างความ

เดือดร้อนให้ผู้อื่น และสามารถปรับตัวได้กับการกินการอยู่
อย่างพอเพียง นอกจากนี้การรวมกลุ่มของเกษตรกรตามทฤษฎี
ใหม่ขั้นที่ 2 น่าจะช่วยให้มีโครงสร้างทางสังคมที่รองรับปัญหา
ของคนในสังคมได้

เศรษฐกิจพอเพียงแก้วิกฤตระยะยาว

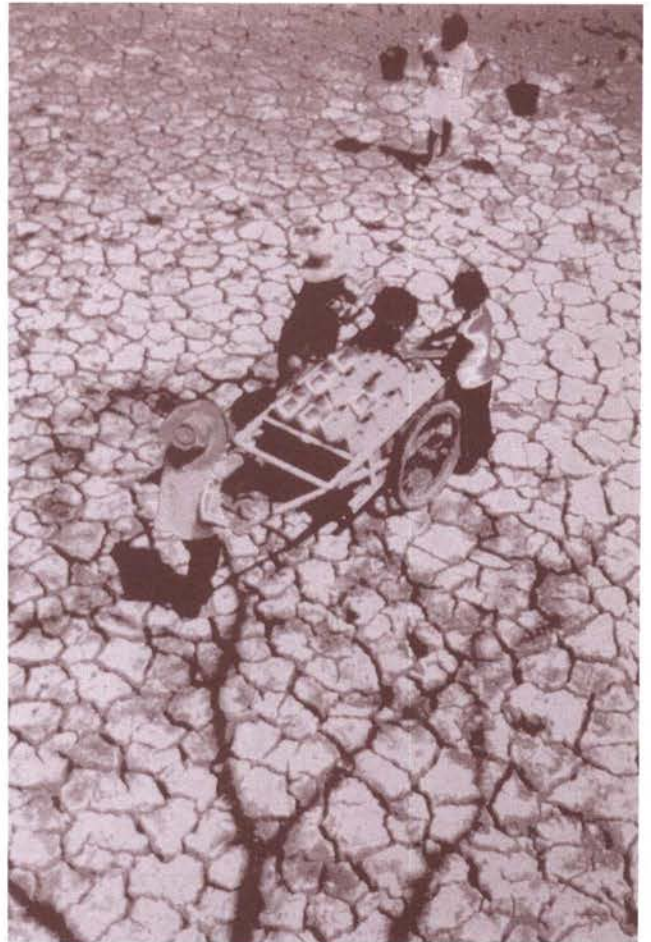
แก้วิกฤตการเงิน

ต้นตอของวิกฤตการเงินที่ประเทศไทยกำลังเผชิญอยู่
เกิดจากปัญหาทางค่านิยมความคิด ดังที่ผมเขียนไว้ในหนังสือ
“กระบวนการค้นคว้าวิจัยประเทศไทย ‘ต้นตอ’ เศรษฐกิจถดถอย” อาทิ
ปัญหาการเก็งกำไรในตลาดหุ้น และตลาดอสังหาริมทรัพย์
เกิดจากวัฒนธรรมการพนันที่เป็นรากลึกในสังคมไทย ปัญหา
การขาดดุลบัญชีเดินสะบับอย่างต่อเนื่องส่วนหนึ่งเกิดจาก
ความฟุ้งเฟ้อฟุ่มเฟือยของประชาชนที่มีค่านิยมใช้สินค้า
ราคาแพงจากต่างประเทศ ทำให้ประเทศขาดดุลจากการนำ
เข้าสินค้าฟุ่มเฟือยจำนวนมาก เป็นต้น เมื่อเป็นเช่นนั้นการ
ป้องกันหรือแก้ไขปัญหาวิกฤตการเงินในระยะยาวจึงต้องแก้ไข
ที่ต้นตอของปัญหาคือด้านกระบวนการค้นคว้าวิจัย

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนับเป็นแนวคิดที่ช่วยป้องกัน
วิกฤตการณ์ทางการเงินที่อาจจะเกิดขึ้นอีกในอนาคต เนื่องจาก
ระบบเศรษฐกิจพอเพียงยึดหลักพอประมาณ การลงทุนต้อง
สมควรแก่อัตราผลตอบแทนซึ่งหากมีการยึดถือและปฏิบัติจะช่วย
ป้องกันปัญหานี้ลงภาคเอกชน หากประชาชนยึดหลักการ
ของการทำงานอย่างขยัน พากเพียรและอดทนแทนค่านิยม
ในการรักสบาย การไม่ชอบทำงานหนักหรืออยากได้อะไรมา
อย่างง่าย ๆ จากการพนันหรือการเก็งกำไร ความซื่อสัตย์ที่
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงให้ความสำคัญจะช่วยแก้ไข
ปัญหาคอร์รัปชันและการคดโกงทั้งในวงราชการและภาคเอกชน
นอกจากนี้ปรัชญาของการเรียนรู้และพัฒนาจะทำให้ภาค
การผลิตของไทยให้ความสำคัญกับการวิจัยและพัฒนา และ
ปรับปรุงการผลิตให้มีประสิทธิภาพจนสามารถแข่งขันได้อยู่เสมอ
โดยไม่เพียงแต่ใช้ประโยชน์จากข้อได้เปรียบระยะสั้นในด้าน
แรงงานหรือที่ดินราคาถูก ซึ่งทำให้เศรษฐกิจไม่สามารถ
พัฒนาได้อย่างยั่งยืน

แก้วิกฤตชุมชนชนบท

การดำเนินตามแนวทางของทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 1 2 และ
3 จะทำให้เกิดการกระจายรายได้สู่ชนบทมากขึ้น นับเป็น การ
สร้างงานและสร้างรายได้ให้ประชาชนในชนบท ซึ่งจะช่วยแก้
ปัญหาการอพยพของแรงงานจากชนบทเข้ามาในเมืองเพื่อหา
งานทำได้ถึงระดับหนึ่ง ส่งผลให้ครอบครัวในชนบทมีความ

ใกล้ชิดและผูกพันกันเหมือนในอดีตเนื่องจากพ่อแม่และคน
หนุ่มสาวไม่ต้องจากครอบครัวเพื่อไปทำงานทำในเมือง ทั้งยัง
มีส่วนลดปัญหาความแออัดของชุมชนเมือง นอกจากนี้ การ
รวมกลุ่มของเกษตรกรตามทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 2 และ 3 ยัง
ช่วยแก้ปัญหาการขาดแคลนเงินทุนในชนบทและหนี้สินของ
เกษตรกร เนื่องจากเกษตรกรมีเงินออมเป็นของตนเอง อีกทั้ง
ทั้งการทำการผลิตและการตลาดร่วมกันจะทำให้ได้รับเงินกู้
ได้ง่ายกว่าการดำเนินการเพียงลำพัง

แก้วิกฤตสิ่งแวดล้อม

เทคโนโลยีใหม่สามารถช่วยป้องกันและแก้ไขปัญหาลิ่งแวดล้อมและความเสื่อมโทรมของธรรมชาติที่เกิดจากการทำการเกษตรอย่างไม่ถูกวิธี เนื่องจากเทคโนโลยีใหม่ใช้ระบบการปลูกพืชแบบผสมผสานหรือปลูกพืชหมุนเวียนทำให้ดินมีคุณภาพอยู่เสมอ เนื่องจากซากพืชกลายเป็นสารอาหารที่อุดมสมบูรณ์ การปลูกพืชหลายชนิดลดการแพร่กระจายของศัตรูพืชรวมทั้งช่วยทำให้ดินมีคุณภาพดีและให้ผลผลิตที่ดี การใช้ปุ๋ยและสารเคมีต่าง ๆ ลดลง นอกจากนี้การปลูกพืชปกคลุมดินช่วยป้องกันการชะล้างความอุดมสมบูรณ์ของดิน ซึ่งปัจจุบันประเทศไทยมีที่ดินเสื่อมโทรมถึง 107.5 ล้านไร่ (ร้อยละ 33.7) ซึ่งส่วนใหญ่เกิดจากการพัดตะกอนของน้ำอันเกิดจากการทำการเกษตรไม่ถูกวิธี ดังนั้นเกษตรเทคโนโลยีใหม่จึงเป็นวิธีการหนึ่งที่ดีมากในการรักษาสภาพแวดล้อม

การที่เกษตรกรมีจิตสำนึกแห่งความพอเพียงและสามารถผลิตได้เพียงพอต่อการบริโภคของตนเอง รวมทั้งมีช่องทางสร้างรายได้นอกภาคเกษตรเพิ่มขึ้นจากการรวมกลุ่มกันทำให้เกษตรกรไม่จำเป็นต้องบุกเบิกพื้นที่ป่าเพื่อเพิ่มพื้นที่ทำการเกษตรอีกต่อไป นอกจากนี้การอบรมให้ความรู้และการสร้างจิตสำนึกที่ถูกต้องในการรักษาสภาพแวดล้อมอย่างสม่ำเสมอในกลุ่มเกษตรกรจะช่วยให้เกษตรกรเกิดความตระหนักและให้ความร่วมมือในการรักษาลิ่งแวดล้อมมากขึ้น

แม้ว่าแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงจะไม่สามารถแก้ไขปัญหาลิ่งแวดล้อมจากวิกฤตเศรษฐกิจได้ทั้งหมด แต่เราสามารถประยุกต์แนวคิดนี้ใช้ได้กับคนทุก ๆ ประเภท โดยเฉพาะในเรื่องของจิตสำนึกแห่งความพอเพียง และลักษณะนิสัยที่ขยันขันแข็งอดทน และพากเพียรหนักเอาเบาสู้ ซึ่งหากทุกคนในประเทศมีจิตสำนึกและลักษณะชีวิตเช่นนี้ ไม่ว่าเขาจะประกอบอาชีพใดจะอยู่ในภาคเศรษฐกิจใดของประเทศ เขาก็จะสามารถหาหนทางฝ่าวิกฤตความยากจนที่เผชิญอยู่ ออกได้สมดังพระราชปณิธานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

เชิงอรรถ

- ¹ อ่านรายละเอียดเพิ่มเติมจากเกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ **คลื่นลูกที่ห้า - ประชาณูสังคม : สังคมไทยที่พึงประสงค์ในศตวรรษที่ 21** กรุงเทพฯ : ชัดเชดสมิ์เดีย, 2511.
- ² เมธี ครองแก้ว (2540) "ความเปลี่ยนแปลงในสภาวะความยากจนและการกระจายรายได้ในประเทศไทย ปี 2505/2506 ถึงปี 2535" ใน **คุณหญิง ดร.สุธาวลัย เสถียรไทย (บรรณาธิการ) บทความเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฉลองสิริราชสมบัติ ครบ 50 ปี ว่าด้วยเศรษฐกิจไทย** สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ หน้า 128.
- ³ จากพระราชดำรัส พระราชทานเมื่อวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2541. อ้างแล้ว
- ⁴ กองประเมินผลพัฒนา สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2541) อ้างแล้ว หน้า 8
- ⁵ หมายความว่า "ไม่ใช่ว่าทำได้ทุกแห่ง ต้องเลือกที่ แต่ค่อย ๆ ทำไป จะสามารถขยายความคิดของเทคโนโลยีใหม่นี้ไปได้โดยดัดแปลงเทคโนโลยีนี้ แล้วแต่สถานที่ แล้วแต่สภาพภูมิประเทศ หรืออาจจะช่วยภูมิประเทศโดยที่หาแหล่งน้ำเพิ่มเติมมาทำ" พระราชดำรัส พระราชทานเมื่อวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2541
- ⁶ ฝ่ายวิจัยเศรษฐกิจมหภาค บริษัทศูนย์วิจัยกสิกรไทย จำกัด "อย่าตกใจ คนไทยว่างงานแค่ 3 ล้าน" **ฐานเศรษฐกิจ** วันที่ 27-30 กันยายน 2541
- ⁷ "เวรลด์แบงก์ชี้ผลพวงวิกฤตคนจนอาเซียนเพิ่ม 2 เท่า" **วิญจักรรายวัน** 30 ตุลาคม 2541 หน้า 110.
- ⁸ "ทีดีอาร์ไอชี้วิกฤตตก พลิกสถานการณ์กำลังคน - สายวิทย์-เทคโนโลยีเกินถึง 10 ปี" **กรุงเทพธุรกิจ** วันอังคารที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2541
- ⁹ Apisit Buranakanonda. 'EMPLOYMENT/THAILAND NEEDS TO SHED SWEAT-SHOP IMAGE Education overhaul urgent—researcher improved training vital as number of unskilled jobs drops' **Bangkok Post**. December 7, 1998
- ¹⁰ "ประปาเดือนประชาชน หวันฤดูแล้งนี้ น้ำไม่พอใช้" **กรุงเทพธุรกิจ** วันอาทิตย์ที่ 1 พฤศจิกายน พ.ศ. 2541
- ¹¹ "รัฐวางกฎเกษตรมาที่หลัง - ชาวสังเขมป็นส่วนน้ำปลูกข้าวนาปรัง - ปราโมทย์ผวากลุ่มอิทธิพลบับปล่อยน้ำ" **กรุงเทพธุรกิจ** วันอังคารที่ 3 พฤศจิกายน พ.ศ. 2541
- ¹² เสรี เดชกล้า "การพัฒนาเกษตรแบบยั่งยืน" **วารสารวิชาการปริทัศน์** ปีที่ 6 ฉบับที่ 2/15 กุมภาพันธ์ 2541 หน้า 9

ข้อคิดบางประการจากพระราชนิพนธ์ " พระมหาชนก "

บทวิเคราะห์ แวนทิพย์ส่องอุดมศึกษา

สุนน อมรวิวัฒน์

ภาพประกอบบทพระราชนิพนธ์
บทที่ 33 หน้า 98-100
จิตรกร : ปรีชา เกาทอง

เมื่อพระมหาชนกได้ครองกรุงมิติลาแล้ว ทรงปรารถนาถึงถ้อยคำที่ได้สนทนากับเทพธิดาเมฆลายามที่ได้ช่วยเหลือพระองค์จากการเวียนว่ายในมหาสมุทร ถ้อยคำอันเป็นอดีตเรกคานานั้นมีว่า :

“ข้าแต่บัณฑิต วาจาอันมีปาฏิหาริย์มีบังควรหายไป ในอากาศ. ท่านต้องให้สาธุชนได้รับพรแห่งโพธิญาณจากโอษฐ์ของท่าน. ถึงกาลอันสมควร ท่านจงตั้งสถาบันการศึกษาให้ชื่อว่าโพธิยาลัยมหาวิทยาลัย. ในกาลนั้นท่านจึงจะสำเร็จกิจที่แท้”
(พระราชนิพนธ์พระมหาชนก น. ๙๖)

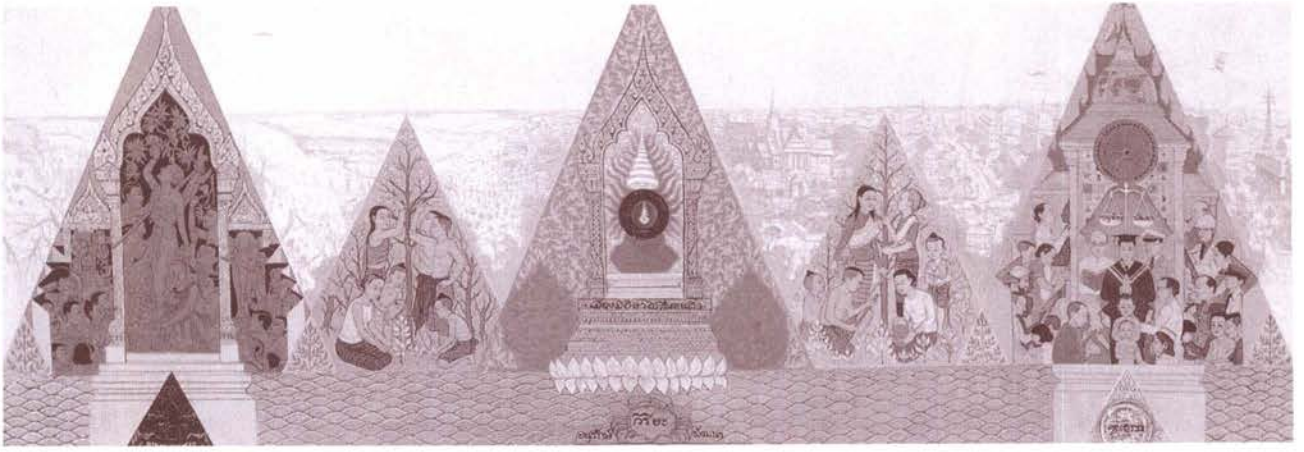
เหตุใดการตั้งสถาบันการศึกษาจึงเป็น “กิจที่แท้” ซึ่งต้องปฏิบัติให้สำเร็จ คำตอบคือเหตุการณ์อันวิบัติได้เกิดขึ้นในเมืองมิติลา

สังคมเมืองมิติลาในขณะนั้น จัดได้ว่าเป็นเมืองอวิชชา ภาพประกอบพระราชนิพนธ์ได้แสดงถึงความสับสนวุ่นวายของชาวเมืองที่ถูกครอบงำด้วยรากเหง้าของกิเลส คือ ความโลภ ความโกรธ และความหลง ผู้คนมัวเมาเสพพิกม เล่นการพนัน ร่ำสุรา ชักพากันทำลายสิ่งแวดล้อม เขาชนถูกผู้ใหญ่ชักจูงไปในทางเสื่อม

ต้นมะม่วง ๒ ต้น ที่ประตูประราชอุทยาน เป็นเสมือนสัญลักษณ์ของอำนาจและผลประโยชน์ที่มีรสชาติหอมหวานชวนให้ยื้อแย่งแข่งขันไขว่คว้า ต้นที่ไม่มีดอกผลกลับยืนต้นอยู่อย่างปลอดภัย ส่วนต้นที่มีผลงามอร่ามเต็มทุกกิ่งก้าน ก็ถูกชาวบ้านพากันแย่งยื้อ เพียงการหักกิ่งเก็บผลมากินก็ยังไม่หนำใจ พวกที่มีความมั่งมียิ่งใช้ “ยันตกลเก็บเกี่ยว” มาหักโค่นถอนต้นล้มลงแทบพื้นดิน

พระมหาชนกตรัสแก่อุทิจจพราหมณ์มหาศาล “.....เราแน่ใจว่าถึงกาลที่จะตั้งสถาบันแล้ว เป็นลัจจะว่าควรตั้งมานานแล้ว เหตุการณ์ในวันนี้แสดงความจำเป็น นับแต่อุปราชจนถึงคนรักษาช้าง คนรักษาม้า และนับแต่คนรักษาม้าจนถึงอุปราช และโดยเฉพาะเหล่าอมาตย์ล้วนจาริกในโมหภูมิทั้งนั้น พวกนี้ขาดทั้งความรู้วิชาการ ทั้งความรู้ทั่วไป คือความล้าแก่ธรรมดา พวกนี้ไม่รู้ แม้แต่ประโยชน์ส่วนตน พวกนี้ชอบผลมะม่วง แต่ก็ทำลายต้นมะม่วง.....”

(พระราชนิพนธ์พระมหาชนก น.๑๕๐)

พระผู้ทรงพระราชนิพนธ์เรื่อง “พระมหาชนก” ได้พระราชทานแว่นทิพย์สองการศึกษาไทย ซึ่งผู้อ่านพึงรับใส่เกล้าไปดำเนินงานเพื่อให้สถานศึกษาเป็นแหล่งที่อาศัยของแสงสว่างและความรู้เกิดประโยชน์แท้แก่ปวงชนอย่างแท้จริง

ลักษณะของสถาบันการศึกษา

๑. สถาบันการศึกษาในพระราชดำรินี้ เป็น “สถานอบรมสั่งสอนเบ็ดเสร็จ” ในภาคภาษาอังกฤษทรงใช้คำว่า “The Institution of Universal learning” การศึกษาในสถาบันนี้ จึงน่าจะเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียน ครอบคลุมนำไปเกิดประโยชน์ทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น

๒. โปธยาลัยมหาวิทยาลัย แปลนามตามศัพท์ หมายถึงที่อาศัยของแสงสว่าง และความรู้ที่ยิ่งใหญ่ ทรงใช้คำภาษาอังกฤษใน ๒ แห่ง ว่า “Institute of High learning” และ “The Bodhiyalaya Great Wisdom Centre” แสดงว่าสถาบันการศึกษามีภารกิจที่ต้องสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่ขจัดความเขลาและความมืดบอดทางปัญญา ผู้ที่เข้ามาศึกษาแม้เขาจะมาจากมืดก็ต้องจบไปอย่างสว่าง ดังพุทธภาษิตว่า นตถิ ปัญญาสมา อาภา แสงสว่างใดจักเสมอด้วยปัญญาไม่มี นอกจากการสร้างแสงสว่างแก่ชีวิตและสังคมแล้ว สถาบันการศึกษาต้องเป็นแหล่งความรู้ที่ยิ่งใหญ่ ผู้เรียนค้นพบแหล่งความรู้ที่ควรรู้ และรู้ว่าสิ่งใดไม่ควรรู้

วัตถุประสงค์ของสถาบันการศึกษา

โปธยาลัยมหาวิทยาลัยประดิษฐานขึ้นเนื่องจากปัญหาของสังคมแห่งเมืองมิตिला พระราชนิพนธ์นี้ได้ชี้แนะแนวทางว่า หากสถาบันการศึกษาดำเนินภารกิจได้ถูกต้อง และเข้มแข็งก็จะสามารถแก้ปัญหาของบ้านเมืองได้

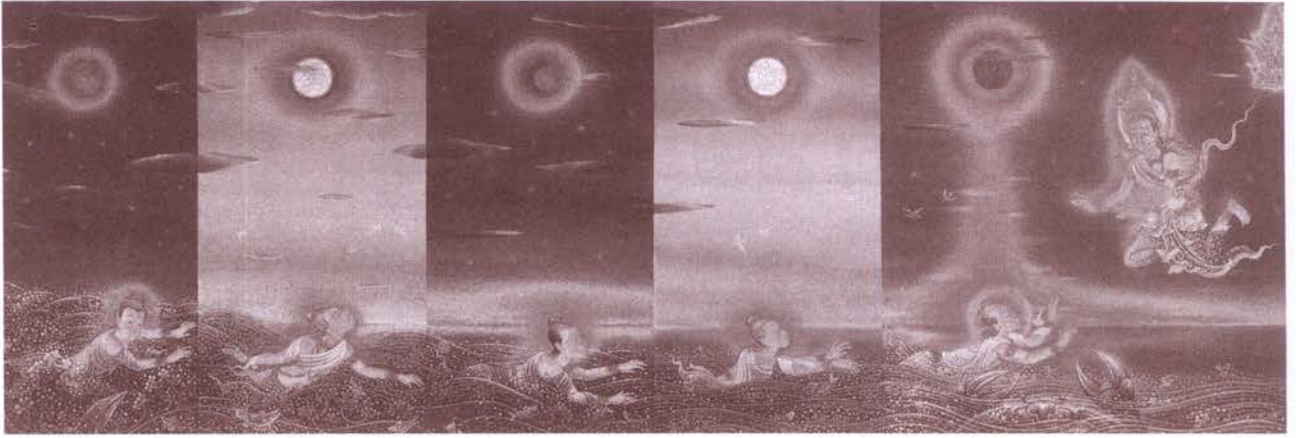
ประชาชนมิตีลาล้วนลุ่มหลงในทางผิด มีมิจฉาทิฏฐิขาดความรู้ทางวิชาการ (Technical knowledge) ขาดความรู้ทั่วไป (Common Knowledge) และที่น่ากังวลมากคือ ชาวมิตีลาไม่มีแม้แต่ “ความสามัญธรรมดา” (Commonsense) จึงไม่รู้ว่าจะอะไรคือประโยชน์ตน และประโยชน์ผู้อื่น คนเราถ้าขาด “ความสามัญธรรมดา” หรือสามัญสำนึกแล้วไซ้ร้ ก็ย่อมขาดความรู้ลึกผิดชอบชั่วดี ชีวิตของเขาย่อมทุกข์ยาก ลังคมก็เดือดร้อนทุกหย่อมหญ้า

การศึกษาจึงต้องพัฒนาคน และสร้างจิตสำนึกของคนให้ใฝ่ดี

โปธยาลัยมหาวิทยาลัย เป็นสถาบันการศึกษาที่มีวัตถุประสงค์ ๔ ประการ คือ

๑. ช่วยคนให้พ้นจากความเขลาและความหลงผิด (กำจัดโมหะ)
๒. อบรมสั่งสอนความรู้ที่เป็นวิทยาการ
๓. สร้างสรรค์ความรู้ที่เป็นบ่อเกิดแห่งปัญญา
๔. แนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์แท้ และฝึกฝนพากเพียรปฏิบัติให้เกิดประโยชน์นั้น

หากพิจารณาวัตถุประสงค์ทั้ง ๔ ข้อดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าภารกิจหลักของมหาวิทยาลัย นั้นมุ่งสร้างสัมมาทิฏฐิให้แก่ผู้เรียนทั้งในฐานะที่เป็นเอกัตบุคคล และในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคม การช่วยให้คนหลุดพ้นจากโมหภูมิ ซึ่งในพระราชนิพนธ์ภาคภาษาอังกฤษใช้คำว่า **State of ignorance** นั้น จัดได้ว่าเป็นงานที่ยากยิ่ง องค์ประกอบของกระบวนการเรียนรู้ในมหาวิทยาลัย ต้องถึงพร้อมด้วยการสร้างศรัทธา การสร้างความเป็นพหุสูต การสร้างกระบวนการคิดที่ถูกต้องแยบคาย (โยนิโสมนสิการ) การเผชิญสถานการณ์ และปัญหาของชีวิต และมีกระบวนการกัลยาณมิตรเกิดขึ้นใน

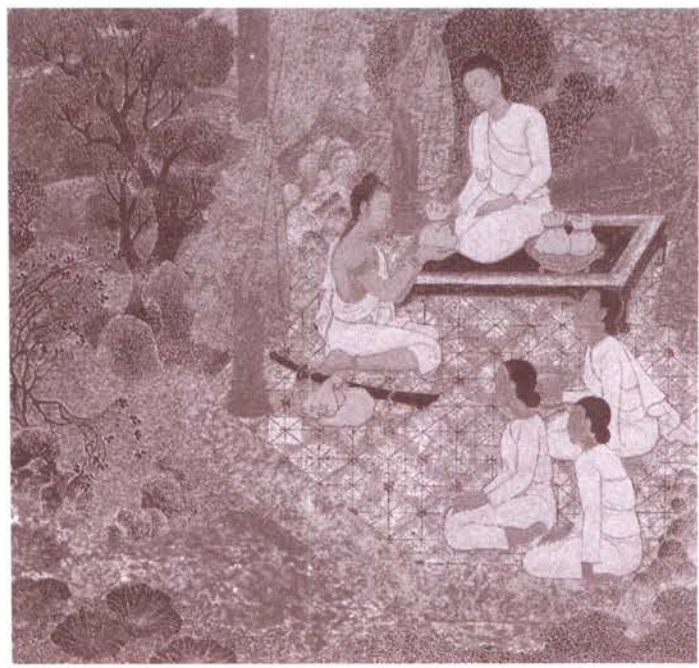
ภาพประกอบบทพระราชนิพนธ์
บทที่ 20-21 หน้า 58-61
จิตรกร : เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์

ทุกกลุ่มบุคลากรของมหาวิทยาลัย

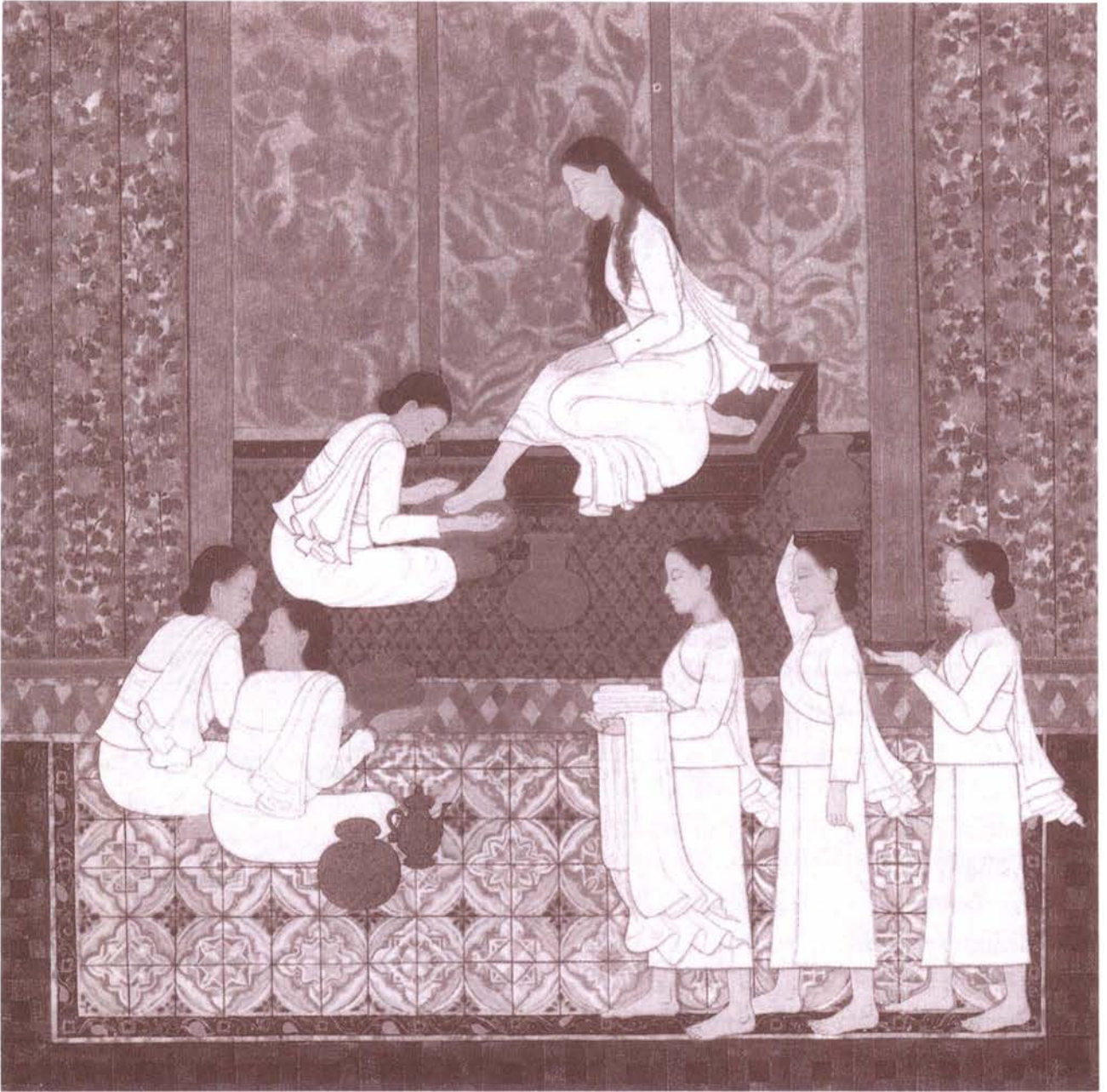
ยิ่งกว่านั้น ความรู้ที่เป็นวิชาการและบ่อเกิดแห่งปัญญาที่หาใช่สาระข้อความสั้น ๆ ที่เรียบเรียงอยู่ในตำราเท่านั้น มหาวิทยาลัยต้องฝึกฝน "วิธีการเรียนรู้" "วิถีเสาะแสวงหา" เพื่อค้นพบความรู้" ให้เกิดขึ้นชัดเจน ความซื่อสัตย์ได้แสดงภารกิจที่ท้าทายแก่มหาวิทยาลัยทุกแห่งให้ได้ทบทวนตนเอง ว่าสถาบันได้ก้าวเดินมาถึงจุดเปลี่ยนของการจัดการศึกษาตามที่ปรากฏในพระราชนิพนธ์นี้แล้วหรือยัง

วัตถุประสงค์ที่จัดได้ว่าเป็นอุดมคติของมหาวิทยาลัย คือการที่คณาจารย์และบัณฑิตของสถาบัน สามารถค้นพบได้ด้วยการศึกษาอบรมและฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง ว่าอะไรคือประโยชน์แท้ อะไรที่เป็นประโยชน์เทียม คุณค่าแท้ของชีวิต คุณค่าแท้ของการอยู่ร่วมกันและเอื้อประโยชน์ต่อกันในสังคมคืออะไร คำตอบจะประจักษ์แจ้งเมื่อบุคคลได้ลงมือทำจริง และค้นพบความจริงเท่านั้นด้วยตนเอง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานพรแก่ผู้อ่านพระราชนิพนธ์ "พระมหาชนก" ไว้ ๓ ประการ คือ "ของงมีความเพียรที่บริสุทธิ์ (pure perseverance) ปัญญาที่เฉียบแหลม (sharp wisdom) กำลังกายที่สมบูรณ์ (complete physical health)" การศึกษาที่แท้จริงเป็นกระบวนการพัฒนาคนให้เกิดคุณลักษณะดังพรที่ได้พระราชทานมานี้

ภาพประกอบบทพระราชนิพนธ์
บทที่ 16/1 หน้า 39
จิตรกร : จันทนา เปี่ยมศิริ

ภาพประกอบบทพระราชนิพนธ์
บทที่ 12 หน้า 36
จิตรกร : จินตนา เปี่ยมศิริ

ทฤษฎีใหม่

ของ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว กับทฤษฎีประชาธิปไตยใหม่สำหรับโลกในสหัสวรรษที่สาม

อรุณ รัชชาติชัย

ขณะที่คริสต์ศตวรรษที่ยี่สิบกำลังจะสิ้นกาลลง และศตวรรษที่ยี่สิบเอ็ดกำลังคืบคลานเข้ามาเป็นศตวรรษต้นของสหัสวรรษที่สาม ชาวโลกอย่างน้อยก็ชาวคริสต์ที่กุมอำนาจวิทยาศาสตร์ เศรษฐกิจ และการเมืองของโลกต่างก็พยากรณ์ว่า สหัสวรรษใหม่น่าจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงยิ่งใหญ่ในโลก ซึ่งหากจะพิจารณาจากแนวโน้มความเจริญทางวิทยาศาสตร์ และวิทยาการก็เห็นได้ว่าเป็นสิ่งที่จะเป็นไปได้อย่างแน่นอน

อย่างไรก็ดี การเปลี่ยนแปลงด้านสังคมศาสตร์ และพฤติกรรมของมนุษย์โดยเฉพาะทางการเมือง สังคม ปรัชญา ศาสนา ศิลปวัฒนธรรมฯ ยังไม่แน่นอนว่าจะเกิดการเปลี่ยนแปลงที่ใหญ่หลวงเท่ากับในทางวิทยาศาสตร์ และวิทยาการ

ถึงกระนั้นก็ตี น่าจะหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่วิทยาศาสตร์ และวิทยาการจะเป็นตัวดึงให้สังคมศาสตร์และมนุษย์พฤติกรรมจะเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย

บทความนี้จะแสดงให้เห็นว่าโลกอนาคตจะมีลักษณะอย่างไร จากแนวโน้มการประดิษฐ์คิดค้นทางวิทยาศาสตร์และวิทยาการ และจะดึงให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมศาสตร์ และมนุษย์พฤติกรรมอย่างไร โดยเฉพาะโลกจะเกิดทฤษฎีใหม่ทางการเมือง คือ ทฤษฎีประชาธิปไตยเพื่อประชาชน และเพื่อสิ่งแวดล้อมยั่งยืนอย่างไร

จากนั้นจะเสนอแนวคิดทางยุทธศาสตร์ว่าประเทศไทยควรกำหนดจุดเป้าหมายของตนเองในขั้นบันไดนั้น ทฤษฎีการเมืองใหม่จะมีส่วนช่วยให้พระราชปณิธานบรรลุเป้าหมายได้อย่างไร

1. โลกในต้นสหัสวรรษที่สาม

คงจะคาดเดาไม่ได้ว่าโลกในปลายสหัสวรรษที่สามจะมีลักษณะอย่างไร แต่จะกล่าวได้อย่างค่อนข้างชัดเจนว่าในต้นสหัสวรรษอย่างน้อยในศตวรรษที่ยี่สิบเอ็ดจะมีลักษณะอย่างไรบ้าง โดยในที่นี้จะกล่าวเกริ่นโดยสรุป คือ ความเจริญในด้านต่าง ๆ และปัญหาที่ยังคงค้างคาอยู่

1.1 ความเจริญ และปัญหาทางด้านวิทยาศาสตร์ และวิทยาการ

เป็นที่แน่นอนว่าการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์และวิทยาการจะก้าวหน้า แพร่หลายลึกซึ้งยิ่งขึ้นทุกสาขา เพราะสถาบันการศึกษาวิจัยจะผลิตนักวิทยาศาสตร์ และ งานวิจัยมากขึ้น โดยพยากรณ์กันว่า การศึกษาค้นคว้า เกี่ยวกับโลกและเอกภพจะกว้างขวางตั้งแต่ใต้ดิน ใต้น้ำ ถึงผิวดิน ผิวน้ำ อากาศ และอวกาศจะเป็นยุคค้นพบใหม่ที่ยิ่งใหญ่มากกว่าในอดีต เชื่อกันว่าชีววิทยา, พืชศาสตร์, เภสัชศาสตร์, วิทยาศาสตร์อวกาศและดาราศาสตร์, วิทยาการด้านข่าวสาร คอมพิวเตอร์, สิ่งแวดล้อม, พลังงาน จะเจริญมากกว่าวิทยาศาสตร์กายภาพและเคมี

สิ่งที่นักวิทยาศาสตร์ และนักประดิษฐ์ได้ลงมือคิดค้น และจะบังเกิดผลในต้นศตวรรษที่ยี่สิบเอ็ดมีตัวอย่างดังนี้ (ใช้ปี ค.ศ. เป็นหลัก)

1999 ยาเม็ด หรือยาฉีดคุมกำเนิดสำหรับผู้ชาย จะเริ่มมีใช้ (ซึ่งจะเกิดผลกระทบต่อสังคมมนุษย์มากขึ้นอีก เมื่อคำนึงถึงว่าการคุมกำเนิดของสตรีก็สร้างผลกระทบมหาศาล

ต่อระบบพฤติกรรมทางเพศและครอบครัว ในปลายศตวรรษ
ที่ยี่สิบ)

2000 การค้นคว้าทางพันธุกรรมศาสตร์และ
วิทยาการภูมิคุ้มกันจะช่วยรักษามะเร็งอย่างมีประสิทธิภาพ

2001 จอโทรทัศน์ และวีดีทัศน์จะมีขนาด 1 เมตร
ซึ่งจะแสดงภาพได้หลายอย่าง

2003 โทรศัพท์เคลื่อนที่ พร้อมทั้งกล้องวีดีทัศน์
และจอจะใช้ดูภาพยนตร์ และเล่นเกมคอมพิวเตอร์ได้

2005 คอนแทกซ์-เลนส์ จะเชื่อมกับระบบ
อินเทอร์เน็ตให้ผู้ใช้อ่านอีเมลล์ และหาข้อมูลจากเครือข่ายโลกได้
โดยไม่ต้องพิมพ์

2006 วัสดุก่อสร้างฉลาดจะมีอิเล็กทรอนิกส์เซ็นเซอร์
เพื่อวัดความตึงเค้น และป้องกันการพังทลาย, เสื้อผ้าที่ผลิต
จากเยื่อฉลาดจะทำให้ผู้สวมร้อน หรือเย็นได้โดยอัตโนมัติ
ตามต้องการ

2007 รถยนต์รุ่นใหม่ (จะประหยัดน้ำมันลดมลภาวะ
ได้เกือบหมดสิ้น) จะมีเรดาร์ป้องกันการชนกัน, จะมีคอมพิวเตอร์
แสดงข้อขัดข้องต่าง ๆ, จะบอกได้ว่ากำลังอยู่ที่ใด (และจะมี
แผนที่ และคำแนะนำเส้นทางที่จะไปถึงจุดหมายได้ดีที่สุด)

2010 ยุคหุ่นยนต์โรบอทที่ทำงานแทนคนจะก้าวหน้า
และแพร่หลายมาก จะมีโรบอทสัตว์เลี้ยงที่จะนำมาเลี้ยงในบ้าน
ซึ่งจำเสียง และปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าของได้

2015 ค้นพบรากฐานของพันธุกรรมของเชื้อโรค
ทุกชนิด

2016 ไฮโลกราฟิค โทรศัพท์ จะทำให้คู่สนทนาได้
มองเห็นกันเท่าตัวจริง

2016 มนุษย์จะเดินทางไปถึงดาวอังคาร จะไปตั้ง
อาณานิคมถาวรราวปี 2044 (จะไปเกิดทารก มนุษย์ครั้งแรก
ก่อนปี 2057 เพื่อฉลองครบรอบร้อยปีแห่งการส่งยานอวกาศ
สปุตนิกของรัสเซีย)

2020 เครื่องบินมีปีกจะบรรทุกคนโดยสารได้
1,000 คน บินได้ชั่วโมงละ 900 กม. ไปได้ไกล 10 ชั่วโมง
(ใหญ่ และเร็วกว่าปัจจุบัน 1 เท่าตัว ฉะนั้นจะบินรอบโลกได้
ใน 13 ชั่วโมง เพราะเส้นศูนย์สูตรยาวเพียง 11,600 กม.เศษ)

2022 การนำไข่ และเชื้อไปเลี้ยงในหลอดแก้วจน
ทารกเติบโตเต็มที่โดยไม่ต้องผ่านเข้าครรภ์มารดาเลย (ระบบ
โคลนนิ่งซึ่งผลิตสำเนาสิ่งมีชีวิตได้ ซึ่งเริ่มเมื่อปี 1997 จะก้าวหน้า
ขึ้นมาก ผู้หญิงคงไม่ต้องตั้งครรภ์อีกต่อไป)

2025 คอมพิวเตอร์จะเชื่อมต่อกับสมองมนุษย์ได้

อ่านความคิดและคำสั่งของมนุษย์ได้ ฉะนั้นไม่ต้องใช้มือกด
สั่งการต่อไป

2030 วิทยาศาสตร์การแพทย์ซึ่งค้นคิด (เนื้อเยื่อ,
กล้ามเนื้อ) ปอด, ไต, ดับเทียมได้ จะสร้างแขนขา และตาเทียมได้

2030 มนุษย์จะใช้วิธีไฮเบอร์เนชั่น (จำศีล) สำหรับการ
เดินทางยาวนานในอวกาศ

2030 นิวเคลียร์ฟิวชั่นจะเป็นตัวกำเนิดไฟฟ้า
(ก่อนหน้านั้นการผลิตไฟฟ้าจากกระแส น้ำ กระแสลม
พลังแสงแดด พลังน้ำขึ้นน้ำลง จะแพร่หลายมาก การผลิต
ไฟฟ้าจากถ่านหิน น้ำมัน ปริมาณฟิวชั่น ซึ่งมีกาก
กัมมันตภาพจะค่อย ๆ ลดลง)

2044 โรบอทหุ่นยนต์ขนาดใช้กล้องจุลทรรศน์ส่อง
จะผลิตลูกหลานตัวเองโดยใช้นาโนเทคโนโลยี

ผู้เขียนเชื่อว่ามนุษย์จะสามารถค้นคิดพลังงานราคา
ถูกจากฮาตุคาร์บอน, ไฮโดรเจนและออกซิเจนมาได้เร็วขึ้น
และเมื่อพัฒนาวัสดุทนความร้อนแบบที่ใช้กับยานอวกาศ และ
พัฒนาความเร็วเครื่องยนต์ให้ได้มากขึ้น (ขณะนี้ 3-4 เท่า
ความเร็วเสียง) แล้วการเดินทางในอวกาศอย่างที่เรารู้จักว่า
งานผี หรืองานบินก็คงเป็นไปได้

* ที่มา "Shape of Things to Come" Time, January 1998, p.18
สรุปและเพิ่มเติมข้อความบางส่วนในวงเล็บโดยผู้เขียน อนึ่งนิตยสาร
ฉบับพิเศษนี้กล่าวถึงการสำรวจค้นพบอย่างกว้างขวางถึง 104 หน้า

ปัญหาจากความเจริญทางวิทยาศาสตร์ และวิทยาการ

แม้วิทยาศาสตร์และวิทยาการจะเจริญก้าวหน้ามากขึ้น ดังตัวอย่างข้างต้น แต่ก็ได้สร้างปัญหาไว้หลายประการ เช่น

1) ปัญหามลพิษภาวะเน่าเสียจากการผลิตทาง อุตสาหกรรม, เกษตร, ครอบครัวยุคใหม่ทำให้เกิดมลพิษในอากาศ น้ำ ดิน น้ำใต้ดิน และขยะมูลฝอยแบบต่าง ๆ ซึ่งโลกจะต้องค้นคิด วิธีป้องกัน และขจัดมลพิษเหล่านี้ ซึ่งมีหลายกรณียังคิดค้นไม่พบ วิชาเคมีซึ่งใช้เป็นฐานการผลิตในศตวรรษที่ 20 จะต้องเปลี่ยน เป็นเคมีเพื่อรักษาสีสิ่งแวดล้อม

2) แม้วิทยาศาสตร์การแพทย์จะเจริญก้าวหน้ามาก แต่ยาและอุปกรณ์ก็มีราคาแพงจนมนุษยชาติจำนวนมากจะมี โอกาสได้ใช้ กล่าวกันว่าเงินเพื่อใช้ดูแลรักษาเด็กพิการ 1 คน ในยุโรป จะเลี้ยงเด็กในเอเชียได้ 50,000 คน

นอกจากนี้เชื้อโรคมักพัฒนาตัวเองให้มาต้านยาได้ เช่น เชื้อวัณโรค และมาเลเรีย, ไข้หวัด กำลังกลับมาใหม่

ที่สำคัญ คือ มนุษย์ยังหาโรคมารักษาได้ เช่น โรคมะเร็งที่คุมกันบกพร่อง โรคจากบุหรี่ และหาภัยมาใส่ตัวด้วยการ เสพยาเสพติด และยาที่มีฤทธิ์ต่อระบบจิตประสาท, บางพวก ก็เล่นเสี่ยงภัยอันตราย หรือรุนแรงจนตัวเอง และผู้อื่น เกิดอันตราย เช่น ขับรถแข่ง เล่นสกีผาดโผน

1.2 ความเจริญ และปัญหาด้านสังคม และพฤติกรรม

อาจกล่าวได้ว่า การศึกษาในด้านสังคมศาสตร์ และ มนุษย์พฤติกรรมแม้จะมีมาก มีผู้จบการศึกษาชั้นสูงในสาขาวิชา

เหล่านี้มากมายกว่าสายวิทยาศาสตร์ และวิทยาการ แต่การ ค้นคว้าวิจัยส่วนใหญ่ยังเป็นการค้นคว้าหาข้อเท็จจริงและอธิบาย ปรัชญาการณมากกว่าจะนำไปใช้ในการแก้ปัญหาทางสังคม และ พฤติกรรมได้อย่างชะงัด เฉียบขาด อย่างการค้นคว้าทาง วิทยาศาสตร์ การประยุกต์ใช้และการสร้างอุปกรณ์ก็ทำได้ยาก

อนึ่ง การค้นคว้าทางด้านจิตวิทยาญาณศาสตร์ (ไม่ใช่ สไลศาสตร์) ก็ยังมีน้อย เพราะขาดเครื่องมือ และเครื่องวัด ที่จะพิสูจน์ให้มหาชนเห็นได้ชัดเจน แม้จะหวังได้ว่าในสหัสวรรษ ใหม่มนุษย์จะยอมรับรู้เรื่องของจิตวิทยาญาณอันเป็นรากฐาน ของการมีพฤติกรรมที่เป็นกุศล คุณงามความดีมากขึ้นก็ตาม เพราะถ้าโลกเจริญเฉพาะทางวัตถุ โดยไม่มีคุณธรรมกำกับก็จะ ทำลายตัวเอง

ปัญหาทางด้านสังคม และพฤติกรรมของมนุษย์ ในอนาคตคงจะมีมากขึ้น เช่น

1) ปัญหาประชากร พลโลกคงเพิ่มจำนวนขึ้นใน บรรดาสังคมที่ยากจนคั่นคั่น ซึ่งจะไปสร้างปัญหาต่างมากมาย โดยเฉพาะการทำลายสิ่งแวดล้อม, การจ้างงาน, คุณภาพชีวิต

2) ประสิทธิภาพของการคุมกำเนิด ก่อให้เกิดผล ทางสังคมหลายด้าน ในแง่หนึ่งคุณภาพของประชากรใน ประเทศที่เจริญแล้วจะกลับสูงขึ้น แต่ความผูกพัน และค่านิยม ทางศีลธรรมเปลี่ยนแปลงไป ความสำรวมทางเพศจะลดลง เรื่อย ๆ พฤติกรรมเยี่ยงสัตว์จะเพิ่มขึ้น ทำให้ครอบครัวซึ่งเป็น สถาบันหลักของสังคมขาดเสถียรภาพ และความสุช

3) ค่านิยมทางสังคม และศาสนา จะเปลี่ยนแปลง ไปทั้ง 2 ปลายขั้ว ด้านหนึ่งมนุษย์จะละทิ้งค่านิยม คุณธรรม และคำสั่งสอนทางศาสนา ไม่เชื่อว่ามิผู้สร้างโลก ไม่เชื่อด้าน บาปบุญคุณโทษ ส่วนอีกด้านหนึ่ง โดยเฉพาะในประเทศยากจน ผู้นำการเมืองและผู้นำศาสนากลับนำผู้คนไปสู่ยุคมืด ให้เชื่อถือ ในสิ่งที่ปราศจากเหตุผล กดขี่ความคิดเห็น เสรีภาพในการนับถือ และปฏิบัติทางศาสนา โดยเฉพาะกตีสตรีเพศโดยไม่รู้ตัว

ความเจริญ ปัญหาทางสังคมศาสตร์ และมนุษย์ พฤติกรรมจะส่งผลไปถึงสภาพทางเศรษฐกิจ และการเมืองมาก เป็นพิเศษจึงจะขอนำไปกล่าวในตอนต่อไป

1.3 ความจำเป็น และปัญหาทางเศรษฐกิจ

เป็นความจริงที่คงไม่มีใครปฏิเสธว่าการปฏิบัติ อุตสาหกรรม และการปฏิบัติเกษตรกรรมได้ทำให้โลกมีสินค้า และบริการทางอุตสาหกรรม และเกษตร คือ ของกิน ของใช้ มากมาย ในขณะเดียวกันก็ทำให้เกิดการสร้างงานนานาชนิด เมื่อเทียบกับสมัยก่อนปฏิบัติอุตสาหกรรม ผู้คนเพียงแต่ดำรงชีพ

ด้วยการเกษตร เพียงเพื่อให้มีชีวิตอยู่ตามธรรมชาติ และมีความสุขตามอัตภาพได้ โดยเกือบไม่มีเงินทองเลย นอกจากนี้ชนชั้นปกครอง และพ่อค้าซึ่งก็ไม่ถึงขั้นรวยล้นฟ้า การปฏิวัติทั้งสองทำให้เกิดชนชั้นนายทุน และเศรษฐกิจแบบนายทุน ซึ่งต่อมาได้มีลัทธิสังคมนิยม และคอมมิวนิสต์ขึ้นมาต่อต้าน ในภาพรวมความจำเป็นทางเศรษฐกิจทำให้มีการสะสมทุน จนมีนายทุน นายธนาคาร นักวิชาการ (เช่นนักประดิษฐ์คอมพิวเตอร์) ที่ร่ำรวยมหาศาล คนบางคนรวยกว่าคน 20 ประเทศรวมกันก็มี ต่อมาระบบนายทุน ระบบเงินตรา ระบบธนาคาร และระบบการลงทุนข้ามชาติเกิดขึ้นในนามของโลกาภิวัตน์ จนสามารถบงการชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนหลายประเทศ หรือทั้งภูมิภาคได้ ดังปรากฏการณ์ปลายคริสต์ศตวรรษที่ 20

ปัญหาสำคัญทางเศรษฐกิจที่จะเกิดขึ้นในอนาคต คือ

1) ประสิทธิภาพของการผลิตสินค้าและบริการ จะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ทำให้มีการจ้างงานน้อยลง ประกอบกับการค้นคิดเครื่องจักรมาทดแทนคนงานที่เรียกว่า หุ่นยนต์-โรบอท ซึ่งส่วนมากไม่ได้เลียนแบบตัวคน ต่อไปก็จะมีโรบอทที่ฉลาดคิด-จำ-ทำ แทนคนได้มากขึ้น คนก็จะมั่งงานทำน้อยลง

2) มนุษย์จะมีความต้องการสินค้าและบริการต่าง ๆ มากขึ้น มีอายุยืนขึ้น ต่อไปจะมีอายุได้ถึง 120-140 ปี ยิ่งต้องการบริการเพื่อสุขภาพมากขึ้น ในขณะที่คนในวัยทำงานจะมีน้อยลง ส่วนนี้จะสร้างปัญหาให้ระบบการเมืองที่ต้องคอยจัดสวัสดิการ ความสมดุลระหว่าง คน-เครื่องจักร-การจ้างงาน-รายได้-การกระจายรายได้-สวัสดิการ จะทำได้ยากขึ้น

3) การผลิตสินค้าทุกประเภทต้องใช้วัตถุดิบ และพลังงาน ซึ่งต้องได้มาจากสิ่งแวดล้อม ในขณะที่เดียวกันก็จะเกิดความสูญเสีย และมลพิษกันไปสู่อากาศ การถนอมรักษา และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมจะทำให้สินค้าและบริการแพงขึ้น (ขณะนี้การผลิตน้ำประปา 1 ลูกบาศก์เมตรจากแหล่งน้ำธรรมชาติจะถูกกว่าการกักน้ำเสีย และทำให้เป็นน้ำดื่มพอจะปล่อยลงทางน้ำสาธารณะได้ประมาณ 3-4 เท่า)

4) การคุ้มครองผู้บริโภค ผู้บริโภคต้องการได้รับการคุ้มครองเมื่อซื้อสินค้า และบริการไปอุปโภคบริโภค โดยผู้บริโภคอาจช่วยตัวเองได้เพียงบางส่วน แต่ต้องใช้อำนาจรัฐ และองค์การระหว่างประเทศมาช่วยควบคุมดูแลตรวจสอบโทษผู้กระทำผิด ชดเชยผู้เสียหาย กิจกรรมเหล่านี้จะเป็น

ปัญหาสำคัญของโลกในอนาคตอย่างแน่นอน ซึ่งจะมีผลถึงราคา และการใช้การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมด้วย

5) การกีดกันทางการค้า และอุตสาหกรรมจะมีมากขึ้น โดยเปลี่ยนแปลงจากระบบกำแพงภาษีไปกีดกันผ่านสิทธิบัตร, ทรัพย์สินทางปัญญา, การอ้างถึงการจ้างงานเด็ก-สตรีที่ไม่เป็นธรรม, การอ้างถึงการไม่รักษาสีสิ่งแวดล้อม, การขยับมาตรฐานคุณภาพสินค้า ฯลฯ ประเทศด้อยพัฒนาจะถูกเอารัดเอาเปรียบมากขึ้น

6) สถาบันการเงิน การธนาคาร การลงทุนข้ามชาติจะเป็นตัวก่อปัญหาทางเศรษฐกิจของโลกต่อไป เพราะรู้ข้อมูลข่าวสารมาก มีเงินทุนมากพอที่จะกำกับสถานการณ์ทางเศรษฐกิจการเงินของประเทศและภูมิภาคต่าง ๆ ได้ สิ่งเหล่านี้จะแก้ไขได้เมื่อโลกมองเห็นนักลงทุนฉวยโอกาสสร้างความปั่นป่วนเป็นอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ ซึ่งพิฆาตผู้คนทั่วไปได้อย่างกว้างขวางยิ่งกว่าอาชญากรรมทั่วไปเสียอีก

1.4 การพัฒนา และปัญหาทางการเมือง

คงจำกันได้ว่า เมื่อต้นศตวรรษที่ 20 ในโลกนี้มีประเทศเอกราชเพียง 20 ประเทศ นอกนั้นเป็นอาณานิคมของมหาอำนาจจักรวรรดินิยมต่าง ๆ ในบรรดาประเทศเอกราชเป็นประเทศประชาธิปไตยราว 10 ประเทศ ในช่วง ค.ศ. 1914-17 เกิดสงครามโลกครั้งที่ 1 ทำให้เจ้าจักรวรรดิที่ใช้ระบอบกษัตริย์ถูกทำลายไปแต่เกิดระบอบคอมมิวนิสต์ขึ้นมาในรัสเซีย ระบอบนาซี และฟาสซิสต์ในเยอรมัน และอิตาลี ประกอบกับระบอบทหารในญี่ปุ่น ก่อให้เกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 (ระหว่าง ค.ศ. 1941 - 45)

หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 มหาอำนาจอาณานิคมต้องปล่อยอาณานิคมให้เป็นเอกราช ทำให้มีประเทศเอกราชเกิดขึ้นมารวมกันเกือบถึง 200 ประเทศ ในขณะเดียวกันประเทศรัสเซียก็ครอบงำประเทศต่าง ๆ ในยุโรปตะวันออกกว่า 10 ประเทศ ในเอเชียก็มีประเทศที่ปกครองระบอบคอมมิวนิสต์อีก 4 ประเทศ ประเทศที่เป็นเผด็จการพลเรือน เผด็จการทหาร

หรือประชาธิปไตยโดยจอมพลอ้อมอีกกว่า 100 ประเทศ ส่วนที่ใช้ศาสนานำการปกครองทางตรงทางอ้อมอีกกว่า 10 ประเทศ อย่างไรก็ดี พลังฝ่ายประชาธิปไตยก็เข้มแข็งขึ้นเรื่อย ๆ จนปรากฏชัดเมื่อรัสเซียเริ่มปลดปล่อยบริวารให้เป็นอิสระเมื่อ ค.ศ.1989 ปัจจุบันประเทศฝ่ายประชาธิปไตยคงมีประมาณ 50 ประเทศ ที่เป็นประชาธิปไตยจอมพลอ้อมบนเผด็จการอีกกว่า 100 ประเทศ ประเทศศาสนานำการเมืองหรือเผด็จการอิงศาสนากว่า 10 ประเทศ ประเทศคอมมิวนิสต์ในเอเชีย 4 ประเทศ โดยในยุโรปตะวันออกเปลี่ยนไปหมดแล้ว แม้จะยังเป็นประชาธิปไตยไม่ได้สมบูรณ์

ปัญหาของระบบการเมือง

ดังนั้นในศตวรรษหน้าลัทธิการเมืองที่สำคัญจึงเหลืออยู่ลัทธิเดียว คือ ประชาธิปไตย แต่ประเทศกลุ่มที่มีศาสนา นำ หรือเชื่อชาตินิยมอาจสร้างปัญหาใหญ่ได้โดยใช้ผู้ก่อการร้ายใช้อาวุธร้ายแรงไปคุกคามในที่ต่าง ๆ ในที่นี้จึงขอกล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงภายในระบอบประชาธิปไตยเองเพื่อแก้ปัญหาสำคัญต่อไปนี้

- 1) **ปัญหาการกดขี่สิทธิมนุษยชน** ยังปรากฏอยู่ทั่วไปในประเทศที่ไม่เป็นประชาธิปไตยเต็มที่
- 2) **ปัญหาสงคราม การต่อสู้ด้วยกำลังอาวุธ** แม้สงครามโลกจะยุติมาแล้ว 50 ปีเศษ แต่ทุกวันนี้ในโลกมีการใช้กำลังอาวุธ ประหัตประหารกันกว่า 50 จุด ส่วนหนึ่งเป็นเรื่องของเผด็จการกดขี่ประชาชน, การแย่งชิงอำนาจของกลุ่มต่าง ๆ , การกีดกันด้านเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์, การวิวาททางศาสนา และการแก่งแย่งทรัพยากร
- 3) **ปัญหาประชาธิปไตยจอมพลอ้อม** ทำให้ประชาชนไม่ได้เป็นเจ้าของประเทศ และมีส่วนเสี่ยงในการปกครองประเทศอย่างแท้จริง จัดว่าเป็นประเทศที่ประชาชนยังต้องต่อสู้กับรัฐบาลเพื่อจะก้าวหน้าไปสู่ความเป็นประชาธิปไตยสมบูรณ์

ยิ่งขึ้น จึงยังขาดเสถียรภาพอยู่ (ประเทศที่เป็นประชาธิปไตยสมบูรณ์ที่สุดยังไม่มีเพราะแนวคิดและอุดมการณ์ประชาธิปไตยยังพัฒนาไปอย่างไม่หยุดยั้ง เช่น สิทธิในชีวิตและร่างกายมีประเด็นการทำแท้ง การขอตายอย่างมีเกียรติ, การเปลี่ยนอวัยวะ การเกิดในหลอดแก้ว, การแต่งงานของคนเปลี่ยนเพศ)

2. ทฤษฎีการเมืองใหม่ : ประชาธิปไตยเพื่อประชาชน และสิ่งแวดล้อมยั่งยืน

ลัทธิวาระที่สามต้องเป็นยุคแห่งประชาธิปไตยก้าวหน้าอย่างแน่นอน เพราะพลโลกมีความรู้จากการศึกษาที่แพร่หลายมากขึ้นสูงขึ้น ประกอบกับความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ และวิทยาการที่แพร่หลายข่าวสารไปทุกหนแห่ง นอกจากบางประเทศยังมีจุดอับทางโทรคมนาคม รัฐบาลเผด็จการต้องใช้ความพยายามอย่างมากที่จะปิดหูปิดตาประชาชน ซึ่งคงทำได้ยากขึ้นทุกที

เป็นไปได้ที่พลเมืองที่มีความรู้ มีความฉลาดจะสมัครใจเป็นทาสของนักการเมืองเผด็จการต่อไปได้อีกนานนัก

ในขณะเดียวกันความเจริญเหล่านี้ก็มีแต่จะพาให้ประชาชนมีส่วนเสี่ยงในการปกครองประเทศ เพื่อประโยชน์ของตนเองโดยตรงมากขึ้น ทั้งนี้ภายในกรอบผลประโยชน์ของประชาชนนั่นเอง ประชาชนก็จะเห็นว่าคุณภาพชีวิตของตนเองนั้นจะผูกพันอยู่กับคุณภาพของสิ่งแวดล้อม ดังนั้นพลเมืองจะเรียกร้องให้รัฐบาลของตนดูแลคุณภาพสิ่งแวดล้อมยิ่งขึ้น ๆ ในขณะเดียวกันก็ตระหนักว่าปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นปัญหาระดับโลก ไม่ใช่เฉพาะปัญหาภายในแต่ละประเทศ จึงจะมีการเรียกร้องให้องค์การระดับภูมิภาค และระดับโลก ให้ดูแลสิ่งแวดล้อม พร้อมกันนั้นจะเห็นว่าปัญหาสิ่งแวดล้อมเกี่ยวข้องกับระบบเศรษฐกิจ และสังคมโดยเฉพาะด้านสิทธิมนุษยชน ดังนั้นรัฐบาลชาติ และรัฐบาลภูมิภาค รัฐบาลโลก ในรูปต่าง ๆ จะเกิดขึ้น โดยอยู่ในกรอบทัศนะ (พาราไดม์) ประชาธิปไตย เพราะลัทธิหรือปรัชญาการเมืองอื่นไม่สามารถสนองตอบได้

ดังนั้นในตอนนี้จะกล่าวถึงประชาธิปไตยสองระดับ คือ ระดับชาติ และนานาชาติ

2.1 ประชาธิปไตยระดับชาติ

เมื่อประชาชนมีความรู้สูงขึ้น มีข่าวสารเพิ่มขึ้น ความคิดอ่านริเริ่มเองก็จะเพิ่มขึ้น อย่างน้อยความต้องการเอาอย่างกันตามกระแสโลกก็จะเพิ่มขึ้น ดังนั้นจะต้องการมีส่วนเสี่ยงในการปกครองตนเองเพิ่มขึ้น และมีความต้องการ

ให้รัฐบาลนำทรัพยากรส่วนรวมมาบริหารให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนยิ่งขึ้น

ลักษณะสำคัญของประชาธิปไตย เพื่อประชาชน และสิ่งแวดล้อมยั่งยืน

1) **ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองบ้านเมืองยิ่งขึ้น** ประชาธิปไตยแบบมีผู้แทนราษฎรจะค่อย ๆ ปรับเปลี่ยนมาเป็นประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม กล่าวคือ ประชาชนจะมีส่วนร่วมในการตัดสินใจนโยบายต่าง ๆ มากขึ้น สิ่งนี้เห็นได้ชัดเจนแล้ว เพราะมีแนวโน้มเกิดขึ้นจากการที่ประชาชนให้ความคิดเห็นโดยตรงต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภา (ที่มาจากการเลือกตั้ง), การมีกลุ่มผลประโยชน์มากตื้น, การมีสื่อมวลชนที่ฉลาด และรับผิดชอบ, ต่อมาก็มีการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนซึ่งมีความแม่นยำขึ้นทุกที จนนักการเมืองต้องยอมรับ นำมาประกอบการตัดสินใจของตน ในอนาคตอันใกล้พลเมืองจะมีโทรศัพท์ โทรสาร มีคอมพิวเตอร์ที่ตนจะส่งความคิดเห็นโดยตรงมายังรัฐบาลได้ (เช่นผ่านระบบอินเทอร์เน็ต) ในประเทศเจริญก้าวหน้าพลเมืองอาจมีคอมพิวเตอร์ถึง 80% ขึ้นไป ดังนั้น รัฐบาลจะทำอะไรประชาชนก็ให้ความคิดเห็นมาได้ทันทีแล้วรัฐบาลก็ต้องรับฟัง และนำไปปฏิบัติตามให้มากที่สุด แม้สภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภายังมีอยู่ก็จะกลายเป็นหน่วยรับฟังความคิดเห็น และหน่วยเขียนกฎหมายให้ตรงกับความต้องการของประชาชน และคอยควบคุมให้รัฐบาลปฏิบัติตาม

2) **กลไกประชาธิปไตย** ที่เปิดโอกาสให้ประชาชนริเริ่มเสนอกฎหมาย, ริเริ่มกระบวนการถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งสาธารณะ (ฝ่ายการเมือง, ฝ่ายประจํารวมทั้งตุลาการ), กระบวนการออกเสียงลงประชามติ ดังที่รับรองไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน 2541 จะมีช่องทางทำให้สำเร็จได้ง่ายขึ้นเมื่อการสื่อสารโทรคมนาคมดีขึ้น

3) **การปฏิบัติงานสาธารณะจะต้องมีความโปร่งใส** ประชาชนมีส่วนรับรู้ข้อมูลข่าวสารของทางราชการ และรับรู้ผลการปฏิบัติราชการได้รวดเร็วถูกต้องขึ้นก็จะควบคุมการทำงานของรัฐบาลให้โปร่งใสได้ง่ายขึ้น แก้อื้อของรัฐมนตรี, ส.ส., ส.ว., ข้าราชการระดับสูงซึ่งเคยเป็นที่พึ่งปรารถนาว่าเป็นแหล่งอำนาจ และผลประโยชน์จะกลายเป็นแก้อื้อไฟฟ้า ที่อาจสังหารผู้ใช้ตำแหน่งหน้าที่โดยทุจริตได้ง่ายขึ้น

อาจเป็นไปได้ว่านอกจากการแสดงบัญชีทรัพย์สินหนี้สิน การไม่มีผลประโยชน์เกี่ยวพันกับตำแหน่งหน้าที่แล้ว

ผู้ดำรงตำแหน่งสูงอาจจะต้องมีโทรทัศน์วงจรปิดคอยสอดส่องการโทรศัพท์ โทรสารติดต่อจะต้องมีบันทึกหลักฐานต่าง ๆ ด้วย

4) **เมื่อประชาชนเสียภาษีมากขึ้นก็เรียกร้องบริการที่ดีเป็นธรรม และทั่วถึงมากขึ้น** เป็นที่รู้แก่ใจว่าประเทศประชาธิปไตยพลเมืองต้องเสียภาษีอากรแก่รัฐมากขึ้น เพื่อให้สามารถจัดบริการที่ดีแก่ประชาชน ประชาชนก็จะเข้ามาตรวจสอบมากขึ้น โดยตรงหรือผ่านสื่อมวลชน, กลุ่มผลประโยชน์กลุ่มเผ่าระวางต่าง ๆ จนเกิดสภาพที่เรียกว่าประเทศกลายเป็นประชาสังคม (Civil Society) ที่มีการบริหารจัดการที่ดี (Good Governance) โปร่งใส

5) **ประชาชนจะเรียกร้องขอมีอำนาจที่จะจัดการสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง** ในเรื่องเกี่ยวกับชุมชน, กลุ่ม, สถาบันต่าง ๆ, และสิ่งแวดล้อมของตนเอง (Empowerment) ซึ่งหมายถึงว่า ประชาชนสงวนสิทธิในการปกครองตนเองในระดับบุคคล, ครอบครัว และกลุ่มมากขึ้น

6) **ประชาชนจะเรียกร้องให้มีการกระจายอำนาจให้การปกครองท้องถิ่นมากขึ้น** ไม่รอให้รัฐบาลชาติมาตัดสินใจและจัดบริการให้แก่ประชาชนมากเกินไปทางเศรษฐกิจและประสิทธิภาพ

7) **ประชาธิปไตยแบบใหม่จะกระจายความสุขสมบูรณ์ให้แก่ประชาชนทั่วทุกหนทุกแห่งทุกเพศทุกวัย** เพื่อให้ประชาชนมีมาตรฐานการครองชีพ และคุณภาพชีวิต เท่าเทียมกัน (Equalization) โดยการกระจายทรัพยากรของประเทศไปช่วยส่วนที่ล้าหลังกว่า

8) **ประชาธิปไตยใหม่จะเน้นการมีผลประโยชน์ร่วมกันมากกว่าการแข่งขันเอาชนะกัน** แม้กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของบุคคลจะได้รับความคุ้มครอง แต่การใช้ทรัพย์สินนั้นต้องคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม เช่น ต้องทำตามผังเมือง, แผนภูมิทัศน์, และต้องถนอมรักษาสีสิ่งแวดล้อม

9) **ประชาธิปไตยใหม่จะเน้นการช่วยเหลืออุดหนุนกัน** มากกว่าจะดึงผลประโยชน์เข้าหากลุ่มของตนเองแบบมือใครยาวสาวได้สาวเอา จนผู้ที่อ่อนแอไม่มีทางจะสู้ได้ตามแนวคิดใหม่ รัฐบาล-ประชาชน-ธุรกิจ-อุตสาหกรรม-องค์การเอกชน-กลุ่มต่าง ๆ จะปรับแนวความคิดจากแนวเศรษฐกิจแบบแข่งขันเสรีมาเป็นแบบเศรษฐกิจการตลาดที่มุ่งประโยชน์ส่วนรวม (Social Marketing Economy) โดยไม่ถือว่าเป็นการแทรกแซงของรัฐ แต่ถือเป็นการอุดหนุนเจือจาน (Subsidization) ธุรกิจอุตสาหกรรมต้องพยายามสร้างงาน

พัฒนาฝีมือแรงงาน, ปรับปรุงคุณภาพสินค้า โดยจะได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายและฝ่ายลูกจ้างจะมีส่วนเสี่ยงในการบริหารร่วมกับนายจ้างมากขึ้น

กล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่าประชาธิปไตยแบบเสรีนิยมจะมาเป็นแบบประชาธิปไตยมากขึ้น

10) **ประชาธิปไตยใหม่ต้องดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมให้มากที่สุด** เพื่อให้การพัฒนาไม่เป็นการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ และคุณภาพชีวิตในระยะยาว

11) **รัฐบาล และสังคมต้องช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ให้ได้้อย่างมีศักดิ์ศรี** มนุษย์ทุกคนที่เกิดมา ถ้ามีความพิการทางร่างกายต้องได้รับการฟื้นฟูบำบัดให้สามารถช่วยตนเอง ยิ่งถึงขั้นสามารถประกอบอาชีพได้ยิ่งดี, ผู้มีความบกพร่องทางจิตประสาทก็ต้องได้รับความช่วยเหลือให้ช่วยตนเอง และประกอบกิจการบางอย่างได้, ผู้ที่มีความประพฤติไม่ดีก็มีโอกาสได้รับการฝึกฝนเพื่อแก้ไขให้เป็นพลเมืองที่มีประโยชน์ การลงโทษคนต้องไม่มีวัตถุประสงค์เพื่อการแก้แค้นหรือให้หลายจำแต่เพื่อให้กลับมาเป็นผู้สามารถทำประโยชน์ต่อสังคมได้

12) **แนวความคิดในด้านความยุติธรรม และการตัดสินใจต้องเปลี่ยนไปสู่หลักความชอบธรรมมากกว่าความถูกต้องตามตัวบทกฎหมาย** ความยุติธรรมจะมี 3 แบบ คือ ความยุติธรรมที่แผ่กระจายทั่วถึง (Distributive), ที่มุ่งแก้ไขความไม่ชอบธรรม (Corrective), และความยุติธรรมที่ต้องตามกระบวนการ (Procedural) โทษปรับต้องคำนึงถึงสัดส่วนรายได้ของผู้ถูกปรับ, โทษจำต้องพยายามเปลี่ยนเป็นการให้ทำบริการแก้สังคม, เจ้าหน้าที่ของรัฐต้องมีไว้เพื่อบริการประชาชนมากกว่าจับผิด และเอาโทษแก่ประชาชน

13) **รัฐบาลต้องมีไว้เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนสามารถมีชีวิตที่มีคุณภาพ** ต้องส่งเสริมให้ประชาชนมีการศึกษา, มีสุขภาพดี, มีที่อยู่อาศัยดี, มีอาชีพการงานดี, มีสภาพแวดล้อมดี มีรายได้ดี และทั่วถึง, มีระบบสวัสดิการที่ดี, รัฐบาลจึงต้องเป็นผู้อำนวยความสะดวก, เป็นผู้ริเริ่มส่งเสริมสนับสนุนประชาชน และธุรกิจเอกชน, ดึงประชาชน-เอกชนทุกกลุ่มให้ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน รัฐบาลไม่มีหน้าที่ข่มขู่คุกคามข่มเหงประชาชน หรือปล่อยให้คนบางหมู่เหล่ารังแกผู้ที่อ่อนแอกว่าตามหลักแข่งขันเสรี หรือหลักรัฐบาลต้องบริหารอย่างจำกัด (Limited Government) แต่ต้องเป็นรัฐบาลที่กระตือรือร้นที่จะช่วยประชาชน (Active Government)

2.2 ประชาธิปไตยระดับนานาชาติ

การพัฒนาคุณภาพชีวิต และสิ่งแวดล้อมมีภารกิจมากมายหลายประการที่ประเทศต่าง ๆ จะทำไปไม่ได้โดยลำพัง แต่จะต้องจัดทำในระดับภูมิภาค และระดับโลกผ่านองค์การระหว่างรัฐและองค์การเอกชนนานาชาติ

ในอดีต องค์การระหว่างประเทศส่วนใหญ่เป็นองค์การระหว่างรัฐบาลของหลายประเทศ เช่น ระบบสหประชาชาติ ซึ่งดูแลเรื่องการรักษาสันติภาพ และการส่งเสริมการพัฒนา เศรษฐกิจ และสังคม ทั้งมีองค์การชำนาญพิเศษหลายองค์การ ช่วยปฏิบัติการต่าง ๆ เช่น ด้านการศึกษา, สาธารณสุข และแรงงานถัดจากระดับโลกลงมาคือมีองค์การเพื่อความมั่นคงระดับภูมิภาค เช่น นาโต, ซีอาโต, และองค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจ เช่น ในยุโรปและอาเซียน ต่อมาความร่วมมือของยุโรปกำลังจะกลายเป็นรัฐบาลแห่งยุโรปในรูปกึ่งสหพันธ์ กึ่งสมาพันธ์ มีรัฐสภายุโรป, มีรัฐบาลยุโรป และมีศาลยุโรป โดยจะมีการใช้เงินตราร่วมกันในปี 1999

องค์การต่าง ๆ เหล่านี้คงจะมีอยู่ต่อไป แต่ในอนาคต น่าจะเกิดองค์การประเภทนี้มากขึ้น ทั้งที่เป็นองค์การระหว่างรัฐ และองค์การเอกชนนานาชาติ

องค์การระหว่างรัฐ ที่น่าจะสถาปนาขึ้น คือ

1) **องค์การปราบปรามยาเสพติด และสารออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท** เพราะสิ่งเหล่านี้ทำลายคน และเป็นอาชญากรรมระหว่างประเทศที่ยังมีนักการเมืองระดับชาติหนุนหลัง จึงปราบไม่ได้สิ้นซาก

2) **องค์การปราบปรามนักการเมืองประกอบอาชญากรรมระดับชาติ และระดับสากลที่รัฐบาลชาติไม่มีความสามารถจะจัดการได้** ได้แก่ ผู้เผด็จการที่กดขี่ข่มเหงประชาชนถึงขั้นสังหารประชาชนของตนเองเพื่อให้อยู่ในตำแหน่งแห่งอำนาจต่อไป ได้แก่ ผู้เผด็จการทั้งหลาย และผู้ปกครองประเทศที่สั่งการรุกรานทำลายล้างเผ่าพันธุ์ผู้คนชาติต่าง ๆ ในการนี้ควรตั้งทั้งองค์การบริหารเพื่อจับกุมผู้กระทำผิด และศาลอาชญากรรมการเมืองระหว่างประเทศ อย่างที่ริเริ่มจัดขึ้นแล้วในปี 1998 (ดู Kai Ambos, "The New International Criminal Court", **Development and Cooperation**, No. 6 November-December, 1998, pp. 4-5)

3) **องค์การตรวจสอบดูแลการลงทุนข้ามชาติ** เพื่อป้องกันมิให้นายทุน นักลงทุนข้ามชาติผูกขาดหรือรวมหัวกัน ก่อความเสียหายทางเศรษฐกิจของประเทศ และภูมิภาค

ต่าง ๆ

4) **องค์การส่งเสริมคุณภาพชีวิต และสิ่งแวดล้อมระดับนานาชาติ** มีหน้าที่กระจายคุณภาพชีวิตให้แก่ประชาชนพลโลกให้กว้างขวางที่สุด ไม่ปล่อยให้ชาติที่พัฒนาแล้วผูกขาดผลผลิตทางด้านยา, การรักษาสุขภาพ, ความรู้ในทางวิชาการต่าง ๆ จนกระทั่งพลโลกที่ยากจนไม่สามารถได้รับผลพวงของการประดิษฐ์ต่าง ๆ, การจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญาต้องมีขอบเขตที่สมควร, การแอบลักทรัพย์อาชญากรรมชาติ และความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาติต่าง ๆ ไปจดทะเบียนการประดิษฐ์ค้นคว้าของตน ต้องถือเป็นอาชญากรรมทางปัญญาที่ต้องได้รับโทษ ตลอดจนต้องปราบปรามการที่รัฐบาลนักการเมือง นายทุนในบางประเทศสนับสนุนให้มีการทำลายทรัพยากรธรรมชาติของโลก

องค์การเอกชนนานาชาติ ควรจะต้องส่งเสริมให้มีขึ้นเพื่อเป็นการสนับสนุนพลังทางศีลธรรมของประชาชนในประเทศต่าง ๆ บทบาทขององค์การกาชาดสากล, องค์การอภัยโทษนานาชาติ, สถาบันรางวัลโนเบล, คณะกรรมการแมกไซไซ, มูลนิธิต่าง ๆ เป็นตัวอย่างที่ดีขององค์การประเภทนี้ ทั้งนี้ต้องมีวัตถุประสงค์เพื่อมุ่งผลิตเสริมภาพ ความยุติธรรมคุณภาพชีวิต คุณภาพสิ่งแวดล้อมแก่ชาวโลก

องค์การธุรกิจเพื่อประชาชน และสิ่งแวดล้อมอุตสาหกรรม และธุรกิจที่มีวิสัยทัศน์ก้าวหน้าได้เริ่มผลิตสินค้าและบริการที่ลดผลร้ายต่อสิ่งแวดล้อมมากขึ้น ส่วนหนึ่งเพราะจะถูกต่อต้านจากประชาชน ส่วนหนึ่งคงเกิดจากการสำนึกรับผิดชอบ

เมื่อโลกในสหัสวรรษใหม่จะมีองค์การหลายรูปแบบที่มีฐานความคิดทางประชาธิปไตยมาเคลื่อนไหวทั่วโลกประเทศต่าง ๆ ก็จะเข้าสู่กระแสประชาธิปไตยแบบใหม่ได้อย่างแน่นอน

ดังนั้น นอกจากจะปรับกระบวนการผลิตการตลาดของตนเองแล้วยังร่วมมือกันจัดตั้งเป็นองค์การสมาคม และเครือข่ายมากขึ้น เช่น เครือข่ายธุรกิจเพื่อสังคม (Social Venture Net Work) (ดู กรุงเทพธุรกิจ, 8 พฤศจิกายน 2541, น.6-7)

3. เป้าหมายและยุทธศาสตร์ของการพัฒนาประเทศไทย

เมื่อได้สำรวจสภาพความเจริญ และปัญหาในระดับโลกในอนาคต และได้พิจารณาทฤษฎีการเมืองใหม่ของโลกแล้ว ต่อไปก็ควรพิจารณาถึงว่าประเทศไทยควรกำหนดเป้าหมายและยุทธศาสตร์ที่จะไปสู่เป้าหมายของประเทศไทยต่อไป

การกำหนดเป้าหมายของไทย

เมื่อก่อนสงครามโลกครั้งที่สอง คนไทยได้รับการอบรมสั่งสอนว่าประเทศไทยเป็นประเทศที่เป็นเอกราชและความจำเป็นสูงเป็นอันดับสามในเอเชีย รองจากญี่ปุ่น และจีน ในด้านการเมือง ประเทศไทยก็ได้เปลี่ยนแปลงการปกครองมาสู่ระบอบประชาธิปไตยเป็นอันดับที่ 3 เช่นเดียวกัน และถ้าวิเคราะห์แล้วจะยอมรับได้ว่าไทยเป็นประชาธิปไตยในระดับดีกว่าจีนมาตั้งแต่แรก ยิ่งจีนไปเลือกการปกครองระบอบคอมมิวนิสต์ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1948 ไทยก็นับได้ว่ามีการพัฒนาการเมืองเป็นที่ 2 ในเอเชีย

อย่างไรก็ดี หลังสงครามโลกครั้งที่สอง ประเทศต่าง ๆ ในเอเชียได้รับเอกราชและเลือกการปกครองในระบอบประชาธิปไตยมากกว่าจะเลือกเผด็จการในคราบประชาธิปไตยหรือเผด็จการคอมมิวนิสต์ ฐานะสัมพันธ์ของประเทศไทยกลับตกต่ำลง

ในรายงานของธนาคารโลกปี 1995 วางฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยไว้ในอันดับที่ 77 จาก 132 ประเทศ ถ้านับจากประเทศที่ยากจนที่สุด หรือวัดจากรายได้ในอันดับที่ 55 เพราะมีรายได้ต่อหัวเพียงปีละ 2,110 ดอลลาร์สหรัฐในปี 1993, ประชากรมีความคาดหมายว่าจะมีอายุได้ 69 ปี มีผลเมืองอ่านไม่รู้หนังสือ 7% (มีรายละเอียดในตารางต่าง ๆ อีกมาก) (ดู The World Bank, World Development Report 1995, Oxford University Press, 1995, p. 163)

รายงานของธนาคารโลกนี้ ชี้ชัดว่าประเทศประชาธิปไตยก้าวหน้าทั้งหลายมีฐานะทางเศรษฐกิจสูงกว่าประเทศที่ปกครองแบบอื่น (นอกจากพวกที่มีน้ำมันมาก หรือเป็นนครรัฐที่เป็นศูนย์การค้าของโลก) ตามลำดับ คือ สวิตเซอร์แลนด์, ญี่ปุ่น, เดนมาร์ค, นอร์เวย์, สหรัฐ, สวีเดน, เยอรมนี, ออสเตรเลีย, ฝรั่งเศส, เบลเยียม, เนเธอร์แลนด์, คานาดา, อิตาลี, ฟินแลนด์, อังกฤษ, อิสราเอล, สเปน, ไอร์แลนด์, นิวซีแลนด์

ในเอเชียตะวันออกด้วยกันประเทศที่ประชากรมีรายได้สูงกว่าไทย คือ ญี่ปุ่น, สิงคโปร์, ฮองกง, เกาหลี, มาเลเซีย

อาจกล่าวได้ว่าในทางเศรษฐกิจ และการเมืองประเทศไทยจะอยู่ในอันดับที่ 6 คู่กับฟิลิปปินส์ซึ่งยากจนกว่า แต่มีความเป็นประชาธิปไตยสูงกว่าไทย

ปัญหาในการกำหนดเป้าหมายการพัฒนาของไทย คือ ควรจะถีบตัวไปสู่ระดับเดียวกับเกาหลีซึ่งมีรายได้สูงเป็นอันดับ

ที่ 27 ของโลก (จาก 132 ประเทศ) หรือจะถอยไปอยู่ระดับที่ 79 เท่าฟิลิปปินส์ ซึ่งธนาคารโลกจัดอยู่ในกลุ่มประเทศที่มีรายได้ปานกลางระดับต่ำ แต่เกาหลี และมาเลเซียอยู่ในประเภทรายได้ปานกลางระดับสูง, ส่วนญี่ปุ่น, สิงคโปร์ และฮ่องกงอยู่ในประเภทรายได้สูง

การกำหนดยุทธศาสตร์ของการพัฒนาประเทศไทย

ถ้าจะสรุปปัจจัยของการพัฒนาประเทศออกมาเป็นสมการอย่างง่าย ๆ ก็คงจะได้ดังนี้ คุณภาพประชากร + คุณภาพสิ่งแวดล้อม -> ปริมาณและคุณภาพของสินค้าและบริการ -> รายได้และคุณภาพชีวิต

ดังนั้น ถ้าจะพัฒนาประเทศก็จะต้องพิจารณาการพัฒนาคุณภาพประชากรและคุณภาพสิ่งแวดล้อม จึงจะสามารถผลิตสินค้าและบริการได้มาก และมีคุณภาพสูงซึ่งทำให้จำหน่ายได้ราคาดี เมื่อมาแบ่งสรรอย่างเป็นธรรมก็จะทำให้พลเมืองมีคุณภาพชีวิตสูง

คุณภาพของประชาชน สิ่งที่ควรพิจารณาในด้านคุณภาพประชากร คือ

1) **ระดับการศึกษา** แม้จะอ้างว่ามีผู้ไม่รู้หนังสือเพียง 7% แต่ปรากฏว่าผู้อ่านออกเขียนได้ถึง 47% เป็นผู้เรียนเพียงระดับประถมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งใช้แสวงหาความรู้เพิ่มเติมไม่ได้ ถ้าเรียนมาน้อยกว่า 10 ปี ยิ่งพิจารณาถึงในอนาคตว่าขณะที่มีนักเรียนเรียนอยู่ในระดับมัธยมเพียง 33% และเรียนในชั้นอุดมศึกษา 19% ของกลุ่มอายุ (ข้อมูลธนาคารโลกปี 1992) ก็จะได้เห็นว่าไทยมีประชากรที่มีคุณภาพไม่เกิน 1 ใน 3 ของประชากรในวัยทำงาน

แม้จะมีสถาบันการศึกษาที่ให้ประกาศนียบัตร และวุฒิระดับปริญญาตรีขึ้นไปถึง 620 แห่ง แต่คุณภาพของอุดมศึกษาของไทยก็ต่ำมาก ๆ เมื่อเทียบกับประเทศในเอเชียด้วยกัน (จุฬาลงกรณ์ เป็นมหาวิทยาลัยอันดับหนึ่งของไทย แต่เป็นอันดับที่ 53 ของเอเชีย !)

อนึ่งการศึกษาของไทยเน้นการได้รับใบปริญญา และประกาศนียบัตรโดยไม่เน้นความสามารถที่จะไปผลิตสินค้าและบริการได้

2) **การประกอบอาชีพ** จากสถิติสถานการณ์แรงงานในปี 2536 ปรากฏว่าจากประชากร 57.3 ล้านคน อยู่ในวัยทำงาน 33.6 ล้านคน แต่มีงานทำเพียง 31.6 ล้านคน โดยประกอบอาชีพในภาคต่าง ๆ ดังนี้

(1) ภาคเกษตร	18.3 ล้านคน
(2) ภาคนอกเกษตร	13.6 ล้านคน
(3) ไม่มีงานทำ	1.2 ล้านคน
(4) ผู้รอฤดูกาล	0.75 ล้านคน
(5) ผู้ไม่อยู่ในกำลังแรงงาน	9.1 ล้านคน
(6) ผู้มีอายุต่ำกว่า 13 ปี	15.6 ล้านคน

ที่มา นิคม จันทรวิฑูร, แรงงานไทย 35 ปีบนเส้นทางการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ, คำบรรยาย ณ ราชบัณฑิตยสถาน, 21 ตุลาคม 2541

3) **การกระจายรายได้** เมื่อเปรียบเทียบแล้วปรากฏกลุ่มร่ำรวย รวยขึ้น กลุ่มยากจนกลับจนลง ดังปรากฏในรายงานของ ดร.เมธี ครอบแก้ว (อ้างในนิคม จันทรวิฑูร, ประเทศไทย จากเศรษฐกิจเฟื่องฟูถึงวิกฤตสังคม, 2541, น.77) ว่า

	ปี 1975	1981	1990
ควอไทล์ 1 (ต่ำสุด)	6.1	5.4	4.1
ควอไทล์ 2	9.7	9.1	7.4
ควอไทล์ 3	13.4	13.4	11.6
ควอไทล์ 4	21.0	20.6	19.7
ควอไทล์ 5 (สูงสุด)	49.3	51.5	57.3

แสดงว่ากลุ่มรายได้สูงสุด 20% เท่านั้น ที่มีรายได้เปรียบเทียบกับสูงขึ้น, นอกนั้นทุกกลุ่มยากจนลง รวมกันไม่ต่ำกว่า 300,000 ล้านบาท หรือคนละ 17,000 บาท (ถ้าครอบครัวละ 6 คน จะมีหนี้ประมาณ 102,000 บาท) จึงปรากฏว่าผู้ยากจนเดือดร้อน เรียกร้องขอความช่วยเหลือจากรัฐมากมายตลอดมา

คุณภาพสิ่งแวดล้อม

เป็นที่ทราบกันทั่วไปว่าคุณภาพสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยเสื่อมโทรมลงโดยรวดเร็ว แต่ปราศจากข้อมูลที่ชัดเจน แม้กระทั่งข้อมูลเกี่ยวกับป่าไม้ซึ่งได้แย้งกันว่าเหลืออยู่ระหว่าง 16-19% ทั้งที่ในมาตรฐานโลก ประเทศในป่าเขตร้อนควรมีพื้นที่ป่าประมาณ 70% (ประเทศต่าง ๆ ในยุโรปต่างก็มีป่าตั้งแต่ 25-80% เฉลี่ย 40%)

ป่าไม้เป็นฐานให้เกิดปริมาณน้ำฝน เป็นแหล่งเก็บน้ำผิวดิน และได้ดินรวมทั้งก่อให้เกิดความสมบูรณ์ และสมดุลของระบบนิเวศวิทยา (ป่าไม้-สัตว์ป่า-สัตว์น้ำ-ความอุดมสมบูรณ์ และความชุ่มชื้นของดิน)

ส่วนทรัพยากรด้านแหล่งน้ำของชาติปรากฏว่าอยู่ในสภาพหมิ่นเหม่ เกือบทุกปีจะมีปัญหาขาดแคลนน้ำในฤดูแล้ง (แต่ในฤดูฝนมีปัญหาหน้าท่วมฉับพลันเพราะขาดป่าไม้จะอุ้มน้ำ) และแม่น้ำลำธารเหือดแห้ง แหล่งน้ำสาธารณะมีสารพิษเจือปนมากขึ้น

ทรัพยากรด้านแร่ธาตุมีการขุดค้นกันมากจนปัจจุบันไม่มีแร่ธาตุสำคัญที่มีราคาคู่ค่าขุด นอกจากถ่านหินลิกไนต์ ซึ่งก่อให้เกิดปัญหามลพิษมากมาย จนรัฐบาลต้องคอยปกปิดความจริงจากประชาชนที่ได้รับพิษร้าย

มลพิษทางอุตสาหกรรมปรากฏว่ามีรุนแรงขึ้น เช่นเดียวกับมลพิษจากขยะมูลฝอย

สรุปได้ว่าคุณภาพสิ่งแวดล้อม กำลังเลวลงอย่างรวดเร็ว จนเกษตรกรต้องใช้สารเคมีเป็นปุ๋ยและเป็นสารฆ่าศัตรูพืชมากขึ้น จนเป็นอันตรายต่อคุณภาพดิน และคุณภาพน้ำ ส่วนคนในเมืองต้องทนทุกข์ต่อสภาพแวดล้อมโศโครก

ความสามารถในการผลิตสินค้าและบริการ

ในภาพรวมจะเป็นได้ว่าประเทศไทยยังผลิตสินค้าเกษตรขั้นปฐมฐานราคาต่ำเป็นส่วนมาก ส่วนการผลิตสินค้าอุตสาหกรรมส่วนใหญ่ก็เป็นสินค้าประเภทใช้เทคโนโลยีต่ำ หรือการประกอบชิ้นส่วนเป็นสินค้าสำเร็จรูป หรือการผลิตสินค้าที่ต้องสั่งซื้อเครื่องจักรเทคโนโลยี และวัตถุดิบมาเพื่อผลิตสินค้าไปจำหน่ายต่างประเทศ โดยคนไทยได้ประโยชน์เล็กน้อยจากการจ้างแรงงานระดับต่ำ ในขณะที่ต้องรับมลพิษจากการผลิตสินค้าเหล่านั้น

กล่าวอีกนัยหนึ่งไทยไม่ได้ผลิตสินค้าที่ใช้ภูมิปัญญาประดิษฐ์คิดค้นใด ๆ รวมทั้งไม่มีการค้นคว้าเพื่อเพิ่มมูลค่าให้แก่สินค้าให้สูงขึ้น

ทางเลือกการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนา

จากการศึกษาปัจจัยของการพัฒนาประเทศ และการตรวจสอบสภาพความเป็นจริงด้านคุณภาพของประชากร และสิ่งแวดล้อม และความสามารถในการผลิตสินค้าและบริการ แล้วจะเห็นได้ว่าทางเลือกที่จะปรับให้สามารถผลิตสินค้าและบริการที่มีคุณภาพสูง ปริมาณมาก ๆ ซึ่งจะทำให้ได้ราคาดีบังเกิดรายได้แก่ประชาชนชาตินั้นมีไม่มากนัก ประกอบกับทุนหรือพลังที่จะใช้ผลักดันก็มีจำกัด ดังนั้น ยุทธศาสตร์ที่ต้องพิจารณาคือ หาทางเลือกที่ดีที่สุด จากทางเลือกที่มีอยู่ คือ

1) นำวัตถุดิบมาประกอบเป็นสินค้าสำเร็จรูปเพื่อการบริโภคภายในประเทศ ซึ่งทำให้เกิดการจ้างงานได้บ้าง

ดีมากกว่าส่งออกสินค้าสำเร็จรูปมาบริโภค เพราะคนไทยมีนิสัยชอบบริโภค และสร้างหนี้สินเกินความสามารถในการหารายได้ของตนเอง จากการคิดค้นและผลิตสินค้าที่ต้องการใช้

2) นำเครื่องมือ, สินค้าประเภททุน, เทคโนโลยี และวัตถุดิบมาผลิตเพื่อส่งออก ซึ่งได้ประโยชน์เพียงการจ้างงานระดับต่ำ แต่ก่อให้เกิดมลพิษ และครอบครัวล้มละลาย เพราะแยกร่างงานจากชนบทมาสู่ภาคอุตสาหกรรม

3) ขยายฐานการผลิตสินค้าเกษตรโดยเพิ่มพื้นที่ใช้ปุ๋ยและสารเคมีมากขึ้นเพื่อให้ได้ปริมาณสูงขึ้นเพื่อให้มีผลผลิตเหลือส่งออก แต่เกิดผลร้ายด้านสิ่งแวดล้อม และต้องพึ่งพาตลาดโลกซึ่งมีความผันผวน และถูกกีดกันหลายรูปแบบ

4) เพิ่มความรู้ และภูมิปัญญาเพื่อปรับปรุงสินค้าเกษตร และอุตสาหกรรมต่าง ๆ ให้มีคุณภาพสูงขึ้น เพื่อให้ได้ราคาเพิ่มขึ้น วิธีนี้ต้องทำการค้นคว้าวิจัย และพัฒนาสินค้าเหล่านั้น ทำให้ต้องใช้แรงงานระดับที่มีความรู้มากขึ้น

5) ขยายการผลิตสินค้าเกษตรโดยเพิ่มภูมิปัญญาท้องถิ่น และความสามารถในการจัดการโดยใช้เทคโนโลยีเหมาะสม เพื่อให้เกษตรกรที่ยากจนจำนวนมากสามารถดำรงชีพได้ดีขึ้น ทั้งนี้รัฐบาล, องค์กรปกครองท้องถิ่น, สถาบันการศึกษา, สถาบันธุรกิจเอกชน, องค์กรนอกภาครัฐบาล ควรเข้ามามีส่วนช่วยเหลือบ้าง

ทางเลือก 3 อย่างแรกนั้นประเทศไทยได้นำมาใช้แล้วตลอดเวลา 30-40 ปีที่ผ่านมาซึ่งผลักดันให้เกิดเศรษฐกิจแบบพึ่งพาต่างประเทศมากขึ้นเรื่อย ๆ โดยไม่สามารถแก้ไขความยากจนของประชาชนภาคเกษตรได้ โดยเฉพาะเมื่อภาคการเงิน การธนาคารดูดทรัพยากรชนบทมาเลี้ยงเมืองใหญ่ และภาคธุรกิจและบริการต่าง ๆ จนเกิดสภาพลวงตาว่าเศรษฐกิจพัฒนาได้รวดเร็วมาก

ดังนั้น ทางเลือกที่เหลืออยู่จึงน่าจะเป็นทางเลือกที่ดี กล่าวคือ

1) ดึงกำลังคนภาคที่มีความรู้ความสามารถสูงที่มีอยู่บ้างแล้วมาสู่กระบวนการผลิต เพื่อให้สามารถผลิตสินค้าและบริการที่มีคุณภาพสูงขึ้น มีราคาดีขึ้น จะช่วยเพิ่มพูนรายได้ของชาติ โดยไม่ต้องใช้ทรัพยากรมาก และไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมมาก

2) ดึงกำลังคนภาคเกษตรจำนวนมาก (เกษตรกรที่ยากจนราว 12 ล้านคนจาก 18 ล้านคน) ให้ทำการเกษตรแบบใหม่ ให้มีผลผลิตผลสูงขึ้นเพียงพอแก่การบริโภค และมีเหลือจำหน่ายหารายได้เป็นวิธีขจัดความยากจน ลดภาระหนี้สิน

สร้างเสริมสุขภาพประชากร และรักษาเสถียรภาพของสถาบันครอบครัว เพราะบุคคลในวัยทำงานไม่ต้องกระเสือกกระสนไปทำงานต่างจังหวัด ต่างประเทศจำนวนมาก

3) การพัฒนาอุตสาหกรรมตามแบบเดิมคงมีอยู่ต่อไป ในอัตราเพิ่มที่เหมาะสม ไม่ท่วมเทจนเกินความต้องการ การดึงกำลังออกจากชนบทจะลดลงบ้าง ผลเสียอื่น ๆ จะลดลง

ยุทธศาสตร์การพัฒนาตามข้อ 4 และ 5 นี้ อาจเรียกว่า **ยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจแบบความรู้สูง** ความรู้ต่ำตันก็ได้ ซึ่งจะเกิดผลว่ากำลังคนระดับมีความรู้สูงประมาณ 6 ล้านคน (ครึ่งหนึ่งของผู้ทำงานนอกภาคเกษตร) ได้นำความรู้มาปรับปรุงคุณภาพสินค้าและบริการ ส่วนเกษตรกรที่ยากจน 12 ล้านคนจาก 18 ล้านคน จะมีฐานะความเป็นอยู่ดีขึ้น ถ้าใช้ทฤษฎีใหม่ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดยจะใช้ทฤษฎีการเมืองสมัยใหม่มาช่วยสนับสนุน (ส่วนเกษตรกรที่เหลือคงจะช่วยตัวเองได้ และพัฒนาตัวเองได้ต่อไป)

ถ้าประเทศไทยสามารถนำกำลังคนชั้นกลาง และชั้นยากจนมาทำประโยชน์ได้เต็มที่ขึ้น ฐานะส่วนรวมของประเทศก็จะดีขึ้นอย่างไม่มีข้อสงสัย

ต่อไปนี้จะกล่าวถึงทฤษฎีใหม่ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และการนำทฤษฎีการเมืองใหม่และหลักรัฐธรรมนูญใหม่มาสนับสนุนทฤษฎีใหม่เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการดันเกษตรกรให้มีฐานะความเป็นอยู่ดีขึ้น

4. ทฤษฎีใหม่ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

จากหนังสือคู่มือการดำเนินชีวิตสำหรับประชาชน ปี 2541 และทฤษฎีใหม่ ซึ่งสำนักงานจัดการทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ และคณะจัดพิมพ์เมื่อมกราคม 2541 และแนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ของสำนักงาน กปร., (2540, น.226-245) สรุปได้ว่า ทฤษฎีใหม่เป็นทฤษฎีว่าด้วยการจัดระบบเศรษฐกิจของเกษตรกรรายย่อยให้มีฐานะความเป็นอยู่ และมีรายได้เพียงพอที่จะดำรงชีพอยู่ได้อย่างเป็นสุข หรือที่เรียกว่า "ทฤษฎีเศรษฐกิจเพียงพอ"

ทฤษฎีนี้มี 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่หนึ่ง เกษตรกรที่มีที่ดินน้อย (ประมาณ 15 ไร่) ควรใช้ที่ดินทำนา 5 ไร่, ปลูกพืชไร่ และพืชสวน 5 ไร่, ขุดสระน้ำลึก 4 เมตร 3 ไร่, เป็นที่อยู่อาศัย และอื่น ๆ 2 ไร่ ถ้าจัดที่ดิน และประกอบอาชีพเช่นนี้เกษตรกรจะอยู่ได้

ปัญหา คือ เงินที่จะใช้ลงทุนซึ่งต้องใช้ค่อนข้างสูง

จะต้องอาศัยความช่วยเหลือจากภายนอก (ทางราชการ, ทางมูลนิธิ, และทางเอกชน) ส่วนค่าดำเนินการจะไม่เป็นภาระแก่เกษตรกร คือ สามารถช่วยตัวเองและดำเนินการไปได้

ขั้นที่สอง ให้เกษตรกรรวมพลังกันในรูปกลุ่ม หรือสหกรณ์ร่วมแรงใน

(1) การผลิต (พันธุ์พืช, เตรียมดิน, ชลประทาน ฯลฯ)

(2) การตลาด (ลานตากข้าว, ยุ้ง, เครื่องสีข้าว, การจำหน่ายผลผลิต)

(3) การเป็นอยู่ (กะป็น้ำปลา, อาหาร, เครื่องนุ่งห่ม ฯลฯ)

(4) สวัสดิการ (สาธารณสุข, เงินกู้)

(5) การศึกษา (โรงเรียน, ศูนย์การศึกษา)

(6) สังคม และศาสนา

ด้วยความร่วมมือของหน่วยราชการ, มูลนิธิ และเอกชน

ขั้นที่สาม ติดต่อยุติธรรมกับแหล่งเงิน (ธนาคาร) และกับแหล่งพลังงาน (บริษัทน้ำมัน) ตั้งและบริหารโรงสี (2) ตั้งและบริหารร้านสหกรณ์ (1, 3), ช่วยการลงทุน (1, 2), ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิต (4, 5, 6)

ทั้งนี้ ทั้งฝ่ายเกษตรกร และฝ่ายธนาคารกับบริษัท จะได้รับประโยชน์

5. การประยุกต์ทฤษฎีการเมืองใหม่ และการบังคับใช้รัฐธรรมนูญใหม่เพื่อสนับสนุนทฤษฎีเศรษฐกิจเพียงพอ

ก่อนอื่นขอสรุปว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2541 มีบทบัญญัติกำหนดภารกิจของรัฐบาลให้ทำหน้าที่ช่วยเหลือ และบริการประชาชนหลายประการดังที่ได้แจ้งให้ทราบในแผนผังปฏิบัติการต่อไป

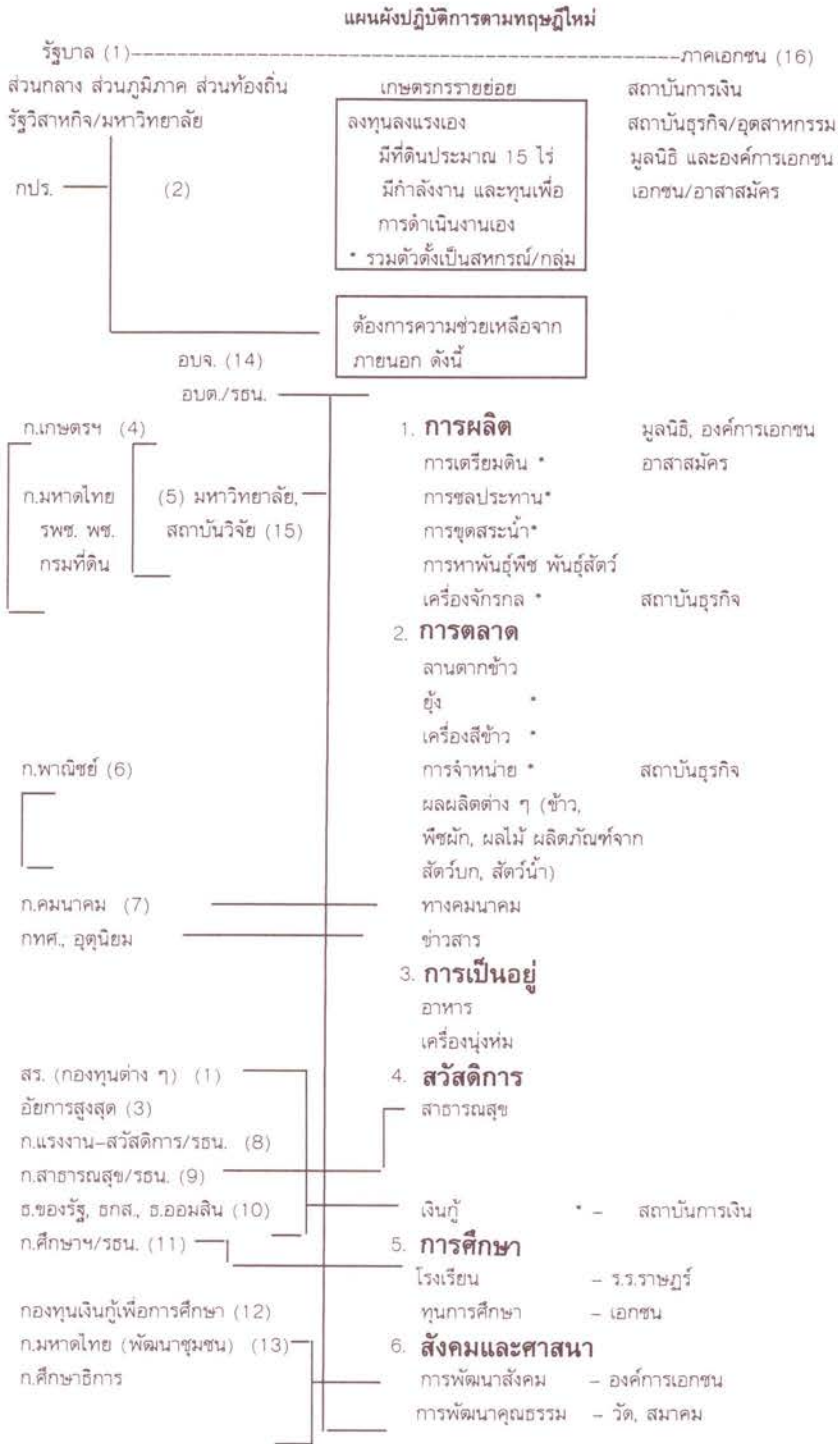
นอกจากนี้รัฐธรรมนูญใหม่ยังสอดคล้อง หรือไม่ขัดแย้งกับทฤษฎีการเมืองใหม่ซึ่งเป็นทฤษฎีประชาธิปไตยเพื่อประชาชน และสิ่งแวดล้อมยั่งยืน โดยมีสาระสำคัญที่รัฐจะต้องจัดบริการเพื่อประชาชนอย่างกว้างขวางทั่วถึง ให้พลเมืองมีคุณภาพชีวิตที่ดีเท่าเทียมกันทั่วประเทศ ประชาชนหมู่ใดเหล่าใดมีฐานะและโอกาสต่ำกว่า จะต้องเข้าไปช่วยเหลือเกื้อกูลอุดหนุนผ่านองค์กรของรัฐ โดยเน้นการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองท้องถิ่นเป็นพิเศษ, นอกจากนี้รัฐบาลยังต้องสร้างจิตสำนึกในหมู่ประชาชนในภาคเศรษฐกิจต่าง ๆ ให้ยื่นมือมาช่วยประชาชนกลุ่มที่มีฐานะต่ำกว่าอย่างกว้างขวาง

โดยมีสิ่งจูงใจต่าง ๆ ให้อาศัย

ดังนั้นในภาพรวมทฤษฎีการเมืองใหม่ และรัฐธรรมนูญใหม่จึงมีเจตนารมณ์ และอุดมการณ์ตรงกับพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่จะทรงยกฐานะความเป็นอยู่

ของเกษตรกรขนาดย่อมให้มีคุณภาพชีวิตดีขึ้น

การประสานทฤษฎีการเมืองใหม่กับรัฐธรรมนูญใหม่ เพื่อช่วยสนับสนุนทฤษฎีใหม่ จะเสนอเป็นแผนผังปฏิบัติการดังนี้

คำอธิบายประกอบ

1) **รัฐบาลประชาธิปไตย** สมัยใหม่มีหน้าที่ส่งเสริมช่วยเหลือประชาชน และประสานงานในองค์กรต่าง ๆ ร่วมมือกันช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชน ในลักษณะช่วยกันประคับประคองผู้ด้อยโอกาส ในกรณีนี้รัฐบาลต้องให้ราชการส่วนกลาง, ส่วนภูมิภาค, ส่วนท้องถิ่น, รัฐวิสาหกิจ รวมทั้งมหาวิทยาลัย เข้าช่วยเหลือเกษตรกรรายจนเต็มที่ และต้องประสานงานกับภาคเอกชนทั้งหมดให้ช่วยเหลือเช่นกัน ในกรณีหลังนี้รัฐบาลต้องให้สิ่งจูงใจ เช่น การลดภาษี, การให้เงินอุดหนุนต่าง ๆ อย่างกว้าง ซึ่งทำได้ตามทฤษฎีการเมืองใหม่

สำหรับกองทุนที่รัฐบาลตั้งไว้ช่วยเหลือเกษตรกรขณะนี้มี 3 กองทุน คือ (1) กองทุนช่วยเหลือเกษตรกรและผู้ยากจน พ.ศ. 2528, (2) กองทุนหมุนเวียนเพื่อปลดปล่อยหนี้สินเดิมของเกษตรกรและผู้ยากจน พ.ศ. 2533, (3) กองทุนหมุนเวียนเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรและผู้ยากจนด้านหนี้สิน และที่ดิน พ.ศ. 2536

กองทุนทั้ง 3 นี้มีวงเงินรวมกันกว่า 1,000 ล้านบาท แต่เกษตรกรไม่ทราบวิธีการติดต่อขอความช่วยเหลือ อนึ่ง ยังมีคณะกรรมการที่รัฐบาลชุดต่าง ๆ ตั้งไว้เพื่อช่วยเหลือชาวไร่ชาวนา, การจัดหาที่ทำกิน, การป้องกันการบุกรุกที่ดินสาธารณะ การแก้ปัญหาการเวนคืนที่ดิน หรือไล่ที่ทำกินอีกหลายชุดที่รัฐบาลควรชำระระบบเสียใหม่ และเพิ่มทุนหมุนเวียนให้มากขึ้น รวมทั้งควรหาทางปลดปล่อยหนี้สิน และการสูญเสียกรรมสิทธิ์ต่าง ๆ ด้วย

2) **ทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียง**นี้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงริเริ่ม เช่นเดียวกับพระราชดำริอื่น ๆ โดยรัฐบาลได้ตั้งหน่วยประสานงานไว้คือ สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร) จึงควรให้มีบทบาทเป็นตัวเชื่อมโยงระหว่างรัฐบาลกับส่วนราชการ และมูลนิธิที่เกี่ยวข้องหลายแห่ง โครงการที่ประชาชนได้รับประโยชน์มากมีหลายโครงการ เช่น โครงการฝนหลวง และศูนย์การพัฒนาต่าง ๆ

3) **สำนักงานอัยการสูงสุด** ควรขยายงานด้านช่วยเหลือเกษตรกรและผู้ยากไร้ที่ประสบปัญหาด้านกฎหมายต่าง ๆ ทั้งนี้จะต้องดำเนินการโดยรวดเร็วไม่ปล่อยให้ราษฎรเดือดร้อนจนต้องมาตัวตาย อนึ่งควรวางกลไกวิธีการให้ศาลออกคำสั่งระงับการกระทำของรัฐ และเอกชน (Injunction) ให้มากขึ้นระหว่างที่ยังไม่มีการวินิจฉัยเด็ดขาด

นอกจากสำนักงานอัยการสูงสุด ก็มีคณะกรรมการเรื่องราวร้องทุกข์ ซึ่งจะพัฒนาเป็นศาลปกครอง และผู้ตรวจราชการแผ่นดินของรัฐสภาซึ่งกำลังจัดตั้งขึ้นตามรัฐธรรมนูญใหม่ ประชาชนก็จะได้รับความเป็นธรรมยิ่งขึ้น

4) **กระทรวงเกษตร และสหกรณ์การเกษตร** มีกรมและสำนักงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือเกษตรกรทุกด้าน ซึ่งจะไม่ระบุในที่นี้แต่จะต้องเน้นด้านการช่วยเหลือทางวิชาการ และวัสดุต่าง ๆ นอกจากนี้จะต้องส่งเสริมระบบสหกรณ์อย่างกว้างขวางทุกด้านของการเกษตร และธุรกิจการเกษตร เพราะลำพังเกษตรกรแต่ละรายคงช่วยตัวเองไม่ได้มาก จะต้องรวมกันเป็นสหกรณ์ หรือกลุ่มประเภทต่าง ๆ ทั้งนี้ต้องจัดระบบบริหารสหกรณ์ให้ดี ให้สมาชิกมีวินัยและมีความรับผิดชอบ บรรดากิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้เกษตรกรสามารถก่อตั้งเป็นสหกรณ์, ชมรม หรือกลุ่มได้ทั้งสิ้น (ดูรายการที่มี *)

5) **กระทรวงมหาดไทย** มีหน้าที่บำบัดทุกข์ บำรุงสุข และการรักษาความสงบและพัฒนาท้องที่ต่าง ๆ ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกรรมมาก คือ กรมการปกครอง (ผ่านนายอำเภอ, กำนันผู้ใหญ่บ้าน) มีหน้าที่ทั่วไป, กรมที่ดินเกี่ยวกับการรังวัด และออกเอกสารสิทธิ์มีโอกาสช่วยเหลือเกษตรกรที่ยากไร้และขาดความรู้ที่ถูกละเลยเอาเปรียบจนเกิดหนี้สิน และสูญเสียที่ดินมาก, กรมพัฒนาชุมชน และสำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบทมีหน้าที่ช่วยพัฒนาชนบททุกด้าน โดยเฉพาะการสร้างทางชนบท, การขุดบ่อน้ำ, การขุดน้ำบาดาล ซึ่งจะช่วยเหลือเกษตรกรผู้ยากจนได้มาก

6) **กระทรวงพาณิชย์** อาจช่วยเหลือเกษตรกรด้านการตลาดได้มาก เพื่อให้เกษตรกรสามารถจำหน่ายพืชผลผลิตต่าง ๆ ให้ได้ราคาดี ในปัจจุบันผู้ผลิตขายได้ราคาต่ำมากแล้วพ่อค้าคนกลาง ผู้ขนส่ง ผู้นำไปขายในเมือง และต่างประเทศ นำไปขายในราคาสูงทำให้ผู้บริโภคเดือดร้อน กระทรวงพาณิชย์ควรมีมาตรการให้สินค้าถึงผู้บริโภคได้ในราคาเป็นธรรม

7) **กระทรวงคมนาคม** มีหน้าที่สำคัญที่จะให้พืชผลไปสู่ตลาดได้โดยสะดวก ซึ่งต้องจัดทำเส้นทางคมนาคม บนบก, น้ำ และอากาศให้ดีในลักษณะส่งเสริมเกษตรกร, กรมอุตุนิยมวิทยาต้องแจ้งข่าวภูมิอากาศให้เกษตรกรนำไปวางแผนการผลิตและจำหน่ายได้, องค์กรโทรศัพย์แห่งประเทศไทยต้องช่วยอำนวยความสะดวกให้เกษตรกรได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการเกษตรได้โดยรวดเร็ว และประหยัดผ่านโทรศัพท์, โทรสาร อินเทอร์เน็ต ฯลฯ ในทำนองเดียวกันสื่อต่าง ๆ ควรให้ข่าวสาร

ที่เป็นประโยชน์ต่อเกษตรกรมากขึ้น

กล่าวกันว่าที่เกษตรกรยากจน และล้าหลังเป็นเพราะขาดข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ มาก

8) **กระทรวงแรงงาน และสวัสดิการสังคม** จะมีภารกิจหนักในด้านการช่วยเหลือให้ประชาชนมีงานทำ มีรายได้ดี ได้รับการปฏิบัติโดยชอบธรรมจากนายจ้าง จะต้องพิจารณาการใช้แรงงานระหว่างภาคเกษตร-อุตสาหกรรม-ธุรกิจ และบริการให้เหมาะสม ไม่ทำลายเสถียรภาพประชากรและครอบครัว, ในขณะที่เดียวกันรัฐธรรมนูญได้บัญญัติให้ดูแลสวัสดิการของพลเมืองประเภทต่าง ๆ อย่างกว้างขวางขึ้น จึงจะต้องพัฒนาระบบสวัสดิการให้แก่ชาวไร่ชาวนาด้วยนอกเหนือจากแรงงานภาคอุตสาหกรรม

นอกจากนี้ควรร่วมมือกับภาคเอกชน สร้างระบบแรงงานฝีมือสาขาต่าง ๆ ให้มีมาตรฐานสูงขึ้นจึงจะสร้างผลผลิตให้มีราคาสูง

9) **กระทรวงสาธารณสุข** มีหน้าที่ป้องกันรักษาบำบัดฟื้นฟูสุขภาพอนามัยประชาชน รวมทั้งดูแลด้านอาหาร และยา ประกอบกับรัฐธรรมนูญบัญญัติให้เป็นหน้าที่ของรัฐ ดังนั้น จะต้องจัดวางระบบสวัสดิการด้านสุขภาพใหม่อีกหลายประการ

10) **สถาบันการเงินของรัฐ ทุกประเภท** ควรตั้งมา มีบทบาทในการช่วยเหลือเกษตรกรรายย่อย นอกเหนือจากกองทุนในสำนักนายกรัฐมนตรีที่กล่าวแล้ว กลไกที่สำคัญ คือ ธนาคารกรุงไทย, ธนาคารออมสิน, ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ ซึ่งคงจะต้องริเริ่มจัดบริการส่งเสริมการลงทุนเพื่อการผลิต, พัฒนาคุณภาพผลผลิต, การจำหน่ายให้มากขึ้น จะมองจากแง่การลงทุนเพื่อแสวงหากำไรอย่างเดียวไม่ได้

อนึ่ง รัฐบาลควรให้องค์การปกครองท้องถิ่น เช่น อบต. อบจ. เทศบาล จัดตั้งธนาคารออมสินท้องถิ่นได้ เพื่อระดมเงินทุน และส่งเสริมการลงทุนที่เหมาะสมแก่สภาพของแต่ละท้องถิ่น และมีสหธนาคารออมสินท้องถิ่นไว้ให้หาทุน และกู้เงินรายใหญ่

11) **กระทรวงศึกษาธิการ** มีภารกิจอันยิ่งใหญ่ตามรัฐธรรมนูญ ที่จะต้องให้การศึกษามีคุณภาพแก่ประชาชนถึง 12 ปี โดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายใด ๆ โดยต้องจัดการศึกษาที่ให้ความรู้ในเนื้อหาสาระที่ทำให้ประชาชนนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง การจะทำให้เกษตรกรทำตามทฤษฎีใหม่ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ถูกต้อง จนถึงขั้นประกอบอาชีพเกษตรกรรมผสมผสาน สามารถรวมตัวกันประกอบการจนมีรายได้เพียงพอ

เลี้ยงครอบครัว และพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ ย่อมหมายถึงว่าเกษตรกรจะต้องมีความรอบรู้หลายสาขาวิชา เช่น วิชาการเกษตรทุกสาขา (พืชผัก, สวนผลไม้, ปศุสัตว์, สัตว์ปีก, ปลา ฯลฯ) การบำรุงดิน, การเก็บรักษาใช้น้ำ, การรวมตัวกันเป็นสหกรณ์-กลุ่ม-ชมรมต่าง ๆ เพื่อลดต้นทุนการผลิต และเพิ่มค่าผลผลิต, ความรู้เกี่ยวกับเศรษฐศาสตร์การเกษตรระดับล่าง การลงทุน การก่อหนี้ และใช้หนี้ต่าง ๆ, และการเพิ่มคุณค่าให้แก่สินค้าผลผลิตเพื่อให้ได้ราคาสูงขึ้น ฯลฯ สิ่งเหล่านี้จะต้องบรรจุไว้เป็นหลักสูตรขั้นประถม และมีชมรมตอนต้นให้เกษตรกรผู้มีการศึกษาน้อยได้มีโอกาสร่ำเรียน ทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน และต้องคำนึงถึงการผลิตบุคลากรชั้นสูงที่จะช่วยยกระดับเกษตรกรยากจนไปสู่เกษตรกรร่ำรวยได้ในอนาคต โดยใช้ความรู้และเทคโนโลยี ไม่ใช่เรียนเพื่อเอากระดาษปริญญาแล้วทำอะไรไม่เป็น

12) **กองทุนเงินกู้เพื่อการศึกษา** จะเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนก้อนใหญ่ ที่จะเปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนจากครอบครัวที่ยากจนได้มีโอกาสได้รับการศึกษาชั้นสูงขึ้นไป ซึ่งจริงกองทุนนี้ คือ กองทุนยกระดับคุณภาพชีวิตของประชากร และระดับการพัฒนาของชาติ ดังที่ได้วิเคราะห์ไว้แล้วในตอนต้น ตราบใดที่พลเมืองยังมีความรู้ความชำนาญน้อย ประเทศชาติจะเจริญก้าวหน้าไปไม่ได้เลย

13) **การพัฒนาสังคม และศาสนา ศิลปวัฒนธรรม** เป็นเรื่องสำคัญที่ต้องพัฒนาให้แก่เกษตรกรรายย่อยควบคู่ไปกับการพัฒนาทางเศรษฐกิจของครอบครัว เพื่อให้เกษตรกรมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และปูทางที่ก้าวต่อไปในสังคมชาติ สังคมนานาชาติ งานนี้เป็นภารกิจหลักของกรมการพัฒนาชุมชน และหน่วยงานของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งควรจะต้องมอบหมายให้ อบต. และ อบจ. เป็นผู้ดำเนินการหลังจากที่ราชการส่วนภูมิภาคได้ริเริ่ม และการลงทุนทางสังคมไว้แล้ว ก็ควรให้ชุมชนดูแลต่อไป

14) **องค์การปกครองท้องถิ่น** ตามหลักทฤษฎีการเมืองใหม่ และตามรัฐธรรมนูญใหม่ รัฐบาลต้องกระจายอำนาจให้องค์การปกครองท้องถิ่นมากขึ้น โดยเฉพาะในด้านความเป็นอยู่ของประชาชนในชนบท และชุมชนขนาดย่อม ทั้งปวง จึงควรมีบทบาทอำนาจหน้าที่ที่จะให้บริการแก่ประชาชนได้ครบถ้วน โดยรัฐบาลมอบหมายงานให้, พัฒนาบุคลากรให้และให้ทรัพยากรไปดำเนินการให้มากที่สุด โดยรัฐบาลส่วนกลางและส่วนภูมิภาคไม่ควรลงมือทำเอง เพราะจะไม่รู้ปัญหาในรายละเอียด, จะไม่เปิดโอกาสให้ใช้ภูมิปัญญา

ท้องถิ่น และไม่เอื้อต่อการดูแลภาวะสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น

องค์การหลักที่ต้องมีการกิจนี้ คือ องค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งเกษตรกรรายย่อยอาศัยอยู่ อย่างไรก็ตามระบบการปกครองท้องถิ่นจะต้องปรับปรุงแก้ไขอีกมากจึงจะทำหน้าที่ที่กล่าวมาได้

15) **มหาวิทยาลัย และสถาบันวิจัยต่าง ๆ** จะต้องทุ่มเททำการวิจัยในเรื่องต่าง ๆ เกี่ยวกับชีวิตและการประกอบอาชีพของเกษตรกรรายย่อยให้มากที่สุดทุกแง่มุม โดยเฉพาะในด้านเศรษฐกิจการเกษตรของครอบครัวเกษตรกร, การลงทุน การผลิต, การเพิ่มคุณค่าสินค้า, การตลาด เป้าหมายของการวิจัย คือ หาทางลดต้นทุน, และเพิ่มค่าให้สินค้าและบริการของเกษตรกรผู้ยากจนเหล่านี้ ซึ่งมหาวิทยาลัยและสถาบันวิจัยต่าง ๆ จะช่วยได้มาก ถ้ายอมรับหลักปรัชญาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่มีเป้าหมายจะยกฐานะความเป็นอยู่ของเกษตรกรให้อยู่ในระดับเพียงพอเสียก่อน ต่อไปเมื่อเกษตรกรมีฐานะดีขึ้นบ้างแล้ว ก็จะช่วยตนเองได้มากขึ้น อันจะดีทั้งประเทศชาติให้ก้าวหน้าไป การศึกษาทางเศรษฐศาสตร์ และอุตสาหกรรมชั้นสูงจึงไม่จำเป็นสำหรับประชาชนกลุ่มนี้ สิ่งที่ศึกษาค้นคว้ามาแต่เดิมในกรอบความคิดตะวันตก จึงแก้ไข ปัญหาของประเทศและชุมชนยากจนไม่ได้ กลับทำให้คนจนยิ่งจนลง

มหาวิทยาลัย โดยเฉพาะสถาบันราชภัฏ และสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการที่มีภารกิจในการพัฒนาท้องถิ่นน่าจะช่วยได้มาก

16) **ภาคเอกชน** ในที่นี้รวมภาคธุรกิจอุตสาหกรรมเอกชนซึ่งแสวงหากำไร และด้านมูลนิธิ องค์การนอกภาครัฐราชการซึ่งไม่แสวงหากำไร รวมทั้งองค์การและบุคคลที่เสียสละทำงานอาสาสมัคร

ในแนวปรัชญาเศรษฐกิจเพียงพอสำหรับเกษตรกรรายย่อยนี้ ภาคเอกชนย่อมมีส่วนเข้ามาช่วยเหลือได้ทุกอย่าง แต่จะต้องสร้างจิตสำนึกว่าแม้แต่ภาคธุรกิจที่แสวงหากำไรก็ควรจะทำกำไรในอัตราที่เหมาะสมไม่เอาไรต์เอาเปรียบขูดรีด และรัฐบาลก็ควรเข้าไปอุดหนุนต้นทุนการผลิตของภาคเอกชนประเภทนั้น เช่น จัดนิคมอุตสาหกรรม, ให้อุปกรณ์ลงทุน, ลดภาษี หรือรัฐประกันการกู้ยืมของเอกชนเพื่อประกอบอุตสาหกรรม และธุรกิจการเกษตร ฯลฯ

ส่วนภาคเอกชนที่ไม่แสวงหากำไร รัฐก็อาจให้การส่งเสริมและอุดหนุนด้วยประการต่าง ๆ เช่น ให้เงินอุดหนุนทั่วไป, เงินทุนประเดิม, เงินอุดหนุนรายตัว, การให้ใช้สถานที่

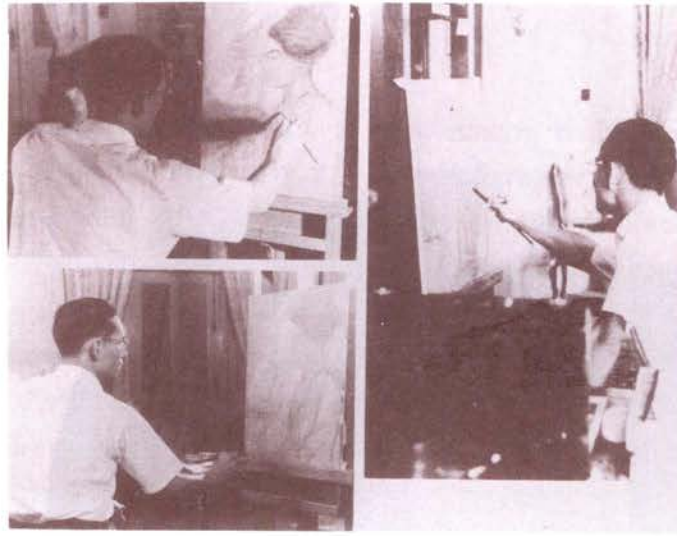
ของทางราชการ, การให้ใช้สื่อมวลชนของรัฐ เพราะได้มีการวิเคราะห์แล้วว่าทุกอย่างที่รัฐบาลทำอะไรจะแพงกว่าภาคธุรกิจเอกชน และภาคเอกชนอาสาสมัครทำ เช่น การสอนนักเรียน, การฝึกอาชีพ, การพัฒนาฝีมือ, การรักษาพยาบาล, การส่งเสริมการตลาด ฯลฯ ซึ่งอาจจัดทำโดยโรงเรียนราษฎร์, สมาคม, มูลนิธิ วัตเป็นต้น โดยรัฐบาลควรตั้งงบประมาณงบกลางไว้ในสำนักนายกรัฐมนตรีให้มากขึ้น

สรุป ตามที่ได้บรรยายมาในตอนต้นได้แสดงให้เห็นภาพรวมในอนาคตของโลก ซึ่งจะทำให้เกิดทฤษฎีการเมืองใหม่เป็นประชาธิปไตยแบบเพื่อประชาชน และสิ่งแวดล้อมยั่งยืน, ต่อมาเมื่อพิจารณาถึงสภาพของประเทศไทยแล้ว ก็ได้เสนอทางเลือกและยุทธศาสตร์การพัฒนา โดยเสนอให้เน้นการพัฒนาคุณภาพสินค้าและบริการของผลผลิตของไทยทุกด้าน และการพัฒนาฐานการครองชีพของเกษตรกร รายย่อยตามทฤษฎีใหม่ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งมีพระราชดำริว่าตามทฤษฎีใหม่นี้เกษตรกรก็ยังคงต้องการความช่วยเหลือจากภายนอกอีกหลายด้าน

ดังนั้น ในตอนสุดท้ายจึงวิเคราะห์ว่ารัฐบาล และภาคเอกชนจะเข้าไปมีส่วนช่วยเหลือเกษตรกรรายย่อยเหล่านั้นในด้านใดบ้าง เกษตรกรรายย่อยซึ่งมีราว 12 ล้านคนจึงจะมีคุณภาพชีวิตดีขึ้น

ถ้าทำได้แม้เพียงกึ่งหนึ่งหรือหนึ่งในสี่ ชาวไทยก็จะมีความเป็นอยู่ดีขึ้นสมพระราชประสงค์

จิตรกรรมฝีพระหัตถ์ อัครศิลปิน

นิพนธ์ กวักกาญจน์

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหาจักรีบรมราชูปถัมภ์ ทรงงานจิตรกรรมอย่างจริงจังราวพุทธศักราช 2502 จนถึงพุทธศักราช 2510 ก็มีได้ทรงเขียนภาพอีก เพราะมีพระราชกรณียกิจด้านอื่นที่ทรงต้องกระทำอีกมากมาย ถึงกระนั้นก็ตาม ตลอดระยะเวลา 8 ปี ที่ทรงงานจิตรกรรม มีภาพฝีพระหัตถ์ที่พระองค์ทรงสร้างขึ้นประมาณ 107 ภาพ ซึ่งนับว่ามีจำนวนไม่น้อยทีเดียว ผลงานส่วนใหญ่ของพระองค์ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯพระราชทานเข้าร่วมแสดงในงานศิลปกรรมแห่งชาติ ตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2506 และในปีต่อมาอีกหลายครั้ง ในปีพุทธศักราช 2508 มหาวิทยาลัยศิลปากรได้ทูลเกล้าฯถวายปริญญาคุณวุฒิบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาจิตรกรรม และในโอกาสสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ครบรอบ 200 ปี กรมศิลปากรได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาต ให้จัดนิทรรศการจิตรกรรมฝีพระหัตถ์ของพระองค์ ณ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ หอศิลป์ มีจำนวน 47 ภาพ เพื่อให้ประชาชนเข้าชมระหว่างวันที่ 1 เมษายน จนถึง 30 เมษายน พุทธศักราช 2525 ในปีพ.ศ. 2529 คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติได้

ทูลเกล้าฯถวายพระราชสมัญญาว่าทรงเป็น “อัครศิลปิน” และในวโรกาสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 5 รอบ กรมศิลปากรได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้จัดนิทรรศการเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว “อัครศิลปิน” โดยจัดแสดงงานศิลปะฝีพระหัตถ์ทั้ง 5 สาขา คือ จิตรกรรม ประติมากรรม หัตถกรรม ภาพถ่าย และดนตรี ณ ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย ระหว่างวันที่ 2 ธันวาคม พุทธศักราช 2530 ถึงวันที่ 29 กุมภาพันธ์ พุทธศักราช 2531 นับเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ชาติไทย ที่มีการแสดงผลงานศิลปะของพระมหากษัตริย์เพียงพระองค์เดียว ให้ประชาชนชาวไทยและชาวต่างประเทศได้ชื่นชมกันอย่างทั่วถึง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงสนพระทัยในงานด้านจิตรกรรม ตั้งแต่ทรงพระเยาว์เมื่อครั้งที่ยังประทับอยู่ในประเทศสวิตเซอร์แลนด์ (ประมาณปีพุทธศักราช 2480-2488) โดยทรงฝึกฝนเขียนภาพด้วยพระองค์เอง และทรงศึกษาจากดาราต่าง ๆ ที่ทรงซื้อด้วยพระองค์เองหรือมีผู้ทูลเกล้าฯถวาย เมื่อสนพระราชหฤทัยงานของศิลปินผู้ใดก็จะเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมศิลปินผู้นั้นถึงห้องทำงาน เพื่อทรงพระราชปฏิสันถารและทอดพระเนตรวิถีการทำงานของ

เขาไม่ว่าจะเป็นกลวิธีการใช้สี กลวิธีการเขียน และทรงนำความรู้เหล่านั้นมาปรับปรุงงานของพระองค์ ให้เกิดความสมบูรณ์ตามแนวทางเฉพาะของพระองค์เอง มิได้ลอกเลียนแบบงานเหล่านั้นแต่อย่างใด

เมื่อเสด็จขึ้นครองราชย์ พระองค์เริ่มเขียนภาพอย่างจริงจัง ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เชิญศิลปินไทยเข้าเฝ้าร่วมสังสรรค์เป็นครั้งคราว โปรดเกล้าฯ พระราชทานเลี้ยงอาหารบ้าง ร่วมเขียนภาพบ้าง บรรดาศิลปินอาวุโสที่มีชื่อเสียงของไทย ได้มีโอกาสเข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทใกล้ชิดเบื้องพระยุคลบาท เพื่อร่วมปฏิสนธิ์การตลอดจนถวายคำปรึกษาแด่พระองค์ ในช่วงระยะเวลาระหว่างที่พระองค์สนพระราชหฤทัยให้เข้าเฝ้าเป็นการส่วนพระองค์ ในระยะนั้นมีอาจารย์เหม เวชกร อาจารย์เขียน ยิ้มศิริ อาจารย์จรัส เกียรติก้อง อาจารย์เพ็ญ หรือพิทักษ์ (เสียชีวิตไปหมดแล้ว) อาจารย์ไพฑูริย์ เมืองสมบูรณ์ อาจารย์จุลทรรศน์ พยาฆรานนท์ อาจารย์เฉลิม นาคริักษ์ อาจารย์อวบ สาณเสน อาจารย์พิริยะ ไกรฤกษ์

เวลาในการเขียนภาพทรงใช้เวลาว่างจากพระราชกรณียกิจในตอนค่ำ หรือตอนกลางคืน ทรงใช้สีน้ำมันเขียนลงบนผ้าใบตามที่ศิลปินนิยมกัน คราวที่เสด็จฯ ประเทศสหราชอาณาจักร (อังกฤษ) เป็นการส่วนพระองค์ ทรงเสด็จเยี่ยมสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชสยามมกุฎราชกุมารขณะประทับเพื่อทรงศึกษาที่โรงเรียนคิงส์มีด เมืองซีฟอร์ด แคว้นวิลเชกส์ พุทธศักราช 2509 ทรงซื้อหนังสือศิลปะ สี และอุปกรณ์ต่าง ๆ กลับมา เพื่อทรงงานเขียนภาพเป็นจำนวนมาก

ลักษณะงานจิตรกรรมฝีพระหัตถ์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว แบ่งออกเป็น 3 ลักษณะใหญ่ ๆ ด้วยกัน คือ

1. ลักษณะลัทธิเหมือนจริง (REALISM)
2. ลักษณะลัทธิสำแดงพลังอารมณ์ (EXPRESSIONISM)
3. ลักษณะลัทธินามธรรม (ABSTRACT ART)

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงรับสั่งเกี่ยวกับการเขียนภาพของพระองค์ว่า ทรงวาดขึ้นเอง มิได้ทรงปล่อยให้ เป็นแบบหรือลัทธิใดโดยเฉพาะ แต่ทรงวาดอย่างนักวาดสมัครเล่นคือทรงวาดตามที่พระราชหฤทัยนึกจะวาด มิได้คำนึงถึงทฤษฎี หรือกฎเกณฑ์อันใด ผลงานของพระองค์ ท่านมาจากจินตนาการของพระองค์เอง

งานลักษณะเหมือนจริงส่วนใหญ่จะเป็นภาพพระบรมสาทิสลักษณ์ของสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ และ

ทูลกระหม่อมทุกพระองค์ นอกจากนี้ยังมีภาพพระบรมสาทิสลักษณ์พระราชบิดา และภาพ ม.ล.บัว กิติยากร รวมทั้งภาพทิวทัศน์หุ่นนิ่ง ซึ่งเป็นผลงานในระยะแรก ๆ ของพระองค์ ภาพเหล่านี้มีความกลมกลืนของสีที่ระบายและเกลี่ยอย่างนุ่มนวล แม้จะทรงใช้สีสดใสในบางภาพ ก็ควบคุมวรรณะของสีมิให้โดดเด่นจนเกินไป โดยใช้สีคู่ตรงข้ามในบางส่วนของภาพ หรือนำมาผสมเข้าด้วยกันเล็กน้อย ช่วยให้ภาพมีบรรยากาศชวนฝัน ในระยะหลังปรากฏรอยแปรงมากขึ้น แสดงให้เห็นถึงความชำนาญและกล้าหาญ ทำให้แบบอย่างของงานเริ่มเปลี่ยนแปลงไป

งานลักษณะสำแดงพลังอารมณ์ งานในช่วงนี้แสดงให้เห็นถึงการแสดงออกจากส่วนลึกของพระราชหฤทัยโดยตรง มิได้ทรงสนพระทัยความสวยงามหรือเหมือนจริง เช่น ในงานช่วงแรก ๆ ทรงสร้างรูปทรงที่บิดเบี้ยวอย่างอิสระ ใช้สีสด โดยเฉพาะสีที่มีวรรณะร้อน รุนแรง เนื้อหาของงานยังปรากฏเป็นเรื่องราวของอารมณ์มนุษย์ ซึ่งมีใบหน้า ดวงตา แสดงอารมณ์อ่อนไหว ที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา บางชิ้นแสดงการเคลื่อนไหว โดยทรงสร้างภาพซ้อนกันคล้ายกับงานลัทธิอนาคตนิยม (FUTURISM) อีกด้วย

งานในระยะหลังเป็นงานที่พัฒนามาจากลัทธิสำแดงพลังอารมณ์ ซึ่งเป็นการแสดงออกของอารมณ์และความรู้สึก ล้วน ๆ ที่อิสระ งานปราศจากรูปทรงและเรื่องราวใด ๆ แต่จะแฝงไว้ด้วยรอยแปรงและสี ที่แสดงทิศทาง พื้นผิว บริเวณว่างที่สัมพันธ์ต่อเนื่องกันไม่สิ้นสุด พระองค์นิยมใช้เส้นโค้งววนหมุนเวียนไปมา มากกว่าที่จะใช้เส้นตรงที่ตัดกันรุนแรง แม้จะใช้สีที่สด แต่สีกระจายครอบคลุมพื้นที่ร่วมกับสีอื่น ๆ ทั้งภาพทำให้เห็นถึงความนุ่มนวลของสีที่เกิดจากรอยแปรงที่ป้ายเป็นหย่อม ๆ อย่างอิสระ กลายเป็นงานลักษณะนามธรรมที่สมบูรณ์

จิตรกรรมฝีพระหัตถ์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว แสดงให้เห็นถึงพระอัจฉริยภาพความเป็นศิลปินโดยแท้ แม้จะทรงยุติการเขียนภาพตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2510 ผลงานจิตรกรรมของพระองค์ก็ยังคงเป็นตัวอย่างที่ดีของงานจิตรกรรมที่มีการพัฒนาต่อเนื่องอย่างสมบูรณ์ แสดงถึงความก้าวหน้าในการสร้างสรรค์งานศิลปะสมัยใหม่ที่สอดคล้องกับความเป็นสากลร่วมสมัยเป็นอย่างดี

ภาพและเอกสารประกอบการเขียน

หนังสือเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว "อัครศิลปิน" กรมศิลปากรจัดพิมพ์ พิมพ์ที่ ป. สัมพันธ์พาณิชย์ 2530

๑

๑. "สมเด็จพระราชาธิบดี" ๒๕๐๔

สีน้ำมันบนผ้าใบ ๓๘.๕ x ๒๘.๕ ซม.

๒. "สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ"

สีน้ำมันบนผ้าใบ ๗๔ x ๕๙.๕ ซม.

๓. "สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ" ๒๕๐๗

สีน้ำมันบนผ้าใบ ๘๓ x ๖๘ ซม.

๔. "สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ" ๒๕๐๔

สีน้ำมันบนผ้าใบ ๑๑๖ x ๘๕ ซม.

๕. "ม.ล. บัว กิตติยากร" ๒๕๐๔

สีน้ำมันบนผ้าใบ ๓๕.๕ x ๒๓.๕ ซม.

๖. "ครอบครัว" ๒๕๐๗

สีน้ำมันบนผ้าใบ ๙๐.๕ x ๖๐ ซม.

๒

๓

๔

๕

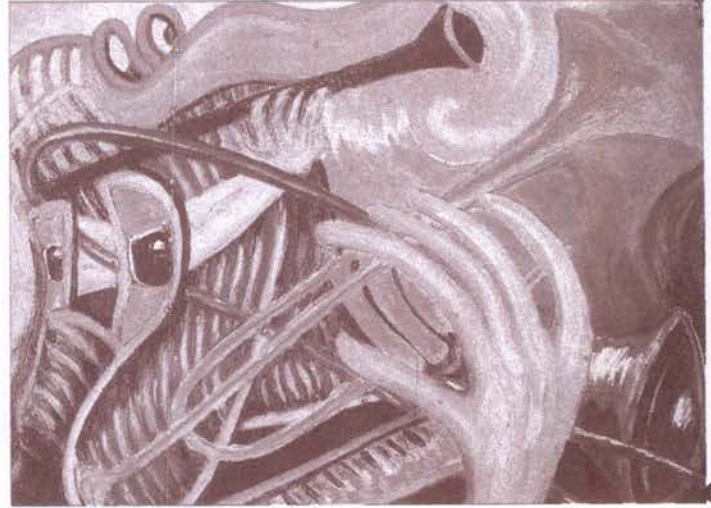
๗

๘

๙

๑๐

๑๑

๗. "ไม่ปรากฏชื่อ" ๒๕๐๓

สีน้ำมันบนผ้าใบ ๕๐ x ๓๙ ซม.

๘. "ไปตลาด" ๒๕๐๔

สีน้ำมันบนผ้าใบ ๔๙ x ๔๙ ซม.

๙. "ไม่ปรากฏชื่อ" ๒๕๐๖

สีน้ำมันบนผ้าใบ ๕๑.๕ x ๓๗.๕ ซม.

๑๐. "ไม่ปรากฏชื่อ" ๒๕๐๖

สีน้ำมันบนผ้าใบ ๔๕ x ๖๐ ซม.

๑๑. "ต่อสู้อ" ๒๕๐๖

สีน้ำมันบนผ้าใบ ๖๐.๕ x ๔๕.๕ ซม.

๑๒

๑๓

๑๔

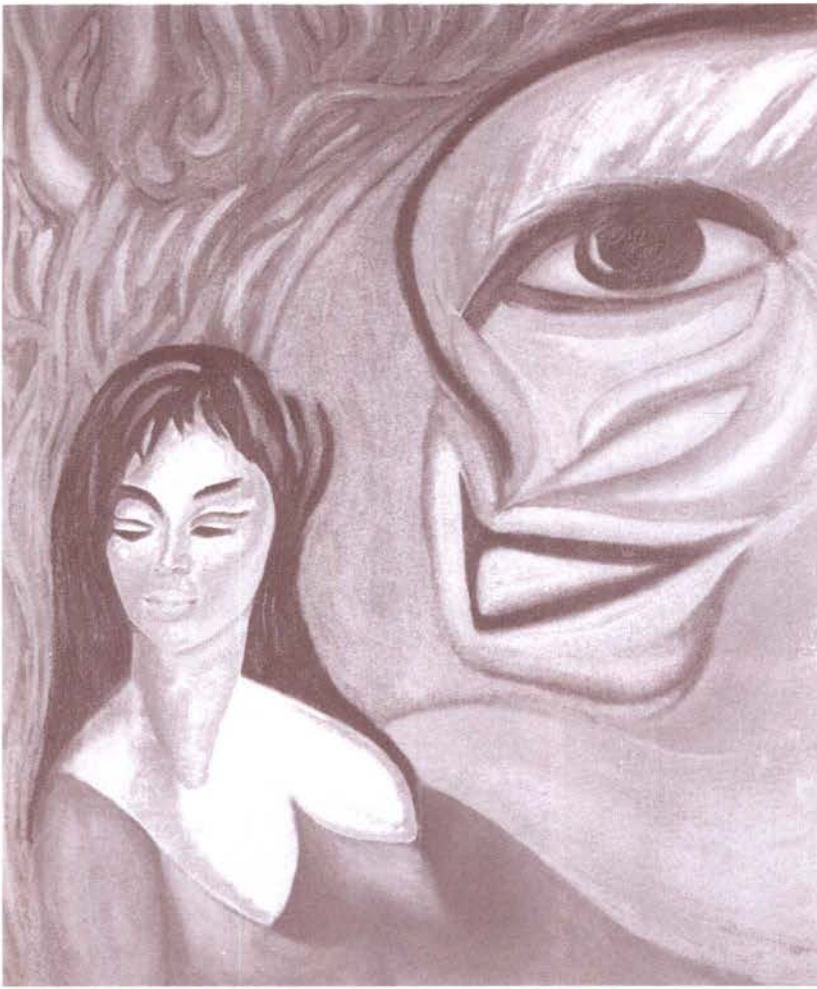

๑๕

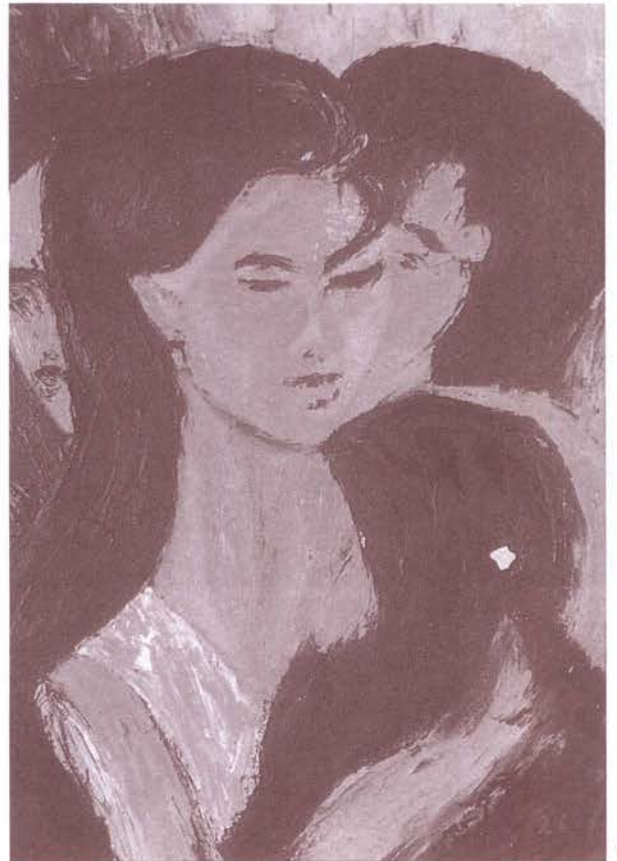

๑๖

- ๑๒. "ไม่ปรากฏชื่อ" ๒๕๐๖ สีน้ำมันบนผ้าใบ ๔๕ x ๖๐ ซม.
- ๑๓. "ไม่ปรากฏชื่อ" สีน้ำมันบนผ้าใบ ๕๙.๕ x ๔๔ ซม.
- ๑๔. "บุคคลิกซ้อน" สีน้ำมันบนผ้าใบ ๘๒ x ๖๗ ซม.
- ๑๕. "ไม่ปรากฏชื่อ" ๒๕๐๕ สีน้ำมันบนผ้าใบ ๒๗.๕ x ๑๙.๕ ซม.
- ๑๖. "ดิน น้ำ ลม ไฟ" สีน้ำมันบนผ้าใบ ๗๑.๕ x ๕๖ ซม.

๑๗. "ไม่ปรากฏชื่อ"
 สีนํ้ามันบนผ้าใบ ๗๕ x ๖๕ ซม.
 ๑๘. "ไม่ปรากฏชื่อ" ๒๕๐๗
 สีนํ้ามันบนผ้าใบ
 ๖๕.๕ x ๔๔.๕ ซม.
 ๑๙. "ไม่ปรากฏชื่อ" ๒๕๐๘
 สีนํ้ามันบนผ้าใบ
 ๕๙.๕ x ๔๔.๕ ซม.

ภาพถ่ายจากนิทรรศการ
พระผู้ทรงเป็นครูของแผ่นดินของ สรภ.
จัดโดย สถาบันราชภัฏสวนดุสิต
เรื่อง ครูศิลปกรรมของแผ่นดิน
ณ สวนอัมพร กรุงเทพมหานคร
8 กพ. - 2 มีค. 2542

ภาพ / ผศ.โอภาส ศรีสะอาด

พระธรรมราชา

พระพุทธรังษลวพระพุทธรักษา ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

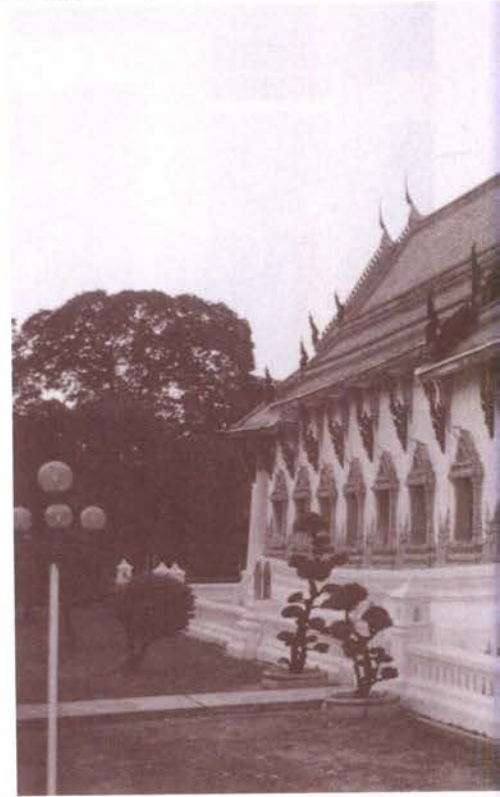
วิภาวี วิโรจน์พันธุ์

**รุ่งอรุณเบิกฟ้า แสงสาดส่องจากดวงสุริยะกระทบ
พรราวแก้วระยิบระยับ ทอทาบสีทองทาของช่อฟ้า ไบระกา
หางหงส์ สว่างไสวไปทั่วเขตคามประเทศไทย ที่สถิตอันมั่นคง
และแผ่ไพศาลของบรรพพุทธานุมาช้านาน**

การที่พระพุทธรักษายังคงความเอกอุตมเรื่องรองอยู่
ในประเทศไทยได้นั้น ก็ด้วยแสงแห่งพระบารมีจากองค์
พระมหากษัตริย์ไทย องค์ศาสนูปถัมภก ผู้จรรโลงสถาบัน
พระพุทธรักษาสืบต่อกันมาทุกพระราชวงศ์ ครอบคลุมในรัชสมัย
ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช
พระผู้ทรงเป็นธรรมราชาพระองค์หนึ่งแห่งพระราชวงศ์จักรี
ก็ได้ทรงบำเพ็ญพระองค์เป็นพุทธมามกะและองค์ศาสนูปถัมภก
ผู้ทำนุบำรุงพระพุทธรักษาทั่วทั้งพระราชอาณาจักรมา
โดยตลอด

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งได้ชื่อว่าเป็น
“นครแห่งวัด” มาแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานีก็เป็นอีก
จังหวัดหนึ่งซึ่งได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากพระบาทสมเด็จพระ
เจ้าอยู่หัวเสด็จมาบำเพ็ญพระราชกุศล ณ วัดต่าง ๆ
หลายครั้ง แม้การเสด็จพระราชดำเนินมาจะเป็นเวลาที่
ล่วงเลยมานานแล้วก็ตาม แต่ยังคงแจ่มชัดอยู่ในความทรงจำ
ของผู้ที่ได้มีโอกาสเข้าเฝ้ารับเสด็จเสมอมา

พระอุโบสถวัดสุวรรณดาราราม

วัดที่สมควรกล่าวถึงเป็นปฐมในการประกอบพระราช
กรณียกิจทางด้านพระพุทธรักษาในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
คือ “**วัดสุวรรณดาราราม**” ซึ่งตั้งอยู่ ณ ตำบลหอรัตนไชย
อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เนื่องจาก
วัดนี้มีความผูกพันกับพระราชวงศ์จักรี ในฐานะวัดประจำ
พระราชวงศ์ที่พระบรมมหาราชวังของพระบาทสมเด็จพระ
พุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชทรงสร้างไว้ตั้งแต่ครั้งแผ่นดิน
พระเจ้าอยู่หัวบรมโกศแห่งกรุงศรีอยุธยา เดิมชื่อ “วัดทอง”
ซึ่งต่อมาก็ถูกเผาทำลายไปพร้อมกับกรุงศรีอยุธยา จนกระทั่ง
องค์ปฐมบรมกษัตริย์แห่งพระราชวงศ์จักรีเถลิงถวัลยราชสมบัติ
จึงทรงสถาปนาวัดแห่งนี้ขึ้นใหม่ พระราชทานนามใหม่ว่า
“**วัดสุวรรณดาราราม**” เป็นพระอารามหลวงชั้นเอก
ชนิดราชวรวิหาร

การที่วัดแห่งนี้เป็นวัดประจำพระราชวงศ์ พระมหา
กษัตริย์แห่งกรุงรัตนโกสินทร์แทบทุกพระองค์จึงต่างทรง
ทำนุบำรุง และปฏิสังขรณ์วัดมาโดยตลอด (จะมีก็เพียงแต่ใน
รัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล รัชกาล
ที่ 8 เท่านั้น ที่ไม่ปรากฏว่าได้มีการสร้างหรือปฏิสังขรณ์
พระอารามนี้ เนื่องจากเป็นช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง)

ในรัชกาลปัจจุบัน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้

โปรดให้ปฏิสังขรณ์พระอุโบสถเมื่อปี พ.ศ. 2507 และได้เสด็จพระราชดำเนินทรงยกช่อฟ้าพระอุโบสถเมื่อวันที่ 12 มิถุนายน พ.ศ. 2511

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวยังทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานเงินพระราชกุศลบำรุงพระสงฆ์ วัดสุวรรณดารารามปีละ 100,000 บาท นอกเหนือจากเงินบำเพ็ญพระราชกุศลในการทอดกฐินหลวงทุกปีตามพระราชประเพณี ทั้งยังเคยเสด็จพระราชดำเนินมาเป็นการส่วนพระองค์ในการถวายภัตตาหารเพลแด่บรรดาพระภิกษุสงฆ์ที่วัดอีกด้วย

การบำเพ็ญพระราชกุศล ณ วัดสุวรรณดารารามเป็นพระราชประเพณีประจำพระราชวงศ์ ที่แสดงถึงสัมพันธภาพที่มีรากฐานอันแน่นแฟ้นและยั่งยืน ระหว่างพระพุทธศาสนา กับสถาบันพระมหากษัตริย์ไทยได้เป็นอย่างดี

วัดที่เป็นพระอารามหลวงชั้นเอก ชนิดราชวรวิหาร ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาอีกวัดหนึ่ง ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเคยเสด็จพระราชดำเนินมาบำเพ็ญพระราชกุศล คือ **“วัดนิเวศธรรมประวัติ”** ตั้งอยู่ ณ เกาะลอย ตำบลบ้านเลน อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นวัดที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงสถาปนาขึ้น

เมื่อปี พ.ศ. 2421 จึงได้รับพระราชทานกฐินหลวงทุกปี ในปี พ.ศ. 2508 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถเสด็จพระราชดำเนินมาถวายผ้าพระกฐินด้วยพระองค์เอง พระเทพญาณไตรโลกจารย์ เจ้าอาวาสวัดนิเวศธรรมประวัติเล่าว่า **“ในวันนั้นพสกนิกรมารอเข้าเฝ้ารับเสด็จเป็นจำนวนมาก ทางวัดก็ได้เตรียมชะลอมตั้งไว้เรียงรายระหว่างทางที่จะเสด็จพระราชดำเนินผ่านหน้าพระอุโบสถ เพื่อให้ชาวบ้านได้นำ สิ่งของมาถวายใส่ชะลอม ซึ่งชาวบ้านก็ได้นำผลไม้มาไม่น้อยหน้า ขนุน มะละกอ พระองค์ก็ทรงเก็บชะลอมจากชาวบ้านคนแรกที่ถวาย ส่วนชะลอมถัด ๆ ไป ก็มีเสนาอำมาตย์มาเก็บไป แล้วก็พระราชทานให้กับทางวัด”**

เมื่อครั้งที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงสถาปนาวัดนี้ขึ้นนั้น ได้มีพระราชดำริตั้งปรากฏในแผ่นศิลาจารึก ซึ่งอยู่ในพระอุโบสถตอนหนึ่งว่า **“จะทรงบูชาพระพุทธศาสนาด้วยของแปลกประหลาด และเพื่อให้อาณาประชาราษฎร์ทั้งปวงชมเล่นเป็นของประหลาด ไม่เคยมีในพระอารามอื่น แลเป็นของมั่นคงถาวร”** ซึ่งก็เป็นไปตามพระราชประสงค์ เนื่องจากตราบจนทุกวันนี้ วัดนิเวศธรรมประวัติยังคงเป็นวัดในพระพุทธศาสนาแห่งเดียวในประเทศไทย

ที่สร้างด้วยสถาปัตยกรรมโกธิคตามแบบตะวันตก ซึ่งได้สร้างความตื่นตาตื่นใจให้กับประชาชนและนักท่องเที่ยวตลอดมา

แต่ยังมีอีกสิ่งหนึ่งที่ก่อสร้างขึ้นในรัชกาลปัจจุบันแล้วได้กลายมาเป็นส่วนเสริม “ความแปลก” และเป็นเอกลักษณ์ของวัดนิเวศธรรมประวัติ ก็คือกระเช้าข้ามคลองบางปะอิน กระเช้านี้เกิดขึ้นจากดำริของพระเทพญาณไตรโลกาจารย์ เจ้าอาวาสองค์ปัจจุบัน ที่จะให้การข้ามฝั่งจากพระราชวังบางปะอินมายังเกาะลอยที่ตั้งของวัดเป็นไปโดยสะดวกยิ่งขึ้น จึงได้ขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตในการก่อสร้างกระเช้าหลังจากที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินมาถวายผ้าพระกฐินแล้ว โดยได้ดำเนินการขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตไปสองครั้ง แต่ไม่ได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตเนื่องจากขาดแบบแปลน และหลักการที่เป็นรูปธรรมชัดเจน จนกระทั่งขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตเป็นครั้งที่สาม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวโปรดพระราชทานช่างประจำพระราชสำนัก คือ หม่อมราชวงศ์มิตราภรณ์ เกษมศรี มาดำเนินการออกแบบและควบคุมการก่อสร้างจนแล้วเสร็จ สามารถใช้การได้เป็นอย่างดี และปลอดภัยมาตลอดการใช้งานมาเป็นเวลาหลายสิบปีแล้ว นับเป็นพาหนะที่ยังความเจริญให้แก่วัดในฐานะที่เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเลื่องชื่อแห่งหนึ่งในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงห่วงใยในศิลปกรรมไทยโบราณและวิชาชีพของคนไทยเชิงหัตถศิลป์ เมื่อพระองค์ได้ทรงทราบจากนายภาวาส บุนนาค รองราชเลขาธิการว่าพระครูพิพิธวิหารการ (เทียม ลีริปัญญา) เจ้าอาวาส “วัดกษัตราธิราชวรวิหาร” ซึ่งตั้งอยู่ ณ ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งตะวันตก ตำบลบ้านป้อม อำเภอพระนครศรี

อยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ท่านเป็นช่างศิลปะไทย ทั้งช่างเขียน ช่างแกะสลัก ช่างก่อสร้าง ช่างปูน ช่างไม้ และช่างตกแต่งประดับ จึงทรงมีพระราชดำริที่จะให้วัดแห่งนี้ เป็นโรงเรียนสอนวิชาช่างสิบหมู่ โดยอาราธนาพระภิกษุ และให้ครูที่มีฝีมือทางช่างช่วยฝึกฝนวิชาช่างแก่ราษฎรผู้ใหญ่ ให้มีอาชีพทำกินที่ถาวร ทั้งยังเป็นการอนุรักษ์ศิลปะประจำชาติมิให้สูญหายไป โดยพระองค์ได้พระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ เพื่อเป็นทุนในการก่อสร้างเบื้องต้นเป็นเงินจำนวน 65,000 บาท และพระราชทานนามว่า “โรงเรียนอริราชศิลปาคาร” และสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร ได้เสด็จวางศิลาฤกษ์ เมื่อวันที่ 28 ธันวาคม พ.ศ. 2519

น่าเสียดายที่การเรียนการสอนวิชาช่างสิบหมู่ดำเนินไปได้ไม่นานนัก เนื่องจากพระครูพิพิธวิหารการได้มรณภาพลง จึงขาดผู้ดำเนินการต่อ ปัจจุบันได้มีการบูรณะตัวอาคาร และจัดตั้งเป็นองค์การการกุศลชื่อ “ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิต” ซึ่งก็ยิ่งประโยชน์ให้แก่ประชาชนต่อมาได้เช่นกัน

นอกจากพระครูพิพิธวิหารการจะเป็นช่างศิลปะไทยที่มีฝีมือแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวยังทรงเลื่อมใสพระครูพิพิธวิหารการหรือหลวงปู่เทียมในด้านวิทยาคม อันเนื่องมาจากท่านได้ไปจำพรรษา ณ วัดต่าง ๆ เพื่อศึกษาวิทยาคม โดยเฉพาะดำริบพิชัยสงคราม และดำริบมหาระงับแบบพิศดาร ดันดำริบเดิม วัดประดู่ทรงธรรม และปฏิบัติกรรมฐาน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงมักทรงอาราธนาให้ไปปลุกเสกวัตถุมงคลอยู่เนือง ๆ ไม่ว่าจะเป็นที่วัดพระศรีรัตนศาสดาราม วัดบวรนิเวศวิหาร พระครูพิพิธวิหารการ (ลำรวย ฐิตปุณโย) เจ้าอาวาส องค์ปัจจุบันได้เล่าว่า “ครั้งหนึ่งที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ จะทรงเท

เสียงที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวพระราชทาน
ให้กับวัดกษัตราธิราชวรวิหาร

ทองหล่อพระพุทธรูปนันทราช ณ วัดบวรนิเวศวิหาร ก็โปรด
ให้สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
เสด็จพระราชดำเนินนำฎีกาหมินต์หลวงปู่เทียม ไปปลุกเสก
พระองค์ได้รับสั่งถามว่ามีวัดกษัตราธิราชวรวิหารหรือไม่
หลวงปู่เทียมตอบว่า คงจะหายาก มีแต่แคล้วคลาดทางอาวุธ
ก็พอจะทำได้ ผู้ที่ทำได้ต้องจิตนิ่งจริง ๆ”

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จมาเยี่ยมหลวงปู่
เทียมหลายครั้ง ในการเสด็จเยี่ยมนั้นพระบาทสมเด็จพระเจ้า
อยู่หัวรับสั่งให้ทางวัดดูแลศิลปวัตถุอันเก่าแก่ของวัดให้ดี โดย
เฉพาะอย่างยิ่งฐานชุกชีของพระประธานในพระอุโบสถ ซึ่ง
มีลักษณะเป็นพระแท่นสิงหามุขรองรับรัตนบัลลังก์ประดับด้วย
ครุฑชุกชีนาคเรียงรายรอบสองชั้น

รวมทั้งเสียงที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้า
อยู่หัวพระราชทานให้วัด ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมี
พระราชดำริจะนำไปเก็บรักษาไว้ในพิพิธภัณฑ์แต่เมื่อทรงทราบ
ว่าทางวัดใช้เป็นธรรมาสถูปาสำหรับพระสงฆ์ลงปาฏิโมกข์
จึงรับสั่งให้ทางวัดรักษาไว้ ปัจจุบันเสียงดังกล่าวก็ได้รับการ
ปิดทองใหม่อยู่ในสภาพที่สมบูรณ์และสวยงาม

เหตุการณ์ที่ทำให้ทางวัดกษัตราธิราชวรวิหาร และ
ชาวอยุธยาจดจำในพระมหากษัตริย์คุณก็คือ พระบาทสมเด็จพระ
เจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ
พร้อมด้วยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์
อัครราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินมาทรงประกอบพิธีเททอง
หล่อพระพุทธรูปสำริด และยกช่อฟ้าพระวิหารคู่ เมื่อวันที่
19 กรกฎาคม พ.ศ. 2519

พลับพลาที่ประทับเมื่อครั้งเสด็จถวายผ้าพระกฐิน
ณ วัดเจ้าเจ็ดใน และวัดเจ้าเจ็ดนอก

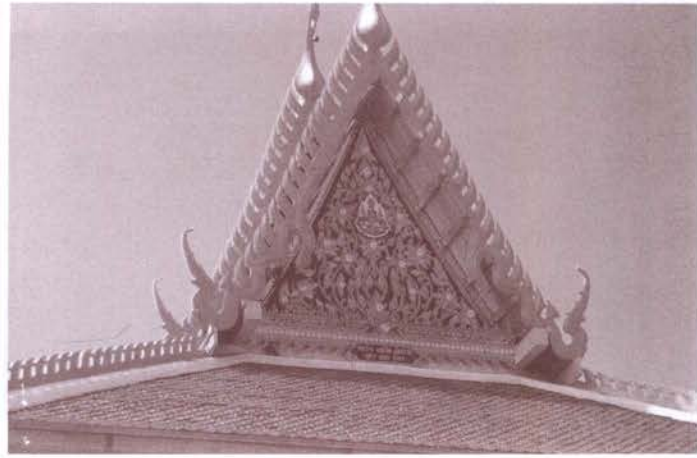

พระราชกรณียกิจที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ทรงบำเพ็ญ ณ วัดกษัตราธิราชวรวิหารนี้ แสดงให้เห็นว่าทรง
ตระหนักว่าวัดเป็นแหล่งรวมของศิลปวิทยาการ และงาน
ศิลปกรรม ก็เป็นอีกแง่มุมหนึ่งในการฟื้นฟู และทำนุบำรุง
พระศาสนาให้ดำรงบทบาทของสถาบันที่ผดุงสังคมไทยสืบไป

การเสด็จมาบำเพ็ญพระราชกุศลถวายผ้าพระกฐิน
ณ “วัดเจ้าเจ็ดใน” และ “วัดเจ้าเจ็ดนอก” ซึ่งตั้งอยู่ริมคลอง
เจ้าเจ็ด ตำบลเจ้าเจ็ด อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
เมื่อวันที่ 5 พฤศจิกายน พ.ศ. 2505 ก็เป็นอีกโอกาสหนึ่งที่
ทำให้ชาวบ้านอยุธยาได้มีโอกาสชื่นชมพระบารมีของ
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าพระบรม
ราชินีนาถ พร้อมทั้งสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ
สยามมกุฎราชกุมาร และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้า
อุบลรัตนราชกัญญา สิริวัฒนาพรรณวดี

พระครูเสนาคุณารักษ์ เจ้าอาวาสวัดเจ้าเจ็ดในได้เล่า
ถึงการบำเพ็ญพระราชกุศลในครั้งนั้นว่า “พระบาทสมเด็จพระ
เจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชปรารภว่าจะเสด็จถวายผ้าพระกฐิน
ณ วัดที่ตั้งอยู่ริมลำคลองที่ผ่านไปทางจังหวัดสุพรรณบุรี
นายฟุ้ง ศรีวิจารณ์ อธิบดีกรมศาสนาในขณะนั้นจึงได้
รวบรวมรายชื่อวัดที่อยู่ในเส้นทางดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็น
วัดบางนมโค วัดบ้านแพน วัดกระโดงทอง รวมทั้งวัดเจ้าเจ็ด
ในและวัดเจ้าเจ็ดนอก ที่ทรงเลือกวัดเจ้าเจ็ดในและเจ้าเจ็ดนอก
ก็เพราะมีคำว่า ‘เจ้า’ เป็นชื่อวัด”

ในวันที่เสด็จพระราชดำเนินมานั้นเป็นช่วงน้ำท่วม
สูงมาก พระองค์จึงเสด็จพระราชดำเนินมาทางชลมารค
ทางจังหวัดพระนครศรีอยุธยาได้ให้เงินทางวัดมาสร้าง
พลับพลาที่ประทับ ซึ่งได้รับการบูรณะให้อยู่ในสภาพดี

มาจนถึงทุกวันนี้ และได้ชื่อว่า “พลับพลาใจสมาน”

พระครูเสนาคณานุรักษ์ ได้เล่าถึงบรรยากาศในวันอันเป็นมหามงคลนั้นอีกว่า “พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จมาถึงวัดเวลาสิบนาฬิกา มีประชาชนมาลอยเรือรับเสด็จเป็นจำนวนมาก หลังจากถวายผ้าพระกฐินแล้ว พระองค์ได้เสด็จมาประทับที่พลับพลาเพื่อเสวยพระกระยาหาร ทางวัดได้จัดให้มีอาหารพื้นบ้านลอยเรือล้อมพลับพลา แล้วแต่งโปรตให้นำขึ้นทูลเกล้าฯถวาย นอกจากนี้ยังมีการแสดงหน้าที่ประทับได้แก่ การเล่นเพลงเรือ การแต่งเรือพาย โดยให้ประชาชนในเรือพายแต่ละลำแต่งกายชุดสีเดียวกันพร้อมกับเหเรือไปด้วย และจนทุกวันนี้ ทางวัดเจ้าเจ็ดในยังถือเอาวันขึ้น 9 ค่ำ เดือน 12 ซึ่งเป็นวันคล้ายวันเสด็จพระราชดำเนินมาถวายผ้าพระกฐินเป็นวันจัดงานเฉลิมฉลองประจำปีของวัด โดยจัดให้มีการแสดงเฉกเช่นเมื่อ 37 ปีก่อนคือ มีการเล่นเพลงเรือและการแต่งเรือพายด้วย”

สิ่งที่ทางวัดเจ้าเจ็ดในได้รับพระราชทานในฐานะที่เป็นวัดที่เคยได้รับพระราชทานผ้าพระกฐินก็คือ ตราปรมาภิไธยย่อ ภ.ป.ร. ประดิษฐานไว้ ณ หน้าบันพระอุโบสถ เมื่อปี พ.ศ. 2528 และตรากาญจนาภิเษก ประดิษฐานไว้ ณ หน้าบันหอสวดมนต์ เมื่อปี พ.ศ. 2539

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดช มหาราช ทรงเป็นพระผู้ให้ ให้ทุกสิ่ง ให้ทุกอย่าง อันจะนำไปสู่ความสงบสุขในหมู่พสกนิกรชาวไทย การที่ทรงเป็นองค์ศาสนูปถัมภกในพระพุทธศาสนา สถาบันอันเป็นที่พึ่ง และเป็นที่ศรัทธาของคนไทย นับว่าเป็นการสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ให้เป็น

ปึกแผ่นมั่นคงยิ่งขึ้น คนไทยโชคดี เกิดมาได้พบกับพระพุทธศาสนา ได้มาอยู่ใต้พระบรมโพธิสมภารแห่งภัทรราชชาพระผู้ให้...ผู้ให้ยอมเป็นที่รัก

ภาพและสำเนาภาพโดยนายขจร ฝ้ายเทศ

ใจไม่ห่างจากพ่อจนธรรมดา
 คือเจ้าสุดเป็น ใจไม่ห่างจากพ่อ
 เจ้าแต่พ่อที่ของปลงหน้าตัวไทย
 ไม่มีวันสิ้นสุด ชาติไทยหรือ
 ของบรรพชน ชาติไทย
 ยังไม่สิ้นสุด

ภาพ / ปฏิทิน บริษัท เอสโซ่ (ประเทศไทย) จำกัด (มหาชน) ปีพุทธศักราช 2542

พระมหากษัตริย์คุณต่องานโบราณคดี และพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ

บวรเดช รุ่งรุจิ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจน้อยใหญ่ในทุกด้านด้วยตั้งพระราชปณิธานมั่นว่าจะทรงอุทิศพระองค์เพื่อบำเพ็ญพระราชกรณียกิจที่จะก่อให้เกิดประโยชน์สุขและความเจริญรุ่งเรืองเป็นปึกแผ่นของพสกนิกรและประเทศชาติเป็นสำคัญ

พระองค์ทรงห่วงใยในโบราณวัตถุสถานอันเป็นสมบัติทางวัฒนธรรมของชาติเป็นอย่างยิ่ง ทรงเห็นความสำคัญว่าเป็นเกียรติภูมิเป็นชื่อเสียงและเป็นหลักชัยสำคัญในการรักษาเอกราชของชาติให้คงอยู่ จะต้องร่วมกันปกป้องรักษาเอาไว้

ความห่วงใยดังกล่าวทำให้เกิดการตื่นตัวในการอนุรักษ์และรักษาสมบัติของชาติอย่างกว้างขวางทั้งในราชการและประชาชน และแล้วในวันที่ 2 สิงหาคม พ.ศ. 2504 ก็ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติขึ้นใหม่ อันเป็นเครื่องมือที่กรมศิลปากรถือปฏิบัติในการดูแลรักษา มรดกทางวัฒนธรรมของชาติสืบมาจนบัดนี้

ในคราวเสด็จพระราชดำเนินทรงเปิดพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเจ้าสามพระยาเมื่อวันที่ 26 ธันวาคม พ.ศ. 2504 ทางจังหวัดได้จัดพระสุธารสถวาย ณ พระที่นั่งเย็นในบึงพระราม พระองค์ไม่ค่อยสบายพระทัยนักเมื่อทอดพระเนตรเห็นพระที่นั่งเย็นถูกสร้างใหม่เป็นอาคารทันสมัยทับลงบนซากโบราณสถานจึงทรงมีพระราชดำรัสว่า

“การก่อสร้างอาคารสมัยใหม่นี้ คงจะเป็นเกียรติสำหรับผู้สร้างคนเดียว แต่เรื่องโบราณสถานนั้นเป็นเกียรติของชาติ อีริฐเก่า ๆ แผ่นเดียวก็มีค่าควรจะช่วยกันรักษาไว้ ถ้าเราขาดสุขโขทัย ออยุธยาและกรุงเทพฯ แล้วประเทศไทยก็ไม่มีความหมาย”

พระองค์ทรงมีพระปรีชาสามารถทางด้านโบราณคดีและประวัติศาสตร์ ทรงมีพระราชวิริยะอุตสาหะเสด็จพระราชดำเนินทอดพระเนตรศึกษาโบราณสถานและแหล่งโบราณคดีทั่วประเทศ แม้นในที่ห่างไกลและทุรกันดาร

ครั้งหนึ่งหลังจากทรงเปิดพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเจ้าสามพระยา ขณะที่เสด็จกลับมาถึงสะพานปรีดีธำรงรถพระที่นั่งได้หยุดลงทรงมีรับสั่งว่า “วัตถุเขาทองไปทางไหน” อธิบดีกรมศิลปากรกราบบังคมทูลว่าเสด็จไปไม่ได้เพราะสะพานยังสร้างไม่เรียบร้อย ทรงรับสั่งว่า “ทำไมไปไม่ได้ สะพานก็สร้างเสร็จแล้ว อย่างนี้ต้องบอกว่าจะไปไม่ได้” จากนั้นก็เสด็จไปจนถึง แม้ว่าเมื่อถึงสะพานดังกล่าวตอนท้ายของรถพระที่นั่งจะกระแทกพื้นถนนดังโครมใหญ่

บนลานประทักษิณเจดีย์ภูเขาทอง อธิบดีกรมศิลปากรกราบบังคมทูลเหตุการณ์ในพงศาวดารเรื่องสมรภูมिरบสมัยสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ จนกระทั่งสมเด็จพระศรีสุริโยทัยถูกพระแสงของ้าวจนสวรรคต พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงหันมารับสั่งด้วยพระพักตร์ขึงขังว่า “รู้ไหมว่าเขาตายเพื่อให้เราอยู่ คนรุ่นหลังควรได้ศึกษาและจดจำไว้เป็นแบบอย่าง”

พระองค์ทรงให้ความสำคัญและทรงสนับสนุนการพิพิธภัณฑสถาน ทรงเคยพระราชทานพระบรมราโชวาทไว้ในคราวเสด็จพระราชดำเนินเปิดพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเจ้าสามพระยาว่า “โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุและโบราณสถานทั้งหลายนั้น ล้วนเป็นของมีคุณค่าและจำเป็นต่อการศึกษา ค้นคว้าในทางประวัติศาสตร์ ศิลปะ และโบราณคดี เป็นสิ่งแสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองของชาติไทยที่มีมาแต่อดีตกาลสมควรจะสงวนรักษาให้คงทนถาวรเป็นสมบัติส่วนรวมของชาติไว้ตลอดกาล โดยเฉพาะโบราณวัตถุและศิลปวัตถุควรจะได้มีพิพิธภัณฑสถานเก็บรักษาและตั้งแสดงให้นักศึกษาและประชาชนได้ชมและศึกษาหาความรู้ให้มาก และทั่วถึงยิ่งกว่าที่เป็นอยู่ขณะนี้”

พระเจ้าอยู่หัว กับงานโบราณคดีและประวัติศาสตร์

ปัทมรัตน์ พุ่มพวงแพทย์

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช มหาราช ทรงมีปฐมบรมราชโองการเมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม พุทธศักราช 2493 ในวันประกอบพระราชพิธีบรมราชาภิเษก ความว่า “เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม” และพระองค์ก็ทรงปฏิบัติเช่นนั้น มาโดยตลอดเป็นระยะเวลายาวนานกว่า 50 ปี อย่างไม่ทรงรู้จักความเหน็ดเหนื่อย เพียงเพื่อให้ประเทศชาติ ราษฎรของพระองค์มีชีวิตและความเป็นอยู่อย่างสงบสุข สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงมีพระราชดำรัส พระราชทานแก่ผู้เข้า เฝ้าถวายพระพรชัยมงคล เนื่องในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย เมื่อวันที่ 11 สิงหาคม พ.ศ. 2526 ถึงพระราชปณิธานนั้นที่จะอุทิศ พระวรกายและ พระราชหฤทัยให้กับการช่วยเหลือเพื่อ บำบัดทุกข์บำรุงสุขแก่ราษฎร ตอนหนึ่งว่า

“พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบัน รับสั่งว่าเราต้องตอบแทนความรักของประชาชนด้วยการกระทำมากกว่าพูด ทำทุกสิ่งทุกอย่างที่จะบำบัดความทุกข์ของเขา เพราะเขาเป็นหลักพึ่งพาของพระมหากษัตริย์ตลอดเวลา ประชาชนเป็นมิตรของพระมหากษัตริย์ มิตรนี้ในความหมายที่แท้จริงคือผู้ที่เอื้อเพื่อเมื่อแผ้วช่วยเหลืออย่างลึกซึ้ง กว้างขวางและพระมหากษัตริย์ก็ไม่เป็นภัยต่อประชาชน.... จึงตัดสินใจพระทัยว่า การที่จะเสด็จไปไหน ๆ แล้วแจกผ้าห่ม แจกเสื้อผ้าเป็นการถมมหาสมุทร อย่างไรก็ช่วยไม่ได้หมด ทางที่ดิรับสั่งว่าต้องลงไปพูดคุยกับเขา เรียกว่าสอบถามถึง ความทุกข์ของเขาว่าอยู่ที่ไหน เพราะเหตุใดจึงอดอยาก เหตุใดข้าวจึงไม่ได้ผล ไร่จึงไม่ได้ผล ตั้งแต่นั้นมาเมื่อเริ่มตั้งพระทัยนั้นก็เริ่มทรงศึกษาแผนที่ซึ่งกรมแผนที่และ

กรมชลประทานช่วยเหลืออยู่ตลอดเวลา ได้รับรู้บาลที่คอยช่วยเหลือเกื้อกูลพระองค์ตลอดเวลาเพื่อที่จะได้ทรงตอบแทนพระคุณประชาชน”¹

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช มหาราช ทรงปฏิบัติพระราชภารกิจดังที่พระองค์ได้พระราชทานปฐมบรมราชโองการ ไว้อย่างไม่ขาดตกบกพร่อง จนมีคำกล่าวจากชาวประชาราษฎร์ของพระองค์ว่า **รัฐบาลไทยใช้พระเจ้าอยู่หัวของพวกเขาหนักเกินไปไม่เหมือนพระมหากษัตริย์องค์อื่นใดในโลก** พระปรีชาสามารถและพระราชภารกิจของพระองค์ในหลาย ๆ ด้าน ที่ทรงมีพระเมตตาให้แก่ปวงชนชาวไทย ได้มีผู้เล่า ผู้เขียนไว้อย่างมากมาย ในบทความเรื่องนี้มุ่งเน้น พระปรีชาญาณทางด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดี ว่าพระองค์ทรงคิดและทรงทำอะไรมากกว่าที่จะให้ได้ประโยชน์ทั้งในส่วนรวมและส่วนที่จะอนุรักษ์มรดกทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมมิให้สูญหายไปเหมือนพระราชดำรัสที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถทรงเขียนเมื่อครั้งเสด็จพระราชดำเนินทอดพระเนตรโบราณสถานวัดส้ม เมื่อ วันอาทิตย์ที่ 7 เมษายน พ.ศ. 2534 ว่า **“การที่จะทำ ให้โบราณสถานคงอยู่ได้นั้น ต้องทำความเข้าใจให้แก่ประชาชนก่อน ต้องให้เขาเห็นความสำคัญและคุณค่าของโบราณสถาน นั้น ๆ ก่อน จนเขามีความรู้สึกร่วมในการเป็นเจ้าของแล้ว ประชาชนก็จะสามารถอยู่ร่วมกับโบราณสถานได้โดยไม่ต้องแยกออกจากกัน”**

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นจังหวัดที่มีลักษณะทางกายภาพเป็นเอกลักษณ์โดยเฉพาะของตนเอง เพราะเคยเป็นราชธานีโบราณของประเทศ เคยเป็นเมืองที่ยิ่งใหญ่สวยงามที่สุดแห่งหนึ่งในเอเชีย มีการสร้างสมศิลปวัฒนธรรมมายาวนานไม่น้อยกว่า 417 ปี และผลแห่งสงครามได้ทำลายล้างมรดกทางวัฒนธรรมเหล่านี้ไปจนเหลือกรากในชั่วระยะเวลาไม่นานนัก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวนอกจากจะทรงห่วงใยประชาชนของพระองค์ในเรื่องความเป็นอยู่ การครองชีพและการเกษตรกรรมแล้ว พระองค์ยังต้องทรงปฏิบัติพระราชภารกิจที่จะต้องเป็นแกนนำในการอนุรักษ์ รักษาเอกลักษณ์ของชาติ ทั้งทางด้านประวัติศาสตร์ โบราณคดี ศิลปกรรม และวัฒนธรรมของชาติอีกด้วย ดังจะเห็นได้จากกระแสพระราชดำรัสของพระองค์ เมื่อครั้งเสด็จพระราชดำเนินเปิดพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ รมคำแหง จังหวัดสุโขทัย เมื่อวันที่ 25 มกราคม พุทธศักราช 2507 ความตอนหนึ่งว่า

“ชาติไทยเรานั้น ได้มีเอกราช มีภาษา ศิลปะ และขนบธรรมเนียมประเพณี เป็นของตนเองมาช้านานหลายศตวรรษแล้ว ทั้งนี้เพราะบรรพบุรุษของเราได้เสียสละอุทิศชีวิตกำลังทั้งกายและใจ สะสมสิ่งเหล่านี้ไว้ให้คงทนถาวร ตกเป็นของอนุชนรุ่นหลังต่อไป ข้าพเจ้าเห็นว่า โบราณวัตถุและศิลปวัตถุทั้งหลายนั้นเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง ที่ชี้ให้เห็นอดีตอันรุ่งโรจน์ของชาติไทยเรา เป็นประโยชน์แก่การศึกษาทั้งในทางประวัติศาสตร์ ศิลปโบราณคดี และวัฒนธรรม จึงควรที่ทุกฝ่ายจะได้ช่วยกันทะนุถนอมบำรุงรักษาอย่าให้สูญสลายไป”²

ทุกครั้งที่เวลาที่เสด็จออกทรงปฏิบัติพระราชภารกิจ พระองค์จะต้องเสด็จไปทรงเยี่ยมราษฎร ทรงสอบถามทุกข์สุข ทรงบำบัดความทุกข์ของราษฎรที่มาเฝ้ารับเสด็จ รวมทั้งทรงมีพระราชดำริหาหนทางแก้ไขปัญหาในท้องถิ่นอยู่ตลอดเวลา

การพบโบราณวัตถุและศิลปวัตถุในกรุพระปรางค์วัดราชบูรณะ เมื่อปลายปี พ.ศ. 2500 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินมาทอดพระเนตร ณ กองกำกับการตำรวจภูธรจังหวัดพระนครศรีอยุธยา อันเป็นที่เก็บรักษาชั่วคราว เมื่อวันที่ 23 พฤศจิกายน พ.ศ. 2500 และได้ทรงมีพระราชปรารภกับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการและอธิบดีกรมศิลปากรว่า **“โบราณวัตถุและศิลปวัตถุที่พบในกรุพระปรางค์วัดราชบูรณะขณะนี้ สมควรจะได้มีพิพิธภัณฑสถานเก็บรักษา และตั้งแสดงให้ประชาชนชมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยานี้หาควรนำไปเก็บรักษาและตั้งแสดง ณ ที่อื่นไม่”³**

จากกระแสพระราชดำรัสที่ได้ัญเชิญมาข้างต้น เป็นเหตุให้ทางรัฐบาลได้พยายามหาหนทางที่จะจัดสร้างพิพิธภัณฑสถานขึ้นใหม่อีกหลังหนึ่งเพื่อเก็บรักษาศิลปโบราณวัตถุเหล่านี้ไว้ให้ได้ตามพระราชดำริในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยมีเหตุผลว่าพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ จันทเกษมมีศิลปวัตถุและโบราณวัตถุตั้งแสดงอยู่อย่างแออัดยัดเยียด ประกอบทั้งตัวอาคาร พิพิธภัณฑสถานก็ชำรุดทรุดโทรมไม่เป็นที่ปลอดภัยและไม่เหมาะสม

หลังจากการก่อสร้างพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติหลังใหม่ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเสร็จสิ้นลง กระทรวงศึกษาธิการได้ทำหนังสือกราบบังคมทูลพระกรุณา เชิญพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ

เสด็จพระราชดำเนินมาเป็นองค์ประธานในพระราชพิธีเปิด พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เจ้าสามพระยา เมื่อวันที่ 26 ธันวาคม พุทธศักราช 2504 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำรัสเปิด ความว่า

“ข้าพเจ้ามีความยินดีที่ได้มาเปิดพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเจ้าสามพระยา ในวันนี้

โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และโบราณสถานทั้งหลายนี้ ล้วนเป็นของมีคุณค่าและจำเป็นแก่การศึกษาค้นคว้าในทาง ประวัติศาสตร์ศิลปะและโบราณคดี เป็นเครื่องแสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองของชาติไทยที่มีมาแต่อดีตกาล สมควรจะรักษาไว้ให้คงทนถาวรเป็นสมบัติส่วนรวมของชาติไว้ตลอดกาล โดยเฉพาะโบราณวัตถุและศิลปวัตถุ ควรจะได้มี พิพิธภัณฑสถานเก็บรักษาและจัดแสดงให้นักศึกษาและประชาชนได้ชม และศึกษาหาความรู้ให้มากและทั่วกันยิ่งกว่าที่เป็นอยู่ในขณะนี้ ข้าพเจ้าได้คิดมานานแล้วว่า โบราณวัตถุและศิลปวัตถุของท้องถิ่นใด ก็ควรจะได้เก็บรักษาและจัดแสดงไว้ใน พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติของจังหวัดนั้น ๆ ข้าพเจ้าพอใจที่ กระทรวงศึกษาธิการและกรมศิลปากรเห็นพ้องด้วย และทำได้สำเร็จเป็นแห่งแรกที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ณ กรุงศรีอยุธยาเคยเป็นราชธานีอันรุ่งเรืองอยู่ถึง 417 ปี มีโบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุ อันควรแก่การสนใจศึกษามากมาย ถ้าเราพิจารณาตามความเจริญรุ่งเรืองของกรุงศรีอยุธยาที่เคยมี มาแต่อดีตแล้ว จะเห็นกันได้ว่า พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เท่าที่มีอยู่นี้ อาจจะไม่พอเสียอีกที่จะเก็บรวบรวมและจัดแสดงโบราณวัตถุและศิลปวัตถุ ที่พบในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

มีผู้กล่าวกันว่า ขณะนี้ได้มีผู้สนใจและหาซื้อ โบราณวัตถุและศิลปวัตถุ ส่งออกไปต่างประเทศกันมาก ถ้าต่อไปภายหน้า เราจะต้องไปศึกษาหรือชมโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุของไทยเราเอง ในต่างประเทศ ก็คงจะเป็นเรื่องที่น่าเศร้าและน่าอับอายมาก เราจึงควรจะชวนช่วยและช่วยกันหาทางรวบรวมโบราณวัตถุ และศิลปวัตถุของเรา แล้วจัดสร้างพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เก็บรักษาไว้จะเป็นการดีที่สุด จริงอยู่ งานดังกล่าวนี้จะต้องใช้เวลาและเงินมาก แต่ก็เชื่อว่า ถ้าทุก ๆ ฝ่ายได้ร่วมมือร่วมใจกันอย่างจริงจังแล้ว ก็คงจะสำเร็จลุล่วงไปได้

บัดนี้ได้เวลาแล้ว ข้าพเจ้าขอเปิดพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เจ้าสามพระยา ขอให้พิพิธภัณฑสถานแห่งชาตินี้ จงสถิตสถาพรอำนวยประโยชน์ในด้านการศึกษาประวัติศาสตร์ ศิลปะ และโบราณคดี แก่นักศึกษาและประชาชน โดยกว้างขวาง และหวังว่าพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เจ้าสามพระยา นี้ จะเป็นสมบัติอันควรภาคภูมิใจของชาวจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และคนไทยทั่วไปตลอดกาลนาน”⁴

เมื่อเสร็จจากพิธีเปิดแล้วทั้งสองพระองค์เสด็จพระราชดำเนินเข้าไปในอาคารทอดพระเนตรศิลปวัตถุ โบราณวัตถุต่าง ๆ และทรงพอพระราชหฤทัยอย่างยิ่ง เสร็จแล้วเสด็จขึ้นประทับรถยนต์พระที่นั่งออกจากพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เจ้าสามพระยา ไปเสวยพระสุธารส ณ พระที่นั่งเย็น บริเวณ บึงพระราม ทรงพักผ่อนพระอิริยาบถ ประมาณ 50 นาที ได้มีพระราชกระแสหลายประการเกี่ยวกับการทะนุบำรุงรักษา โบราณวัตถุ โบราณสถานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

พระแผ่นทองบุปางมารวิชัย ประดิษฐานอยู่ในซุ้มเรือนแก้ว ครอง
จักรวรัวแบบศิลปะจีน สมัยอยุธยาตอนกลางราว พ.ศ. ๑๙๖๗ ชุดพบใน
กรุวัดราชบูรณะ พระนครศรีอยุธยา

พระเต้าหักษิโณทกทองคำรูปหงส์ ยอดพรหมพักตร์ประดับทับทิม ปีก
ด้านขวาประดับลายพญานาคสามเศียร ปีกด้านซ้ายประดับลายเวทดา
ถิววัชระ พวยชำระุดหูดหลาย ศิลปะอยุธยาตอนต้น ขนาดสูง ๑๔.๕ ซม.
พบจากกรุวัดราชบูรณะ พระนครศรีอยุธยา เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๐

โดยเฉพาะกระแสพระราชดำรัสที่เป็นอมตะและเป็นหลักชัย
สำหรับการบูรณะปฏิสังขรณ์ที่ไม่ทรงเห็นด้วยกับการก่อสร้าง
อาคารสมัยใหม่บนเนินโบราณสถาน มีความสำคัญว่า

**“อาคารสมัยนี้ คงจะเป็นเกียรติสำหรับผู้สร้างเพียง
คนเดียว แต่โบราณสถานนั้น เป็นเกียรติของชาติ อริเก่า ๆ
แผ่นดินนี้มีค่า ควรจะช่วยกันรักษาไว้ ถ้าเราชาติสุโขทัย อยุธยา
และกรุงเทพฯ แล้ว ประเทศไทยก็ไม่มีความหมาย”**

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มิได้ทรงเก็บความ
ภาคภูมิใจในมรดกของชาติไว้แต่เพียงประชาชนคนในชาติ
ของพระองค์ แต่ได้ทรงเผยแพร่และประกาศความยิ่งใหญ่ไป
สู่นานาประเทศด้วย ดังจะเห็นได้จากทรงแนะนำให้พระราช
อาคันตุกะของพระองค์ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นประมุขของประเทศ
ต่าง ๆ ให้เสด็จหรือเดินทางมาเยี่ยมชมจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
บางครั้งก็เสด็จพระราชดำเนินมาพร้อมด้วยพระราชอาคันตุกะ
เช่น เมื่อวันจันทร์ที่ 15 ธันวาคม พ.ศ. 2505 ภายหลังจาก
การเปิดพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ เจ้าสามพระยาได้ไม่ถึง
1 เดือน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า
พระบรมราชินีนาถ พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้ากรุงเดนมาร์ก และ
สมเด็จพระราชินีอินกริด เสด็จพระราชดำเนินโดยรถไฟพระที่นั่ง
มาจังหวัดอยุธยา เพื่อทอดพระเนตรโบราณสถาน สมดัง
พระราชดำรัสตอนหนึ่งว่า **“นำภาคภูมิใจยิ่งนัก ศิลปะของไทย
รุ่งเรืองมาแต่โบราณกาล และสามารถแสดงลักษณะของชาติ
ได้อย่างแท้จริง ก็เพราะบรรพบุรุษของเรามุ่งทำขึ้นเพื่อศิลปะ
ด้วยความบริสุทธิ์ใจแท้ ๆ”**⁶ กับอีกตอนหนึ่งว่า **“การเผยแพร่
งานศิลปะของไทยในต่างประเทศนั้น ก็เป็นประโยชน์โดย
ส่วนรวมมาก เพราะศิลปะเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้
เกิดความเข้าใจระหว่างชาติและทำให้นานาชาติอยู่ร่วมกันด้วย
ความสงบสุขได้”**⁷

แม้พระองค์จะทรงมีพระราชภารกิจอย่างมากมาย
จนเกือบจะกล่าวได้ว่าแทบจะไม่มีเวลาพักผ่อน แต่เมื่อ
กรมศิลปากรได้ค้นพบสิ่งใดใหม่ ๆ พระองค์มิได้ทรงละเลย
หรือไม่สนพระทัย ทรงให้กำลังใจโดยเสด็จพระราชดำเนินไป
ทอดพระเนตรถึงแหล่งที่ทำการขุดค้น อาทิ เช่น แหล่งโบราณคดี
ที่บ้านเชียง อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี ทรงแนะนำ
และย้ายเดือนข้าราชการในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทุกคน
ที่กำลังปฏิบัติหน้าที่อยู่ ทำให้ข้าราชการเหล่านั้นมีกำลังใจ
และกำลังกายที่จะทำหน้าที่ของตนต่อไป อย่างไม่หุ่ยยั้ง
แม้ว่าบนหนทางสายนี้จะไม่เป็นที่สนใจของรัฐบาลมากนัก

เพราะสภาวะของประชาชนยังมีความปรารถนาในเรื่องของความกินดี อยู่ดี มากกว่าที่จะมาชื่นชมกับงานศิลปวัฒนธรรมก็ตาม ดังจะเห็นได้จากพระราชดำรัสในพระราชพิธีเปิดพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ขอนแก่น ตอนหนึ่ง ว่า

“หลักฐานทางประวัติศาสตร์ของประเทศที่เอกสารมีอยู่โดยจำกัด การศึกษาประวัติศาสตร์จำเป็นต้องอาศัยหลักฐานทางโบราณวัตถุเทียบเคียงสนับสนุนด้วยอย่างมาก จึงถือได้ว่าโบราณสถานและโบราณวัตถุทุกแห่งทุกชิ้น เป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์อย่างสำคัญ ซึ่งควรสำรวจและพิจารณาศึกษาอย่างละเอียดถี่ถ้วน ทุกสิ่งทุกอย่างที่ได้ขุดค้นและรวบรวมไว้ได้แล้ว ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบจะต้องระวังรักษาอย่างดีที่สุดตลอดไป ไม่ปล่อยให้พลละเลยให้เกิดความเสียหายหรือสูญหาย เพราะถ้าปล่อยให้เป็นอย่างนั้น ก็เท่ากับได้ทำลายหลักฐานทางประวัติศาสตร์ของชาติ ซึ่งเป็นความเสียหายอย่างร้ายแรง”⁸

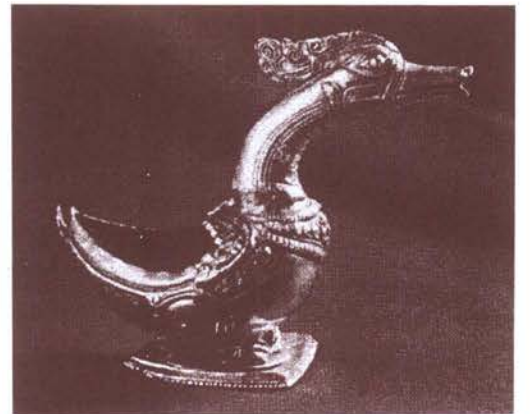
ในระยะหลังต่อมา แม้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะทรงมีพระราชภารกิจอื่น ๆ มากมาย พระองค์ก็ได้ทรงทอดทิ้งงานทางด้านประวัติศาสตร์ โบราณคดี และศิลปวัฒนธรรม ประเพณีไปเสียทีเดียว พระบารมีดังกล่าวได้ทรงถ่ายทอดไปสู่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ซึ่งพระองค์ก็ทรงเป็นองค์อุปถัมภ์ในงานทางด้านนี้ไปเสียทั้งหมดแทนพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จนทางรัฐบาลได้กำหนดวันพระราชสมภพของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี คือ วันที่ 2 เมษายน ของทุก ๆ ปี ให้เป็นวันอนุรักษ์มรดกไทย

จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นจังหวัดที่อยู่ใกล้กับกรุงเทพมหานคร หลายครั้งที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินเป็นการส่วนพระองค์มาประทับแรมที่พระราชวังบางปะอินบ้าง มาเสวยพระกระยาหารค่ำบ้าง ดังนั้นจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จึงมีโครงการพระราชดำริเกิดขึ้นหลายโครงการ ทั้งทางด้านส่งเสริมการเกษตร การปฏิรูปที่ดิน การส่งเสริมงานศิลปาชีพ และการอนุรักษ์สถานที่ประวัติศาสตร์

นายชัยวัฒน์ หุตะเจริญ ท่านผู้ว่าราชการจังหวัดพระนครศรีอยุธยาในขณะนั้น และผู้เขียนเคยได้รับพระมหากรุณาธิคุณให้เข้าร่วมโต๊ะเสวยกับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร เมื่อ วันที่ 18 พฤษภาคม

พญาช้างทองคำ ลักษณะช้างหมอบขึงของวงซอดอกไม้ทรงมงกุฎ ทรงเครื่องใหญ่ สืบค้นตกแต่งด้วยลายประดับแก้ว และรัตนชาติ ศิลปอยุธยาอารยราชกาล พระบรมราชาธิราชที่ ๒ เจ้าสามพระยา ราว พ.ศ. ๑๙๖๗ ขนาดสูง ๑๒ เซนติเมตร ยาว ๑๒.๕ เซนติเมตร

หงษ์ทองคำ ลักษณะคล้ายเครื่องสรงน้ำในศาสนาฮินดู ฝ่ายที่นับถือ พระพรหม สูง ๖ เซนติเมตร พบจากกรุพระปรางค์ วัดราชบูรณะ พระนครศรีอยุธยา

พ.ศ. 2534 ณ พระที่นั่งอุทยานภูมิเสถียร พระราชวังบางปะอิน ในครั้งนั้นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงรับสั่งถึงเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์และโบราณคดีหลายเรื่อง **ในตอนหนึ่งทรงมีพระราชปรารภถึงการรักษาคุณคลองประวัติศาสตร์ อันจะเชื่อมโยงไปถึงเรื่องของการรักษาแหล่งน้ำและใช้น้ำให้เป็นประโยชน์ต่ออาณาประชาราษฎร์ โดยสอดคล้อง และไม่เสียหายต่อกัน ทรงชี้ให้เห็นถึงคุณคลองโบราณที่ถูกปล่อยพลละเลยให้ดินเขินไปโดยเสียประโยชน์ที่ทรงว่าเสียประโยชน์นั้นก็คือ คุณคลองเหล่านั้น ไม่สามารถรองรับน้ำที่ไหลบ่าลงมาจากต้นน้ำได้อย่างเต็มที่ จึงทำให้เกิดน้ำท่วมสถานที่อยู่ของราษฎรตั้งแต่อยุธยาไปจนถึงกรุงเทพฯ ทั้ง ๆ ที่คุณคลองโบราณเหล่านี้ในอดีตของพระนครศรีอยุธยาเคยเป็นปราการสำคัญในการรักษาเมือง**

และป้องกันไม่ให้น้ำท่วมเมือง แต่ถ้าหากจะได้ทำการขุดลอก คูคลองที่มีอยู่แล้ว แต่โบราณ นอกจากจะสามารถชลและ รองรับน้ำที่ไหลบ่าลงมาจากต้นน้ำได้ทันแล้ว หากมีการกัก เก็บน้ำอย่างถูกต้องตามกระบวนการ น้ำในคูคลองนี้สามารถ จะทำให้เกิดผลประโยชน์กับราษฎรทั้งในทางตรงและทางอ้อม ทางตรงก็คือราษฎรสามารถใช้น้ำในแหล่งน้ำที่มีอยู่เพื่อ การเกษตรกรรม อุปโภคและบริโภคได้โดยไม่ขาดแคลน ทางอ้อมก็คือ สามารถรักษาคูคลองโบราณและส่งเสริมให้ เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางน้ำ ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาได้ อีกด้วย และการสร้างพระราชานุสาวรีย์ สมเด็จพระสุริโยทัย ก็อย่าได้สร้างเป็นเพียงอนุสรณ์สถานเท่านั้น ขอให้คำนึงถึง ประโยชน์ใช้สอยที่จะเกื้อกูลกับแหล่งน้ำด้วย แม้กระทั่งต้นไม้ ที่จะปลูกก็อย่าได้เป็นเพียงไม้ประดับภูมิทัศน์เท่านั้นแต่ขอให้ เป็นประโยชน์กับประชาชนให้มากที่สุด

จากกระแสพระราชปรารภในครั้งนั้น ท่านผู้ว่าราชการ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้รับใส่เกล้าใส่กระหม่อมฯ มา ดำเนินการร่วมกับกรมชลประทาน ในการขุดลอกคูคลองโบราณ

อาทิเช่น คลองคูเมือง คลองประเทาคูจาม คลองตะเคียน คลองสระบัว ฯลฯ เป็นต้น ขึ้นเป็นโครงการพระราชดำริ พร้อม ๆ กับการจัดวางผังภูมิทัศน์ของพระราชานุสาวรีย์ พื้นที่ ส่วนใหญ่จึงเป็นอ่างเก็บน้ำ หากผู้ใดได้เคยไปเยี่ยมชม พระราชานุสาวรีย์สมเด็จพระสุริโยทัย จะเห็นค่ายพม่าจมอยู่ ในอ่างเก็บน้ำ โผล่ขึ้นมาให้เห็นเพียงส่วนหนึ่งนั้น การ ออกแบบและจัดภูมิทัศน์เช่นนั้นก็มาจากกระแสพระราชดำริ ที่เคยรับสั่งว่า **“อยุธยาเป็นเมืองน้ำ การออกแบบภูมิทัศน์ของ พระราชานุสาวรีย์ก็ควรต้องแสดงให้เห็นด้วยว่าในสมัย ประวัติศาสตร์กรุงศรีอยุธยาใช้น้ำเป็นปราการป้องกันเมือง อย่างไร”**

เหตุการณ์ในเวลาต่อมาก็เป็นดังที่พระองค์ทรง คาด การณ์ อ่างเก็บน้ำในบริเวณพระราชานุสาวรีย์สมเด็จพระ สุริโยทัยก็ได้มีโอกาสใช้ให้เป็นประโยชน์อย่างสูงสุดในการ แก้ไขปัญหาน้ำ โดยพระราชทานพระราชวินิจฉัยผ่าน รองราชเลขาธิการสำนักพระราชวังมายังผู้ว่าราชการจังหวัด พระนครศรีอยุธยา ให้เปิดคันกั้นน้ำระบายน้ำเข้าไปยัง บริเวณพระราชานุสาวรีย์ ซึ่งมีพื้นที่ทั้งหมด 256 ไร่ สามารถรับน้ำได้ประมาณเกือบสองล้านลูกบาศก์เมตร และ ด้วยพระบารมีของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทำให้น้ำ ในขณะนั้นซึ่งมีระดับสูงมาก ถึงประมาณ 5 เมตร 4 เซนติเมตร ก็เริ่มลดระดับลง

การสร้างพระราชานุสาวรีย์สมเด็จพระสุริโยทัย ที่ ทุ้งมะขามหย่อง นอกจากจะใช้เป็นแหล่งกักเก็บน้ำได้แล้ว ยังสามารถรักษาทุ่งประวัติศาสตร์ไว้ได้อีกด้วย แต่ในขณะ เดียวกันก็มีผลทำให้เกิดการพัฒนาพื้นที่บริเวณรอบ ๆ นั้น อย่างรุนแรงในการก่อสร้างหมู่บ้านจัดสรรซึ่งมีที่ท้าวจะขยาย พื้นที่ออกไปอย่างกว้างขวาง รวดเร็วและไม่หยุดยั้ง หากไม่มี โครงการส่งเสริมอาชีพปลูกข้าวนาปรัง โดยพระราชทานน้ำที่ ได้เก็บกักไว้ในอ่างให้เกษตรกรได้นำไปใช้ประโยชน์ด้าน เกษตรกรรมในช่วงฤดูแล้ง โครงการดังกล่าวได้ใช้พื้นที่บริเวณ รอบ ๆ พระราชานุสาวรีย์สมเด็จพระสุริโยทัยนี้ นอกจาก การทำนาปรังแล้ว เกษตรกรยังนำน้ำที่ได้รับพระราชทานไป ใช้ประโยชน์ในการเกษตรกรรมอื่น ๆ อีก 3 โครงการ

จากโครงการพระราชดำริดังกล่าวทั้ง 4 โครงการ ทำให้เกิดเหตุการณ์ที่จะต้องบันทึกไว้เป็นประวัติศาสตร์ คือ เมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม พ.ศ. 2539 พระบาทสมเด็จพระ เจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินมาทรงติดตามผลของโครงการต่าง ๆ

ตามพระราชดำริดังกล่าวมากในการนี้ได้บำเพ็ญพระราชกรณียกิจ ในการทรงเกี่ยวข้าวด้วยพระหัตถ์ของพระองค์เองในพื้นที่นา แปลงสาธิตของนายทวี พันธุ์เสื่อ ซึ่งเป็นหนึ่งในเกษตรกรที่ เข้าร่วมโครงการ เหตุการณ์และสถานที่ดังกล่าวเกิดขึ้นในพื้นที่ใกล้ ๆ กับหมู่บ้านจัดสรร อาจจะเป็นสัญญาณการหยุดยั้ง หมู่บ้านจัดสรรในพื้นที่บริเวณนี้ได้เป็นอย่างดี

เหตุการณ์พระบารมีที่แผ่มาคุ้มครองพื้นที่ ประวัติศาสตร์เช่นนี้ได้เคยปรากฏมาครั้งหนึ่งแล้วในจังหวัด พระนครศรีอยุธยา คือการสร้างพระตำหนักสิริยาลัย

ก่อนหน้าที่จะมีการสร้างพระตำหนักสิริยาลัย สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถเสด็จพระราชดำเนินมา ทอดพระเนตรยามเย็นของวัดไชยวัฒนารามบ่อยครั้ง จนกระทั่ง มีข้าราชการบริพารหลายคนกระซิบเข้าว่า หากทรงโปรดวัดนี้นัก ก็น่าที่จะสร้างพระตำหนักเล็ก ๆ ไว้สำหรับ ทอดพระเนตร ให้สมพระราชฤทัย สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถทรงแยมพระสรวลเล็กน้อย ภายหลังจากนั้น โครงการก่อสร้างพระตำหนักสิริยาลัยก็เกิดขึ้น โดยพระบาท สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานเงินส่วนพระองค์ซื้อที่แปลง ดังกล่าวด้วยราคาเป็นสองเท่าของราคาที่ดินพระราชทานให้ เป็นของขวัญวันเฉลิมพระชนมพรรษาครบ 5 รอบ ของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ โดยมีสมเด็จพระบรม

โอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมารเป็นแม่กองในการจัดสร้าง การสร้างพระตำหนักสิริยาลัยแห่งนี้ เป็นไปด้วย พระบารมีของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช มหาราช สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ และ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร ที่แผ่กระจาย มาปกป้องภัยอันตรายอันใหญ่หลวงที่อันอาจจะเกิดขึ้นแก่สมบัติ วัฒนธรรมอันหาค่ามิได้ของแผ่นดินกรุงศรีอยุธยาแห่งนี้ เพราะ ภายหลังจากที่ทรงตัดสินพระทัยซื้อที่ดินบริเวณฝั่งตรงข้าม วัดไชยวัฒนาราม เพื่อสร้างตำหนักพระราชทานแด่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถแล้ว แผนของนายทุน ต่างประเทศกลุ่มหนึ่งที่กำลังจะขอเช่าเกาะพระนครศรีอยุธยา เพื่อดำเนินธุรกิจทางการท่องเที่ยวและตำแหน่งที่นักธุรกิจ กลุ่มนั้น กำหนดไว้ว่าจะเป็นที่สร้างโรงแรมขนาดใหญ่ เพื่อให้ นักท่องเที่ยวได้พักและชมความงามจากโบราณสถาน วัดไชยวัฒนารามได้อย่างเต็มที่ ก็มีอันต้องระงับไปโดยปริยาย นับเป็นพระมหากุณาธิคุณของทั้งสองพระองค์ และ พระราชวงศ์ ที่แผ่กระจายมาปกป้องศิลปวัฒนธรรมอันเป็น สมบัติอันล้ำค่าของประเทศและของจังหวัดพระนครศรี อยุธยาให้คงอยู่เป็นเกียรติอันสมบูรณ์ในความเป็นมรดกโลก อย่างแท้จริง

น้ำ.....เพื่อพสกนิกร

พิชัย รัตนากร

“.....หลักสำคัญว่า ต้องมีน้ำบริโภค น้ำใช้ เพื่อการเพาะปลูก เพราะว่าชีวิตอยู่ที่นั่น ถ้ามีน้ำคนอยู่ได้ ถ้าไม่มีน้ำคนอยู่ไม่ได้.....”

ความตอนหนึ่งจากพระราชดำรัส ซึ่งพระราชทานไว้ ณ สวนจิตรลดา เมื่อวันที่ 17 มีนาคม 2529 แสดงให้เห็นว่า ความสำคัญของแหล่งน้ำกับความเป็นอยู่ของมวลมนุษย์เป็นสิ่งที่ไม่อาจแยกจากกันได้ ความสุขหรือ ความทุกข์ของมวลมนุษย์ล้วนเกี่ยวข้องกับแหล่งน้ำทั้งสิ้น ท้องถิ่นใดแห้งแล้งขาดน้ำ ภัยพิบัติจากการขาดพืชพันธุ์ธัญญาหารก็จะเกิดขึ้น มนุษย์จะอดอยากยากเข็ญ เกิดโจรผู้ร้าย จีปล้นชิงทรัพย์ รวมทั้งเกิดโรคระบาดต่าง ๆ ด้วย แต่ถ้ำท้องถิ่นใดมีน้ำมากเกินต้องการ น้ำก็จะทำลายพืชพันธุ์ธัญญาหาร บ้านเรือนทรัพย์สิน ตลอดจนชีวิตของมนุษย์ด้วยเช่นกัน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ทรงพระปรีชาญาณยิ่งนัก ทรงตระหนักดีว่าถ้าจะช่วยเหลือพสกนิกรของพระองค์ให้มีความเป็นอยู่ที่ดี ต้องเริ่มจากการพัฒนาแหล่งน้ำ ต้องควบคุมระดับปริมาณของน้ำให้ได้ เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาสร้างความเดือดร้อนและในขณะที่เดียวกันก็สามารถใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำนั้นให้ได้มากที่สุด ไม่ว่าท้องถื่นนั้นจะเป็นท้องถื่นชนบท ในเมือง หรือแม้กระทั่งในเมืองหลวง ดังนั้นจึงได้เกิดโครงการพัฒนาแหล่งน้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริขึ้น 2 โครงการ ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ความเป็นมาของโครงการ

โครงการพัฒนาแหล่งน้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ มีจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อช่วยแก้ไขปัญหารอบรรเทาความเดือดร้อนเกี่ยวกับน้ำ จนสามารถตอบสนองความต้องการพื้นฐานของราษฎรเป็นหลัก โครงการพัฒนาแหล่งน้ำที่จะกล่าวถึงในบทความนี้ คือ โครงการก่อสร้างพระราชานุสาวรีย์สมเด็จพระสุริโยทัย และโครงการจัดหาน้ำช่วยเหลือราษฎรอำเภอบ้านแพรก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

โครงการก่อสร้างพระราชานุสาวรีย์สมเด็จพระสุริโยทัย

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงมีพระราชประสงค์ที่จะเผยแพร่พระเกียรติคุณและเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระสุริโยทัย ที่ได้สิ้นพระชนม์ในการกระทำยุทธหัตถีกับพระเจ้าแปร ในปี พ.ศ. 2091

จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ทรงสิ้นพระชนม์บริเวณทุ่งมะขามหย่อง ตำบลบ้านใหม่ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๗๔๗ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรี ในเวลานั้นได้น้อมเกล้าฯ สอนองพระราชดำรัสสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ โดยเสนอขอมติคณะรัฐมนตรี และคณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 21 มิถุนายน 2531 เห็นชอบโครงการและมอบหมายให้กระทรวงมหาดไทยเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการ

โครงการก่อสร้างพระราชานุสาวรีย์สมเด็จพระสุริโยทัย นอกจากเป็นโครงการเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระสุริโยทัยแล้ว ยังเป็นการสนองแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทางด้านเกษตรชลประทาน และเป็นโครงการที่รัฐบาล จะเฉลิมฉลองเนื่องในมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษาสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ครบ 5 รอบ ในปี 2535 อีกด้วย

โครงการจัดหาน้ำเพื่อช่วยราษฎรในเขตอำเภอบ้านแพรง

พื้นที่ในเขตตำบลคลองน้อย และตำบลสองห้อง อำเภอบ้านแพรง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และบริเวณใกล้เคียงเป็นพื้นที่ที่อยู่ในเขตโครงการขุดคลองและโครงการขุดลอกกระเทียม สำนักชลประทานที่ 8 พื้นที่ส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นที่ราบลุ่ม มีการทำนาปีประเภทนาหว่านข้าวขึ้นน้ำ ทำให้มีระดับน้ำอยู่ในทุ่งค่อนข้างสูง นอกจากนี้ยังมีหนองน้ำบึง ลำราง และคลองธรรมชาติ กระจายอยู่ทั่วไป ซึ่งคลองธรรมชาติบางสายมาทำหน้าที่เป็นคลองระบายน้ำ แต่แหล่งน้ำดังกล่าวมีสภาพตื้นเขินเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากไม่ได้รับการขุดคลองมาเป็นเวลานาน จึงทำให้เกษตรกรประสบปัญหาขาดแคลนน้ำสำหรับเพาะปลูกพืชในฤดูแล้งเป็นประจำ

พระราชดำริ

ในช่วงเดือนพฤศจิกายน 2538 ได้เกิดอุทกภัยอย่างรุนแรงในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ระบายน้ำที่ท่วมเข้าไปเก็บกักไว้บริเวณสระเก็บน้ำพระราชานุสาวรีย์ฯ และทรงมีพระราชกระแสรับสั่งให้เก็บไว้หลังจากน้ำได้ลดลงแล้ว พร้อมทั้งได้มีพระราชกระแสรับสั่งให้นายสุเมธ ดันติเวชกุล เลขาธิการ กปร. และเลขาธิการมูลนิธิชัยพัฒนา ปรับปรุงพื้นที่สระเก็บน้ำเป็น 200 ไร่ เหลือพื้นที่พระราชานุสาวรีย์ไว้ประมาณ 54 ไร่ ซึ่งทำให้สระเก็บน้ำสามารถรับน้ำได้เพิ่มขึ้นเป็น 1,209 ล้าน ลบ.ม. สามารถเก็บกักน้ำเป็นลักษณะโครงการแก้มลิงในฤดูน้ำหลาก และนำน้ำมาช่วยพื้นที่การเกษตร โดยการส่งน้ำระบบชลประทานในแปลงนาได้จำนวน 921 ไร่

ในส่วน of โครงการจัดหาน้ำช่วยเหลือราษฎรในเขตอำเภอบ้านแพรงนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พล.อ.เทียนชัย จันทมุกดา รองสมุหราชองครักษ์ ผู้อำนวยการสำนักงานเลขานุการ กปร.

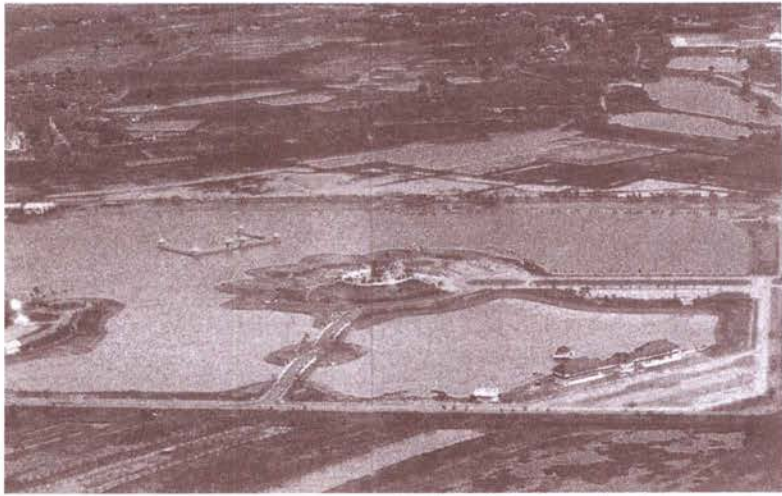

และคณะพร้อมด้วยอธิบดีกรมชลประทาน และคณะเข้าเฝ้าฯ เมื่อวันที่ 5 มกราคม 2534 ณ อาคารชัยพัฒนาในสวนจิตรลดา ได้พระราชทานพระราชดำริและแผนที่ ที่ได้ทรงวางโครงการเบื้องต้นให้กรมชลประทานพิจารณาวางโครงการ และก่อสร้างโครงการจัดหาน้ำช่วยเหลือพื้นที่เพาะปลูกให้ราษฎรบ้านสะตือเอน หมู่ 1 ตำบลคลองน้อย และบ้านคลองวัว หมู่ 3 ตำบลสองห้อง ในเขตอำเภอบ้านแพรง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งส่วนใหญ่มีอาชีพทำนาเป็นอาชีพหลัก และมีฐานะยากจนได้มีน้ำใช้สำหรับปลูกพืชไร่อายุสั้น และพืชผักสวนครัวเพื่อเพิ่มฐานะความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น

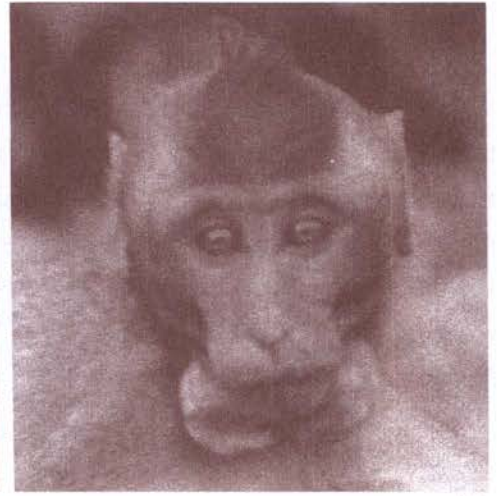
การตอบสนองพระราชดำริ

พื้นที่ในการก่อสร้างพระราชานุสาวรีย์ฯ มีจำนวน 254 ไร่ เป็นพื้นที่ก่อสร้างพระราชานุสาวรีย์ฯ และสวนสาธารณะ 96 ไร่ อีกส่วนหนึ่งเป็นพื้นที่ของสระเก็บน้ำ ซึ่งมีสัดส่วน 3 ใน 5 ของพื้นที่โครงการจำนวน 158 ไร่ ซึ่งเป็นไปตามแนวพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่จะนำน้ำจากสระเก็บน้ำไปใช้ประโยชน์แก่ราษฎรบริเวณทุ่งมะขามหย่อง ซึ่งเดิมทำนาได้ปีละครั้ง บางปีเมื่อมีน้ำมากบริเวณดังกล่าวจะถูกน้ำท่วมขังและในปีนั้นก็ไม่สามารถทำนาได้ นอกจากนั้นยังเป็นลักษณะโครงการแก้มลิงที่สามารถเก็บกักน้ำไว้ในฤดูน้ำหลากได้อีกด้วย

การดำเนินการก่อสร้างเสร็จในปี 2537 และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถได้เสด็จพระราชดำเนินประกอบพิธีบวงสรวงพระราชานุสาวรีย์ฯ เมื่อ 27 มิถุนายน 2538 ซึ่งมีองค์ประกอบของโครงการดังนี้

บริเวณอนุสาวรีย์สมเด็จพระสุริโยทัย (ทุ่งมะขามหย่อง) จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
ถ่ายภาพ ๗ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๗ เวลา ๐๘.๔๕ น.

แก้มลิง

1. พระราชานุสาวรีย์สมเด็จพระสุริโยทัยและกลุ่มอนุสาวรีย์ประกอบรวมทั้งสิ้น 49 ชิ้น
2. สระเก็บน้ำขนาด 1.08 ล้าน ลบ.ม. พร้อมระบบระบายน้ำและระบบส่งน้ำในแปลงนา
3. ประติมากรรมจำลองประวัติศาสตร์ ประกอบด้วย ค่ายพม่า และกองทัพพม่าอยู่ในอ่างเก็บน้ำ
4. บริเวณสวนสาธารณะ และพื้นที่ปลูกไม้ใช้สอยตามแนวพระราชดำริ
5. อาคารศูนย์แสดงและจำหน่ายผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร เพื่อรองรับโครงการศูนย์ศิลปาชีพ
6. สาธารณูปโภค และสาธารณูปการต่าง ๆ

ในส่วนของโครงการจัดหาน้ำเพื่อช่วยเหลือราษฎรในเขตอำเภอบ้านแพรก

แนวการดำเนินงานจัดหาน้ำช่วยเหลือราษฎรระยะที่ 1

เนื่องจากบริเวณพื้นที่ที่ต้องการจัดหาน้ำอยู่ในเขตชลประทานและมีการทำนาปีประเภทนาหว่านข้าวขึ้นน้ำทำให้มีปริมาณน้ำอยู่ในทุ่งค่อนข้างมากในฤดูฝน ดังนั้นสำนักชลประทานที่ 8 จึงได้พิจารณาหาทางเก็บกักน้ำจำนวนดังกล่าวไว้ใช้ประโยชน์ในช่วงฤดูแล้ง เพื่อเป็นการเสริมช่วยน้ำจากระบบชลประทาน โดยวิธีการขุดลอกคลองระบายน้ำหนองน้ำ ลำราง และคลองธรรมชาติ พร้อมทั้งก่อสร้างหรือปรับปรุงอาคารบังคับน้ำให้สามารถเก็บกักน้ำไว้อย่างมีประสิทธิภาพ และทั้งนี้จะต้องไม่ให้เกิดผลกระทบต่อระบบชลประทาน

สำนักชลประทานที่ 8 ได้วางแผนการดำเนินงานจัดหาน้ำ ช่วยเหลือราษฎรในเขตตำบลคลองน้อย ตำบลสองห้อง อำเภอบ้านแพรก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และบริเวณใกล้เคียง จำนวนรวม 33 รายการ โดยสามารถแยกออกเป็นประเภทใหญ่ ๆ ได้ดังนี้

1. งานขุดลอกคลองระบายน้ำ จำนวน 5 สาย รวมความยาวประมาณ 100 กม.
2. งานก่อสร้างอาคารบังคับน้ำเพิ่มเติม จำนวน 6 แห่ง
3. งานปรับปรุงอาคารบังคับน้ำที่สร้างไว้แล้วจำนวน 4 แห่ง
4. งานขุดลอกหนองน้ำ ลำราง และคลองธรรมชาติ จำนวน 18 รายการ

งานจัดหาน้ำที่ได้ดำเนินการเสร็จแล้ว

สำนักชลประทานที่ 8 ได้ดำเนินการสำรวจ ออกแบบ และเสนอขอรับการสนับสนุนงบประมาณเพื่อดำเนินงานโครงการจัดหาน้ำช่วยเหลือราษฎร โดยเริ่มตั้งแต่ปีงบประมาณ 2534 ดังรายละเอียดต่อไปนี้

- งานขุดลอกคลองระบาย 1 ซ้าย มหาราช 2 ความยาว 7.4 กม.
- งานขุดลอกคลองระบาย 3 ขวา มหาราช 2 ความยาว 6 กม.
- งานปรับปรุงอาคารบังคับน้ำในคลองระบายน้ำที่สร้างไว้แล้วจำนวน 2 รายการ
- งานก่อสร้างอาคารบังคับน้ำในคลองระบายน้ำเพิ่มเติม จำนวน 4 รายการ

ได้รับอนุมัติงบประมาณโครงการขุดลอกหนองน้ำ และคลองธรรมชาติ และงานศูนย์บริการเกษตรกรรมเคลื่อนที่ เพื่อทำการขุดลอกหนองน้ำ และคลองธรรมชาติรวม 10 รายการ

อนึ่ง งานขุดลอกหนองน้ำ ลำราง และคลองธรรมชาติ ส่วนที่เหลืออีก 7 รายการนั้น สำนักชลประทานที่ 8 จะดำเนินการโดยใช้งบประมาณ โครงการขุดลอกหนองน้ำ และคลองธรรมชาติ และงานศูนย์บริการเกษตรกรรมเคลื่อนที่ ให้ต่อไป

แนวทางดำเนินการจัดหาน้ำช่วยเหลือราษฎร ระยะที่ 2

โครงการจัดหาน้ำช่วยเหลือราษฎรในเขตตำบลคลองน้อย ตำบลสองห้อง อำเภอบ้านแพรง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และบริเวณใกล้เคียง (อันเนื่องมาจากพระราชดำริ) ได้เคยดำเนินการระยะที่ 1 เมื่อปี 2534-2535-2536 ซึ่งได้ดำเนินการแล้วเสร็จตามวัตถุประสงค์ มีพื้นที่อยู่ในเขตโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษามหาราชและโคกกระเทียม

สืบเนื่องมาจากในปี 2539 ผู้ว่าราชการจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (นายบรรจง กันตวิรุฒ) ได้เข้าเฝ้าฯ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และพระองค์ท่านได้มีรับสั่งว่า พื้นที่ของอำเภอบ้านแพรงนั้นเหมาะสมที่จะทำเป็นพื้นที่เก็บกักน้ำ โดยมีลักษณะเฉพาะของโครงการแก้มลิง และพระองค์ท่านได้มีพระราชกระแสรับสั่งกับ ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี (นายบรรหาร ศิลปอาชา) ว่าพระองค์ได้ทำโครงการพระราชดำริไว้ที่อำเภอบ้านแพรง

ผู้ว่าราชการจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้เข้าเฝ้าฯ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รวม 2 ครั้งและครั้งที่ 2 เมื่อวันที่ 31 ธันวาคม 2539 พระองค์ท่านก็ได้รับสั่งให้ไปดูอำเภอบ้านแพรงเกี่ยวกับแหล่งน้ำ ดังนั้นผู้ว่าราชการฯ จึงได้สั่งให้นายอำเภอบ้านแพรง ไปตรวจสอบพื้นที่ดังกล่าว จึงได้ตั้งคณะทำงานเพื่อพิจารณาจัดหาแหล่งน้ำให้ต่อเนื่องจากโครงการพระราชดำริเดิม และได้สรุปรายงานจังหวัดพระนครศรีอยุธยาตามหนังสือด่วนมากที่สุดที่ อย 1618/945 ลว. 20 กุมภาพันธ์ 2540 จังหวัดพระนครศรีอยุธยาจึงมีหนังสือขอเชิญเจ้าหน้าที่ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องประชุมพิจารณาโครงการฯ ตามหนังสือด่วนมากที่สุดที่ อย 0017.2/5649 ลว. 7 มีนาคม 2540 โดยประชุมเมื่อวันที่ 12 มีนาคม 2540 เวลา 10.00 น. ที่ศาลากลางจังหวัดฯ เพื่อพิจารณาพื้นที่โครงการแหล่งน้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นการขยายผลส่งเสริม

อาชีพแก่เกษตรกรในลักษณะโครงการแก้มลิง ตามแนวพระราชดำริต่อจากพื้นที่โครงการจัดหาน้ำช่วยเหลือแก่ราษฎร (อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ระยะที่ 1)

โครงการชลประทานพระนครศรีอยุธยา ได้ไปตรวจสอบและพิจารณาพื้นที่ดังกล่าว ซึ่งคณะทำงานของอำเภอบ้านแพรง ได้พิจารณาเสนอมาทั้งหมด 8 โครงการ และได้สรุปรายงานการพิจารณาเบื้องต้นแล้วตามหนังสือที่ กษ. 0333.03/207 ลงวันที่ 17 มีนาคม 2540 และผู้อำนวยการสำนักชลประทานที่ 8 (นายสุรินทร์ เทตานุรักษ์) ได้สั่งการให้ประสานงานกับงานออกแบบที่ 8 ไปร่วมพิจารณาพื้นที่ดังกล่าว เพื่อพิจารณาความเหมาะสมในการออกแบบอาคารและแนวทางการปรับปรุงจัดทำตามโครงการพัฒนาแหล่งน้ำตามแนวพระราชดำริ ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. งานขุดลอกคลองห้วยชัน ความยาวประมาณ 7,000 เมตร ปริมาตรดิน 67,200 ลบ.ม. วงเงินประมาณ 2,000,000 บาท
2. งานขุดลอกหนองลาดหญ้าแพรงเพิ่มอีก 75 ไร่ มีปริมาตรดิน 420,000 ลบ.ม. วงเงินประมาณ 10,000,000 บาท
3. งานก่อสร้างอาคารบังคับน้ำ จำนวน 4 แห่ง วงเงินประมาณ 10,000,000 บาท โดยก่อสร้างตามจุดต่าง ๆ ดังนี้คือ
 - 3.1 คลองห้วยทรายที่ กม.2+000 และ กม. 3+000
 - 3.2 คลองระบาย 2 ซ้าย มหาราช 2 ที่ กม. 12+000, 13+890
 - 3.3 วงเงินงบประมาณที่ใช้ดำเนินการทั้งหมด ประมาณ 22,000,000 บาท

งานโครงการส่งเสริมอาชีพ

นอกจากทรงมีพระราชดำริให้มีการพัฒนาแหล่งน้ำแล้ว พระองค์ยังทรงมีพระราชวินิจฉัยว่า ราษฎรของพระองค์ควรจะได้รับประโยชน์สูงสุดจากแหล่งน้ำที่ได้พัฒนาแล้ว เพื่อให้การดำรงชีพมีความสุขสมบูรณ์ ดังนั้น จึงทรงได้โปรดเกล้าฯ ให้นายราชการเข้าไปช่วยเหลือ แนะนำ และส่งเสริมอาชีพให้แก่ราษฎร ซึ่งทางราชการก็ได้เข้าไปจัดกลุ่มอาชีพให้ราษฎรเป็น 3 กลุ่มใหญ่ คือกลุ่มอาชีพด้านการเกษตร ได้แก่ การปลูกพริก การทำนาปรัง การปลูกข้าวโพด ผักสด การปลูกพืชผักต่าง ๆ อีกกลุ่มหนึ่ง คือ กลุ่มอาชีพด้านการ

ประมง ได้แก่ การเลี้ยงกบ การเลี้ยงปลา และกลุ่มสุดท้ายคือ กลุ่มอาชีพด้านปศุสัตว์ ได้แก่ การเลี้ยงเป็ด การเลี้ยงไก่ เป็นต้น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากโครงการ

ภายหลังจากการดำเนินการโครงการจัดหาน้ำเพื่อช่วยเหลือราษฎรในเขต ตำบลคลองน้อย ตำบลสองห้อง อำเภอบ้านแพรก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และบริเวณใกล้เคียงเสร็จเรียบร้อยแล้ว คาดว่าจะได้รับประโยชน์ดังนี้

1. โครงการจัดหาน้ำให้แก่ราษฎรที่ได้ดำเนินการไปแล้ว สามารถเก็บกักน้ำได้ 6.5 ล้านลูกบาศก์เมตร จัดทำโครงการฯ ระยะที่ 2 สามารถเก็บกักน้ำได้ประมาณ 500,000 ลบ.ม. เพื่อใช้เป็นแหล่งน้ำสำหรับอุปโภคบริโภค เพาะปลูกพืชอายุสั้นในฤดูแล้งจากเดิม 14,000 ไร่ เพิ่มขึ้นอีกประมาณ 8,700 ไร่

2. ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการกักน้ำ ทดน้ำ ในคลองระบายเป็นช่วง ๆ เพื่อเก็บกักน้ำไว้หล่อเลี้ยงพื้นที่ปลูกข้าว บริเวณพื้นที่สองฝั่งของคลองประมาณ 10,000 ไร่

3. เพิ่มประสิทธิภาพในการระบายน้ำของพื้นที่นาประมาณ 10,000 ไร่

4. ช่วยให้ราษฎรมีอาชีพเสริมหลังการเก็บเกี่ยวข้าวนาปี ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น อันจะนำไปสู่ความกินดีอยู่ดีในที่สุด

5. ประโยชน์ทางอ้อม ได้แก่ การป้องกันไม่ให้เกิดการบุกรุกที่สาธารณะ และเขตคลองชลประทานอีกด้วย

ผลการดำเนินงานตามโครงการ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ทรงเสด็จพระราชดำเนินมาเปิดประตูท่อส่งน้ำ เพื่อส่งน้ำให้แก่ราษฎรบริเวณทุ่งมะขามหย่อง เมื่อวันที่ 23 มกราคม 2539 เวลา 15.39 น. และพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินมาทรงเกี่ยวข้าวที่เป็นผลิตผลตามแนวทางที่ได้พระราชทานพระราชดำริไว้ เมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม 2539 จากผลการดำเนินการตามพระราชดำริ ทำให้ราษฎรบริเวณทุ่งมะขามหย่องสามารถทำนาได้ปีละ 2 ครั้ง ได้ผลผลิต 80 ถึงต่อไร่ และยังสามารถนำไปใช้ในการทำไร่นาสวนผสมตามแนวทางเกษตรกรรม "ทฤษฎีใหม่" อีกด้วย

ในส่วนของโครงการจัดหาน้ำช่วยเหลือราษฎรในเขตอำเภอบ้านแพรก

ขณะที่เขียนบทความนี้โครงการระยะที่สองยังดำเนินการไม่เสร็จสิ้น แต่ระยะเวลาที่ผ่านมา มีรายงานผลการปฏิบัติงานบางส่วน ดังนี้

โครงการถนนสายลาดทา - โพธิ์ประสิทธิ์ สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้ว ถนนมีความกว้าง 7 - 8 เมตร ยาว 3,700 เมตร ยกระดับสูงขึ้นจากเดิม 1 เมตร การดำเนินการสร้างถนนไม่มีปัญหาการรุกกล้าที่ดินของราษฎร

พื้นที่ที่ได้รับประโยชน์ คือ ราษฎรหมู่ที่ 1,2,3 ตำบลคลองน้อย จำนวน 1,992 ไร่

มีกลุ่มอาชีพของราษฎร 3 กลุ่ม คือ กลุ่มอาชีพเกษตร กลุ่มอาชีพประมง และกลุ่มอาชีพปศุสัตว์ รวมจำนวนครอบครัว

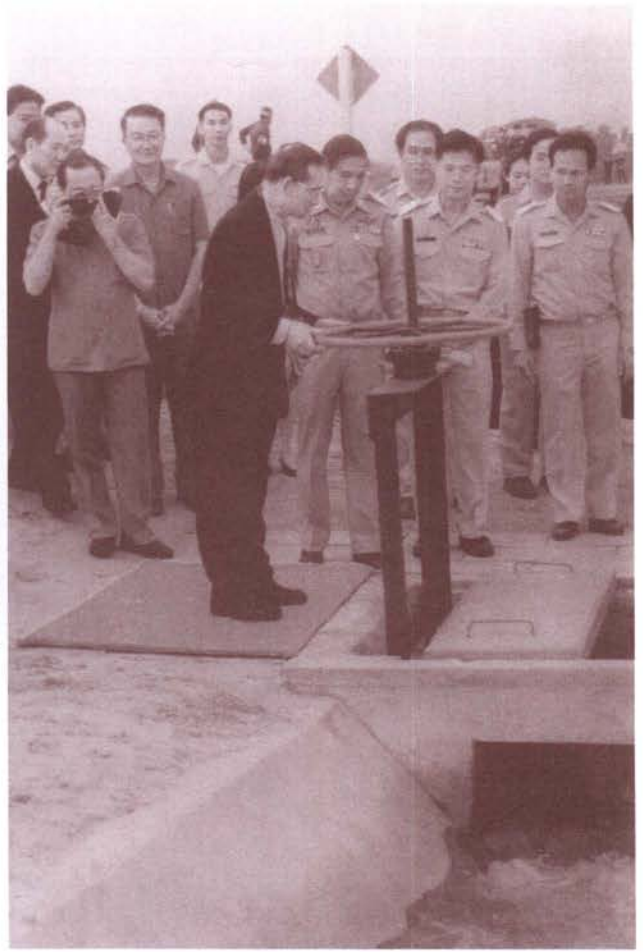

และเกษตรกรที่ได้รับประโยชน์ คือ 428 ครอบครัวเกษตรกร 1,230 คน

ราษฎรทำอาชีพหลัก และมีอาชีพเสริมตลอดปี และถ้าการดำเนินงานเสร็จสิ้นตามโครงการ ราษฎรจะมีรายได้เพิ่มขึ้นอีกซึ่งขณะนี้มียาได้ประมาณปีละ 15,000 บาท/ครอบครัว/ปี

สำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระปรีชาญาณ ในการดูแลทุกข์สุขของราษฎร พระองค์ มิได้พระราชทานความช่วยเหลือแบบเฉพาะหน้า คือ มิใช่ว่าเมื่อ ราษฎรอยากก็ทรงพระราชทานอาหาร หรือราษฎรได้รับ อุทกภัยก็ทรงพระราชทานข้าวของเครื่องใช้ แต่หากทรง ช่วยเหลือแบบแก้ไข้ปัญหาทั้งระบบ และตรงประเด็นของปัญหา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการพัฒนาแหล่งน้ำ พระองค์ทรง ตระหนักดีว่า การที่เราจะดำรงชีพได้อย่างเป็นสุขและพึ่งพา ตนเองได้ เราต้องเป็นสิ่งคมเกษตรกรรม และการเกษตรกรรม จะได้ผลต้องควบคุมปริมาณน้ำให้ได้ การช่วยเหลือราษฎรใน ลักษณะนี้จึงเป็นการช่วยเหลืออย่างแท้จริง มิใช่แต่โครงการ พัฒนาแหล่งน้ำ ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเท่านั้น หลายที่ หลายแห่งในประเทศไทยที่เสด็จพระราชดำเนินไป ทรงศึกษาปัญหา ทรงคิดแก้ปัญหาเรื่องแหล่งน้ำ จากนั้น ทรงพระราชทานพระราชดำริ หน่วยราชการต่าง ๆ และ พสกนิกรของพระองค์ก็ได้ร่วมมือร่วมใจกันสนองตอบพระ ราชดำริด้วยความกระตือรือร้น และเต็มใจยิ่ง ผลที่ได้รับก็คือ เกิดความกลมเกลียวเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน เกิดความรักและ ผูกพันในท้องถิ่น และราษฎรทุกคนได้รับความร่มเย็นเป็นสุข

อังคารที่ ๒๓ มกราคม ๒๕๓๔ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จ ไปที่อนุสาวรีย์สมเด็จพระสุริโยทัย ทรง ปลี่ยน้ำจากอ่างล้างจานข้างฝั่งซ้ายจังหวัดพระนครศรีอยุธยาได้เตรียมไว้พร้อมแล้ว เพื่อทำนาทำไร่

กันถ้วนน้า

พวกเราชาวไทยทุกคน จึงขอถวายบังคม เบื้องพระยุคลบาท ด้วยความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ อันหาที่สุดมิได้

บทส่งท้าย

การพัฒนาแหล่งน้ำได้ให้ผลดี ต้องพัฒนาทั้งระบบ ต้องโยงใยต่อเนื่องกัน ตามสภาพทางภูมิศาสตร์และตาม สภาพการไหลเวียนของน้ำ ดังนั้น โครงการพัฒนาแหล่งน้ำ ตามแนวพระราชดำริ จึงมีอยู่หลายร้อยหลายพันโครงการ ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศไทย ซึ่งแต่ละโครงการล้วนส่งผล ให้ราษฎรอยู่ดีมีสุขทั้งสิ้นโครงการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อพสกนิกร ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นเพียงหนึ่งในพระมหา กรุณาธิคุณเท่านั้น

การจัดสรรและพัฒนากฎดินเพื่อเกษตรกรรม โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

สมชัย อร่ามพฤษพันธ์

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ทรงได้รับการยกย่องว่าเป็น “กษัตริย์-เกษตร” หรือ “กษัตริย์-นักพัฒนา” เพราะพระองค์ทรงสนพระทัยในกิจการด้านพัฒนาชนบท โดยเฉพาะพัฒนาการเกษตรมาอย่างต่อเนื่อง และทรงเป็นผู้ริเริ่มในการพัฒนาต่าง ๆ มาโดยตลอด นับแต่ได้ทรงครองราชย์มาจนถึงปัจจุบัน สำหรับกิจกรรมการจัดและพัฒนาที่ดินทรงให้ความสนพระทัยเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นการช่วยเหลือราษฎรให้มีที่ดินทำกินเป็นหลักแหล่ง และลดการบุกรุกที่ดินของรัฐ โดยทรงริเริ่มทดลองดำเนินการเบื้องต้นจากโครงการจัดพัฒนาที่ดินตามพระราชประสงค์ “หุบกระพง” อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี เมื่อปี 2507 จนประสบความสำเร็จ

ปี 2517 สมัยรัฐบาล นายสัญญา ธรรมศักดิ์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพิจารณาว่า การปฏิรูปที่ดินเป็นวิธีการแก้ไขปัญหาเรื่องที่ดินทำกินให้แก่ราษฎรได้ พระองค์จึงทรงมีพระบรมราโชบายให้มอบที่นาในความรับผิดชอบของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ให้รัฐบาลดำเนินการปฏิรูปที่ดิน โดยพระองค์พระราชทานที่นาให้รัฐบาลดำเนินการในปี 2518 ในท้องที่ 5 จังหวัด เพื่อให้รัฐบาลดำเนินการตาม

พระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518 โดยจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นจังหวัดหนึ่ง ที่ได้รับพระราชทานที่ดินในวโรกาสนี้ด้วย และในการดำเนินงานพระองค์ท่านได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้นายกรัฐมนตรี (หม่อมราชวงศ์ คึกฤทธิ์ ปราโมช) นำคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมบางส่วนเข้าเฝ้า เพื่อกราบบังคมทูลเกี่ยวกับหลักการ และวิธีการดำเนินการปฏิรูปที่ดิน และพระองค์ได้พระราชทานข้อวิจารณ์ และคำแนะนำหลายประการ เพื่อ ส.ป.ก. น้อมเกล้าฯ รับมาถือปฏิบัติในการดำเนินการปฏิรูปที่ดินต่อไป

พระบรมราโชบายเกี่ยวกับการปฏิรูปที่ดิน

1) การแบ่งสรรที่ดินให้แก่เกษตรกรในขั้นต้น ควรให้เป็นไปตามเนื้อที่ ที่เกษตรกรถือครองอยู่เดิมให้มากที่สุด ไม่ว่าจะโดยเป็นเจ้าของที่ดินเอง หรือโดยการเช่า ทั้งนี้ภายในขอบเขตที่พระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518 กำหนดไว้ พื้นที่อาจจะลดลงไปบ้างตามสภาพภูมิศาสตร์ของท้องถิ่นนั้น ๆ

2) การจัดตั้งชุมชนที่อยู่อาศัย ควรให้เป็นไปตามความต้องการของเกษตรกรและให้สอดคล้องกับสภาพเดิมของท้องถิ่นนั้น ๆ ให้มากที่สุด และจัดชุมชนให้อยู่เป็นกลุ่มก้อนเพื่อความปลอดภัย และทำให้การลงทุนในด้านการจัดสาธารณูปการ เช่น น้ำสะอาด ไฟฟ้า ฯลฯ ถูกลงด้วย

3) จัดระบบการรวมกลุ่มในระดับหมู่บ้านรวมกัน เป็นสหกรณ์ในเขตปฏิรูปที่ดิน และเชื่อมโยงไปถึงสหกรณ์ในเมืองใหญ่ ๆ เพื่อให้สหกรณ์สามารถดำเนินธุรกิจเพื่อประโยชน์ของสมาชิกได้อย่างกว้างขวางโดยแท้จริง

4) การพัฒนาด้านต่าง ๆ รวมทั้งการจัดระบบชลประทาน คมนาคม และบริการสาธารณูปการต่าง ๆ เมื่อดำเนินการจัดทำให้แล้ว ต่อไปก็ให้สหกรณ์รับช่วงไปดำเนินการต่อ และจัดการบำรุงรักษาต่อไป โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลค่อย ๆ ถอนตัวออกได้เมื่อสหกรณ์มีประสิทธิภาพพอเพียงที่จะรับช่วงต่อไป

5) ในระยะแรก จะต้องจัดให้มีเจ้าหน้าที่ที่มีความสามารถ และเสียสละอยู่ประจำเพื่อให้คำแนะนำ ส่งเสริมแก่สหกรณ์โดยใกล้ชิด และจัดให้มีเจ้าหน้าที่ระดับสูงจากส่วนกลางออกไปตรวจการดูแลเยี่ยมเยียน และให้คำแนะนำเป็นการให้กำลังใจแก่เจ้าหน้าที่โดยสม่ำเสมอ

6) การจัดที่ดินทำกินให้เกษตรกร จะต้องคำนึงถึงการขยายตัวของประชากรในท้องถิ่นนั้นในอนาคตด้วย ดังนั้นป่าไม้ชุมชนที่ดำริจะจัดสร้างขึ้นอาจใช้เป็นที่สำรอง สำหรับการนำมาทำกินในอนาคตได้ด้วย

7) การปฏิรูปที่ดินในแต่ละท้องที่ จะต้องเร่งดำเนินการให้เสร็จสิ้นโดยเร็ว ในระยะเวลาประมาณ 2-3 ปี เพื่อให้เกษตรกรเห็นผลโดยไม่ชักช้า

8) สำหรับเงินชดเชยค่าที่ดินที่ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทาน ซึ่งรัฐบาลจะต้องทูลเกล้าฯ ถวายตามกฎหมายของทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์นั้น จะพระราชทานเป็นเงินหมุนเวียนสำหรับการดำเนินงานของสหกรณ์ในเขตปฏิรูปที่ดินดังกล่าว โดยจะได้ทรงแต่งตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษาสำหรับบริหารเงินทุนนี้ขึ้นคณะหนึ่ง

9) มีพระราชประสงค์ให้ผู้ที่ เป็นผู้เช่าที่ดินของทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์อยู่เดิม ได้ทำกินในที่ดินนั้นต่อไปชั่วลูกชั่วหลาน ตราบที่ยังยึดถืออาชีพเกษตรกรมอยู่ แต่จะไม่มีการมสิทธิ์ในที่ดินนั้น

ในส่วนของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้รับพระราชทานที่ดินรวมทั้งสิ้น 81 แปลง เนื้อที่ 11,127-0-

54 ไร่ ในท้องที่ 7 อำเภอ คือ อำเภอบางไทร อำเภอบางบาล อำเภอบางปะอิน อำเภอวังน้อย อำเภอพระนครศรีอยุธยา อำเภอเสนาและอำเภออุทัย โดยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชสยามมกุฎราชกุมารฯ พระราชทานเอกสารสัญญาให้แก่พสกนิกรชาวพระนครศรีอยุธยาที่ได้รับพระราชทานที่ดินในวันที่ 29 พฤษภาคม 2520 ณ โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สืบเนื่องจากที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานที่นาให้แก่ ส.ป.ก. เพื่อดำเนินการปฏิรูปที่ดินแล้ว ยังมีพสกนิกรชาวไทยร่วมน้อมเกล้าฯ ถวายที่ดินเพื่อการปฏิรูปที่ดินในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นเนื้อที่ 321-0-76 ไร่

นอกจากเหล่าพสกนิกรของพระองค์ ที่ได้รับพระราชทานที่ดินทำกินชั่วลูกชั่วหลานตามพระราชดำริแล้ว ที่ดินที่พระราชทานให้สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) ยังได้ใช้ประโยชน์ด้านอื่น ๆ อีกหลากหลาย อาทิเช่น

เพื่อการศึกษา ส.ป.ก.มอบที่ดินเนื้อที่ 131-3-60 ไร่ เพื่อการก่อสร้างและแปลงทดลองแก่สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตพระนครศรีอยุธยา หันตรา

การพัฒนาทางด้านเกษตรกรรม และด้านการประมง ส.ป.ก. มอบที่ดินเนื้อที่ 188-2-77 ไร่ และ 188-2-02 ไร่ เพื่อใช้เป็นที่ก่อสร้าง และแปลงทดลอง แก่สถานีทดลองข้าวหันตรา และศูนย์พัฒนาประมงน้ำจืดพระนครศรีอยุธยา

การพัฒนาอาชีพ ใช้ในการก่อสร้าง ศูนย์ศิลปาชีพบางไทร เนื้อที่ 856-2-02 ไร่ เพื่อเป็นสถานที่ฝึกอบรมศิลปาชีพแขนงต่าง ๆ แก่บุตรหลานเกษตรกรจากทั่วประเทศ

ส.ป.ก.ได้รับพระราชทานที่ดิน และจัดให้เกษตรกรเข้าทำประโยชน์ในที่ดินและได้ดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ตามแนวพระราชดำริที่ได้พระราชทานไว้ ได้แก่

1. **การพัฒนาเส้นทางคมนาคมและชลประทาน** ดำเนินการในที่ดินพระราชทานทั่วไปได้แก่ การปรับปรุงเส้นทางคมนาคม และขุดลอกคูคลองต่าง ๆ เช่น การก่อสร้างถนนเลียบบคลองลำอับปาง ตำบลปากกราน อำเภอพระนครศรีอยุธยา การขุดคลองระบายน้ำ ตำบลบางยี่โท อำเภอบางไทร

2. **การพัฒนาแปลงเกษตรกรรม** ดำเนินการในที่ดินพระราชทานที่เป็นผืนใหญ่ โดยในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ดำเนินการที่ตำบลบ้านหลวง อำเภอเสนา เนื้อที่ 495 ไร่ และตำบลช้างใหญ่ อำเภอบางไทร เนื้อที่ 1,460 ไร่ ทำให้เกษตรกรในโครงการฯ สามารถทำนาได้ตลอดปี

ซึ่งสรุปเกษตรกรผู้ได้รับพระราชทานที่ดินทำกินในท้องที่ต่าง ๆ ดังนี้

อำเภอ	จำนวน (แปลง)	เนื้อที่ (ไร่)	จำนวนครอบครัว ที่ได้รับพระราชทาน	มูลค่าที่ดินปัจจุบัน (ล้านบาท)
บางไทร	26	3,762-2-25	316	1,236.47
บางบาล	3	358-0-42	51	71.62
บางปะอิน	2	99-3-39	17	19.97
พระนครศรีอยุธยา	22	1,431-0-97	91	482.18
วังน้อย	10	3,686-2-66	205	1,134.23
เสนา	17	1,670-0-73	245	203.24
คูทัย	1	118-1-82	14	11.85
รวม	81	11,127-0-54	939	3,159.56

3. งานพัฒนาสถาบันเกษตรกร ได้ดำเนินการจัดตั้งสหกรณ์การเกษตรปฏิรูปที่ดิน ในที่ดินพระราชทาน 3 แห่ง คือ อำเภอเสนา อำเภอบางไทร และอำเภอพระนครศรีอยุธยา โดยได้รับการสนับสนุนเงินจาก อทส. โดยสหกรณ์ฯ เสนา วงเงิน 870,000 บาท สหกรณ์ฯ พระนครศรีอยุธยา วงเงิน 420,000 บาท เงินกองทุนการปฏิรูปที่ดินฯ โดยทั้ง 3 สหกรณ์ฯ วงเงินสหกรณ์ละ 500,000 บาท และกองทุนจากสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ จำนวน 2 แห่ง สหกรณ์ฯ บางไทร และ สหกรณ์ฯ พระนครศรีอยุธยา สหกรณ์ละ 500,000 บาท

4. งานพัฒนาการเกษตรและอาชีพนอกการเกษตร

4.1 ส.ป.ก. ได้ประสานงานกับส่วนราชการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ในด้านการดำเนินการพัฒนาอาชีพการเกษตร ให้ราษฎรสามารถทำการเกษตรอย่างมีประสิทธิภาพ

4.2 ในด้านอาชีพนอกการเกษตร พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงมีพระราชดำริให้จัดตั้งศูนย์ศิลปาชีพบางไทรขึ้น ในบริเวณที่ดินที่พระองค์พระราชทานในท้องที่ ตำบลช้างใหญ่ อำเภอบางไทร โดยการจัดตั้งเป็นชุมชนพิเศษขึ้น มีการฝึกอบรมศิลปาชีพแขนงต่าง ๆ ไปพร้อมกับการพัฒนาทางด้านการเกษตร เพื่อเป็นการเพิ่มพูนรายได้ให้แก่เกษตรกรอีกทางหนึ่ง ศูนย์ศิลปาชีพบางไทรได้จัดตั้งขึ้น ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 3 มิถุนายน 2523 โดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการ

การดำเนินการ แบ่งเป็น 4 ส่วน คือ

1. งานปฏิรูปที่ดิน เป็นการกระจายสิทธิการถือครอง

ที่ดิน โดยจัดให้เกษตรกรเข้าทำประโยชน์ จำนวน 138 ครอบครัว ๆ ละ 10 ไร่ มีการพัฒนาระบบแปลงเกษตรกรรมในพื้นที่ 1,460 ไร่ งานติดตั้งระบบส่งน้ำอย่างสมบูรณ์แบบ

2. งานศิลปาชีพ การฝึกอบรมและส่งเสริมศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน ได้เริ่มดำเนินการรับสมัครนักเรียนเข้ารับการฝึกอบรมรุ่นแรก ตั้งแต่วันที่ 1 พฤษภาคม 2524 เป็นต้นมา จนถึงปัจจุบัน โดยมีการฝึกอบรมปีละ 2 รุ่น รุ่นละ 500 คน โดยผู้เข้ารับการฝึกอบรมจะได้เบี้ยเลี้ยงพระราชทานเป็นค่าอาหาร ปัจจุบันนี้มีการฝึกอบรมรวมทั้งสิ้น 25 แผนก ได้แก่

1. แผนกเขียนลายไทย
2. แผนกจักสาน
3. แผนกทอผ้าไหม
4. แผนกช่างไม้
5. แผนกตุ๊กตาชาววัง
6. แผนกผักตบชวา
7. แผนกเครื่องเรือนหวาย
8. แผนกทอจก
9. แผนกตัดเย็บเสื้อผ้า
10. แผนกปั้นและหล่อ
11. แผนกเครื่องหนัง
12. แผนกจิตรกรรมประยุกต์
13. แผนกช่างเชื่อมโลหะ
14. แผนกเป่าแก้ว
15. แผนกสอดย่านลิเภา
16. แผนกช่างสี และชักเงา

17. แผนกช่างเครื่องยนต์
18. แผนกเครื่องเคลือบดินเผา
19. แผนกโภชนาการ
20. แผนกศิลปะประดิษฐ์
21. แผนกขนมไทย
22. แผนกปักผ้า
23. แผนกดอกไม้ขนมปัง
24. แผนกประดิษฐ์หัวโขน
25. แผนกแกะสลักไม้

3. งานศูนย์ขยายพันธุ์ไม้ผลในเขตปฏิรูปที่ดิน ภาคกลาง ตามพระราชดำริ ศูนย์ขยายพันธุ์ไม้ผลแห่งนี้ตั้งขึ้น ตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เพื่อเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ และขยายพันธุ์ไม้แจกจ่ายให้เกษตรกร นำไปปลูก เพื่อเพิ่มรายได้อีกทางหนึ่ง ศูนย์นี้ตั้งอยู่ทางด้านทิศเหนือของศูนย์ศิลปาชีพบางไทรฯ

4. งานหมู่บ้านสวนผลไม้ตามพระราชดำริ เป็นการ จัดตั้งหมู่บ้านสวนผลไม้ในเนื้อที่ 400 ไร่ ตามพระราชดำริ ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ซึ่งทรงมีพระราชประสงค์ให้มีการดำเนินงาน ด้านศิลปาชีพควบคู่ไปกับงานด้านเกษตรกรรม โดยมอบหมาย ให้กรมชลประทานเป็นผู้ดำเนินการก่อสร้างในปี พ.ศ. 2527 และ พ.ศ. 2528 กรมชลประทานได้มอบหมู่บ้านสวนผลไม้ ดังกล่าวให้สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมรับผิดชอบ ดูแล ประกอบด้วยหมู่บ้านจำนวน 64 แปลง แปลงละ 4 ไร่ พร้อมบ้านพักเกษตรกรแปลงละ 1 หลัง

กล่าวได้ว่า ด้วยพระมหากรุณาธิคุณที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงโปรดเกล้าฯ พระราชทานที่นาทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์แก่ ส.ป.ก. เพื่อดำเนินการปฏิรูปที่ดิน ซึ่งคิดเป็นมูลค่าในปัจจุบันถึง 3,160 ล้านบาทแล้ว ยังเป็นการหล่อหลอมให้ประชาชนเกิดความมั่นใจในนโยบาย การปฏิรูปที่ดิน ตลอดจนมีประชาชนหลายรายได้เจริญรอย ตามเบื้องพระยุคลบาท บริจาคที่ดินของตนเอง โดยเสด็จ พระราชกุศลเพื่อดำเนินการปฏิรูปที่ดิน และเจ้าของที่ดินอีก จำนวนมาก ตัดสินใจขายที่ดินเพื่อสนับสนุนการปฏิรูปที่ดิน ให้แก่ทางราชการ ตามรอยเบื้องยุคลบาทเช่นกัน ซึ่งปรากฏว่าในปัจจุบันเกษตรกรชาวพระนครศรีอยุธยาที่ได้รับที่ดิน พระราชทานมีชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น และมีที่ดินทำกิน

ตราข้าวลูกข้าวหลาน ซึ่งสิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นได้ด้วยสายพระเนตร ที่ยาวไกลของพระองค์ท่าน ที่ทรงตระหนักถึงทุกข์สุขของ อาณาประชาราษฎร์ตลอดเวลาที่ทรงครองสิริราชสมบัติ

บรรณานุกรม

สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม : "การดำเนินงาน ปฏิรูปที่ดินในที่ดินพระราชทาน และที่ดินโดยเสด็จ พระราชกุศล" มิถุนายน 2539

พระราชพิธีบวงสรวงสังเวีย สมเด็จพระมหากษัตริย์ในอดีต

บทกวี วัฒนธรรม:

ความนำ

สืบเนื่องจากอดีตตั้งแต่กรุงสุโขทัยเป็นราชธานี เป็นต้นมา จนกระทั่งปัจจุบัน ประเทศไทยได้มีโอกาสจัดงานพระราชพิธีรัชมิ่งคลาภิเษกเพียงสองครั้งเท่านั้น ครั้งแรกในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว กับในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลปัจจุบัน เพราะโดยเหตุที่พระราชพิธีรัชมิ่งคลาภิเษกนั้น หมายถึงพระราชพิธีที่จัดขึ้นเนื่องในโอกาสที่พระมหากษัตริย์ผู้ทรงครองราชย์อยู่นั้น ได้ครองราชย์ติดต่อกันมาเป็นเวลานานกว่าพระมหากษัตริย์พระองค์อื่น ๆ ที่มีมาในอดีต ซึ่งตามประวัติศาสตร์ของชาติไทย พบว่า ในอดีตตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี เป็นต้นมา จนกระทั่งเข้าสู่สมัยรัตนโกสินทร์ ได้มีสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2 แห่งกรุงศรีอยุธยาได้ทรงครองราชย์เป็นเวลานานที่สุดคือ 40 ปี แต่ปัจจุบันนักศึกษาวิชาประวัติศาสตร์ส่วนใหญ่ยึดถือ และเชื่อกันว่า พระมหากษัตริย์ที่ทรงครองราชย์ยืนนานที่สุดในพระราชพงศาวดารไทย คือสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ โดยยึดจากพระราชพงศาวดารกรุงเก่า ฉบับหลวงประเสริฐอักษรนิติ์ ซึ่งนักประวัติศาสตร์ไทย แม้แต่สมเด็จพระยามหาราชานุภาพ พระบิดาแห่งประวัติศาสตร์ไทยก็ยอมรับว่า ศักราชในพระราชพงศาวดารนั้น ถูกต้อง พระราชพงศาวดารกรุงเก่า ฉบับหลวงประเสริฐอักษรนิติ์ ระบุว่า “สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ เสวยราชสมบัติศักราช 810 (พ.ศ. 1991) ศักราช 825 (พ.ศ. 2006) เสด็จไปเสวยราชสมบัติ ณ เมืองพิษณุโลก และศักราช 849 (พ.ศ. 2031) สวรรคต รวมเวลาครองราชย์ 40 ปี ส่วนสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2 นั้น เสวยราชสมบัติศักราช 835 (พ.ศ. 2034) สวรรคต ศักราช 891 (พ.ศ. 2072) รวมเวลาครองราชย์ 38 ปี” (สมชาย พุ่มสอาด ; 2532 : 56)

และเมื่อมาถึงยุคสมัยกรุงรัตนโกสินทร์เป็นราชธานีผ่านรัชกาลที่ 1-4 มายังไม่มีกษัตริย์พระองค์ใดที่ครองราชย์ยาวนานกว่า 40 ปี จวบจนกระทั่งมาถึงสมัยรัชกาลที่ 5 ในปี พ.ศ. 2450 พระองค์ได้ทรงครองราชย์ ครบ 40 ปี เสมอกับระยะเวลาการครองราชย์ของสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2 ดังนั้น ในปี พ.ศ. 2451 ซึ่งถือว่าเป็นปีที่รัชกาลที่ 5 ได้ทรงครองราชย์ได้ยาวนานกว่าสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2 แล้วจึงได้ทรงมีพระราชพิธีรัชมิ่งคลาภิเษกขึ้น ทั้งนี้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดติดต่อกัน 2 ปี คือทั้งในปี พ.ศ. 2450 และ 2451 โดยในปี 2450 ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดงานพระราชกุศลรัชมิ่งคลาภิเษกขึ้นก่อน และในปีถัดมาคือปี พ.ศ. 2451 จึงได้มีพระราชพิธีรัชมิ่งคลาภิเษก ดังกระแสพระราชดำริดังนี้ (กรมศิลปากร 2531 :)

“.....ในรัตนโกสินทรศก 126 นี้ ปีในรัชกาลจะเต็มครบ 39 ปี อย่างขึ้นเป็นปีที่ 40 เสมอด้วยรัชกาลสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2 ซึ่งได้เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติยืนนานกว่าพระเจ้าแผ่นดินทุกพระองค์ สยามประเทศสมควรที่จะขึ้นไปทำการกุศลสักการบูชาพระเจ้าแผ่นดินที่ได้ถวัลยราชในกรุงเก่า เป็นการพิเศษครั้งหนึ่ง”

ด้วยเหตุนี้ในปี พ.ศ. 2450 จึงได้มีพระราชพิธีบำเพ็ญกุศลถวายพระมหากษัตริย์ในอดีต ที่เมืองกรุงเก่าก่อน โดยทรงเลือกชื่อพระราชพิธีนี้ว่า “พระราชกุศลรัชมิ่งคลา” ซึ่งเป็นชื่อที่สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส ทรงผูกขึ้นถวายประกอบพระราชดำริหลายชื่อ ขณะเดียวกันได้ทรงเลือกชื่อพระราชพิธีรัชมิ่งคลาภิเษก เป็นชื่อพระราชพิธีที่จะใช้ในโอกาสที่พระองค์ได้ทรงครองราชย์ติดต่อกันมาเป็นเวลานานกว่าพระมหากษัตริย์องค์อื่น ๆ ที่มีมาในอดีต

จากรายชื่อที่สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส ได้ทรงผูกขึ้นถวายประกอบพระราชดำริหลายชื่อเช่นกัน

พระราชพิธีรัชมังคลาภิเษก ในรัชกาลปัจจุบัน

และนับเนื่องต่อกันมาจากรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมาจนถึงปี พ.ศ. 2530 ประเทศไทยก็ได้ว่างเว้นพระราชพิธีรัชมังคลาภิเษก เพราะยังไม่มีพระมหากษัตริย์พระองค์ใด ที่ทรงครองราชย์นานยิ่งกว่าพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จบจวนกระทั่งปี พ.ศ. 2531 อันนับเป็นปีที่ 43 ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราชา และเป็นปีที่พระองค์ท่านทรงครองราชย์เสมอด้วยสมเด็จพระบรมอัยกาธิราชเจ้าคือพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นเวลา 42 ปี 22 วัน ในวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2531 และนับจากวันที่ 2 กรกฎาคม พ.ศ. 2531 เป็นต้นไป พระองค์จะทรงครองราชย์ยืนนานยิ่งกว่าสมเด็จพระมหากษัตริยาธิราชเจ้า ทุกพระองค์ที่ปรากฏในประวัติศาสตร์ไทย ด้วยเหตุนี้ รัฐบาล และประชาชนชาวไทยจึงพร้อมใจกันขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตจัดงานเฉลิมฉลองเนื่องในโอกาสพระราชพิธี รัชมังคลาภิเษก ซึ่งใน

ส่วนการพระราชพิธีนั้น พระองค์ทรงยึดแนวทางตามแบบพระราชพิธีรัชมังคลาภิเษกครั้งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นสำคัญ ดังมีรายละเอียดการพระราชพิธีดังนี้

เลขาธิการพระราชวัง รับพระบรมราชโองการเหนือเกล้าฯ ว่าทรงทราบพระราชหฤทัย ในความจงรักภักดีของพระบรมวงศานุวงศ์ รัฐบาล ข้าราชการฝ่ายทหาร พลเรือน และพลกนิกรชาวไทยทั้งปวง ซึ่งระลึกถึงพระมหากษัตริย์คุณที่ได้ทรงปฏิบัติพระราชภารกิจเพื่อแผ่นดินและประชาชนมาถึง 43 ปี พากันชื่นชมยินดีว่าเสด็จดำรงรัฐสีมายืนยาวยิ่งกว่าสมเด็จพระมหากษัตริย์พระองค์ใดในอดีต และมีสมานฉันท์พร้อมกันจัดงานเฉลิมพระเกียรติสนองพระเดชพระคุณ ทั้งขอพระราชทานให้ทรงกำหนดงานพระราชกุศล และพระราชพิธีอนุโลมตามราชประเพณีเมื่อครั้งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงดำรงราชย์ยืนยาวยิ่งกว่าพระมหากษัตริย์ทุกพระองค์อันมีปรากฏในพระราชพงศาวดาร

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สำนักพระราชวัง กำหนดการพระราชกุศลทักษิณานุปทาน และพระราชพิธีรัชมังคลาภิเษก มีรายการดังต่อไปนี้ (ประกาศสำนักพระราชวัง 27 มิถุนายน พุทธศักราช 2531)

ที่ ๔/๒๕๓๑

หมายกำหนดการ

พระราชพิธีรัชมังคลาภิเษก

กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๓๑

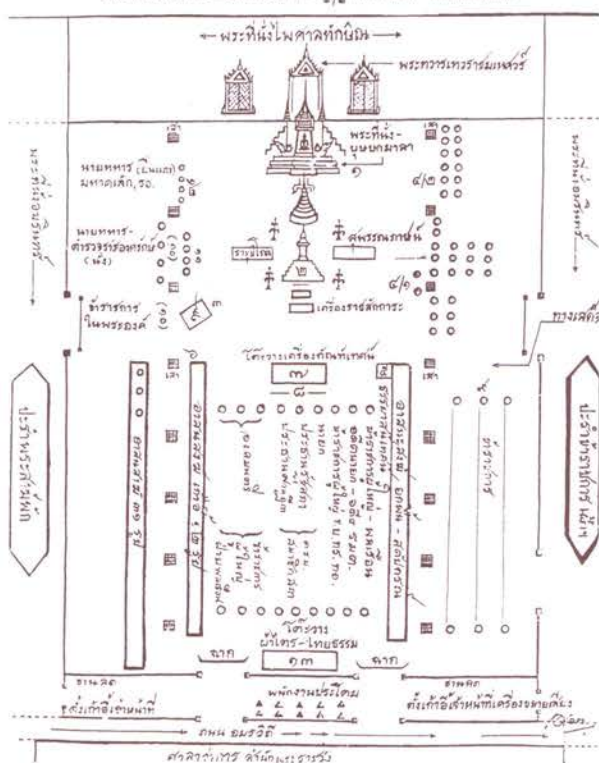
วัน	เวลา	รายการ	ที่	แต่งกาย
เสาร์ ที่ ๒	๑๖.๓๐ น.	ทักษิณานุปทาน พระสงฆ์ ๔๔ รูปสวดมนต์ เทศน์กัณฑ์ ๑ สดับปกรณ์ เสด็จฯ ถวายสักการะ พระพุทธรูปมหาเศียรสิบแปดพระ พระพุทธรูปประจำรัชกาล	พระที่นั่ง อมรินทร์ พระอุโบสถ วัดพระศรีรัตน ศาสดาราม หอพระราช พรหมมณีสรา ง	เต็มยศ จุลจอมเกล้า
อาทิตย์ ที่ ๓	๑๐.๐๐ น.	สมโภชสิริราชสมบัติ รัชมังคลาภิเษก พระสงฆ์ ๔๔ รูป มาพร้อม ทรงศีล เสด็จฯ ถวายสักการะ พระสยามเทวาธิราช ประกาศสดุดีบรมสรวง พระสงฆ์ ๔๔ รูปเจริญ พระพุทธรูป รับพระราชทานเงิน เวียนเทียนสมโภชนพปฎล มหาเศวตฉัตร ราชกุฎยภัณฑ์	พระที่นั่งดุสิต	เต็มยศ นพรัตน์ หรือ ช้างเผือก

วัน	เวลา	รายการ	ที่	แต่งกาย
	๑๒.๐๐ น.	ทหารบก ทหารเรือ ทหาร อากาศยิงปืนใหญ่เฉลิม พระเกียรติฝ่ายละ ๒๑ นัด พระสงฆ์เจริญชัยมงคลคาถา วัดในพระพุทธรูปและ ศาสนานานา ๆ ย่ามยิงกลอง ระฆังพร้อมกัน		
อังคารที่ ๕	๘.๕๐ น. ๑๐.๐๐ น.	บวงสรวงสังเวียงสมเด็จพระ พระมหากษัตริย์ในอดีต เสด็จฯ ประทับรถไฟพระที่นั่ง รถไฟพระที่นั่งถึงสถานี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เสด็จฯ ถวายราชสักการะ- พระบรมราชานุสาวรีย์ สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จฯ ถวายสักการะบูชา พระพุทธรูปปางประจำ สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงศีล เสด็จฯ บวงสรวงสังเวียงสมเด็จพระ พระมหากษัตริย์ในอดีต ประกาศสดุดีบรมสรวง พระสงฆ์ ๓๔ รูปเจริญ พระพุทธรูป รับพระราชทานเงิน	สถานีจัตวรา จังหวัดพระนคร ศรีอยุธยา พลับพลาตรีมุข	เต็มยศ จักรี หรือ ช้างเผือก

วัน	เวลา	รายการ	ที่	แต่งกาย
		เสด็จฯ ไปยังบ้านพักรับรองของจังหวัด		
	๑๕.๓๐ น.	เสด็จฯ ประทับรถไฟพระที่นั่งเสด็จฯ กลับ	จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	
	๑๖.๔๐ น.	รถไฟพระที่นั่งถึงกรุงเทพมหานคร	สถานีจักรตลาด	

การพระราชกุศลทักษิณานุปทาน พระราชพิธีวันมีงคลาภิเษก ๒ กรกฎาคม ๒๕๓๓

- ๑/ พระที่นั่งบุษยามณฑล
- ๒/ พระที่นั่งบุษยามณฑล ศาลา
- ๓/ พระที่นั่งบุษยามณฑล ศาลา
- ๔/ พระที่นั่งบุษยามณฑล ศาลา
- ๕/ พระที่นั่งบุษยามณฑล ศาลา
- ๖/ พระที่นั่งบุษยามณฑล ศาลา
- ๗/ พระที่นั่งบุษยามณฑล ศาลา
- ๘/ พระที่นั่งบุษยามณฑล ศาลา
- ๙/ พระที่นั่งบุษยามณฑล ศาลา
- ๑๐/ พระที่นั่งบุษยามณฑล ศาลา
- ๑๑/ พระที่นั่งบุษยามณฑล ศาลา
- ๑๒/ พระที่นั่งบุษยามณฑล ศาลา
- ๑๓/ พระที่นั่งบุษยามณฑล ศาลา
- ๑๔/ พระที่นั่งบุษยามณฑล ศาลา
- ๑๕/ พระที่นั่งบุษยามณฑล ศาลา
- ๑๖/ พระที่นั่งบุษยามณฑล ศาลา
- ๑๗/ พระที่นั่งบุษยามณฑล ศาลา
- ๑๘/ พระที่นั่งบุษยามณฑล ศาลา
- ๑๙/ พระที่นั่งบุษยามณฑล ศาลา
- ๒๐/ พระที่นั่งบุษยามณฑล ศาลา

ทักษิณานุปทาน

วันเสาร์ที่ 2 กรกฎาคม พุทธศักราช 2531
เจ้าพนักงานเตรียมการพระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลทักษิณานุปทาน ณ พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย
เชิญพระพุทธรูปประจำพระชนมวาร และประจำพระชนมพรรษาของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวประดิษฐาน ณ พระที่นั่งบุษยามณฑลมหาพิมาณ และเชิญพระโกศพระบรมอัฐิพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวประดิษฐานบนพระราชบัลลังก์ภายใต้ต้นพญาลมहाเศวตฉัตรแวดล้อมด้วยเครื่องบรมขัตติยราชูปโภค และเครื่องนมัสการราชสักการะไว้พร้อม

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถเสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งจากพระตำหนักจิตรลดารโหฐานพระราชวังดุสิต ไปยังพระบรมมหาราชวังเข้าทางประตูวิเศษไชยศรีเทียบรถยนต์พระที่นั่งที่พระทวารเทเวศร์รักษา

เวลา 16 นาฬิกา 30 นาที เสด็จพระราชดำเนินเข้าสู่พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงจุดธูปเทียนบูชาพระพุทธรูปประจำพระชนมวารและประจำพระชนมพรรษาของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวแล้วพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถทรงจุดธูปเทียนเครื่องราชสักการะถวายบังคมพระบรมอัฐิพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว แล้วพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวถวายพัดรองที่ระลึกงานพระราชพิธีชมมงคลอภิเษกแด่สมเด็จพระสังฆราช สมเด็จพระราชาคณะ พระราชาคณะรวม 44 รูปแล้ว เจ้าหน้าที่อาราธนาพระปริตรพระสงฆ์สวดพระพุทธรูปมนต์จบ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงจุดธูปเทียนเครื่องทรงธรรม ทรงศีล สมเด็จพระญาณสังวร วัดบวรนิเวศวิหารถวายพระธรรมเทศนาถันท์ 1 จบแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงประเคนจตุปัจจัยไทยธรรมบูชาภันท์เทศน์ แล้วทรงทอดผ้าไตรสมเด็จพระราชาคณะที่ถวายพระธรรมเทศนา และพระราชาคณะที่สวดพระพุทธรูปมนต์รวม 44 รูป สดับปกรณ์พระบรมอัฐิพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวแล้วถวายอนุโมทนา ถวายอดิเรก ถวายพระพรลา

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถเสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งจากพระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัยไปยังวัดพระศรีรัตนศาสดาราม เสด็จฯ เข้าสู่พระอุโบสถ ทรงจุดธูปเทียนบูชาพระพุทธรูปมหาณีนรัตนปฏิมากร พระสัมพุทธพรณี พระพุทธรูปประจำพระชนมพรรษามหามงคล 5 รอบ พระพุทธรูปฉลองพระองค์พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก พระพุทธรูปฉลองพระองค์พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยแล้วเสด็จพระราชดำเนินไปยังหอพระราชกรมานุสร ทรงจุดธูปเทียนเครื่องทองน้อยถวายราชสักการะพระพุทธรูปปางประจำรัชกาลสมเด็จพระมหากษัตริย์ในอดีตแห่งกรุงศรีอยุธยาและธนบุรี แล้วเสด็จพระราชดำเนินไปยังหอพระราชพงศานุสร ทรงจุดธูปเทียนเครื่องทองน้อยถวายราชสักการะพระพุทธรูปปางประจำรัชกาล สมเด็จพระบูรพมหากษัตริย์ราชแห่ง

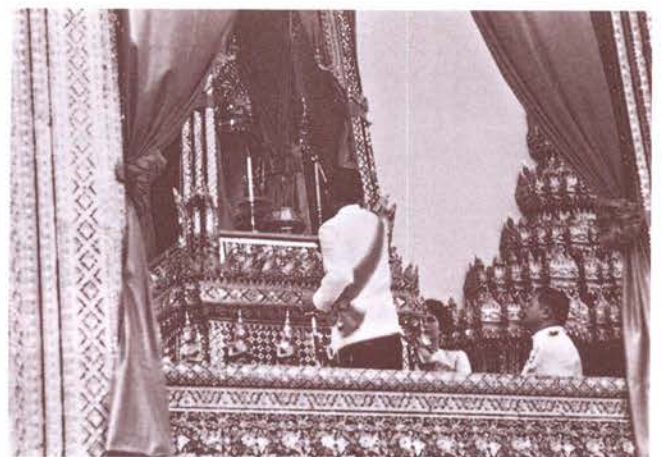
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงจุดธูปเทียนเครื่องนมัสการบูชาพระพุทธปฏิมาชัยวัฒน์

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงศีล

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงจุดธูปเทียนบูชาพระสยามเทวาธิราช

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงปักธูปที่เครื่องบวงสรวงสังเวียงพระสยามเทวาธิราช

กรุงรัตนโกสินทร์ เสด็จพระราชดำเนินกลับ

การแต่งกาย เครื่องแบบเต็มยศ สายสะพาย จุลจอมเกล้า

สมโภชสิริราชสมบัติรัชมั่งคลาภิเษก

วันอาทิตย์ที่ 3 กรกฎาคม พุทธศักราช 2531
เจ้าพนักงานเตรียมการพระราชพิธีสมโภชสิริราชสมบัติ รัชมั่งคลาภิเษก ณ พระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท เชิญพระพุทธปฏิมาชัยวัฒน์ประจำทุกรัชกาลออกประดิษฐาน ณ พระแท่นมุก ทอดเครื่องนมัสการไว้พร้อม และเชิญเครื่องราชกกุธภัณฑ์ พระแสงสำคัญประจำรัชกาล ดวงพระบรมราชสมภพ พระสุพรรณบัฏประดิษฐานเหนือพระราชบัลลังก์ ภายใต้นพปฎลมหาเศวตฉัตร แวดล้อมด้วย

ต้นไม้มงคล และทอดเครื่องทองน้อยตามพระราชประเพณี ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เชิญพระสยามเทวาธิราช ประดิษฐาน ณ บุษบกมุขเด็จพระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท เพื่อประกอบพระราชพิธีบวงสรวงสังเวียงในมหามงคลพระราชพิธี รัชมั่งคลาภิเษก

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถเสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งจากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปยังพระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท ในพระบรมมหาราชวัง

เวลา 10 นาฬิกา เสด็จพระราชดำเนินเข้าสู่พระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงจุด

พระราชครูอัชฎาจารย์ (ละเอียด รัตนพราหมณ์) อ่านประกาศพระบรมราชโองการ
บวงสรวงพระสยามเทวาธิราช

พระสงฆ์รับพระราชทานฉันภัตตาหาร

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระเคนยามที่ระลึกพระราชพิธีรัชมิ่งคลาภิเษก
แต่พระสงฆ์

เวียนเทียนสมโภช

รูปเทียนเครื่องนมัสการบูชาพระพุทธปฏิมาชัยวัฒน์ แล้วพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ทรงศีล สมเด็จพระสังฆราชถวายศีล จบแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ เสด็จไปยังมุขเด็จ พระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จ ขึ้นสู่มุขเด็จ ทรงจุดเทียนบูชาพระสยามเทวาธิราช แล้วพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ เสด็จฯลงจากพระที่นั่งดุสิตมหาปราสาทไปยังแท่นที่ตั้งเครื่องบวงสรวงสังเวศ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงจุดเทียนทอง เทียนเงินที่โต๊ะเครื่องสังเวศ แล้วพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ทรงจุดเทียนเครื่องทองน้อยชาวพนักงานประโคมมโหระทึก แตรฝรั่ง และฆ้องชัย สังข์ แตร ดุริยางค์ แล้วเสด็จขึ้นพระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พราหมณ์อ่านประกาศบวงสรวงสังเวศ ในขณะนั้นผู้ที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท จะได้ยินพนมมือถวายคารวะจนอ่านประกาศจบ แล้วชาวพนักงานประโคมมโหระทึก แตรฝรั่ง และฆ้องชัย สังข์ แตร ดุริยางค์ พระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์ ถวายพรพระจบ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระเคนยามภัตตาหารแต่สมเด็จพระสังฆราช สมเด็จพระราชาคณะ พระสงฆ์รับพระราชทานฉันเสร็จแล้วทรงพระเคนยามที่ระลึกงานพระราชพิธีรัชมิ่งคลาภิเษก พระสงฆ์ ถวายอนุโมทนา ถวายอดิเรก ถวายพระพรลา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงจุดเทียนเครื่องทองน้อยบูชา ราชกกุธภัณฑ์ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พราหมณ์เบิกแว่นเวียนเทียนสมโภช นพปฎลมหาเศวตฉัตรราชกกุธภัณฑ์ ดวงพระบรมราชสมภพ พระสุพรรณบัฏ เป็นการสมโภชสิริราชสมบัติ รัชมิ่งคลาภิเษก ขณะเวียนเทียนสมโภช เจ้าพนักงานประโคมฆ้องชัย สังข์ แตร บัณเฑาะว์ และดุริยางค์เวียนเทียน 3 รอบแล้ว พราหมณ์เจิมนพปฎลมหาเศวตฉัตร โหระหลวงผูกผ้าสีชมพู พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระสุหร่ายเครื่องราชกกุธภัณฑ์ แล้วเสด็จพระราชดำเนินกลับ

ในงานพระราชพิธีสมโภชสิริราชสมบัติ รัชมิ่งคลาภิเษกนี้

เวลา 12 นาฬิกา ทหารบก ทหารเรือ ทหารอากาศ จะได้อิงปืนใหญ่เฉลิมพระเกียรติฝ่ายละ 21 นัด

พระสงฆ์เจริญชัยมงคลคาถา วัดในพระพุทธศาสนา และศาสนาอื่น ๆ ย่าม้องกลองระฆังพร้อมกัน

การแต่งกาย เครื่องแบบเต็มยศ สายสะพายนพรัตน์
หรือ สายสะพายข้างเผือก

พระราชพิธีบวงสรวงสังเวจยสมเด็จพระมหากษัตริย์ในอดีต

สำหรับพระราชพิธีบวงสรวงสังเวจยสมเด็จพระมหากษัตริย์ในอดีต ซึ่งในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้โปรดให้ชื่อว่า “งานพระราชกุศลรัชชมงคล” นั้น ในสมัยรัชกาลปัจจุบันก็ได้ทรงให้จัดกระทำเช่นเดียวกัน ดังปรากฏในหมายกำหนดการ นั่นคือ มีการเสด็จประทับรถไฟพระที่นั่ง จากสถานี จิตรลดา มายังจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อทรงประกอบพิธีดังกล่าว ดังมีรายละเอียดตามประกาศของสำนักพระราชวัง เมื่อวันที่ 27 มิถุนายน พุทธศักราช 2531 ดังนี้

วันอังคารที่ 5 กรกฎาคม พุทธศักราช 2531 เจ้าหน้าที่สำนักพระราชวัง กรมศิลปากร และจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเตรียมการพระราชพิธีบวงสรวงสังเวจยสมเด็จพระมหากษัตริย์ในอดีต ณ พลับพลาตรีมุข พระราชวังโบราณ และที่พระบรมราชานุสาวรีย์สมเด็จพระเจ้าอยู่ทอง เชิญพระพุทธรูปมาปางประจำสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 พระเจ้าอยู่ทอง มาประดิษฐาน ณ โต๊ะหมู่พระที่นั่งพระคชาธารสัปตปฎลเศวตฉัตร ตั้งแต่งเครื่องบวงสรวงสังเวจย เครื่องนมัสการเครื่องราชสักการะไว้พร้อม

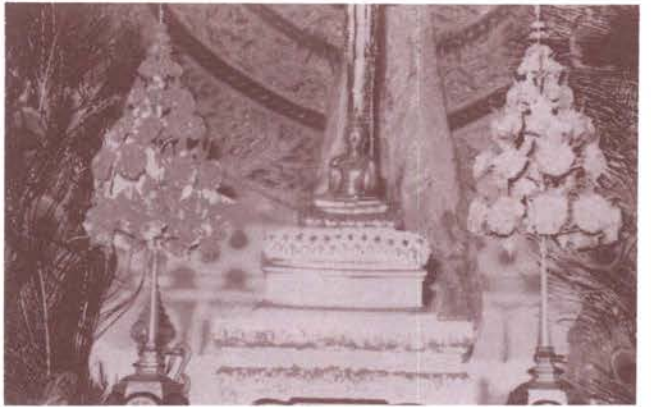
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถเสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งจากพระตำหนักจิตรลดารโหฐานพระราชวังดุสิต ไปยังสถานีรถไฟจิตรลดา

เวลา 8 นาฬิกา 50 นาที เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งออกจากสถานีรถไฟจิตรลดาไปยังจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

เวลา 10 นาฬิกา รถไฟพระที่นั่งเทียบที่สถานีจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทหารกองเกียรติยศถวายความเคารพ บรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมี ผู้ว่าราชการจังหวัดเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาททูลเกล้าฯ ถวายพระแสงราชศัสตราประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถเสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งไปยังพระบรมราชานุสาวรีย์สมเด็จพระเจ้าอยู่ทอง ทรงจุดธูปเทียนเครื่องทองน้อยถวายราชสักการะสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 พระเจ้าอยู่ทอง แล้วเสด็จพระราชดำเนินไปยังพระราชวังโบราณ เทียบรถยนต์พระที่นั่งที่บริเวณพลับพลาตรีมุข ทหารกองเกียรติยศ 3 เหล่าทัพ ถวายความเคารพ บรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมี

พลับพลาตรีมุข พระราชวังโบราณ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

พระพุทธรูปปางประจำรัชกาลสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๑ (พระเจ้าอยู่ทอง)

พระที่นั่งชุมสายตั้งโต๊ะเครื่องบวงสรวงสมเด็จพระมหากษัตริย์ในอดีตแห่งกรุงศรีอยุธยา

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงจุดธูปเทียนเครื่องบวงสรวงสังเวจยพระมหากษัตริย์ในอดีตแห่งกรุงศรีอยุธยา

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ
ประทับและอ่านประกาศพระบรมราชโองการสดุดีบวงสรวงสมเด็จพระมหากษัตริย์
ในอดีต

นายภาวส บุญนาค รองราชเลขาธิการ อ่านประกาศพระบรมราชโองการสดุดี
บวงสรวงสมเด็จพระมหากษัตริย์ในอดีต

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงประเคนไตรและย่ามที่ระลึกพระราชพิธี
วังมังกคลภิเชกแด่พระสงฆ์

ประชาชนเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทส่งเสด็จพระราชาดำเนินกลับ

เสด็จพระราชดำเนินขึ้นสู่พลับพลาตรีมุข พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงจุดธูปเทียนเครื่องนมัสการ บูชาพระพุทธรูปปางประจำรัชกาล สมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 พระเจ้าอยู่ทอง สมเด็จพระสังฆราชถวายศีล จบแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถเสด็จฯ ไปยังพระที่นั่งชุมสาย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงจุดเทียนทอง เทียนเงิน และธูปที่เครื่องบวงสรวงสังเวญแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถทรงจุดธูปเทียนเครื่องทองน้อยถวายราชสักการะสมเด็จพระมหากษัตริย์ในอดีต ชาวพนักงานประโคมมโหระทึก แตรฝรั่ง และฆ้องชัย สังข์ แตร ดุริยางค์ แล้วเสด็จเข้าประทับในพลับพลาตรีมุข ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้นายภาวส บุญนาค รองราชเลขาธิการ อ่านประกาศพระบรมราชโองการสดุดีบวงสรวงสมเด็จพระมหากษัตริย์ในอดีต ในขณะนั้นผู้เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทจะได้ยื่นพนมมือถวายคารวะ จนอ่านประกาศจบ แล้วชาวพนักงานประโคมมโหระทึก แตรฝรั่ง และฆ้องชัย สังข์ แตร ดุริยางค์ พระสงฆ์ 34 รูป เจริญพระพุทธมนต์ถวายพรพระจบ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงประเคนภัตตาหารแด่สมเด็จพระสังฆราช สมเด็จพระราชาคณะ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมารประธานองคมนตรี นายกรัฐมนตรี ประธานรัฐสภา ประธานศาลฎีกา รัฐมนตรี ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ประเคนภัตตาหาร พระสงฆ์รับพระราชทานฉันเสร็จแล้วพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงประเคนไตรและย่ามที่ระลึกงานพระราชพิธีวังมังกคลภิเชกแก่สมเด็จพระสังฆราช สมเด็จพระราชาคณะ พระสงฆ์ที่เจริญพระพุทธมนต์ ถวายอนุโมทนา ถวายอดิเรกเสด็จพระราชดำเนินประทับรถยนต์พระที่นั่งไปยังบ้านพักรับรองของจังหวัดทหารบกกองเกียรติยศ 3 เหล่าทัพ ถวายความเคารพบรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมี

เวลา 15 นาฬิกา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถเสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งจากบ้านพักรับรองของจังหวัดไปยังสถานีรถไฟจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประทับรถไฟพระที่นั่งเสด็จพระราชดำเนินกลับกรุงเทพมหานคร ทหารกองเกียรติยศ ถวายความเคารพ บรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมี

เวลา 16 นาฬิกา 40 นาที รถไฟพระที่นั่งเทียบที่

สถานีจิตรลดา ประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนิน ไปยังพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต

การแต่งกาย เครื่องแบบเต็มยศ สายสะพายมหากักรี หรือสะพายข้างเผือก

สำหรับเหตุการณ์ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดชชมหาราช และพระบรมวงศานุวงศ์ เสด็จพระราชดำเนินมายังจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อทรง ประกอบพระราชพิธีบวงสรวง สังเวศสมเด็จพระมหากษัตริย์ ในอดีตนั้นมีข้อมูลจากหนังสือพิมพ์รายวันในเวลานั้นได้รายงาน ข่าวเหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างละเอียด จึงเห็นสมควรได้นำมา บันทึกต่อท้ายเรื่องไว้ดังนี้ (เดลินิวส์และมติชน ฉบับประจำวันที่ 6 กรกฎาคม 2531)

“ผู้สื่อข่าวรายงานว่าขบวนรถไฟพระที่นั่งประกอบด้วย 12 โบกี้ โดยโบกี้ที่ 1 เป็นรถวิทยุโดยสาร โบกี้ที่ 2 เป็นรถ จ่ายไฟฟ้า โบกี้ที่ 3 เป็นรถเสบียง โบกี้ที่ 4 เป็นรถทหาร มหาดเล็ก โบกี้ที่ 5 เป็นรถผู้ตามเสด็จฯ โบกี้ที่ 6 เป็น รถพระที่นั่งประทับกลางวัน โบกี้ที่ 7 เป็นรถพระที่นั่ง ประทับกลางวันและบรรทม โบกี้ที่ 8 เป็นรถพิเศษสำหรับ ข้าราชการบริวารและคณะแพทย์พยาบาล โบกี้ที่ 9 รถทหาร มหาดเล็ก โบกี้ที่ 10 รถเสบียง โบกี้ที่ 11 รถเจ้าหน้าที่ ล่ามกษัตริย์ และโบกี้ที่ 12 รถของเจ้าหน้าที่การรถไฟฯ

ผู้สื่อข่าวรายงานว่า ก่อนหน้านี้ได้มีขบวนรถไฟ เทียวพิเศษ สำหรับนายกรัฐมนตรี ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ และบรรดาคณะทูตานุทูตประจำประเทศไทย ประมาณ 800 คน ได้เดินทางไปก่อนหน้าที่ขบวนรถไฟพระที่นั่งจะเสด็จ โดยออกจากสถานีรถไฟหัวลำโพงถึงสถานีรถไฟ พระนครศรีอยุธยา ในเวลา 08.25 น. ซึ่งหลังจากนั้น นายชัยวัฒน์ หุตะเจริญ ผู้ว่าราชการจังหวัดได้จัดเตรียม รถบัสจำนวน 22 คัน เพื่อนำคณะของนายกรัฐมนตรีไปยัง บริเวณประรำพิธี

ที่สถานีรถไฟจิตรลดา ตั้งแต่เช้าตรู่เวลาประมาณ 06.00 น. วันที่ 5 ก.ค. นี้ประชาชนชาย-หญิง รวมทั้งเด็ก นักเรียนหลายร้อยคนต่างทยอยกันมารอเฝ้ารับเสด็จฯ รถไฟ พระที่นั่งมีจำนวน 12 ตู้ จอดเทียบอยู่ในชานชาลาสถานีรถไฟ หัวลำโพงเช่นกัน ขบวนรถไฟได้ตกแต่งประดับประดาอย่าง สวยงามมาก ขบวนรถไฟพิเศษพระที่นั่งกำหนดจะออกจากสถานี รถไฟหัวลำโพงเวลา 08.15 น. โดยมีรถนำขบวนวิ่งนำหน้า ขบวนรถไฟพิเศษพระที่นั่งจะไปจอดที่สถานีจิตรลดาเพื่อรับ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ

พระบรมราชินีนาถ เสด็จฯพระราชดำเนินไปยังจังหวัด พระนครศรีอยุธยา

ระหว่างที่ขบวนรถไฟพระที่นั่งผ่านสถานีต่าง ๆ เริ่ม จากสามเสน ชุมทางบางซื่อ บางเขน หลักสี่ ดอนเมือง คลองรังสิต เขียงราก เขียงรากน้อย คลองพุทรา บางปะอิน บ้านโพ ก่อนเข้าเทียบชานชาลาสถานีรถไฟอยุธยาใน ตลอดเส้นทางมีพลกนิกรจำนวนมากมายอคอยเฝ้ารับเสด็จฯ ตามเส้นทาง โดยบางสถานีตกแต่งประดับดอกไม้ ทิวธงอย่าง สวยงาม มีโต๊ะบูชา บางแห่งมีพระสงฆ์สวดถวายพระพรชัย อีกด้วยพลกนิกรเกือบทุกคนในมือถือธงไตรรงค์ก็บังสีเหลือง มีตราพระราชพิธีรัชมิ่งคลาภิเษก เมื่อขบวนรถไฟพระที่นั่งผ่าน พลกนิกรต่างเปล่งเสียงไชโย ขอให้ทรงพระเจริญ ในขณะที่ มือโบกธงกันปลิวไสวเป็นที่สวยงามยิ่งนัก ตลอดเส้นทางที่ ขบวนรถไฟพระที่นั่งผ่านมีพลกนิกรผู้จงรักภักดีรอคอย รับเสด็จฯจำนวนนับแสนคนทีเดียว

ผู้สื่อข่าวรายงานจากจังหวัดพระนครศรีอยุธยาว่า ประชาชนในจังหวัดและจังหวัดใกล้เคียงได้เดินทางมาคอยรับ เสด็จกันตั้งแต่ก่อนเวลา 05.00 น. มีทั้งเช่ารถโดยสาร ขึ้นรถ ประจำทาง และนำรถยนต์ส่วนตัวกันมา ในจำนวนนี้มีบาง คนที่มาคอยต้อนรับเสด็จตั้งแต่ตอนหัวค่ำของวันที่ 4 กรกฎาคม และได้ค้างแรม ฟูเสื่อนอนที่บริเวณหน้าพลับพลาตรีมุขและ ว่าตลอดเส้นทางในตัวจังหวัดที่ขบวนรถยนต์พระที่นั่งจะ เสด็จผ่านจนถึงพลับพลาตรีมุขนั้น จะมีการตั้งโต๊ะบูชา จัดพุ่ม ดอกไม้ และติดเครื่องหมายรัชมิ่งคลาภิเษกประมาณ 70 แห่ง นอกจากนั้น บรรดาร้านค้า บ้านเรือนและหน่วยงานราชการ ก็มีการประดับประดากันอย่างสวยงามด้วย และที่บริเวณจัด พิธีก่อน ที่จะถึงเวลาเสด็จ จำนวนประชาชนที่เดินทางกันมา เฝ้าฯรับเสด็จฯยังมีมากเพิ่มขึ้นตลอดเวลา แม้จะมีแดดออก และอากาศค่อนข้างร้อนก็ตาม ซึ่งคาดว่ามีประชาชนเข้าร่วม ในการรับเสด็จครั้งนี้ประมาณ 100,000 คน

บทสรุป

แม้ว่าพระราชพิธีรัชมิ่งคลาภิเษก ซึ่งรวมทั้ง พระราชพิธีบวงสรวงสังเวศสมเด็จพระมหากษัตริย์ในอดีต ในรัชกาลปัจจุบัน จะเป็นการจัดครั้งที่ 2 ของแผ่นดินก็ตาม และแม้ว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชชมหาราช จะทรงยึดแนวทางตามแบบพระราชพิธีรัชมิ่งคลาภิเษก และ งานพระราชกุศลรัชมิ่งคล ครั้งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า เจ้าอยู่หัวเป็นสำคัญอีกด้วยก็ตาม แต่พระองค์ท่านก็ได้มี

พระมหากษัตริย์คุณอย่างใหญ่หลวงต่อพลกนิกรชาวไทย โดยทรงต้องการให้มีการจัดงานโดยประหยัดที่สุด ดังที่ได้มีพระราชกระแสว่า "ถ้าตัดลงได้มากเท่าใดก็ดีเท่านั้น" รัฐบาลและประชาชนจึงได้สนองพระราชประสงค์ แต่เหนือสิ่งอื่นใด ประชาชนชาวไทยทุกหมู่เหล่าต่างตระหนักดีถึงพระมหากษัตริย์คุณของพระองค์ที่ ทรงมีต่อพลกนิกรชาวไทยเสมอมา จนสามารถจะกล่าวสรุปได้ว่าเกือบทุกพระราชกรณียกิจของพระองค์ท่านนั้น เป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของพลกนิกรของพระองค์ทั้งสิ้น

จึงนับเป็นบุญของชาวไทยโดยแท้ที่ได้มีพระมหากษัตริย์ที่ทรงคุณอันประเสริฐและทรงสามารถครองราชย์ได้ยาวนานที่สุด ซึ่งตลอดเวลาของการครองราชย์ที่ยาวนานมานี้ พระองค์ท่านก็ได้ทรงพิสูจน์ให้ทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติทั่วโลกได้เห็นแล้วว่า พระองค์ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ที่ทรงงานมากที่สุดในโลก และได้รับความจงรักภักดีจากพลกนิกรของพระองค์มากที่สุดในโลกเช่นกัน

หนังสืออ้างอิง

- กรมศิลปากร. **พระราชพิธีรัชมังคลาภิเษก**. จุลสารเพื่อการเผยแพร่ ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2531
- ภาควิชาประวัติศาสตร์ สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา. **พระราชพิธีรัชมังคลาภิเษก**. กรุงเทพมหานคร : พร้อมมิตรการพิมพ์, 2539
- สุทธิลักษณ์ อ่ำพินวงค์. **พระเกียรติคุณพระบรมราชจักรีวงศ์**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์บำรุงสาสน์, 2532
- สมโรจน์ สวัสดิกุล ณ อยุธยา. **พระราชพิธีรัชมังคลาภิเษก**. พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช. สรุปการอภิปรายทางวิชาการเรื่องพระราชพิธีรัชมังคลาภิเษก ณ หอประชุมกรมประชาสัมพันธ์เมื่อวันที่ 29 มีนาคม. 2530
- สมาคมทหารตำรวจนอกราชการแห่งประเทศไทย. **สมเด็จพระภูมิพลมหาราชของชาติไทย**. กรุงเทพมหานคร : ป. สัมพันธ์พาณิชย์ 2532

พระผู้เป็นมิ่งขวัญปวงประชา
กับแนวพระราชดำริ
เพื่อน้อมนำไปพัฒนาการศึกษาในท้องถิ่น

เจริญ แสบทักตี

บทนำ

“การศึกษานั้นเป็นเรื่องของทุกคน และไม่ใช่ว่าเฉพาะ
ในระยะหนึ่ง เป็นหน้าที่โดยตรงในระยะเดียว ไม่ใช่อย่างนั้น
ตั้งแต่เกิดมาก็ต้องศึกษา เติบโตขึ้นมาก็ต้องศึกษา จนกระทั่ง
ถึงขั้นที่เรียกว่าอุดมศึกษา อย่างที่ท่านทั้งหลายกำลังศึกษาอยู่
หมายความว่า การศึกษาที่ครบถ้วน ที่อุดม ที่บริบูรณ์ แต่ต่อไป
เมื่อออกไปทำหน้าที่งานการก็ต้องศึกษาต่อไปเหมือนกัน
มิฉะนั้นคนเราก็อยู่ไม่ได้....ความจริงเมื่อถึงปริญญา แม้จะ
ปริญญาเอกแล้ว ก็ต้องศึกษาต่อไปตลอด หมายความว่า
การศึกษานี้ไม่มีสิ้นสุด.....”

พระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
พระราชทานแก่นักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น ในวโรกาส
ให้นักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท
เป็นการส่วนพระองค์เมื่อวันที่ 20 เมษายน 2521 (สำนักงาน
คณะกรรมการข้าราชการครู, 2539)

การอัญเชิญพระบรมราโชวาทมาขึ้นต้นบทความนี้
ก็เพื่อที่จะให้ตรงประเด็น เพราะบทความนี้มีวัตถุประสงค์
เพื่อจะน้อมนำแนวพระราชดำริของพระองค์ มาพิจารณา
วิเคราะห์เพื่อใช้เป็นหลักยึดและใช้เป็นแนวทางในการจัด
การศึกษาให้เหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่นไม่ว่าจะเป็นท้องถิ่น
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา หรือจะเป็นจังหวัดอื่นใด แต่ในที่นี้
เน้นเฉพาะจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

พระบรมราโชวาทข้างต้นเห็นได้ว่า มีความกระจำจัด
เป็นขั้นเป็นตอนอยู่แล้ว ควรที่จะรับน้อมนำมาเป็นหลักการ

สำคัญในการดำเนินชีวิตของทุกคน ไม่ว่าจะอยู่ในภูมิภาคใด และ
ถือเป็นแนวปฏิบัติขององค์กร หน่วยงานหรือสถาบันหรือ
ทุกฝ่ายที่จัดการศึกษาหรือเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาทั้ง
ในด้านนโยบาย และการดำเนินการในภาคปฏิบัติทางการศึกษา
และควรจะยึดถือเป็นหลักการศึกษามาเป็นอย่างยิ่ง

พระราชกรณียกิจเกี่ยวเนื่องกับการศึกษาและการพัฒนา
ศิลปอาชีพ

นับเนื่องเป็นเวลากว่า 50 ปีแล้ว ที่พลสกนิกรชาวไทย
ร่วมเย็นเป็นสุข อยู่ภายใต้พระบรมโพธิสมภารในพระบาทสมเด็จพระ
เจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช พระมหากษัตริย์ผู้ทรง
เป็นศูนย์รวมใจของคนไทยทั้งชาติ พระราชกรณียกิจของ
พระองค์ ตั้งแต่ทรงขึ้นครองราชย์เป็นต้นมาจนถึงทุกวันนี้
เป็นที่ประจักษ์แล้วว่าทรงอุทิศเวลาแทบทั้งหมดของพระองค์
เพื่อหาทางแก้ปัญหาความทุกข์ร้อนที่เกิดขึ้นแก่พลสกนิกร
อย่างไม่ทรงเหน็ดเหนื่อย โครงการน้อยใหญ่ในพระราชดำรินับ
ร้อยโครงการที่เกิดขึ้น ได้อำนวยประโยชน์สุขในด้านต่าง ๆ
ให้แก่พลสกนิกรของพระองค์ในทุกรัฐภูมิภาคของประเทศ
(วาริ อัมไพรวรรณ, 2539 : 3)

เริ่มจากปีพุทธศักราช 2495 พระบาทสมเด็จพระ
เจ้าอยู่หัวออกเยี่ยมราษฎรและพระราชทานความช่วยเหลือ
ราษฎร โดยระยะแรกได้เสด็จไปทรงประทับพักผ่อน
พระอิริยาบถ ณ พระราชวังไกลกังวล หัวหิน และทรงได้ออก
เยี่ยมราษฎรที่อาศัยอยู่ไกลเคียงกับพระราชฐาน และนับจาก

เวลานั้นเป็นต้นมา ได้ทรงขยายพื้นที่การเสด็จเยี่ยมเยียน ออกไปเรื่อย ๆ จนทั่วทุกภาคของประเทศไทย

ในด้านการศึกษา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรง สนพระทัยในเรื่องเกี่ยวกับการศึกษาของประเทศทรงเล็งเห็นว่า

“การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างและพัฒนา ความรู้ ความคิด ความประพฤติและคุณธรรมของบุคคล หากสังคมและบ้านเมืองใด ให้การศึกษาที่ดีแก่เยาวชนได้ อย่างครบถ้วนในทุกด้านแล้ว สังคมและบ้านเมืองนั้นก็จะมี พลเมืองที่มีคุณภาพ สามารถดำรงรักษาความเจริญมั่นคงของ ประเทศชาติไว้ และพัฒนาก้าวหน้าต่อไปโดยตลอดมา”

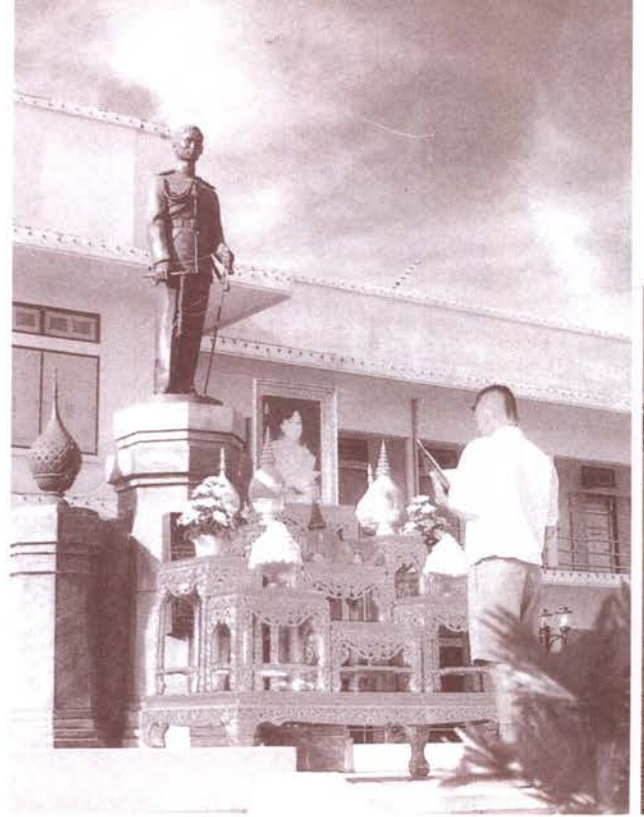
จากแนวพระราชดำรินี้ พระองค์ทรงมีบทบาทใน ด้านการศึกษาทั้งของพระเจ้าลูกเธอ และพระเจ้าลูกยาเธอ ตลอดจนเยาวชนที่เป็นบุตรหลานของราษฎรด้วยโดยทั่วไป (วาริ อัมไพวรรณ, 2540 : 54) ทรงให้ความสำคัญกับการ ศึกษา เริ่มตั้งแต่เด็กก่อนวัยเรียน ได้เสด็จพระราชดำเนิน เยี่ยมโรงเรียนประถมศึกษามีชั้นเด็กเล็ก พร้อมกับพระราช ทานคำแนะนำและพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์สนับสนุน อยู่เนื่อง ๆ

สำหรับจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พระราชกรณียกิจ ทางการศึกษาและ/หรือเกี่ยวเนื่องกับการศึกษามีอยู่หลาย ลักษณะหลายประการ ดังเช่น

วันที่ 23 พฤศจิกายน 2500 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถได้เสด็จ ไปทอดพระเนตรศิลปวัตถุที่พบในกรุพระปรางค์วัดราชบูรณะ ณ กองกำกับการตำรวจภูธรจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทรงมี พระราชปรารภกับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ และ อธิบดีกรมศิลปากรว่า

“โบราณวัตถุและศิลปวัตถุที่พบในกรุพระปรางค์วัด ราชบูรณะนี้ สมควรให้มีพิพิธภัณฑ์สถานเก็บรักษา และตั้ง แสดงให้ประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยานี้ หากควรนำไปเก็บรักษาและตั้งแสดง ณ ที่อื่นไม่”

และต่อมาก็ได้มีการสร้างพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเจ้า สามพระยาขึ้น โดยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และ สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จมาทรงเปิด พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเจ้าสามพระยา เมื่อวันที่ 26 ธันวาคม 2504 (สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, 2539 : 6-7) ประชาชนก็ยังได้เยี่ยมชมและศึกษาค้นคว้ากันสืบมา อันเป็น

ประโยชน์ในทางประวัติศาสตร์และด้านการศึกษาของท้องถิ่น เป็นอย่างยิ่ง

พระราชกรณียกิจอีกประการหนึ่ง สืบเนื่องจากที่ โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย ได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากพระบาท สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล โปรดเกล้าฯพระราชทาน พระราชทรัพย์เป็นเงิน 100,000 บาท ให้สร้างอาคารเรียน 1 หลัง หอประชุม 1 หลัง และบ้านพักครู 20 หลัง ซึ่งพระบาท สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช เสด็จพร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้ง 2 พระองค์ไปทรงประกอบพิธีเปิดพระบรมรูปพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล ณ โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย เมื่อวันที่ 19 กรกฎาคม 2519 และเสด็จเยี่ยมเยียน ราษฎรที่มาเฝ้ารับเสด็จอย่างเนื่องแน่น (สถาบันราชภัฏ พระนครศรีอยุธยา, 2539 : 4)

สายพระเนตรที่ยาวไกลและพระราชดำริที่สำคัญยิ่ง ต่อจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยเฉพาะชาวบางไทร ที่ทรง สนับสนุนให้เกษตรกรมีรายได้ดีขึ้น นอกเหนือจากรายได้ ทางการเกษตร พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระ นางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงมีพระราชดำริ ให้ จัดตั้งศูนย์ศิลปาชีพพิเศษขึ้นเพื่อส่งเสริมและอนุรักษ์ศิลป หัตถกรรมพื้นบ้าน ทั้งเป็นการหารายได้ให้แก่เกษตรกรอีกด้วย

กระทั่งต่อมา คณะรัฐมนตรีได้มีมติให้จัดตั้งศูนย์ ศิลปาชีพพิเศษขึ้น เมื่อวันที่ 3 มิถุนายน 2523 มีชื่อว่า “ศูนย์ศิลปาชีพพิเศษบางไทร ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ” โดยจัดตั้งอยู่ในตำบลชลคราม ตำบล

ข้างใหญ่ อำเภอบางไทร ปัจจุบันเป็นแหล่งการศึกษาศิลปะของท้องถิ่นโดยแท้ เป็นที่รู้จักกันดีและมีคุณค่าทางการศึกษาและด้านอื่น ๆ ของท้องถิ่นอย่างอนเนกอนันต์ และจะประทับใจตรงจริงใจอยู่คู่อยุธยาไปตราบนานเท่านาน เป็นสถาบันเพิ่มคุณภาพชีวิตของราษฎรโดยแท้จริง เป็นศูนย์รวมและเป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้ของท้องถิ่นที่มั่นคงถาวร

อยุธยากับการศึกษาทุกระดับ

จังหวัดพระนครศรีอยุธยาในฐานะที่เป็นเมืองหลวงเก่าของไทยมานานถึง 417 ปี ดินแดนที่มีความเจริญรุ่งเรืองมาก่อน เป็นแหล่งที่มีความอุดมสมบูรณ์ เป็นถิ่นของคนกล้า คนเก่ง คนดี สมจริงดังคำขวัญของจังหวัดที่ว่า “ราชธานีเก่า อู่ข้าวอู่น้ำ เลิศล้ำกานท์กวี คนดีศรีอยุธยา” ผู้ที่ประสงค์จะมาเยี่ยมเยือนศึกษาก็ยังมีแหล่งและหลักฐานร่องรอยหลายลักษณะให้ศึกษาได้คืออยู่พอสมควร เช่น วัดวาอาราม โบราณสถาน พิพิธภัณฑสถาน ศูนย์ศึกษาประวัติศาสตร์ เป็นต้น ความสำคัญของอยุธยากล่าวได้แต่โดยรวมว่า “หากไม่มีอยุธยาเมืองเก่า จะมีเมืองอื่นภายหลังมาได้อย่างไร”

พระนครศรีอยุธยา มีพื้นที่ 2,547.62 ตารางกิโลเมตร มีประชากร 707,091 คน รายได้ประชากร 75,067 บาท/คน/ปี อาชีพหลักเกษตรกรรม อาชีพรอง การอุตสาหกรรม แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 16 อำเภอ การปกครองท้องถิ่น มี 4 เทศบาล และ 23 สุขาภิบาล 129 อบต. ระยะทางห่างจากกรุงเทพฯเพียง 75 กิโลเมตร (สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย, 2541 : 33) เป็นจังหวัดที่จัดว่าไม่ห่างไกลจาก

เมืองหลวง การคมนาคมสะดวกทั้งภายในจังหวัดและการติดต่อกับจังหวัดอื่น ๆ ทั้งทางบกและทางน้ำ โดยมีแม่น้ำอันเป็นเส้นโลหิตใหญ่ที่สำคัญของจังหวัดไหลผ่าน ได้แก่ แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำป่าสัก แม่น้ำลพบุรี และแม่น้ำน้อย

การศึกษาในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีการจัดการศึกษาทุกระดับตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา และอุดมศึกษา ทั้งเป็นการจัดการศึกษาในระบบและการศึกษานอกระบบ

การศึกษาระดับประถมศึกษาลงมา มีทั้งสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดเทศบาลเมืองนครศรีอยุธยา และสถานศึกษาเอกชนหรือสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน แต่ส่วนใหญ่สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพราะมีโรงเรียนในสังกัดถึง 416 โรงเรียน

การศึกษาระดับมัธยมศึกษา มีทั้งสังกัดสำนักงานสามัญศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยาและของเอกชน แต่ส่วนใหญ่จะสังกัดสำนักงานสามัญศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพราะมีโรงเรียน 29 โรงเรียน

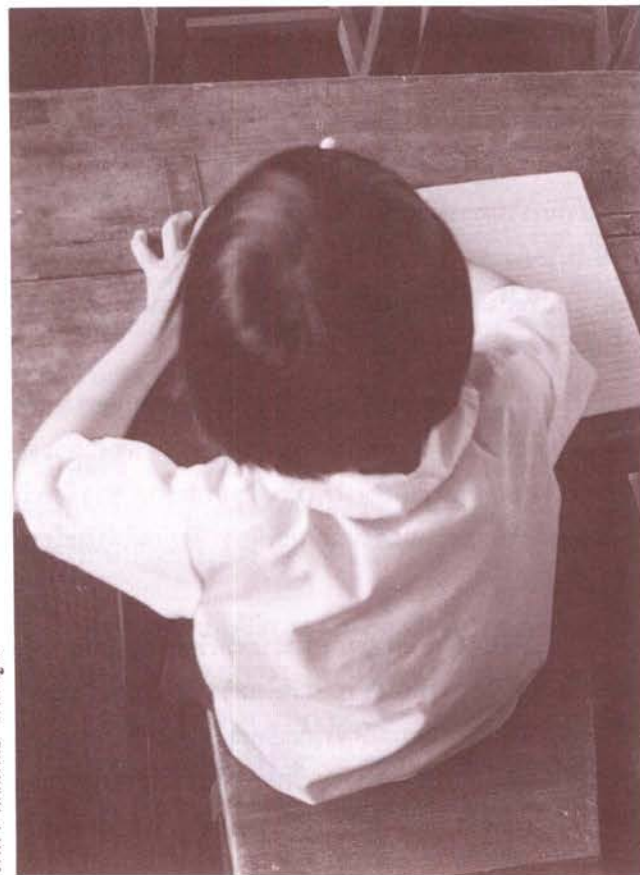
การศึกษาระดับอุดมศึกษา มีอยู่หลายสถาบัน ทั้งของรัฐและเอกชน ของเอกชน เช่น โรงเรียนเทคโนโลยีอยุธยา โรงเรียนเทคนิคพาณิชย์การอยุธยา โรงเรียนบริหารธุรกิจอยุธยา โรงเรียนไทยอโยธยา ที่สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ แต่กรมต้นสังกัดต่างกัน ได้แก่ วิทยาลัยอาชีวศึกษาพระนครศรีอยุธยา วิทยาลัยเทคนิคพระนครศรีอยุธยา วิทยาลัยเทคโนโลยีและอุตสาหกรรมการต่อเรือ วิทยาลัยการอาชีพเสนา สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตพระนครศรีอยุธยา วาสกรี สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตพระนครศรีอยุธยา หันตรา สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

การจัดการศึกษาในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จึงเป็นการจัดการศึกษาที่ครบทุกระดับการศึกษา เพียงแต่ระดับอุดมศึกษาจะจัดการศึกษาได้ไม่ครบทุกสาขา ชาวจังหวัดพระนครศรีอยุธยาและจังหวัดใกล้เคียง จึงยอมได้ประโยชน์โดยทั่วกัน

สำหรับสถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยาเป็นสถาบันอุดมศึกษาที่จัดการศึกษาวิชาการและวิชาชีพขั้นสูงถึงระดับปริญญา และได้รับพระมหากรุณาธิคุณ จากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชทานชื่อสถาบันว่า “ราชภัฏ” และตรา “พระราชลัญจกร” อันเป็นตราประจำพระองค์ มาเป็นตราประจำสถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา (ใช้กับสถาบัน

ราชภัฏทุกแห่งในประเทศไทยด้วย) นอกจากนี้ชื่อเป็นมงคลนามแล้ว ชื่อสถาบันราชภัฏจะสื่อความเข้าใจถึงภารกิจของอุดมศึกษาที่สถาบันดำรงอยู่ได้ดีกว่าชื่อเดิมที่ผ่านมาแก่ทุกฝ่ายในสังกัด นับเป็นพระมหากรุณาเป็นล้นพ้นแก่ชาวราชภัฏทั้งหมด

ในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระชนมายุครบหกรอบนักษัตร หรือ 72 พระพรรษา ในปี พ.ศ. 2542 เหล่าชาวการศึกษาทั้งหมด ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่กล่าวมา ควรจะได้มีการศึกษา และน้อมนำแนวพระราชดำริทางการศึกษาและหรือเกี่ยวเนื่องกับการศึกษา ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับภารกิจและสอดคล้องกับระดับการศึกษาของตน ไม่ว่าจะเป็นส่วนบุคคล นักเรียน นักศึกษา ครูอาจารย์ หรือในนามขององค์กรโดยโรงเรียน วิทยาลัย สถาบันหรือจะเรียกชื่ออื่นใดที่เป็นสถาบันทางการศึกษาและหรือเกี่ยวเนื่องกับการศึกษาแล้วสมควรที่จะได้น้อมนำแนวพระราชดำริทางการศึกษาหรือเกี่ยวเนื่องกับการจัดการศึกษานั้น มาใช้เป็นแนวทางหลักในการดำเนินการปฏิบัติงาน และปฏิบัติตน อันเป็นการแสดงถึงการร่วมกันปฏิบัติบูชาถวาย เป็นการเฉลิมพระเกียรติ ในวโรกาสอันเป็นมหามิ่งมงคลนี้

ภาพ / ศศ.นิพนธ์ ทวีกาญจน์

แนวพระราชดำริเพื่อน้อมนำมาจัดการศึกษาจริงในท้องถิ่น

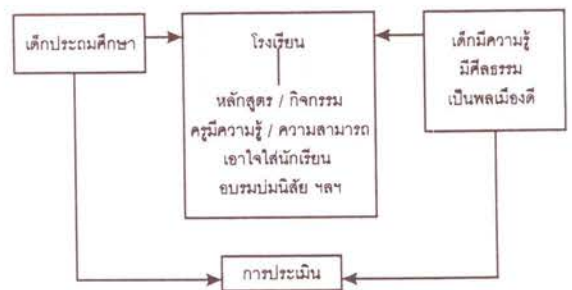
แนวพระราชดำรินวโรกาสต่าง ๆ และตัวอย่างในการดำเนินกิจกรรมอันเนื่องมาจากพระราชดำริมีอยู่มากที่จะนำมาใช้หรือประยุกต์ใช้เป็นหลักในการจัดการศึกษาในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาได้ ดังนี้

“.....การศึกษาของเด็กโดยเฉพาะอย่างยิ่ง การประถมศึกษาถือว่าอยู่ในขั้นสำคัญ และจำเป็นสำหรับเด็กทุกคน ด้วยเหตุนี้จึงมีพระราชบัญญัติประถมศึกษาขึ้น เพื่อให้เด็กมีโอกาสเล่าเรียนตามหลักสูตรที่วางไว้ แต่ทั้งนี้ ย่อมต้องอาศัยความรู้ความสามารถของครูที่เอาใจใส่ พยายามอบรมบ่มนิสัยให้เด็กมีความรู้ มีศีลธรรม เพื่อให้เป็นพลเมืองดีของชาติต่อไปในภายหน้าด้วย.....” (พระราชดำรัส 18 มิถุนายน 2511)

เพื่อให้สอดคล้องกับแนวพระราชดำรินี้ โรงเรียนระดับประถมศึกษาจึงอาจกำหนดการดำเนินงานให้เป็นระบบได้ดังต่อไปนี้

ระบบการดำเนินงานระดับประถมศึกษา

INPUT-----> PROCESS-----> OUTPUT

การประถมศึกษาถือว่าอยู่ในขั้นสำคัญและจำเป็นสำหรับเด็กทุกคน จึงควรได้มีการติดตามประเมินผล โดยเฉพาะเน้นในส่วนที่เป็นกระบวนการให้มากขึ้น ความสำเร็จของเด็กหรือผลจากการศึกษาของเด็กก็จะมีคุณสมบัติสูงชัน การศึกษาระดับอื่นย่อมประยุกต์ไปใช้ได้เช่นกัน

สาระของการศึกษา

“.....การศึกษาแบ่งเป็นสองอย่าง คือการศึกษาวิชาการอย่างหนึ่ง.....อีกอย่างหนึ่ง.....ก็คือความรู้ที่จะเรียกได้ว่าธรรมะ คือรู้ในการวางตัว ประพฤติและคิด วิธีคิด วิธีที่จะใช้สมอง

มาทำเป็นประโยชน์.....”

(18 ธันวาคม 2513)

จากแนวพระราชดำริข้างต้น ทุกระดับ ทุกสถานศึกษา นำไปวางเป็นหลักเพื่อปฏิบัติในการพัฒนาการจัดการศึกษา ในท้องถิ่นได้ โดยเฉพาะใช้ในการพัฒนาหรือปรับปรุงหลักสูตร และกิจกรรมการเรียนการสอน คือ

การศึกษาหรือเนื้อหาสาระของการศึกษา แบ่งเป็น 2 อย่าง

1. ส่วนที่เป็นการศึกษาวิชาการ ทักษะ ความรู้ วิชาชีพ
2. ส่วนที่เป็นธรรมชาติ คือรู้ในการวางตัวประพฤติ และคิด วิถีคิด วิธีที่จะใช้สมองมาทำเป็นประโยชน์

“.....นอกจากวิชาความรู้แล้ว ยังมีอีกส่วนหนึ่งที่ทุกคน ต้องมีคือวินัย เพราะวินัยนั้นเป็นพื้นฐานรองรับวิชาความรู้ ช่วยให้คุณคล่องแคล่วความรู้ได้อยู่ได้.....”

(26 มีนาคม 2527)

“.....วินัยนั้น เมื่อนำมาฝึกหัดปฏิบัติ จะเป็น ดั่งข้อบังคับที่ควบคุมบุคคลให้ประพฤติปฏิบัติเป็นระเบียบ จึงอาจทำให้เกิดความอึดอัดลำบากใจ เพราะต้องฝืนกระทำ แต่เมื่อปฏิบัติไปให้ชิน จนรู้สึกว่าเป็นไปโดยอัตโนมัติแล้ว ก็จะ ล้ำเร็จผล ทำให้เป็นคนมีระเบียบ และเป็นระเบียบ คือ คิดก็ เป็นระเบียบ ทำก็เป็นระเบียบ.....”

(31 มีนาคม 2527)

พระราชดำรัสข้างต้น ทุกสถาบันทุกระดับการศึกษา ควรจะได้ตระหนักและนำไปใช้ได้โดยตรง คือเรื่อง “วินัย” ควรฝึกเป็นช่วง ๆ มาแต่เด็กคือระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา ซึ่งในอยุธยา มีอยู่อย่างครบวงจรแล้ว แต่การศึกษาระดับประถมศึกษา หรือการศึกษาพื้นฐานที่ทุกคนต้องเรียน ควรได้มีการฝึกฝน วินัยที่เป็นวินัยพื้นฐานให้มาก เพราะเด็กบางส่วนอาจไม่ได้ ศึกษาต่อในระดับสูงต่อไป โอกาสที่จะได้ฝึกฝนวินัยก็ไม่มี แต่ต้องออกไปสู่สังคม จึงต้องฝึกฝนและประเมินให้ได้มั่นใจได้ว่า ทุกคนในระดับนี้มีความเข้มแข็งทางวินัยพอสมควร

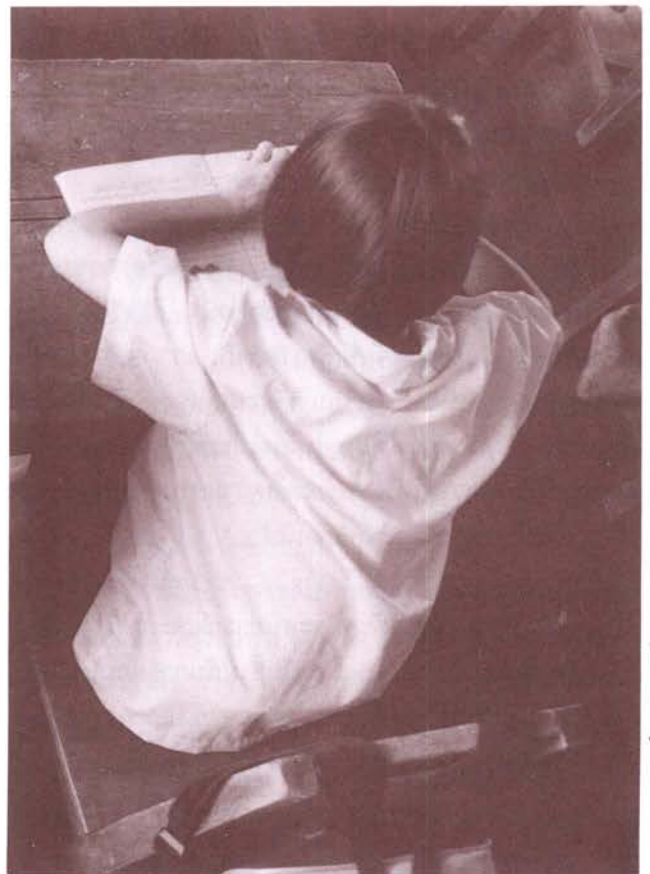
ในการฝึกวินัยต้องบอกให้ทุกคนที่ถูกฝึก “วินัย” นั้น ทราบก่อนว่า วินัยนั้นทำให้ผู้ที่ถูกฝึกอึดอัดใจบ้าง แต่ต้อง ฝืนกระทำและปฏิบัติไปให้ชินระยะหนึ่ง ก็จะทำให้ได้ไปโดย อัตโนมัติ ผู้ใดมีวินัย คำตัวหรือคุณค่าความเป็นคนของผู้นั้น

จะสูงขึ้น อยู่ในสังคมจะช่วยทำให้สังคมดี มีความสุข และน่า อยู่มากขึ้น หากไม่เริ่มฝึกวินัยกันแต่ในวันนี้ รอพรุ่งนี้จะสายไป และตามบ้านอื่นเมืองอื่นที่มีวินัยไม่ทันอย่างแน่นอน

วิชาการต้องผสม

แนวพระราชดำริที่สำคัญยิ่งในยุคโลกาภิวัตน์ ในการ พึ่งพาตนเอง พัฒนาตนเอง และพัฒนาการศึกษาท้องถิ่น ได้แก่

“วิชาทุกวิชา ศิลปหรือวิทยาศาสตร์ แม้แต่ปรัชญา ก็พาดพิงกันทั้งนั้น วิชาแต่ละวิชาไม่ได้อยู่โดดเดี่ยว และมนุษย์ เราก็ต้องอาศัยทุกแขนงวิชาในชีวิต เช่น เราบอกว่า เราเป็น คนที่เป็นนักธุรกิจ แต่เราก็เป็นคนเหมือนกัน เราจะต้องรู้เรื่อง เกษตรเหมือนกัน เพราะอาหารที่เรารับประทาน ก็ต้องมา ทางเกษตร แล้วเราก็ต้องรู้เรื่องสถาปนิกนิดหน่อย เพราะเรา ต้องอาศัยอยู่ในบ้าน ต้องเป็นช่างนิดหน่อย เพราะต้องอาศัย สิ่งที่ให้ความสะดวกแก่เรา สมัยนี้ที่มันจะแย่น้อยก็เพราะว่า ทุกคนมุ่งจะเอาความรู้ในด้านเดียว คนซั๊กจะไม่เป็นคนที่ดีม คนแล้ว ก็เมื่อคนไม่เต็มเพิ่มขึ้นสถานการณ์ของโลกก็เป็นอย่างนี้ เราทราบดีว่าสถานการณ์ของโลกแย่มาก เพราะว่าคุณไม่เต็ม นึกว่า

ภาพ / ผศ.นิพนธ์ ทวีกาญจน์

ตนเองเต็มและคนอื่นไม่เต็ม จึงตีกัน แล้วนับวันจะยิ่งแย่ง คำว่าเต็มนี้ก็ใช้ได้ทั้งสองอย่าง เต็มบาทหรือเป็นมนุษย์ที่ครบถ้วนที่มีความรู้ทุกอย่าง เราต้องเร่งสร้างสารานุกรมด่วน สำหรับสร้างคนที่รู้รอบตัว ความรู้จะทำให้คนเป็นคนเต็มคน อันนี้เป็นเหตุผลอย่างหนึ่งที่จะต้องสร้างสารานุกรม” (5 มกราคม 2513) (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู, 2539:28-29)

จากแนวพระราชดำรินี้ ถ้าเป็นไปได้ควรมีการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรให้มีความผสมกลมกลืนกันให้มากกว่าที่เป็นอยู่หรือเรียกว่า บูรณาการ จะอยู่เป็นวิชาเดี่ยว ๆ อาจไม่เหมาะสมกับชีวิตจริง

อีกนัยหนึ่งในด้านของผู้เรียนพึงชวนขยายหาความรู้ในสาขาอื่นในส่วนที่จำเป็นนั้น หรือทำตนให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ ดังจะสอดคล้องกับแนวพระราชดำรัสที่ว่า

“.....วิทยาการทั้งหลายนั้น มีส่วนที่สัมพันธ์และประกอบส่งเสริมกันทั่วทุกสาขา ผู้มีวิชาอย่างหนึ่ง จำเป็นต้องทราบถึงวิชาอย่างอื่นด้วย.....”

(18 ธันวาคม 2529)

การเรียนรู้เพื่อปฏิบัติได้จริง

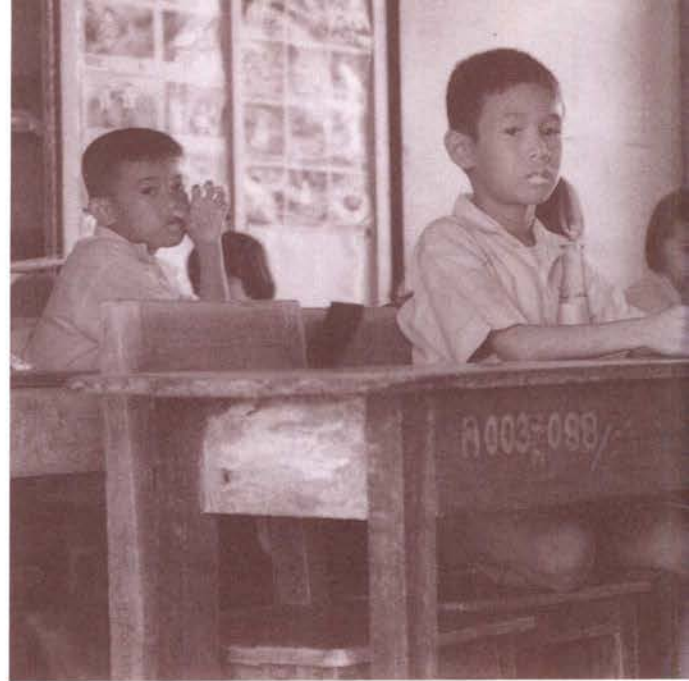
ในเรื่องวิธีการเรียนรู้ควรยึดแนวพระราชดำริ โดยทุกระดับควรนำไปยึดถือและปรับให้เหมาะสมกับระดับการศึกษา และเหมาะสมกับวิชาและแต่ละห้องที่ ดังนี้

“.....การเรียนรู้ที่มีอยู่สามลักษณะ ได้แก่เรียนรู้ตามความรู้ความคิดของผู้อื่นอย่างหนึ่ง เรียนรู้ด้วยการขบคิดพิจารณาของตนเองให้เห็นเหตุผลอย่างหนึ่ง กับเรียนรู้จากการปฏิบัติฝึกฝนจนประจักษ์ผล และเกิดความคล่องแคล่วชำนาญอีกอย่างหนึ่ง การเรียนรู้ทั้งสามลักษณะนี้จำเป็นจะต้องกระทำไปด้วยกัน ให้สอดคล้องและอุดหนุนส่งเสริมกัน จึงจะช่วยให้เกิดความรู้จริง พร้อมทั้งความสามารถที่จะนำมาใช้การต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพได้.....”

(25 มิถุนายน 2524)

“.....การเรียนรู้ด้วยประสบการณ์และการปฏิบัติจะทำให้รู้จริงและแม่นยำตรงกันข้ามกับการสอนให้รู้โดยมิได้ลงมือปฏิบัติให้เห็นจริง ซึ่งมักจะกลายเป็น “การเรียนรู้เพียงให้สอบได้” หรือ “เรียนรู้ เพื่อนำไปลิ้มทิ้ง.....”

(3 สิงหาคม 2521)

การแสวงหาความรู้ตามแนวพระราชดำริ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริถึงการศึกษาหาความรู้ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งว่าต้องศึกษาเพื่อให้เกิด “ความฉลาดรู้” คือ รู้แล้วสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้จริง ๆ การศึกษาเพื่อความฉลาดรู้นี้มีหลักการอันเป็นคุณสมบัติพื้นฐานของการเรียนรู้ 2 ประการคือ

1. “เมื่อจะศึกษาเรื่องใดให้รู้จริง ควรจะได้ศึกษาให้ตลอดครบถ้วนทุกแง่ทุกมุม ไม่ใช่เรียนรู้แต่เพียงบางส่วน บางตอน หรือเพ่งเล็งเฉพาะแต่เพียงบางแง่บางมุม”
2. “ต้องพิจารณาศึกษาเรื่องนั้น ๆ ด้วยความคิดจิตใจที่ตั้งมั่นเป็นปรกติและเที่ยงตรงเป็นกลาง ไม่ยอมให้รู้เห็นและเข้าใจตามอำนาจความเห็นियวนาของอคติ ไม่ว่าจะเป็นอคติฝ่ายชอบหรือฝ่ายชัง”

(22 มิถุนายน 2524)

หลักการอันเป็นคุณสมบัติพื้นฐานของการเรียนรู้นี้ บุคคลผู้ศึกษาเรื่องนั้น ๆ จะต้องปฏิบัติควบคู่พร้อม ๆ กันไป จะทำให้ได้รับประโยชน์จากการศึกษาค้นคว้าอย่างสมบูรณ์

นอกจากหลักการอันเป็นคุณสมบัติพื้นฐานของการเรียนรู้แล้วพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีแนวพระราชดำริถึงวิธีการเรียนรู้ว่า บุคคลสามารถเรียนรู้ได้ 3 ลักษณะ คือ

1. “เรียนรู้ตามความรู้ความคิดของผู้อื่น”
2. “เรียนรู้ด้วยการขบคิดพิจารณาของตนเองให้เห็นเหตุผล”
3. “เรียนรู้จากการปฏิบัติฝึกฝนจนประจักษ์ผล และเกิดความคล่องแคล่วชำนาญ”

(25 มิถุนายน 2524)

ภาพ/เศโสภาส ศรีสะอาด

การเรียนรู้ทั้ง 3 ลักษณะดังกล่าวนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริว่า “จำเป็นจะต้องกระทำไปด้วยกันให้สอดคล้องอุดหนุนส่งเสริมกัน จึงจะช่วยให้เกิดความรู้จริง” ทั้งนี้เพราะพระองค์ทรงมีพระราชวินิจฉัยว่า การเรียนรู้ทั้ง 3 ลักษณะนี้เป็นสิ่งจำเป็นทั้งสิ้น

ตั้งแต่การเรียนรู้ตามความรู้ความคิดของผู้อื่น ซึ่งเป็นการเรียนรู้ขั้นต้น ที่ยังต้องเรียนรู้ตามบุคคลอื่นโดยยังมีต้องพิจารณาพิสูจน์สอบสวน อาจถูก ผิด ดี ชั่ว มีประโยชน์ ไม่มีประโยชน์ อย่างไรก็ตาม การเรียนรู้ลักษณะนี้ก็มีความจำเป็น เพราะความรู้ วิทยาการ และเรื่องราวที่ต้องเรียนรู้ในชีวิตมนุษย์นั้น มีมากเกินกว่าที่บุคคลจะศึกษาให้ละเอียดลึกซึ้งทุกอย่างได้ จึงจำเป็นต้องเรียนรู้ตามบุคคลอื่นให้กว้างขวางไว้เป็นพื้นฐานก่อน

ส่วนการเรียนรู้ด้วยการพิจารณาวินิจฉัยด้วยตนเองนั้น เป็นการเรียนรู้ที่สูงขึ้นมาอีกขั้นหนึ่ง ความรู้ที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ลักษณะนี้ จะเป็นความรู้ความเข้าใจของตนเอง ซึ่งมีความมั่นใจและนำไปใช้ประโยชน์ได้ดีขึ้น

สำหรับการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติฝึกฝนนั้น เป็นการนำเอาสิ่งที่รู้จักจากบุคคลอื่นหรือจากการทำความเข้าใจของตนเอง มาปฏิบัติฝึกฝนด้วยกายด้วยใจให้ประจักษ์ผล เกิดเป็นความรู้ที่ชัดเจนอยู่ในใจพร้อมทั้งมีความสามารถที่จะนำไปใช้ทำการอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริถึงการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติฝึกฝนว่า “การเรียนรู้โดยลักษณะนี้จัดเป็นขั้นสูงสุดที่จะพึงศึกษาฝึกฝนได้” (24 มิถุนายน 2524) และยังทรงแสดงให้เห็นถึงประโยชน์ของการเรียนรู้ลักษณะนี้ว่า

“การหาโอกาสนำความรู้ภาคทฤษฎีมาลงมือปฏิบัติก็ดี การฝึกหัดปฏิบัติงานเพื่อใช้แรง ใช้ฝีมือ ใช้ความละเอียด

ถี่ถ้วนก็ดี เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง และต้องกระทำมิให้น้อยไปกว่าภาคทฤษฎี เพราะการศึกษภาคนี้เป็นประโยชน์สร้างเสริมปัจจัยสำคัญของชีวิตในด้านความขยันขันแข็ง ความเข้มแข็ง ความอดทนพยายาม ความละเอียดรอบคอบของบุคคลได้อย่างมากที่สุด ผู้ที่ปรกดีทำอะไรด้วยตนเองจะเป็นผู้มีอิสระไม่ต้องพึ่ง ไม่ต้องอาศัยผู้ใด จะไม่ต้องรอคอย ไม่ต้องผัดหวัง และจะได้รับผลสำเร็จสมใจนึกเสมอไป ท่านทั้งหลายจึงควรตั้งใจแสวงประโยชน์จากการปฏิบัตินี้ให้ได้”

(27 มิถุนายน 2523)

การเรียนรู้ในระดับอุดมศึกษา

“สถาบันสามารถประสิทธิ์ประสาทปลูกฝังหลักปรัชญาหรือหลักวิชาชั้นสูงแก่นักศึกษา ให้แต่ละคนทราบ ตระหนักว่าความเจริญก้าวหน้าต้องเป็นไปควบคู่กันทั้งทางหลักวิชาการ ทั้งการปฏิบัติและการใช้หลักวิชา หรือใช้ทฤษฎีให้เกิดประโยชน์ได้แท้จริงนั้น จะต้องใช้ให้ถูกต้องและสอดคล้องพอเหมาะพอดีกับความเป็นอยู่ ความคิด ความเชื่อถือและวัฒนธรรมตามสภาพที่เป็นจริงในภาคพื้นต่าง ๆ”

(21 กรกฎาคม 2530)

การเรียนรู้ทุกระดับ ทุกวิชาจะต้องไม่ลืมนำให้ผู้เรียนมีโอกาสนำความรู้ภาคทฤษฎี มาลงมือปฏิบัติตามลักษณะและธรรมชาติของวิชานั้น ๆ ด้วย อย่าพึ่งเรียนแต่หลักการและทฤษฎีแต่ไม่มีปฏิบัติ แต่การปฏิบัติตามวิชานั้นจะจัดกิจกรรมอย่างไร ลักษณะใด ผู้ที่ดำเนินการหรือผู้สอนต้องพิจารณาให้เหมาะสม

การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้

“.....การทำงานเพื่อความมั่นคงและก้าวหน้า นั้นมิใช่จะก้มหน้าก้มตาทำหน้าที่ของแต่ละคนเท่านั้น จะต้องมีความร่วมมือสัมพันธ์กันระหว่างหน่วยงาน....คนไทยนี้ความจริง “รู้ รัก สามัคคี” ถึงอยู่ได้จนทุกวันนี้ ถ้าไม่รู้ “รู้ รัก สามัคคี” อยู่ไม่ได้.....”

(4 ธันวาคม 2537)

แนวพระราชดำรินี้ ทำให้เห็นว่าการจัดการศึกษา ยุคโลกาภิวัตน์นั้น จะทำอยู่เพียงโดดเดี่ยวลำพัง อาจไม่สัมฤทธิ์ผล จำต้องสร้างเครือข่าย สร้างความร่วมมือกัน ภายในสถานศึกษา ระหว่างสถานศึกษาอาจเป็นเครือข่ายบุคคล เครือข่ายสถาบัน ทั้งของรัฐ และเอกชน

กิจกรรมเครือข่ายมีได้หลายลักษณะหลายรูปแบบสาระสำคัญอยู่ที่ผู้เป็นเครือข่าย หรือองค์กรที่เป็นเครือข่าย ต้องไม่เสียหายต่อหน้าที่ปกติของตน

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ....

สู่สถานศึกษา

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นพระราชกรณียกิจหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นครูขององค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ทรงใช้วิธีการสอนเผยแพร่ความรู้ ทั้งในด้านการสาธิตและการปฏิบัติการ ดังจะเห็นได้จากวัตถุประสงค์ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาว่า มีพระราชประสงค์ที่จะให้เป็นสถานที่ศึกษา ค้นคว้า ทดลอง วิจัย ปัญหาเกษตรกรรมในพื้นที่ ทั้งในด้านทฤษฎีและด้านปฏิบัติ ตลอดจนแสวงหาแนวทางกับวิธีการพัฒนาที่เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพภูมิประเทศ และการประกอบอาชีพของราษฎรในแต่ละท้องถิ่น และเมื่อได้ผลการศึกษาค้นคว้าแล้ว ก็จะจัดการสาธิตภายในศูนย์ศึกษา เพื่อให้ประชาชนที่อยู่ใกล้เคียงได้เข้าไปศึกษาดูงานและนำความรู้ไปปฏิบัติในท้องถิ่นของตน (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู, 2539 : 60)

ศูนย์ศึกษาพัฒนาแต่ละแห่งมีวัตถุประสงค์ต่างกัน ตั้งแต่ พ.ศ. 2522 ถึงปัจจุบัน มีศูนย์ศึกษาการพัฒนาทั้งสิ้น 6 ศูนย์ คือ

1. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา
2. ศูนย์ศึกษาพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนอันเนื่องมา

จากพระราชดำริ อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี

3. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี
4. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร
5. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่
6. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิภพทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา (จิระโชค วีระสัย และคณะ, 2538 : 5)

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ทั้ง 6 แห่ง มีภารกิจด้านการศึกษาระบบวงจร ตั้งแต่การศึกษาวิจัย และนำผลที่ได้นั้นมาสาธิตและฝึกอบรม รวมถึงการให้บริการช่วยเหลือเกษตรกร เป็นการถ่ายทอดวิทยาการที่ดำเนินงานอยู่ในศูนย์ให้แก่บุคคลต่างๆ สามารถนำความรู้ที่ได้นั้นไปปฏิบัติ และเผยแพร่ต่อไป ศูนย์ศึกษาการพัฒนาจึงทำหน้าที่เสมือนการให้การศึกษานอกระบบด้านเกษตรกรรม และยังเป็นสถานที่ที่ประชาชนทุกกลุ่มทุกวัยเข้ามาดู มาศึกษา มาพักผ่อนก็ได้ ดังพระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ว่า

“.....ศูนย์ศึกษาไม่ใช่ก็คือ ไม่ใช่วิทยาลัย ไม่ใช่โรงเรียน แต่ว่าเป็นสถานที่แห่งหนึ่ง ที่คนทุกระดับสามารถที่จะมาดู จะว่าเป็นโรงเรียนก็ไม่ใช่ แต่ว่าเป็นที่มาดูมาศึกษาก็ได้ คือเป็นทัศนศึกษา พานักเรียน นักศึกษา วิทยาลัยก็ตาม หรือไม่ใช่ นักเรียน เป็นข้าราชการทุกชั้น ตั้งแต่ชั้นผู้น้อยชั้นมาจนถึงชั้นผู้ใหญ่ทุกระดับ ทุกอย่าง คือ หมายความว่า ทุกหน้าที่สามารถมาดูในแห่งเดียวกัน วิธีการที่จะพัฒนาในสาขาต่าง ๆ ของวิชาการ อันนี้ก็เท่ากับเป็นเหมือนที่พิพิธภัณฑ์ที่จะมาดูอะไร มีวิชาการใดที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา นอกจากนั้น ไปดูศูนย์ศึกษาก็ไปหย่อนใจก็ได้ เพราะว่าทำงานมาเครียด ก็ไปเที่ยวศูนย์ศึกษา เหมือนไปเที่ยวสวนสาธารณะก็ได้ ได้ความรู้ด้วย นี่แหละเป็นหลักของศูนย์ศึกษาการพัฒนา”

(26 สิงหาคม 2531)

แนวพระราชดำริและพระราชกรณียกิจศูนย์ศึกษา การพัฒนานี้ สถานศึกษาทั้งหลายพึงได้ศึกษาโดยละเอียด เพื่อน้อมนำส่วนที่นำไปใช้หรือประยุกต์ใช้ได้กับการจัดการศึกษาในท้องถิ่น ที่เน้นให้มองเห็นเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน เพื่อเกิดประโยชน์แก่ผู้เรียนและชุมชน เพื่อให้สถานศึกษาเป็นแหล่งแห่งการเรียนรู้โดยแท้จริง

บทสรุป

พระราชกรณียกิจและพระราชดำริทางด้านการศึกษา หรือเกี่ยวเนื่องกับการศึกษาและศิลปาชีพของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ที่อัญเชิญมาแสดงไว้ข้างต้นนี้มีเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น แต่ก็พอสมควรกับการน้อมนำมาปรับประยุกต์ใช้ ในการจัดการศึกษาอย่างเป็นรูปธรรมตามสภาพท้องถิ่น และตามระดับการศึกษาของแต่ละสถานศึกษาที่เป็นอยู่จริงได้ แต่ปัจจัยที่มาเกี่ยวข้องว่าจะดำเนินการได้หรือไม่มากนักน้อยเพียงใดนั้น แต่ละสถานศึกษาอาจจะมีได้ เช่น ระบบระเบียบบริหารจัดการ สิ่งอำนวยความสะดวก งบประมาณ แต่สิ่งเหล่านี้แก้ปัญหาได้ถ้ามีบุคลากรที่มีความพร้อม กิจกรรมนี้ถือว่าบุคลากรสำคัญที่สุด

บุคลากรที่ว่านี้คือ ครูอาจารย์ในสถานศึกษานั้น ๆ นั้นเอง เพราะถ้าครูอาจารย์ซึ่งเป็นบุคลากรหลักมีความพร้อมที่จะดำเนินการแล้ว กิจกรรมดังเช่นที่กล่าวมาข้างต้นนี้ ย่อมมีเป็นรูปธรรมได้ ถ้าครูนั้นได้ตระหนักในภาระหน้าที่ และคุณลักษณะ คุณธรรมจริยธรรมของครู ตามแนวพระราชดำริที่ว่า

“หน้าที่ครูมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเป็นหน้าที่ปลูกฝังความรู้ ความคิด และจิตใจเยาวชน ผู้เป็นครูจึงจัดได้ว่าเป็นผู้มีบทบาทสำคัญมาก ในการสร้างสรรค์ บ้านตาลอนาคคตของบ้านเมือง” (สถานีโทรทัศน์เพื่อการศึกษา, 2541)

“ในสวนครูนั่นก็จำเป็นต้องทำตัวได้ดี ให้เป็นที่เคารพรักใคร่และเชื่อถือได้สนิทใจ ข้อหนึ่ง ต้องฝึกฝนตนเองให้แตกฉานและแม่นยำชำนาญ ทั้งในวิชาความรู้และวิธีสอน เพื่อสามารถสั่งสอนได้อย่างกระจ่างแจ่มแจ้งและถูกต้องสมบูรณ์ อีกข้อหนึ่ง จะต้องฝึกฝนจิตใจของตัวให้เข้มแข็งหนักแน่น สุจริต ซื่อตรง ประกอบด้วยเมตตา ความสุภาพอ่อนโยน จะได้นำให้ศิษย์มองเห็นซึ่งและประทับใจ ในความสามารถและความดีของครูแล้วกำหนดจดจำเป็นแบบฉบับ การให้การศึกษาก็จะบรรลุครบถ้วน ตามจุดประสงค์”

(7 มิถุนายน 2524)

และ “...แต่ไม่ว่าจะสอนเด็กวัยใด ลักษณะใด ผู้สอนจะต้องลงมือประพฤติเป็นตัวอย่างด้วยตนเองให้ได้เห็นอยู่ตลอดเวลา โดยไม่ละเลยความประพฤติปฏิบัติ ที่ต้องการจะ

ให้เกิดมีในตัวเด็กเป็นอันขาด....” (21 มิถุนายน 2522)
(สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู, 2539 : 36)

ผู้อยู่ในวงการศึกษาทิ้งหลายจึงพึงได้หยุดคิดพิจารณา และทบทวนว่า ถึงบัดนี้มีสิ่งใดบ้างที่ตนยังไม่ได้ปฏิบัติให้สอดคล้องกับแนวพระราชดำริ ควรใช้โอกาสสมยามงคนนี้ เริ่มต้นร่วมกันปฏิบัติในสิ่งตนปฏิบัติได้ ถวายเป็นการเฉลิมพระเกียรติโดยทั่วกัน.

หนังสืออ้างอิง

จิรัชค วีระลัยและคณะ. การศึกษาเชิงสังคมวิทยา:

ศูนย์ศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

คณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาสังคมวิทยา

(2534-2538)

สถานีวิทยุโทรทัศน์เพื่อการศึกษา. คู่มือรับชมรายการโทรทัศน์

เพื่อการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม. กรุงเทพฯ :

ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, 2541.

ฝ่ายวิชาการอักษรพิพัฒน์. พระราชประวัติ ๙ พระบาทสมเด็จพระ

เจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช. กรุงเทพฯ: พิทยา

วิสุทธิ, 2539.

วารี อัมไพวรรณ. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพล

อดุลยเดช...ในหลวงของเรา...กรุงเทพฯ: ภัทรินทร์,

2540.

สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา. “ข่าวพุทธเจ้า เอามโนและ

ศิระภรรยา.” ราชภัฏกรุงเทพฯ. ปีที่ 3 ฉบับที่ 5. 2539.

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู. รายงานการศึกษาค้นคว้า

ความเป็นครูสถิตในหทัยราช. กรุงเทพฯ : รุ่งศิลป์

การพิมพ์, 2539.

สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ. กรอบความคิด ทิศทางและ

แนวทางพัฒนาการศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ราชภัฏ

ตามแนวพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว.

โรเนียว. 2541.

สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย. มหาดไทยชวนรู้ 2541.

กรุงเทพฯ : สยามศิลป์, 2541.

หมายเหตุ

ผู้เขียนได้รับความร่วมมือและกรุณาอย่างยิ่งจาก ผศ.วสันต์ จันทรวงศา ที่ได้จัดหาข้อมูลเอกสารอ้างอิง และตรวจทานแก้ไขต้นฉบับ ขอขอบพระคุณอย่างสูง

ความทรงจำของชาวจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในพระราชพิธีรัชมงคล 5 กรกฎาคม 2531

เรื่อง / กว ไอทาส ศรีสะอาด

วาระแห่งมหามงคลสมัยที่เรากันไทยมีบุญได้ชื่นชม
โสมนัส มีชีวิตรับรู้พระราชจริยาวัตรอันประเสริฐในช่วง
แห่งรัชสมัยของ มหากษัตริย์ที่ประเสริฐสุดพระองค์หนึ่ง
นับตั้งแต่เป็นชาติไทยเป็นราชอาณาจักรไทยมาเกือบพันปี
หลังจากวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษามหามงคลสมัยใน
พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาล
ที่ 9 ผ่านพ้นไปประมาณ 7 เดือน ก็ล่วงเข้าสู่การพระราช
พิธีรัชมงคลอภิเษก เฉลิมฉลองในวโรกาสที่พระองค์ท่านทรง
ยังยืนอยู่ในสิริราชสมบัติยาวนานกว่าพระมหากษัตริย์องค์ใด
ในอดีต ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯกำหนดพระราชพิธีขึ้น
3 วัน คือ ในวันที่ 2, 3 และ 5 กรกฎาคม พ.ศ. 2531
วันแรกของงานคือวันที่ 2 กรกฎาคม พ.ศ. 2531 จักรทรง
ครองสิริราชสมบัติเป็นเวลาถึง 42 ปี 23 วัน (ธงทอง : 2533)
ได้เสด็จพระราชดำเนินบำเพ็ญพระราชกุศลทักษิณานุปทาน
พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัยในพระบรมมหาราชวัง วันต่อมา
เป็นพระราชพิธีสมโภชสิริราชสมบัติรัชมงคลอภิเษก
ที่พระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท

วันสุดท้ายของงานเป็นพระราชพิธีบวงสรวงสังเวย
สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ หรืองานพระราชกุศลรัชมงคล (บุหงา :
2541) ที่พระราชวังโบราณ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
โดยอนุโลมตามแบบแผนเมื่อครั้งรัชสมัยพระพุทธเจ้าหลวงหรือ
พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้มีพระราชพิธีขึ้น
เป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2450 คือวันที่ 29 พฤศจิกายน
พ.ศ. 2450 เสด็จพระราชดำเนินโดยรถไฟพระที่นั่งจาก
สถานีสามเสนมายังกรุงเก่าเพื่อประกอบพระราชพิธีในวันที่ 30
พฤศจิกายน วันที่ 1 และ 2 ธันวาคม พ.ศ. 2450 รวม 3 วัน
วันที่ 3 เสด็จฯ ทอดพระเนตรพระราชวังโบราณเป็นการ
ส่วนพระองค์ เสด็จฯกลับกรุงเทพมหานครโดยรถไฟ
พระที่นั่งในวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2450

การเสด็จพระราชดำเนินทรงประกอบพิธีงานพระราช
กุศลรัชมงคลในพระราชพิธีรัชมงคลอภิเษก ของพระบาทสมเด็จพระ
พระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราชในวันที่ 5

กรกฎาคม พ.ศ. 2531 ยังจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
หลังจากพระราชพิธีครั้งแรก เป็นเวลา 79 ปี

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนิน
พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ พลตรีสมเด็จพระ
พระบรมโอรสาธิราช สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ เจ้าฟ้า
กัลยาณิวัฒนา พระองค์เจ้าโสมสวลี พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา
เสด็จโดยรถไฟพระที่นั่งจากสถานีรถไฟจิตรลดา ถึงสถานีรถไฟ
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เมื่อเวลา 10.00 น. ผู้ว่าราชการ
จังหวัดได้ทูลเกล้าถวายพระแสงราชศาสตราสำหรับเมือง ตาม
โบราณราชประเพณี แล้วเสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์ไปยัง
พระบรมราชานุสาวรีย์ สมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 สมเด็จพระ
เจ้าอู่ทอง เพื่อถวายพระราชสักการะองค์ปฐมกษัตริย์
แห่งกรุงศรีอยุธยา

แล้วเสด็จพระราชดำเนินยังพลับพลาตรีมุขอันเป็น
มณฑลพระราชพิธีในเขตพระราชวังครั้งกรุงศรีอยุธยา
"...ทรงบูชาพระรัตนตรัย ตั้งพระหฤทัยถวายเครื่องสังเวย
บวงสรวงตามโบราณราชประเพณี ณ มณฑลพระราชพิธีในเขต
พระราชวังครั้งกรุงศรีอยุธยา ท่ามกลางสันนิบาตแห่ง
พระราชวงศ์ ข้าราชการ และประชาชนขอพระมหากษัตริย์
บุญญานูภาพจงชักนำให้เกิดสามัคคีธรรมในหมู่ไทย อย่าได้
ริ้วราน ทุกฝ่ายมีใจรักสมัครสมาน เป็นอันหนึ่งอันเดียว
เกลี้ยกล่อม เกิดพลังอันอุดมยิ่งใหญ่ว่าจะประกอบกรณินำไทย
ให้วัฒนายั่งยืน ประสพแต่สิ่งสุกสวัสดิ์ตลอดจิรัฏฐกาล"
(พระบรมราชโองการ : 2533)

ครั้นเวลาประมาณ 12.30 น. พระบาทสมเด็จพระ
เจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ
เสด็จฯพร้อมด้วยพระบรมราชวงศ์จากพลับพลาตรีมุข
พระราชวังโบราณไปยังเรือนรับรองจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
เพื่อประทับเสวยพระกระยาหารและเสด็จฯกลับกรุงเทพฯ โดย
ขบวนรถไฟพระที่นั่งพิเศษออกจากสถานีรถไฟจังหวัด
พระนครศรีอยุธยา เวลา 15.30 น. ถึงสถานีรถไฟจิตรลดา
เวลา 16.40 น.

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และพระบรมราชวงศ์ เสด็จพระราชดำเนินขึ้นสู่พลับพลาตรีมุข เพื่อประกอบพิธีบวงสรวงสังเวศสมเด็จพระมหากษัตริย์ในอดีตที่พระราชวังโบราณ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สำหรับชาวอยุธยา มีโอกาสได้เฝ้ารับเสด็จเนื่องในโอกาสพิเศษนี้มากกว่าจังหวัดอื่น เพราะได้ร่วมเฉลิมพระราชพิธีพระราชมหัศจรรย์ น้อมเกล้าถวายพระพรชัยแด่องค์สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวโดยพร้อมเพรียงกัน ดังภาพที่ไดรวบรวมไว้ ณ ที่นี้ เป็นภาพโต๊ะหมู่บูชา พานพุ่มของสถานศึกษา หน่วยงานทั้งราชการและเอกชน ตลอดจนบรรรยากาศของกลุ่มชนที่เฝ้ารอขบวนเสด็จ ตั้งแต่บริเวณหน้าวิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยา (สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา) ศาลากลางจังหวัด(เก่า) เลี้ยวขวาตามถนนพระศรีสรรเพชญ์ ผ่านศาลหลักเมือง คุ่มขุนแผน วัดมงคลพิตร เข้าสู่มุขรับเสด็จสู่มณฑลพระราชพิธีในเขตพระราชวังโบราณ ซึ่งล้วนตกแต่งไว้อย่างงดงาม อันแสดงให้เห็นถึงความปลื้มปิติ และสำนึกในมหากรุณาธิคุณของชาวจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่มีต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช

หนังสืออ้างอิง

- กรมศิลปากร พระราชพิธีรัชมหังคลาภิเษก. จุลสารเพื่อการเผยแพร่ ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2531
- บุหงา วัฒนะ งานพระราชกุศลรัชชมงคลในสมัยพระพุทธเจ้าหลวง. พระพุทธเจ้าหลวงกับชาวกรุงเก่า สำนักพิมพ์สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา พ.ศ. 2541
- ธงทอง จันทรางศุ พระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษาห้ารอบ และกิจกรรมเฉลิมพระเกียรติ ทวีสมโภช. 2533
- “————” พระราชพิธีรัชมหังคลาภิเษกในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช. ทวีสมโภช, 2533

ศาลจังหวัดและศาลแขวงพระนครศรีอยุธยา จัดพานพุ่มดอกไม้ และ
โต๊ะบูชา ประดับตรารัชมังคลาภิเษก ประกอบพระบรมสาทิสลักษณ์

พระบรมราชานุสาวรีย์ สมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 พระเจ้าอู่ทอง
ปฐมบรมกษัตริย์แห่งกรุงศรีอยุธยา

คณาจารย์ เจ้าหน้าที่และนักศึกษา วิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยา
ตั้งเครื่องราชสักการะหน้าวิทยาลัย

พานพุ่ม และโต๊ะบูชาของโรงเรียนบางชัย และอำเภอบางชัย ตั้งอยู่ด้านข้างพิพิธภัณฑ์เจ้าสามพระยา

พานพุ่มดอกไม้ และโต๊ะบูชาของโรงเรียนประจวบคีรีขันธ์ที่ตกแต่งไว้อย่างสวยงามด้านหน้าพิพิธภัณฑ์เจ้าสามพระยา

โรงเรียนบางชัยจัดแสดงดนตรีไทยถวาย ในเส้นทางเสด็จพระราชดำเนิน

อำเภอมหาราชจัดเครื่องราชสักการะไว้ด้านหน้าพิพิธภัณฑ์ เจ้าสามพระยา

พสกนิกรชาวจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และจังหวัดใกล้เคียง รอคอยรับเสด็จฯ บริเวณมุมถนนโรจนะ กับถนนศรีสรรเพชญ์

พานพุ่มดอกไม้ และโต๊ะบูชาของโรงเรียนอาชีวศึกษาพระนครศรีอยุธยา (ปัจจุบันเป็นวิทยาลัยอาชีวศึกษาฯ) จัดตกแต่งไว้หน้าพิพิธภัณฑ์เจ้าสามพระยา

หน่วยงานต่าง ๆ จัดเครื่องราชสักการะเรียงราย ตั้งแต่หน้าคุ้มขุนแผน วัดมงคลพิตร วัดพระศรีสรรเพชญ์ และเห็นขบวนรับเสด็จที่เข้าไปยังมณฑลพิธีที่พระราชวังโบราณ

อำเภอสนาจัดเครื่องราชสักการะที่ตกแต่งไว้อย่างงดงามบริเวณหน้าคุ้มขุนแผน

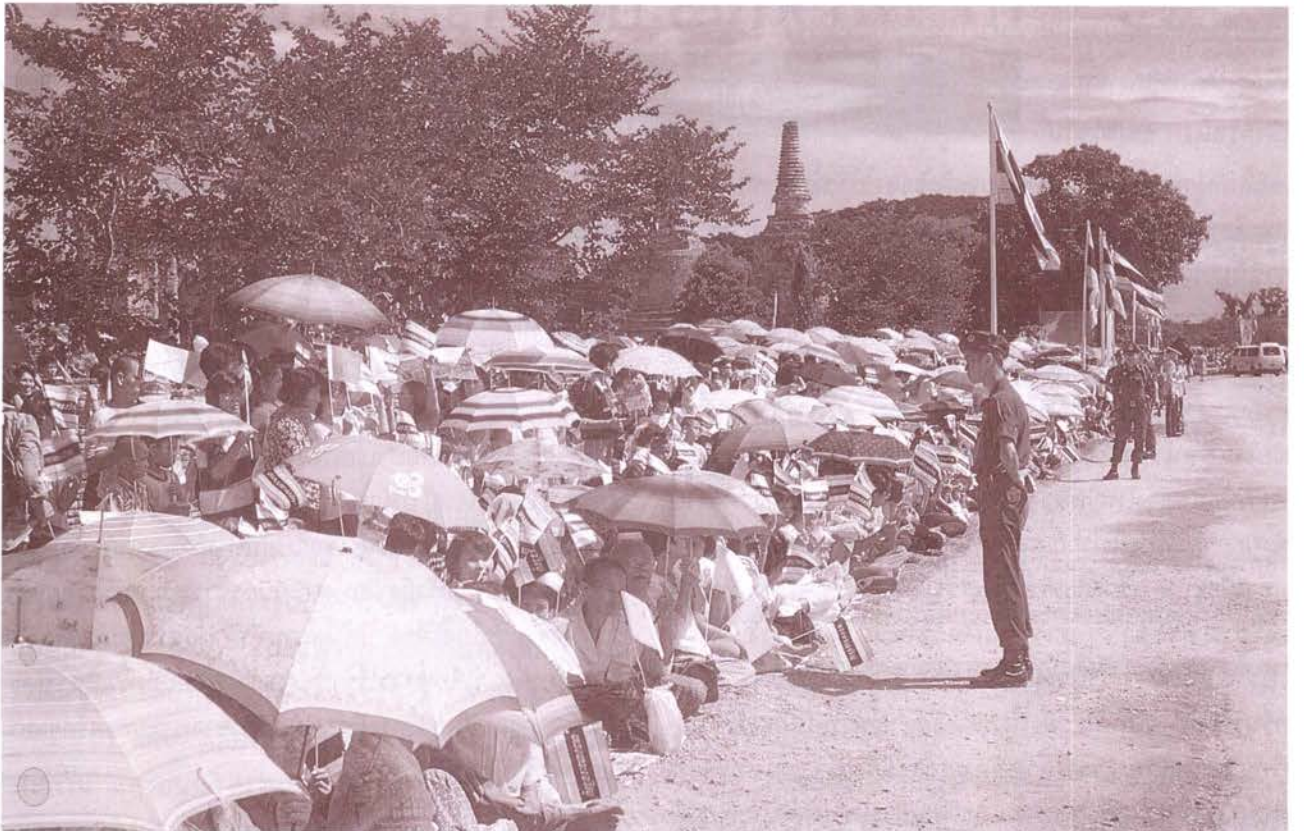
พานพุ่มดอกไม้ และโต๊ะบูชาที่สวยงามหน้าวัดมงคลพิตร

ขบวนรับเสด็จที่งดงาม ด้านหน้าวัดมงคลพิตร มองจากภายในพระราชวังโบราณ

คณาจารย์วิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยาถ่ายรูปร่วมกันเป็นที่ระลึก
ภายหลังเสด็จพระราชดำเนินผ่านวิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยาแล้ว

พสกนิกรเฝ้ารอรับเสด็จฯ ตลอดเส้นทางเสด็จพระราชดำเนินไปถวายราช
สักการะองค์พระปฐมบรมกษัตริย์แห่งกรุงศรีอยุธยา
สมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 พระเจ้าอู่ทอง ณ บริเวณหน้าวัดพระศรีสรรเพชญ์

พระราชดำริพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในการอนุรักษ์และการสร้างอนุสรณ์สถาน พระบรมราชานุสาวรีย์และพระราชนุสาวรีย์ ณ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วินิ สุวรัตน์

พระราชดำริ และพระราชปรารภในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ที่ทรงประทานแก่พลสกนิกกร และข้าราชการในวโรกาสต่าง ๆ ได้แสดงให้เห็นถึงพระราชปรีชาญาณอันล้ำลึก และทรงคุณค่าอย่างหาที่สุดมิได้

พระราชดำริฯในเรื่องการอนุรักษ์โบราณสถาน ก่อให้เกิดแรงจูงใจ และกำลังใจแก่หมู่ข้าราชการ และพลสกนิกกรอย่างใหญ่หลวง ทำให้เกิดการวางแผนการทำงานด้านการอนุรักษ์โบราณสถานของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา อย่างมีระบบ เริ่มตั้งแต่การจัดสร้างพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ เจ้าสามพระยา การทำแผนระยะยาวในการอนุรักษ์โบราณสถาน การบูรณะวัดไชยวัฒนาราม และพระเจดีย์ศรีสุริโยทัย เป็นต้น สิ่งทั้งหลายเหล่านี้ล้วนเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้จังหวัดพระนครศรีอยุธยาได้รับการยกย่องจากองค์การศึกษาวิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ ไว้ในบัญชีมรดกโลก

ด้วยพระปรีชาญาณอันสูงยิ่งของล้นเกล้าฯ ทั้งสองพระองค์ ก่อให้เกิดการสร้างอนุสรณ์สถาน พระบรมราชานุสาวรีย์ และพระราชนุสาวรีย์ขึ้นสองแห่ง อนุสรณ์สถานทั้งสองแห่งนี้ นอกจากจะเป็นการเทิดพระเกียรติพระบูรพมหากษัตริราชเจ้าแล้ว ยังเป็นการอนุรักษ์ดินแดนสำคัญในประวัติศาสตร์ ส่วนนี้ไว้เป็นอย่างดี ยิ่งไปกว่านั้นยังทรงใช้พื้นที่ของอนุสรณ์สถานบางส่วนเป็นอ่างเก็บน้ำ เพื่อชะลอมิให้น้ำไหลไปท่วมกรุงเทพฯ ในหน้าแล้ง ราษฎรที่ทำเกษตรกรรมอยู่ในบริเวณใกล้เคียงสามารถนำน้ำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างทั่วถึง อีกทั้งพลสกนิกกรชาวพระนครศรีอยุธยา รวมทั้งจังหวัดใกล้เคียง ได้มีสถานที่พักผ่อนหย่อนใจเพิ่มขึ้นอีกแห่งหนึ่ง นี่คือพระปรีชาญาณสร้างสรรค์อันล้ำเลิศ และพระมหากษัตริย์คุณที่ทรงมีต่อพลสกนิกกรชาวพระนครศรีอยุธยา อย่างหาที่เปรียบมิได้

พระนครศรีอยุธยา นครประวัติศาสตร์ และมรดกโลก

อดีตอันอลังการของพระนครศรีอยุธยา

เพลงยาว พยากรณ์กรุงศรีอยุธยาได้บรรยายถึงกรุงศรีอยุธยาไว้ว่า

จะกล่าวถึงกรุงศรีอยุธยา

เป็นกรุงรัตนราชพระศาสนา

มหาดิเรกอันเลิศล้ำ

เป็นที่ปรากฏ์รจนา

สรรเสริญอยุธยาทุกแห่งหน

ทุกบุรียี่สามมณฑล

จบสกลลูกค้ำวานิจ

ทุกประเทศสิบสองภาษา

ย่อมมาพึ่งกรุงศรีอยุธยาเป็นอันค้ำ

ประชาราษฎร์ปราศจากภัยพิบัติ

ทั้งความพิกลจริตแลความทุกข์

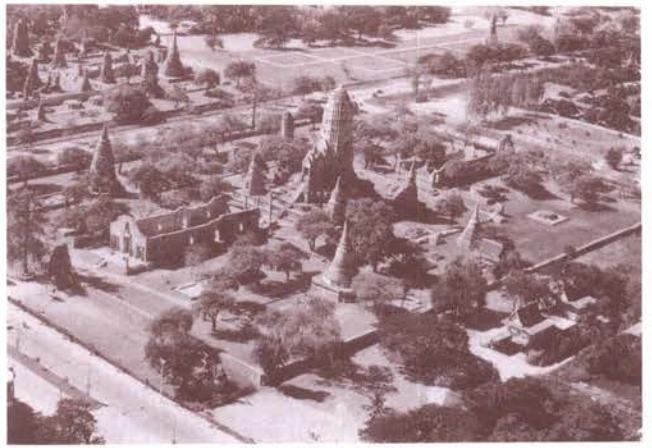
ฯลฯ

จากคำให้การของขุนหลวงวัดประดู่ทรงธรรม ได้บรรยายกรุงศรีอยุธยาไว้ที่น่าฟัง โดยแจกแจงเป็นรายละเอียด ทำให้สามารถจินตนาการเห็นภาพได้ค่อนข้างชัดเจน ดังนี้

กรุงศรีอยุธยามีท่าเรือจ้งรับส่งคนเข้าออก ทางทิศตะวันออกมี 5 ตำบล(ท่า)ทางด้านทิศใต้มี 6 ตำบล ทางทิศตะวันตกมี 4 ตำบล และทางทิศเหนือมี 7 ตำบล รวมทั้งหมด 21 ตำบล

นอกกรุงสองฝั่งแม่น้ำ รอบเกาะเมืองเป็นที่ค้าขายของสารพัดอย่าง มีตลาดใหญ่น้อยมากมาย เป็นตลาดบนบก 30 ตลาด และตลาดใหญ่ในท้องน้ำอีก 4 ตลาด ในลำน้ำรอบเกาะเมืองมีเรือ และแพจอดเรียงรายอยู่เต็มไปหมดประมาณแพแต่บริเวณรอบพระนครนั้น ราวสองหมื่นเศษ

ภายในตัวเมืองประกอบด้วยลำคลอง ประตู ป้อม สะพาน และถนนจำนวนมาก ถนนหลวงเชื่อมหารัฐยาอยู่กลางพระนคร กว้างกว่าปูศิลาแลงเรียบร้อย ลำสำหรับมีการใหญ่ มีถนนย่อย ๆ อีกหลายสาย และภายในตัวเมือง

ยังมีตลาดอยู่กระจายไปตามชุมชนต่าง ๆ รวมทั้งสิ้น 61 ตลาด สำหรับพระราชวังหลวงนั้น มีกำแพงล้อมรอบ มีป้อมปืนเรียงรายอยู่รอบ ๆ กำแพง มีประตูสำหรับคนและประตูสำหรับช้างเข้าออก พระที่นั่งสุริยามรินทร์มหาปราสาท มียอดมณฑปห้ายอดนั้น อยู่ในกำแพงพระราชฐานชั้นต้นทางด้านทิศเหนือริมแม่น้ำ มีมุขโถงออกไปทางด้านทิศเหนือเป็นพระที่นั่งเย็นองค์หนึ่ง พระที่นั่งวิหารสมเด็จมหาปราสาท

บาดหลวง ดาร์ชาต ซึ่งเป็นหมอสอนศาสนานิกายเยซูอิต ชาวฝรั่งเศส ซึ่งเดินทางเข้ามาในรัชสมัยของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ได้บันทึกความรู้สึกของเขาไว้ เมื่อได้เห็นพระพุทธรูปทองคำองค์หนึ่งว่า

“เราไม่เข้าใจเลยว่า ประชาชนพลเมืองที่ค่อนข้างยากจนเหล่านี้ ไปได้ทองคำมาจากที่ไหนมากมายถึงเพียงนี้ และก็ไม่สามารถหักห้ามมิให้รู้สึกประทับใจได้เลย เมื่อได้เห็นพระพุทธรูป ซึ่งเพียงองค์เดียวเท่านั้น ก็มีมูลค่ากว่าตุ๊กตัสตีร์ทุกแห่งในโบสถ์ฝรั่งทั้งหลายของทวีปยุโรปรวมกัน พระพุทธรูปล้วนเป็นทองคำและประดับอัญมณี”

เมื่อกรุงศรีอยุธยาถูกทำลายในปีพุทธศักราช 2310 สภาพที่เกิดขึ้นกับบ้านเมืองในตอนนั้น มีลักษณะสมดังที่เพลงยาวพยากรณ์ได้กล่าวไว้ก่อนแล้ว

“...ทางน้ำก็จะแห้งเป็นทางบก เวียงวังก็จะรกเป็นป่าเสีย แต่สิ่งทีสาราสัตว์เนื้อเบื้อ นั้นจะหลงเหลือเหลือในแผ่นดินทั้งผู้คนสารพัดสัตว์ทั้งหลาย จะสาบสูญล้มตายเสียหมดสิ้น...”

กรุงศรีอยุธยาถูกทอดทิ้งมาร่วมสองศตวรรษในระหว่างนั้นมีการทำลายโบราณสถานที่ยังเหลืออยู่อีกหลายครั้ง ทั้งโดยการลักลอบ ขูดเจาะ และการทำลายที่เกิดขึ้นจาก

ทางราชการเองด้วย

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงห่วงใยในโบราณสถาน โบราณวัตถุ อันเป็นสมบัติของชาติอย่างยิ่ง ทรงเห็นความสำคัญว่าเป็นเกียรติภูมิ เป็นชื่อเสียงของชาติ หากไม่มีการรักษาโบราณสถานอันเป็นมรดกของบรรพชนไว้ ชีวิตคนไทยในปัจจุบันก็จะไร้ค่า เนื่องจากขาดความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันระหว่างอดีตกับปัจจุบัน

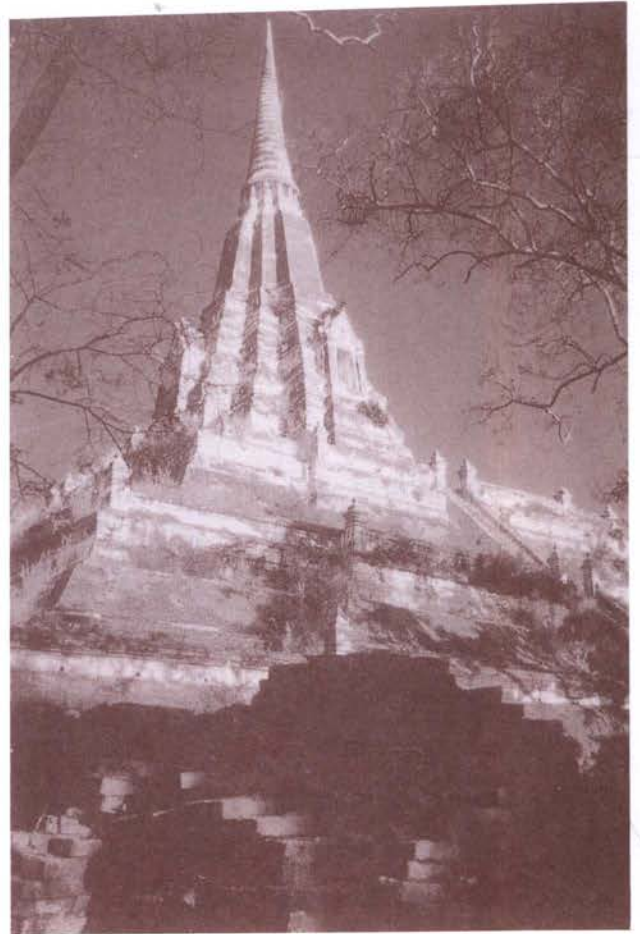
วันที่ 2 สิงหาคม พุทธศักราช 2504 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติขึ้นใหม่ อันเป็นเครื่องมือที่กรมศิลปากรถือปฏิบัติในการดูแลรักษามรดกทางวัฒนธรรมของชาติสืบมา จนบัดนี้

วันที่ 26 ธันวาคม พุทธศักราช 2504 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เสด็จพระราชดำเนินในพิธีเปิดพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เจ้าสามพระยา ทรงมีพระราชดำรัสตอนหนึ่งว่า

“โบราณสถานนั้น เป็นเกียรติของชาติ อีฐเก่า ๆ เพียงแผ่นเดียวก็มีค่า ควรที่เรารักษาไว้ ถ้าขาดสูญหายไป อยู่อยุธยาและกรุงเทพแล้ว ประเทศไทยก็ไม่มีความหมาย”

นอกจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงพระปรีชาสามารถทางด้านโบราณคดีแล้ว พระองค์ยังทรงมีพระราชวิริยะอุตสาหะ เสด็จพระราชดำเนินทอดพระเนตรโบราณสถาน แม้ว่าสถานที่นั้นจะอยู่ห่างไกลและทุรกันดารก็ตาม

หลังจากทรงเปิดพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เจ้าสามพระยา ขณะที่เสด็จกลับมาถึงสะพานปรีดีธำรง ซึ่งเป็นสะพานข้ามแม่น้ำป่าสักทรงพระที่นั่งได้หยุดลง ทรงมีรับสั่งว่า

“วัดกุเขาทองไปทางไหน”

อธิบดีกรมศิลปากรกราบบังคมทูลว่า เสด็จฯไปไม่ได้ เพราะสะพานยังสร้างไม่เรียบร้อย พระองค์ทรงรับสั่งว่า

“ทำไมไปไม่ได้ สะพานก็สร้างเสร็จแล้ว อย่างนี้ ต้องบอกว่าไปได้”

จากนั้นก็เสด็จฯไปจนถึง แม้ว่าเมื่อถึงสะพานดังกล่าว ตอนท้ายของรถพระที่นั่ง กระแทกพื้นถนนดังโครมใหญ่ เมื่อเสด็จฯถึงลานประทักษิณเจดีย์ภูเขาทอง อธิบดีกรมศิลปากรกราบบังคมทูลเหตุการณ์ในพงศาวดารตอนสงครามกับพม่าในสมัยพระมหาจักรพรรดิ จนกระทั่งสมเด็จพระสุริโยทัย ถูกพระแสงของ้าวสุวรรณคต พระเจ้าอยู่หัวทรงหันมารับสั่งด้วยพระพักตร์ขึงขังว่า

“รู้ไหมเขาตายเพื่อให้เราอยู่ คนรุ่นหลังควรได้ศึกษา และจดจำไว้เป็นแบบอย่าง”

จากการที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติ โบราณสถานฯ ทรงแสดงความห่วงใยในโบราณสถานตามถ้อยคำในพระราชดำรัสตามที่กล่าวถึงนี้ ถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญอย่างยิ่ง ในการปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องแก่ประชาชน ข้าราชการ นักวิชาการ ตลอดจนบุคคลากรในกรมศิลปากร ทำให้เกิดความเข้าใจ เกิดความซาบซึ้ง และมองเห็นคุณค่าอันยิ่งใหญ่ของโบราณสถานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา อันเป็นจุดเริ่มต้นของการอนุรักษ์ และการบำรุงรักษาอย่างถูกต้อง ตามหลักวิชาการที่แท้จริง ทำให้จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวางในหมู่ของชาวโลก

ในที่สุด องค์การศึกษาวิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) จากการประชุม ณ กรุงคาร์เธจ ประเทศตูนิเซีย อาฟริกา ได้มีมติให้ขึ้นทะเบียนจังหวัดพระนครศรีอยุธยาไว้ในบัญชีมรดกโลก เมื่อวันที่ 13 ธันวาคม พุทธศักราช 2534

เมื่อได้รับการขึ้นทะเบียนไว้ในบัญชีมรดกโลกแล้ว เป็นหน้าที่ของคนไทยทุกคน โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่โดยตรง จะต้องทะนุบำรุงรักษาไว้อย่างต่อเนื่อง

บวรเวท รุ่งรุจี (2539, 50-53) อดีตผู้อำนวยการสำนักงานโครงการนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ได้พูดถึงแผนแม่บทโครงการอนุรักษ์และพัฒนาานครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาไว้ว่า

กรมศิลปากรเป็นผู้จัดทำแผนแม่บทขึ้นตั้งแต่ปี 2530 โดยมีแผนงานย่อยในระยะเริ่มต้น ปี 2537 - 2544 จำนวน 8 แผนงานดังต่อไปนี้

แผนงานโบราณคดี ประวัติศาสตร์ และการบูรณะโบราณสถาน

แผนงานพัฒนา และปรับปรุงสาธารณูปโภค และสาธารณูปการหลัก

แผนงานบูรณะปรับปรุงสภาพแวดล้อม และภูมิทัศน์

แผนงานพัฒนาและปรับปรุงชุมชนในเขตอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา

แผนงานพัฒนาสำนักงาน และกำลังคนในการบริหาร และดำเนินโครงการ

แผนงานบริการวิชาการและการท่องเที่ยว

แผนงานเศรษฐกิจและสังคม และ
แผนงานรื้อย้ายโรงงานอุตสาหกรรม และปรับการใช้พื้นที่

การปฏิบัติตามโครงการอนุรักษ์ และพัฒนานครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ยังคงดำเนินการต่อไป ซึ่งต้องอาศัยความช่วยเหลือจากประชาชนในพื้นที่ ทำงานร่วมกันกับนักวิชาการ และเจ้าหน้าที่เพื่อให้ภาพอันยิ่งใหญ่ และอลังการของพระนครศรีอยุธยาในอดีตได้ปรากฏขึ้นท่ามกลางสายตาของประชาชนคนไทย และชาวโลกอีกครั้งหนึ่งให้จงได้ ซึ่งขณะนี้ได้ประสบความสำเร็จไปหลายส่วนแล้ว

**การสร้างพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเจ้าสามพระยา
พิพิธภัณฑท์ท้องถิ่นแห่งแรกในประเทศไทย**

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ เสด็จทอดพระเนตร บรรดาของที่ขุดได้ จากการเปิดกรุพระปรางค์วัดราชบูรณะ ณ กองก้ำกับการสำรวจกรุจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เมื่อวันที่ 23 พฤศจิกายน พุทธศักราช 2500 ตามคำกราบบังคมทูลเชิญของทางราชการ ทรงมีพระราชปรารภกับ ม.ล.ปิ่น มาลากุล รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ และนายอนิต อยู่โพธิ์ อธิบดีกรมศิลปากรในขณะนั้นว่า

“โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุ ที่พบในกรุพระปรางค์วัดราชบูรณะนี้ สมควรจะได้มีพิพิธภัณฑสถานเก็บรักษา และตั้งแสดงให้ประชาชนชม ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา”

หาควรรนำไปเก็บรักษา และตั้งแสดง ณ ที่อื่นไม่....”

ความเดิมที่มาของพระราชปราชญ์

ปีพุทธศักราช 2499 ในสมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้มีการริเริ่มบูรณะจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีการแต่งตั้งคณะกรรมการชุดแต่งบูรณะโบราณสถาน และกรรมการค้นคว้าประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา มีการขุดกรุที่วัดมหาธาตุ ได้พบศิลปภายในมีพระบรมสารีริกธาตุ โดยที่ตัวผอบนั้นบรรจุอยู่ในสถูปซึ่งซ้อนกันอยู่ ประกอบด้วย สถูปชิน เงิน นาก ไม้สีดา ไม้จันทร์แดง และแก้วโกเมน การค้นพบครั้งนี้ ถือว่าเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ทั้งทางด้านพระพุทธศาสนา ประวัติศาสตร์ โบราณคดี และศิลปกรรม และนับได้ว่าเป็นเหตุการณ์เริ่มต้น ที่ทำให้ประชาชนให้ความสนใจโบราณสถานของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

การค้นพบโบราณวัตถุครั้งที่ยิ่งใหญ่เกิดขึ้นในระหว่างวันที่ 28 กันยายน ถึงวันที่ 10 ตุลาคม พ.ศ.2500 เจ้าหน้าที่กรมศิลปากรร่วมมือกับจังหวัดพระนครศรีอยุธยาทำการเปิดกรุในองค์พระปรางค์วัดราชบูรณะ พบสิ่งของรวมทั้งหมด 2,212 ชิ้น คิดเฉพาะสิ่งของที่ทำด้วย ทอง เงิน นาก และเพชรนิลจินดา ซึ่งน้ำหนักทั้งหมดได้ 101,919.5 กรัม โบราณวัตถุที่พบประกอบด้วยพระพุทธรูปสัมริด พระพิมพ์ชิน เครื่องใช้โลหะและหิน เครื่องสังคโลก จำนวนมาก

นอกจากนั้นยังพบโบราณวัตถุและศิลปวัตถุที่มีความสำคัญมาก คือพระบรมสารีริกธาตุ พระเจดีย์ทองคำ พระพุทธรูปสำริด เทวรูปทองคำ เครื่องประดับศิระของทองคำ สลักลวดลาย ลานทองจารึกอักษรขอม แผ่นทองจารึกอักษรจีน และอาหรับ พระแสงดาบฝักทอง ประดับพลอยสีต่าง ๆ รวมทั้งเครื่องราชูปโภคทำด้วยทองคำ

การค้นพบครั้งนี้ เป็นที่สนใจของนักศึกษา นักวิชาการ และประชาชนเป็นอย่างมาก เนื่องจากการค้นพบโบราณวัตถุที่มีคุณค่าสูงยิ่ง และมีจำนวนมากมาย ทางราชการจึงได้กราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เพื่อเสด็จทอดพระเนตร อันเป็นที่มาของพระราชปราชญ์ที่นำมากล่าวไว้ในตอนต้น

ในประเทศที่เจริญแล้ว สิ่งที่จะเซ็ดหน้าซุตา และเป็นเครื่องหมายแสดงถึงความเจริญของบ้านเมือง มีอยู่สองสิ่ง คือ หอสมุดประจำเมือง และพิพิธภัณฑ์ของท้องถิ่น

หอสมุดประจำเมือง มีความสำคัญ โดยที่สามารถ

เป็นแหล่งค้นคว้าหาความรู้ได้อย่างกว้างขวาง สำหรับนักเรียน นักศึกษา และประชาชน โดยไม่ต้องอาศัยพึ่งพาห้องสมุดของสถานศึกษา หรือสถาบัน เนื่องจากความรู้หลากหลาย มีอยู่อย่างสมบูรณ์ในหอสมุดประจำเมืองแม่แต่นักวิทยาศาสตร์ ยอดเยี่ยมอย่างโทมัส อัลวา เอดิสัน ก็ได้อาศัยการศึกษาหาความรู้จากหอสมุดประจำเมืองนี้เอง เพื่อไปสู่การเป็นนักประดิษฐ์ที่ยิ่งใหญ่ ที่สามารถสร้างสรรค์ผลงานที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชาวโลกได้อย่างมหาศาล

สำหรับพิพิธภัณฑ์ของเมืองหรือท้องถิ่น เป็นสถานที่สำหรับศึกษาทำความเข้าใจ เรียนรู้เรื่องชาติภูมิ ประวัติศาสตร์ ศิลปะ โบราณคดี ปรัชญา และวัฒนธรรม โดยอาศัยสื่อหรือเทคนิควิธีการถ่ายทอดความรู้ที่ทันสมัย เพื่อให้ประชาชนมีความรู้ มีความเข้าใจ มีความภาคภูมิใจ เกิดความซาบซึ้งมองเห็นคุณค่าของมรดกตกทอดทางวัฒนธรรม และเกิดความรัก ความผูกพันต่อท้องถิ่น

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงตระหนักถึงความสำคัญของพิพิธภัณฑ์ประจำท้องถิ่น และคงจะทรงเห็นว่ถึงเวลาแล้วที่ประเทศไทยควรที่จะเริ่มต้นในเรื่องนี้ในทันที จึงทรงมีพระราชปราชญ์ที่ได้ัญเชิญมาไว้ในตอนต้น

ม.ล.ปิ่น มาลากุล รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ และนายธนิต อยู่โพธิ์ อธิบดีกรมศิลปากรในขณะนั้น ได้รับพระราชปราชญ์ดังกล่าวใส่เกล้าฯ และหาทางดำเนินการตามพระราชประสงค์ คือ จัดสร้างพิพิธภัณฑ์สถานขึ้นมาใหม่ แต่ยังไม่สามารถดำเนินการได้ เนื่องจากขาดแคลนทุนทรัพย์

ด้วยพระบุญญาธิการอันใหญ่หลวง

วันที่ 10 ธันวาคม พุทธศักราช 2510 ขณะที่เจ้าหน้าที่กรมศิลปากรกำลังเจาะผาผนังอุโมงค์ของพระปรางค์วัดราชบูรณะ เพื่อทำทางลงไปยังบริเวณที่ขุดพบโบราณวัตถุ ตามที่ได้กล่าวมาแล้ว โดยมีวัตถุประสงค้จะให้นักศึกษา ประชาชนลงไปชมภาพจิตรกรรมที่ผาผนังกรุด้านล่างได้สะดวก และเพื่อให้การสงวนรักษาภาพจิตรกรรมทำได้อย่างคล่องตัวด้วย มีการค้นพบกรุบรรจุพระพุทธรูป และพระพิมพ์ดีบุกจำนวนมากมาย โดยมีรูปแบบซ้ำกันอยู่มาก

หลักฐานจากพระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยาได้กล่าวถึง เรื่องการสร้างวัดราชบูรณะ และองค์พระปรางค์ไว้ว่า

“ศักราช 780 ปีกอ สัมฤทธิศก สมเด็จพระอินทราชาเสด็จสวรรคต เจ้าอ้ายพระยา เจ้ายี่พระยา ยกเข้ามาชิงราชสมบัติกัน ช้างต้นมาปะทะกันเข้าที่เชิงสะพานป่าถ่าน ทั้งสองพระองค์ทรงพระแสงของ้าวต้องพระศอกขาดพร้อมกันทั้งสองพระองค์

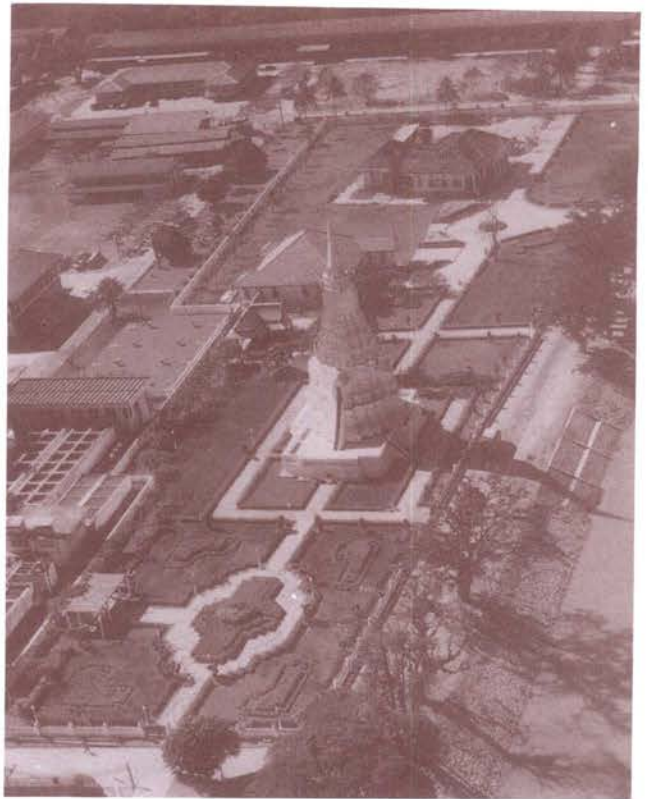
มุขมนตรีได้ไปเชิญเสด็จเจ้าสามพระยา เข้ามาในพระนคร ครองราชสมบัติ ทรงพระนามชื่อสมเด็จพระบรมราชาธิราชเจ้า

จึงมีพระราชดำรัสให้ขุนศพเจ้าอ้ายพระยา เจ้ายี่พระยาไปถวายพระเพลิง ที่ถวายพระเพลิงนั้น ให้สถาปนาพระมหาธาตุ และวิหารเป็นพระอารามแล้ว ให้นามชื่อวัดราชบูรณะ...”

พระเจ้าแผ่นดินผู้โปรดเกล้าฯ ให้สร้างวัดราชบูรณะ และองค์พระปราสาท ตลอดจนให้ทรงบรรจุวัตถุซึ่งมีค่าอย่างยิ่งทางโบราณคดี รวมทั้งพระชินพิมพ์ต่าง ๆ ก็คือพระบรมราชาธิราชที่ 2 ทั้งนี้เพื่อถวายพระราชกุศล แต่พระเชษฐาทั้งสองพระองค์ ตามที่ปรากฏในพระราชพงศาวดารนั่นเอง

กระทรวงศึกษาธิการได้นำพระพิมพ์ที่ได้จากกรุพระปราสาทวัดราชบูรณะมามอบให้ประชาชน โดยเปิดรับเงินบริจาค รวมทั้งสิ้น 3,461,982.22 บาท โดยได้นำเงินจำนวนนี้มาจัดสร้างพิพิธภัณฑสถาน และสถานีตำรวจภูธรวังโบราณด้วย การก่อสร้างอาคารพิพิธภัณฑสถานแล้วเสร็จเมื่อวันที่ 4 เมษายน 2503 ทางราชการจึงขนานนามว่า “พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เจ้าสามพระยา” เพื่อเป็นอนุสรณ์ถึงพระองค์ท่าน

อาคารพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เจ้าสามพระยา จึงเป็นอาคารพิพิธภัณฑสถานในท้องถิ่นแห่งแรกของประเทศไทยที่มีการจัดสร้างตามแบบอาคารพิพิธภัณฑสถานจริง ๆ และเป็นต้นแบบให้มีการจัดสร้างพิพิธภัณฑสถานในลักษณะเดียวกันในท้องถิ่นต่าง ๆ ในยุคต่อ ๆ มา นี่คือจุดเริ่มต้นของการสร้างพิพิธภัณฑสถานในท้องถิ่น ซึ่งเกิดขึ้นจากพระราชปรารภของพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งเปี่ยมไปด้วยพระปรีชาญาณและพระบุญญาธิการอันสูงยิ่ง

งานบูรณะพระเจดีย์ศรีสุริโยทัย

พระเจดีย์ศรีสุริโยทัยเป็นเจดีย์ที่มีความงดงามสมบุรณ์ตามแบบของศิลปะสมัยอยุธยา เป็นสัญลักษณ์ของความคิดสร้างสรรค์ทางศิลปกรรม และสถาปัตยกรรม ด้วยโครงสร้างและรูปทรงที่ลวดลายสวยงามอย่างเหมาะสมพอดี แสดงถึงความ เป็นอัจฉริยะทางศิลปะและสถาปัตยกรรมในยุคนั้น

พระเจดีย์ศรีสุริโยทัย ตั้งอยู่ในสถานที่ซึ่งเคยเป็นวัดในสมัยอยุธยา มีชื่อเรียกว่า วัดสวนหลวงสบสวรรค์ พระมหาจักรพรรดิ พระมหากษัตริย์องค์ที่ 15 แห่งกรุงศรีอยุธยา ทรงสร้างวัดนี้ขึ้นในที่ซึ่งเป็นที่ตั้งพระเมรุมาศของสมเด็จพระสุริโยทัย ภายหลังพระราชทานเพลิงพระศพเสร็จแล้ว จึงให้สร้างอารามขึ้น มีชื่อเรียกสืบต่อกันมาว่า วัดสวนหลวงสบสวรรค์

วัดสวนหลวงสบสวรรค์ได้ถูกทำลายลงเมื่อตอนเสียกรุงในปี พุทธศักราช 2310 และมีการปล่อยทิ้งให้กร้างเรื่อยมา จากหลักฐานที่ปรากฏ พระเจดีย์ศรีสุริโยทัย เคยได้รับการบูรณะซ่อมแซมมาก่อนแล้ว แต่เนื่องจากกาลเวลาที่ล่วงเลยมานาน สภาพขององค์พระเจดีย์ที่ปรากฏ จึงอยู่ในสภาพที่ค่อนข้างทรุดโทรม

ในปี พุทธศักราช 2532 พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ ขณะรักษาราชการผู้บัญชาการทหารสูงสุด ได้มอบให้ พลเอก

สุนทร คงสมพงษ์ เสนาธิการทหารขณะนั้นเป็นประธานดำเนินงานการบูรณะ โดยการประสานงานกับกรมศิลปากรอย่างใกล้ชิด มีการตั้งบุคคลหลายฝ่ายขึ้นมาทำงานร่วมกัน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อปรับปรุงบูรณะองค์พระเจดีย์ศรีสุริโยทัย และภูมิสถาปัตยกรรมโดยรอบทั้งหมด กำหนดโครงการเสร็จสมบูรณ์ก่อนวันเฉลิมพระชนมพรรษาสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ครบ 60 พรรษา ในปี พุทธศักราช 2535

การบูรณะครั้งนั้น ได้มีการพบโบราณวัตถุที่ทรงคุณค่าทางประวัติศาสตร์ และโบราณคดีหลายชิ้น รวมทั้งพระบรมสารีริกธาตุ และเครื่องสูงทำด้วยทองคำสำหรับเป็นเครื่องบูชา รวมทั้งวัตถุมงคลอื่น ๆ อีกเป็นจำนวนมาก

โปรดเกล้าฯ ให้สร้างพระปฏิมากร

กองบัญชาการทหารสูงสุด ได้รับพระมหากรุณาธิคุณในสมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานบรมราชานุญาตให้สร้างพระปฏิมากรตามแบบ พระพุทธปฏิมากรทรงเครื่องปางประทานพรสมัยอยุธยาตอนกลาง ทรงพระราชทานนามว่า “พระพุทธสุริโยทัยสิริกิติ์ที่ชายุมงคล” และได้เสด็จพระราชดำเนินทรงกระทำพิธีอัญเชิญพระพุทธปฏิมากรประดิษฐานในองค์พระเจดีย์ฯ ตามแบบคตินิยมโบราณราชประเพณี และทรงเปิดอาคารนิทรรศการ เกียรติประวัติสมเด็จพระสุริโยทัย เมื่อวันที่ 31 สิงหาคม พุทธศักราช 2534

งานบูรณะพระเจดีย์ศรีสุริโยทัย และปรับปรุงภูมิสถาปัตยกรรมสำเร็จสมบูรณ์ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ทุกประการ

ปัจจุบันพระเจดีย์ศรีสุริโยทัย มองดูสวยเด่นอยู่ท่ามกลางมวลหมู่พุกกษา เป็นสถานที่เปี่ยมคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ศิลปะ โบราณคดี ซึ่งผู้มาเยือนพระนครศรีอยุธยา จะต้องแวะไปเยี่ยมชมศึกษาหาความรู้ และพักผ่อนหย่อนใจไปด้วย

ด้วยน้ำพระทัยที่เปี่ยมไปด้วยพระเมตตาบารมีอันหาที่สุดมิได้ของทั้งสองพระองค์ที่ทรงมีพระบรมราชานุญาตให้กองบัญชาการทหารสูงสุดทำการบูรณะพระเจดีย์ศรีสุริโยทัยในครั้งนี้ ด้วยความจงรักภักดี ของคณะนายทหารทั้งสามเหล่าทัพ ข้าราชการกรมศิลปากร ข้าราชการ และประชาชนได้ร่วมใจกันทำให้ผลงานทางด้านประวัติศาสตร์ศิลป์ และปฏิมากรรมชิ้นเอกนี้ โดดเด่นเป็นสง่าอย่างน่าอัศจรรย์ขึ้นมาปรากฏต่อสายตาของชาวโลก อีกครั้งหนึ่ง

งานบูรณะวัดไชยวัฒนาราม

วัดไชยวัฒนาราม เป็นวัดที่พระเจ้าปราสาททอง กษัตริย์องค์ที่ 24 แห่งกรุงศรีอยุธยา โปรดเกล้าฯ ให้สร้างขึ้นเมื่อปีพุทธศักราช 2173

พระราชพงศาวดารกล่าวถึงการก่อสร้างในครั้งนั้นว่า

“.....พระเจ้าอยู่หัวให้สถาปนาสร้างพระมหาธาตุเจดีย์ มีพระระเบียง และรอบพระระเบียงนั้น กระทำเป็นเมรุทิศ เมรุราย อันรจนา และกอบปรด้วยพระอุโบสถ พระวิหาร การเปรียญ และสร้างกุฎิ เจ้าอธิการนั้น ถวายพระนามชื่อ พระอชิตเถรราชาฝ่ายอรัญวาสี ทรงพระราโชทิศถวายนิยตภัย และกลปนาเป็นนิรันดรมิได้ขาด.....”

วัดไชยวัฒนารามตั้งอยู่ทางฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยาเป็นวัดที่มีความงดงาม ในด้านของการวางผัง การก่อสร้าง ฝีมือการก่อสร้าง รวมทั้งภูมิทัศน์ ล้วนแต่สวยงามเหมาะเจาะลงตัวได้สัดส่วน เมื่อมองจากฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งเป็นที่ต่ำกว่า จะมองเห็นกลุ่มของ เมรุทิศ และเมรุราย รายล้อมพระมหาธาตุเจดีย์ ทั้งหมดลอยเด่นงดงาม เปรียบประดุจดั่งพระที่นั่งไพศยนต์มหาปราสาทขององค์อัมรินทร์ราช ล่องลอยอยู่ในหมู่มวลเมฆ

ในพงศาวดารกล่าวไว้ว่า สมเด็จพระเจ้าปราสาททอง ทรงโปรดวัดไชยวัฒนารามมาก จึงมักเสด็จไปบำเพ็ญพระราชกุศล ณ วัดนี้เสมอ แม้เมื่อคราวที่พระโหราธิบดี

กราบทูลว่าจะเกิดเพลิงไหม้ขึ้นในพระบรมมหาราชวัง ก็ทรงให้ขันของไปลอยเรืออยู่ที่หน้าวัดนี้

ล้นเกล้าฯ ทั้งสองพระองค์เสด็จวัดไชยวัฒนาราม

ปฏิพัทธ์ พุ่มพงษ์แพทย์ (2537, 11-13). ได้เขียนเล่าเหตุการณ์ที่ได้มีโอกาสถวายการรับเสด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ในวโรกาสที่เสด็จทอดพระเนตรวัดไชยวัฒนาราม ดังนี้

วันอาทิตย์ที่ 7 เมษายน พุทธศักราช 2534 เวลาเย็น สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร เสด็จถึงวัดไชยวัฒนาราม ซึ่งเวลานั้น นายนิคม มูลิกะคามะ ผู้อำนวยการกองโบราณคดีได้กราบบังคมทูลบรรยายภาพกรุงศรีอยุธยาถวาย ทั้งสองพระองค์ประทับฟังคำบรรยาย และทอดพระเนตรธรรมชาติ และโบราณสถานไปพร้อม ๆ กันด้วยความพอพระราชหฤทัยยิ่ง

ขณะเดียวกันทรงสดับการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันระหว่าง ศาสตราจารย์หม่อมเจ้า สุภัทรรติศ ดิศกุล และท่านผู้หญิง เกนหลง สนิทวงศ์ ณ อยุธยา ในเรื่องเกี่ยวกับเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร์ รัตนกวีของกรุงศรีอยุธยา ยิ่งเป็นการเพิ่มคุณค่าให้กับสถานที่แห่งนี้มากยิ่งขึ้น

สมเด็จพระนางเจ้าฯ ทรงสนุกสนานและเพลิดเพลินไปกับการเสด็จพระราชดำเนินชมวัดไชยวัฒนาราม ทรงรับสั่งเบา ๆ ว่า

“จะกราบบังคมทูล พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวให้เสด็จพระราชดำเนินมาทอดพระเนตรให้ได้ในโอกาสต่อไป”

วันศุกร์ที่ 26 เมษายน พุทธศักราช 2534 สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร ไปทอดพระเนตรวัดไชยวัฒนารามอีก ข้าราชบริพารที่ตามเสด็จฯ ได้แสดงความรู้สึกเศร้าสลดใจเมื่อเห็นพระพุทธรูปเศียรขาด เป็นที่น่าสังเวชแก่พุทธศาสนิกชน และแสดงความคิดเห็นเพื่อให้เศียรนั้นให้ครบบริบูรณ์ ซึ่งเรื่องนี้ในหมู่นักวิชาการก็ยังเป็นเรื่องที่ทำข้อสรุปไม่ได้ ว่าควรจะปฏิบัติกันอย่างไร

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถได้ทรงสดับการแสดงความคิดเห็นของข้าราชบริพารที่แตกต่างกันมาก จึงทรงมีรับสั่งว่า

“โบราณสถานมีคุณค่าในตัวของตัวเองอยู่แล้ว การไปซ่อมสร้างสิ่งใหม่ที่แปลกปลอมขึ้นมามาก ๆ แม้ว่าจะดูดีขึ้น แต่ก็ทำให้คุณค่าของโบราณสถานลดน้อยลงไปไม่เป็นโบราณสถาน”

วันเสาร์ที่ 18 พฤษภาคม พุทธศักราช 2534 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ พร้อมด้วยสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร ได้เสด็จทอดพระเนตรวัดไชยวัฒนารามอีกครั้งหนึ่ง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงสดับคำกราบบังคมทูลของนักโบราณคดี และทรงถ่ายรูปวัดไชยวัฒนารามจนมืดแล้วเสด็จไปยังฝั่งแม่น้ำด้านตรงข้าม แล้วทอดพระเนตรกลับมา

การที่ทั้งสองพระองค์ทรงโปรดวัดไชยวัฒนาราม และได้เสด็จมาทอดพระเนตรวัดนี้บ่อยครั้งด้วยความจงรักภักดี และซาบซึ้งในพระมหากุณาธิคุณ ที่ล้นเกล้าฯ ทรงมีต่อพสกนิกร ทั้งเจ้าหน้าที่กรมศิลปากร ข้าราชการในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตลอดจนประชาชนที่อยู่อาศัยในบริเวณใกล้เคียงกับวัดไชยวัฒนารามจึงได้ร่วมมือ ร่วมใจกัน ส่งเสริมการบูรณะฟื้นฟูอย่างเต็มความสามารถ

ด้วยพระบุญญาบารมีอันใหญ่หลวงของล้นเกล้าฯ ทั้งสองพระองค์ ปัญหาทั้งหลายที่บังเกิดขึ้น แก่เจ้าหน้าที่ ซึ่งกำลังปฏิบัติงานการบูรณะอยู่ในเวลานั้นได้ปลาสนาการสูญหายไปจนหมดสิ้น

เมื่อวันที่ 25 ตุลาคม พุทธศักราช 2539 ทรงโปรดฯ ให้ใช้สถานที่วัดไชยวัฒนาราม เป็นที่จัดแสดงประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาถวายสมเด็จพระราชินีอลิซาเบธ แห่งประเทศอังกฤษ ซึ่งเสด็จเยือนประเทศไทยในฐานะพระราชอาคันตุกะ ยิ่งเป็นการเพิ่มคุณค่าให้กับโบราณสถานแห่งนี้มากยิ่งขึ้นเป็นอเนกอนันต์

ปัจจุบันวัดไชยวัฒนาราม ได้รับคำยกย่องว่าเป็นโบราณสถาน ที่มีความสมบูรณ์สวยงามเป็นศรีสง่า โดดเด่น และมีความสมบูรณ์ที่สุดในบรรดาโบราณสถานทั้งหลายของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

พระราชดำริ เรื่องการสร้างอนุสรณ์สถาน พระบรมราชานุสาวรีย์ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ปัจจุบันจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีอนุสรณ์สถานพระบรมราชานุสาวรีย์อยู่ทางด้านทิศเหนือของตัวเมืองตามเส้นทางของถนนสายอยุธยา - อ่างทอง อยู่ 2 แห่งคืออนุสรณ์สถาน พระราชานุสาวรีย์สมเด็จพระสุริโยทัย และอนุสรณ์สถานพระบรมราชานุสาวรีย์ สมเด็จพระนเรศวรมหาราช

อนุสรณ์สถานทั้งสองนี้ เกิดขึ้นตามแนวพระราชดำริสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ที่ทรงมีพระปรีชาญาณอันล้ำเลิศ กอปรกับทรงมีสายพระเนตรอันยาวไกล ผนวกกับพระปรีชาญาณด้านริเริ่มสร้างสรรค์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทำให้รูปแบบของอนุสรณ์สถานทั้งสองแห่งนี้ มีความสวยงามสมบูรณ์ และมีความวิเศษแตกต่างจากอนุสรณ์สถานทั้งหลาย เท่าที่ได้เคยสร้างกันมาตามธรรมเนียมนิยม แต่ครั้งก่อน ๆ

“การสร้างพระราชานุสาวรีย์ของสมเด็จพระศรีสุริโยทัยนั้น มิใช่ทำเพียงเพื่อสร้างเป็นอนุสรณ์สถานเท่านั้น อ่างเก็บน้ำที่มึความคิดจะสร้างเพื่อเสริมสร้างภูมิทัศน์ของพระราชานุสาวรีย์นั้น ต้องให้ได้ประโยชน์แก่ประชาชนให้มากที่สุด ที่เก็บน้ำนี้ขอให้สามารถรับน้ำที่ไหลมาจากแม่น้ำทั้งสามสายคือ แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำลพบุรี และแม่น้ำป่าสักไว้ให้ได้ เรามีคูน้ำกับคลองโบราณมากมายที่สามารถรับน้ำเหล่านี้ไว้ได้เพียงพอ ที่จะชะลอกันมิให้ไหลลงไปที่ท่วมกรุงเทพฯ ได้ และในขณะเดียวกัน น้ำที่เก็บไว้ในแหล่งที่ขุดลอกแล้วเหล่านี้ จะสามารถระบายออกไปช่วยชาวไร่ ชาวนาในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาได้ เมื่อยามที่เกิดความแห้งแล้งและขาดน้ำ”

(กระแสพระราชดำริ ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรง รับสั่ง แก่ ดร.อุกฤษณ์ มงคลนาวัน และนายปฏิพัฒน์ พุ่มพงษ์แพทย์ ณ พระที่นั่งอุทธานุภูมิเสถียร พระราชวัง บางปะอิน วันเสาร์ที่ 18 พฤษภาคม พ.ศ.2534)

บริเวณด้านทิศเหนือ และทิศตะวันออกเฉียงเหนือของพื้นที่เกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วยทุ่งภูเขาทอง ทุ่งมะขามหย่อง ทุ่งลุมพลี ทุ่งทะเลหญ้า ทุ่งแก้ว ทุ่งขวัญ และทุ่งหันตรา ทุ่งทั้งหลายเหล่านี้ในสมัยก่อนเป็นสนามรบที่บรรพบุรุษของเราใช้เป็นแนวต้านทานมิให้ข้าศึกยกพลเข้ามาถึงกรุงศรีอยุธยาได้อย่างสะดวก ทุ่งทั้งหลายเหล่านี้จึงมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ ในฐานะมรดกของบรรพชนที่ชนรุ่นหลังจะต้องหวงแหน และรักษาไว้ให้คงอยู่ตลอดไป

ในยุคที่เศรษฐกิจกำลังเฟื่องฟู ชุมชนเกษตรกรรมในบริเวณท้องทุ่งเหล่านี้ได้สลายตัว และเปลี่ยนแปลงเป็นหมู่บ้านจัดสรร พื้นที่บางส่วนได้มีคนเคลื่อนย้ายเข้าไปอยู่อาศัย การเจริญเติบโตของชุมชน เกิดขึ้นในลักษณะที่ไร้ระเบียบ

หลายส่วนของพื้นที่เหล่านี้ถูกบุกรุกจับจอง ทำให้นักวิชาการและผู้ที่มีความห่วงใยในมรดกของบรรพชนเกิดความวิตกกังวลว่าอีกไม่นานท้องทุ่งทั้งหลายเหล่านี้คงจะไม่มีปรากฏให้เห็นความสูญเสียอย่างใหญ่หลวงทางด้านประวัติศาสตร์กำลังจะเกิดขึ้น

ด้วยพระปรีชาญาณอันล้ำลึก และทรงมีสายพระเนตรอันยาวไกล สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงมีพระราชดำริให้มีการสร้างพระราชานุสาวรีย์สมเด็จพระสุริโยทัย ณ ทุ่งมะขามหย่อง ทางด้านทิศเหนือของภูเขาทอง เพื่อเทิดทูนพระเกียรติคุณ มหาวีรกรรมแต่สมเด็จพระสุริโยทัยที่ทรงอุทิศชีวิตของพระองค์เข้าปกป้องพระเจ้าอยู่หัวอย่างกล้าหาญที่สุด ในระหว่างสงครามไทยกับพม่าในปีพุทธศักราช 2091

คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบให้สร้างพระราชานุสาวรีย์สมเด็จพระสุริโยทัย เมื่อวันที่ 21 มิถุนายน พ.ศ. 2531 โดยมอบให้กระทรวงมหาดไทย ดำเนินการสร้างให้แล้วเสร็จเพื่อน้อมเกล้าฯ ถวายพระบรมศพสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถทรงมีพระชนมพรรษาครบ 5 รอบ ในปี 2535

ปัญหาทั้งหลายที่กำลังเกิดขึ้น และอาจจะเกิดตามมา

ในอนาคต บนผืนดินมรดกบรรพชนในส่วนนี้ พลันก็มลายหายไปหมดสิ้น ในทันทีที่เกิดโครงการสร้างอนุสรณ์สถานพระราชานุสาวรีย์แห่งนี้ขึ้น

วันที่ 4 เมษายน พุทธศักราช 2538 สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จฯ ประกอบพิธีบวงสรวงดวงพระวิญญาณสมเด็จพระสุริโยทัย ณ สถานที่ก่อสร้างพระราชานุสาวรีย์สมเด็จพระสุริโยทัย บริเวณทุ่งมะขามหย่อง ตำบลบ้านใหม่ อำเภอพระนครศรีอยุธยา ได้ทรงมีพระราชเสาวนีย์กับรองเลขาธิการพระราชวัง นายจิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา และผู้ว่าราชการจังหวัดพระนครศรีอยุธยามีใจความว่า

“สมควรจะได้มีการพิจารณาก่อสร้าง พระบรมราชานุสาวรีย์สมเด็จพระนเรศวรมหาราช ขึ้น ณ บริเวณทุ่งภูเขาทอง ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ และอยู่ในเขตพื้นที่ต่อเนื่องกับทุ่งมะขามหย่องซึ่งเป็นพื้นที่ที่ได้มีการก่อสร้างพระราชานุสาวรีย์สมเด็จพระสุริโยทัยไว้เรียบร้อยแล้ว”

กระทรวงมหาดไทย ได้ทำโครงการก่อสร้างพระบรมราชานุสาวรีย์ สมเด็จพระนเรศวรมหาราช และได้รับ

การอนุมัติจากคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 23 พฤษภาคม พ.ศ. 2538 และขณะนี้โครงการนี้กำลังดำเนินการปรับปรุงภูมิทัศน์ และทำการก่อสร้างส่วนประกอบต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง

ความวิเศษของอนุสรณ์สถานทั้งสองแห่งนี้ คือนอกจากเป็นสถานที่ให้อุณหภูมิเย็นสบายแล้ว ยังเป็นการอนุรักษ์พื้นที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ทั้งหมดไว้ให้อนุชนรุ่นหลังอีกด้วย

ด้วยพระปรีชาญาณแห่งพระองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงให้จัดพื้นที่ส่วนหนึ่งของอนุสรณ์สถานทั้งสองแห่งนี้เป็นที่รับน้ำจากแม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำป่าสัก และแม่น้ำลพบุรี เพื่อชะลอน้ำในฤดูฝนมิให้ไหลลงมายังพื้นที่กรุงเทพฯ ในเวลาอันรวดเร็ว ซึ่งก่อให้เกิดอุทกภัยอยู่เสมอมา และขณะเดียวกันปริมาณน้ำจำนวนมากที่เกิดขึ้นนี้ สามารถนำไปใช้ประโยชน์ทางด้านเกษตรในพื้นที่รอบ ๆ อนุสรณ์สถานได้อย่างสมบูรณ์ตลอดปีอีกด้วย นับว่าเป็นการรวมอนุสรณ์สถาน และอ่างเก็บน้ำเพื่อการเกษตรไว้ในที่เดียวกันได้อย่างหมดจดงดงาม

ผลสืบเนื่องจากโครงการทั้งสองแห่งนี้ ประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และจังหวัดใกล้เคียงได้มีสถานที่พักผ่อนหย่อนใจเพิ่มขึ้น สามารถนำบุตรหลานมาพักผ่อนได้อย่างสะดวกสบาย ขณะเดียวกันได้ศึกษาความรู้ด้านประวัติศาสตร์ไปพร้อม ๆ กันด้วย ทำให้เกิดประโยชน์ต่อเนื้ออย่างไม่มีสิ้นสุด

บรรณานุกรม

- บวรเวท รุ่งรุจี "อยุธยาอมรตกลอก" งานอนุรักษ์และพัฒนา นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา 2539
ราชภัฏกรุงเทพฯ ปีที่ 3 ฉบับที่ 5 สถาบันราชภัฏ พระนครศรีอยุธยา 2539.
- ปฏิพัฒน์ พุ่มพงษ์แพทย์ "พระตำหนักสิริยาลัย" ราชภัฏ กรุงเทพฯฉบับอมรตกลอก ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 สถาบันราชภัฏ พระนครศรีอยุธยา 2537.
- วนิช สุธาร์ตน์ "พระเจดีย์ศรีสุริโยทัย" อยุธยาอมรตกลอก 2540 ปีที่ 2 ฉบับที่ 1 2540.
- ภาควิชาประวัติศาสตร์ ประวัติศาสตร์กรุงศรีอยุธยา เนื่องในมหามงคลวาระกาญจนาภิเษก สถาบันราชภัฏ พระนครศรีอยุธยา. 2539.
- ดาซาร์ด, บาทหลวง จดหมายเหตุการเดินทางสู่ประเทศสยาม 1-2 แปลโดย สันต์ ท โกมลบุตร กรมศิลปากร 2519.
- พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยาฉบับหลวงสารประเสริฐ และกรมพระปรมาธิบดีชินโรส คลังวิทยา กรุงเทพฯ 2528.
- พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ฉบับ สมเด็จพระพนรัตน์ วัดพระเชตุพน. โปธิสามต้นการพิมพ์ กรุงเทพฯ 2515.

เขื่อนป่าสักชลสิทธิ์

พระมหากษัตริย์คุณล้นเกล้าฯชาวอยุธยา

ศรีธรรมา โยสุขย

“วันนี้ก็ขอพูด ขออนุญาตที่จะพูด เพราะว่าอันมาหลายปีแล้ว เคยพูดมาหลายปีแล้ว ในวิธีที่จะปฏิบัติเพื่อที่จะให้มีทรัพยากรน้ำพอเพียงและเหมาะสม คำว่า “พอเพียง” ก็หมายความว่าให้มีพอในการบริโภคในการใช้ ทั้งในด้านการใช้บริโภคในบ้าน ทั้งในการใช้เพื่อการเกษตรกรรม อุตสาหกรรม ต้องมีพอ ถ้าไม่มีทุกสิ่ง ทุกอย่างก็จะชงัก ไม่มีทางที่จะมีความเจริญ ถ้าไม่มีน้ำ....โครงการที่คิดจะทำนี้ บอกได้ว่าไม่กล้าพูดมาหลายปีแล้ว เพราะเกรงว่าจะมีการต่อต้านจากทั้งผู้เชี่ยวชาญ ทั้งเหล่านักต่อต้านการทำโครงการ แต่โครงการนี้เป็นโครงการที่อยู่ในวิสัยที่จะทำได้ แม้จะต้องเสียค่าใช้จ่ายไม่ใช่น้อย แต่ก็ถ้าดำเนินไปเดี๋ยวนี้ อีก 5-6 ปีข้างหน้าเราสบาย และถ้าไม่ทำ อีก 5-6 ปีข้างหน้า ราคาค่าก่อสร้าง ค่าดำเนินการก็จะขึ้นไป 2 เท่า 3 เท่า ลงท้ายก็ต้องประวิงต่อไป และเมื่อประวิงต่อไป ก็จะไม่ได้อะไร เราจะต้องอดน้ำแน่ จะกลายเป็นทะเลทราย แล้วเราจะอพยพไปที่ไหนก็ไม่ได้.....”

ปัญหาเรื่องภัยแล้งนี้ ดูจะเป็นปัญหาที่แก้ไขไม่ได้ หมู่นี้ก็พูดกันอย่างขวยเสียว่า อีกหน่อยจะต้องปันส่วนน้ำ หรือแม้จะต้องตักน้ำประปา อันนี้สำหรับกรุงเทพฯ ฉะนั้นต้องหาทางแก้ไข เพื่อแก้ไขปัญหานี้ ได้วางแผนมาเป็นเวลาหลายปีแล้ว ถ้าหากว่าได้ปฏิบัติตามแผนนั้น ๆ แล้ว วันนี้ก็ไม่ต้องพูดถึงการขาดแคลนน้ำ โครงการโดยเฉพาะนั้นก็แล้ว โครงการนั้นได้ยืนยันมาเมื่อเดือนที่แล้ว เมื่ออยู่ที่นครราชสีมา ได้วางแผนโครงการที่แม้จะยังไม่แก้ปัญหานี้หรือปีหน้า แต่ถ้าทำอย่างดี ในประมาณ 5 หรือ 6 ปี ปัญหาน้ำขาดแคลนในกรุงเทพฯจะหมดไปโดยสิ้นเชิง

โครงการนี้คือ สร้างอ่างเก็บน้ำ 2 แห่ง แห่งหนึ่งคือที่แม่น้ำป่าสัก อีกแห่งหนึ่งที่แม่น้ำนครนายก สองแห่งรวมกันจะกักเก็บน้ำเหมาะสมพอเพียงสำหรับบริโภค การใช้ในเขตกรุงเทพฯ และเขตใกล้เคียงในที่ราบลุ่มของประเทศนี้.....”

(พระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ณ ศาลาดุสิตาลัย สวนจิตรลดา เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2536)

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเป็นกษัตริย์นักพัฒนาที่ทรงมีพระปรีชาสามารถยิ่ง จากพระราชดำรัสที่อัญเชิญมาข้างต้น แสดงให้เห็นอย่างเด่นชัดถึงที่มาของโครงการเขื่อนป่าสัก และแสดงว่าการเสด็จเยี่ยมราษฎรในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศ ทำให้ทรงทราบถึงทุกข์สุขของราษฎร ตลอดจนปัญหาของภูมิภาคนั้น ๆ ทรงให้ความสำคัญเรื่อง “น้ำ” และยังแสดงว่า ทรงมองเห็นว่าการพัฒนาทรัพยากรน้ำเพื่อประโยชน์แก่ประชาชนในลุ่มน้ำนั้น ๆ เป็นสิ่งที่มีความจำเป็น เป็นการแก้ปัญหาการเกษตรแบบยั่งยืน เพราะสภาวะขาดน้ำที่ใช้ในการเพาะปลูก และใช้อุปโภคบริโภค ปัญหาน้ำหลาก ท่วมไรนาของเกษตรกร เป็นปัญหาสำคัญของการทำการเกษตรในประเทศไทย

ปัจจุบันความต้องการน้ำของราษฎร มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกด้าน ทั้งในด้านการเพาะปลูก การเลี้ยงสัตว์ การประมง การอุตสาหกรรม และการอุปโภคบริโภค ประกอบกับน้ำต้นทุนในเขื่อนต่าง ๆ ลดลง เพราะสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติเปลี่ยนแปลงไป และวงจรน้ำขาดช่วงเนื่องจากทรัพยากรป่าไม้ถูกทำลาย จึงพระราชทานพระราชดำรัสในการแก้ปัญหาว่า ต้องเริ่มจากการพัฒนาแหล่งน้ำ

ต้องควบคุมระดับปริมาณของน้ำให้ได้ เพื่อมิให้เกิดปัญหา สร้างความเดือดร้อน และขณะเดียวกัน ก็สามารถ ใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำให้ได้มากที่สุดโดยก่อนจะพระราชทาน พระราชดำริให้ดำเนินงานแต่ละโครงการ จะทรงศึกษาข้อมูล ต่าง ๆ อย่างเป็นขั้นตอน มีการวางแผนการดำเนินการ โดย ทรงกำหนดวัตถุประสงค์สำคัญ เพื่ออนุรักษ์พัฒนาแหล่งน้ำ แก้ไขปัญหาความทุกข์ยากของราษฎรผู้ยากไร้ ให้ได้มีน้ำใช้ในการ เกษตรกรรม การอุปโภค บริโภค และบรรเทาอุทกภัย

ซิลวานา ฟิว ผู้สื่อข่าวยู.พี.ไอ. ซึ่งตามเสด็จพระบาท สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเยี่ยมราษฎรภาคใต้เมื่อปี พ.ศ. 2523 ได้เขียนบทความภาษาอังกฤษลงพิมพ์เผยแพร่ความตอนหนึ่ง ยืนยันคำกล่าวข้างต้นได้อย่างดีว่า

“การชลประทานเป็นเรื่องที่ในหลวงสนพระราชหฤทัย เป็นพิเศษ ทรงศึกษาค้นคว้าด้วยพระองค์เอง จึงทรงมีความ เข้าใจดี และทรงแก้ปัญหาต่าง ๆ ของราษฎรได้ ไม่ว่าจะ เสด็จพระราชดำเนินไป ณ ที่ใด ชาวไร่ ชาวนา จะขอ พระราชทาน “น้ำ” และถ้าโครงการชลประทานไหนไม่มี ทุนรอนทำ ก็ขอพระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ (หรือทรง “ควักกระเป๋า” เอง) เช่นนี้เป็นเรื่องนิตย ในหลวงไม่ทรงใฝ่พระราชหฤทัยว่า ใครจะเป็นคนตัดริบบิ้น เปิดโครงการ แต่ทรงยินดีที่จะได้ลงมือทำงานให้สำเร็จ ลุล่วงไป แม้ พระหัตถ์จะเปื้อนดินโคลนก็ตาม”

ด้วยพระราชจริยวัตรดังกล่าว จึงทำให้เกิด โครงการชลประทานหลายโครงการ **เขื่อนป่าสัก** ก็เป็นโครงการ อันเนื่องมาจากพระราชดำริโครงการหนึ่ง ที่พระราชทานให้ แก่ราษฎรของพระองค์

แม่น้ำป่าสักเป็นแม่น้ำสาขาสำคัญสายหนึ่งของแม่น้ำ เจ้าพระยา มีถิ่นกำเนิดในป่าแถบเหนือของจังหวัดเลย ไหลผ่านจังหวัดเพชรบูรณ์ อำเภอหล่มสัก อำเภอวิเชียรบุรี อำเภอศรีเทพ จังหวัดลพบุรี อำเภอชัยบาดาล อำเภอ พัฒนานิคม จังหวัดสระบุรี อำเภอเสนาให้ เข้าเขตอยุธยา ที่อำเภอท่าเรือ ผ่านอำเภอนครหลวง และอำเภอพระนครศรี อยุธยา มาบรรจบกับแม่น้ำเจ้าพระยาที่หน้าวัดพนัญเชิง ตำบลป้อมเพชร รวมระยะทางทั้งสิ้น 513 กิโลเมตร มีพื้นที่ ลุ่มน้ำประมาณ 14,520 ตารางกิโลเมตร มีปริมาณน้ำเฉลี่ย 2,400 ล้านลูกบาศก์เมตร ลักษณะของลุ่มน้ำแคบ เรียวยาว คล้ายขนนก

ตลอดเวลาที่ผ่านมายาวนาน แทบทุกปี ราษฎรใน แถบพื้นที่ลุ่มแม่น้ำป่าสักจะประสบปัญหา ได้รับความเดือดร้อน จากการขาดแคลนน้ำเพื่อใช้ในการเกษตร และการอุปโภค บริโภค โดยเฉพาะอย่างยิ่งในฤดูแล้ง พื้นที่ดังกล่าวจะทำการ เพาะปลูกไม่ได้ผล เพราะแม่น้ำป่าสักจะมีน้ำน้อยหรือไม่มีเลย เนื่องจากน้ำฝนที่ตกในลุ่มแม่น้ำป่าสักมีปริมาณลดลงทุกปี บางครั้งเกิดภาวะฝนทิ้งช่วง ทำให้เกิดความแห้งแล้ง ต้องอาศัยน้ำส่วนหนึ่งจากโครงการเจ้าพระยา ช่วยสนับสนุน แต่ก็ไม่เพียงพอ ในทางกลับกัน ในฤดูฝน น้ำในแม่น้ำ ป่าสักจะมีมากไหลหลากท่วมพื้นที่สองฝั่งแม่น้ำ ทั้งนี้เป็น ผลสืบเนื่องมาจากการทำลายป่าต้นน้ำเสียหาย จึงเป็นสาเหตุ ให้เกิดอุทกภัยในพื้นที่ลุ่มน้ำป่าสัก และลุ่มเจ้าพระยาตอนล่าง ตลอดจนเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล

จังหวัดพระนครศรีอยุธยามีแม่น้ำสำคัญ ไหลผ่าน 4 สายคือ แม่น้ำป่าสัก แม่น้ำลพบุรี แม่น้ำน้อย และ แม่น้ำเจ้าพระยา เมื่อใดที่น้ำในแม่น้ำป่าสัก และแม่น้ำ เจ้าพระยาทั้ง 2 สายมีมาก จะเกิดผลกระทบรุนแรง เพราะ จะมีน้ำมากเกินความสามารถที่เขื่อนพระราม 6 จะกักเก็บ น้ำไว้ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถ้าน้ำมากเกิน 800 ลูกบาศก์ เมตรต่อวินาที จะต้องปล่อยน้ำลงมา ทำให้น้ำไหลหลากเต็มที่ ประกอบกับทุ่งนาที่เคยเก็บกักน้ำไว้ได้ ถูกปิดกั้นด้วยระบบ การจัดเก็บน้ำที่ยังไม่ครบถ้วน น้ำไม่สามารถไหลเข้า ทุ่งนาได้ จึงล้นตลิ่งท่วมพื้นที่การเกษตร และบ้านเรือนราษฎร

เมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. 2507 เกิดอุทกภัยครั้งใหญ่

ภาพพระราชทาน

น้ำจากแม่น้ำป่าสักไหลหลากท่วมไร่นา และบ้านเรือน
ของราษฎร ทำให้เกิดความเสียหายรุนแรง ราษฎรใน
ลุ่มแม่น้ำป่าสักรวมทั้งชาวอยุธยาได้รับความทุกข์ยาก แต่
ด้วยพระบารมีและพระมหากรุณาธิคุณ แห่งองค์พระบาท
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระองค์ทรงตราครุฑพระวรกาย
หาทางช่วยเหลือราษฎรเหล่านั้น จนเป็นผลให้ความทุกข์ยาก
เดือดร้อนของราษฎรบรรเทาลงได้ ด้วยพระปรีชาสามารถ
พระวิริยะอุตสาหะ และพระเมตตาบารมี

ในวันอังคารที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2507 พระบาท
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรม
ราชินีนาถเสด็จเป็นการส่วนพระองค์เพื่อเยี่ยมเยียนราษฎร
ที่ประสบอุทกภัย ที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยเสด็จ
ประทับเรือยนต์ที่หัวแหลม เสด็จเลียบไปตามลำน้ำเพื่อ
ทอดพระเนตรความเสียหายที่เกิดแก่ราษฎรในอำเภอมหาราช

อำเภอนครหลวง และอำเภอบางปะหัน ทรงสนพระทัยและ
ทรงมีพระราชปฏิสันถารกับราษฎรอย่างใกล้ชิด และ
ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานเครื่องอุปโภค
บริโภคที่จำเป็นแก่ราษฎรด้วยพระหัตถ์ของพระองค์เอง
ที่อำเภอมหาราช และอำเภอนครหลวง ได้พระราชทาน
ณ ที่ว่าการอำเภอ ส่วนอำเภอบางปะอิน โปรดเกล้าฯ ให้
ราษฎรเข้าเฝ้าฯ รับของพระราชทาน ณ วัดเสาชิงช้า
ยังความปลื้มปิติ และซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณแก่
พลสกนิกชาวอยุธยาอย่างหาที่สุดมิได้

หลังจากเสด็จพระราชดำเนินกลับแล้ว ยังทรงห่วงใย
ราษฎรชาวอยุธยา สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ
พร้อมด้วยพระเจ้าลูกเธอได้ทรงเตรียมห่อสิ่งของต่าง ๆ
จำนวนมากด้วยพระองค์เอง ณ ศาลาภักภิรมย์ สำหรับ
พระราชทานให้แก่ผู้ประสบอุทกภัยในจังหวัดอยุธยาเพิ่มเติม

ภาพ / ผศ.โอภาส ศรีสะอาด

และในปี พ.ศ. 2538 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประสบปัญหาอุทกภัยครั้งใหญ่อีกครั้งหนึ่ง ทำให้ราษฎรได้รับความเดือดร้อน ผลผลิตทางการเกษตรได้รับความเสียหาย เกษตรกรประสบภาวะขาดทุน และเป็นหนี้สิน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงพระราชทานพระราชดำริ อันเป็นแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวไว้ในพระราชดำรัสที่ได้ัญเชิญมาข้างต้น

เป็นที่ยอมรับโดยทั่วกันว่า การเสด็จพระราชดำเนิน เยี่ยมราษฎรแต่ละครั้ง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จะทรงศึกษาสภาพภูมิประเทศ สภาพลำน้ำ ลำคลองต่าง ๆ ตลอดจนสภาพหมู่บ้าน เพื่อเป็นแนวทางในการพิจารณาวางแผนโครงการพัฒนาแหล่งน้ำเบื้องต้น ด้วยพระองค์เอง ก่อนที่จะพระราชทานพระราชดำริให้เจ้าหน้าที่ และส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง นำไปพิจารณาวางแผนโครงการในชั้นละเอียดต่อไป อุทกภัยที่อยุธยา และสภาพความทุกข์ยากของราษฎรที่ได้ทอดพระเนตรเมื่อปี พ.ศ. 2507 น่าจะเป็นมูลเหตุ และเป็นที่มาของ เชื่อนป่าสัก

กรมชลประทานได้เริ่มศึกษาโครงการเก็บกักน้ำแม่ น้ำป่าสัก โดยมีแนวคิดเบื้องต้นว่าจะสร้างเขื่อนเก็บกักน้ำที่เขานินดาต ตำบลท่าคล้อ อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี ในปี พ.ศ. 2508 แต่เนื่องจากรัฐบาลในขณะนั้นพิจารณาเห็นว่า เป็นโครงการขนาดใหญ่ ต้องเสียค่าใช้จ่ายสูง จึงล้มเลิกไป

จนกระทั่งในวันที่ 19 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2532 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำริให้กรมชลประทานศึกษาถึงความเหมาะสมของโครงการเขื่อนเก็บกักน้ำแม่ น้ำป่าสักอย่างจริงจัง และเร่งด่วน เพื่อแก้ปัญหาขาดแคลนน้ำ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อพื้นที่เพาะปลูก และเพื่อบรรเทาอุทกภัยให้แก่ราษฎรของพระองค์

ผลการศึกษาของกรมชลประทาน โดยพิจารณาความเหมาะสมด้านวิศวกรรม เศรษฐกิจ สังคม ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และผลประโยชน์ที่จะได้รับ ทั้งในปัจจุบันและอนาคตได้ข้อสรุปว่า การสร้างเขื่อนเก็บกักน้ำขนาดใหญ่ จะเกิดประโยชน์มากที่สุด เพราะสภาพลุ่มน้ำป่าสักมีลักษณะเป็นรูปเรียวยาว การสร้างเขื่อนทางตอนล่างของลุ่มน้ำ จะทำให้มีการเก็บกักน้ำได้มาก พอที่จะส่งมาช่วยพื้นที่เพาะปลูกขนาดใหญ่ และแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี โครงการพัฒนาลุ่มน้ำป่าสัก จึงเป็นโครงการสำคัญเร่งด่วน เพราะมีคุณประโยชน์ต่อราษฎรอย่างแท้จริง

รัฐบาลจึงแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารโครงการ โดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน และเนื่องจากเป็นโครงการใหญ่

มีงานเกี่ยวข้องกับหลายอย่าง จึงได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการ
รับผิดชอบการปฏิบัติงานรวม 6 คณะ คือ คณะอนุกรรมการ
ประชาสัมพันธ์ จัดหาที่ดิน จัดตั้งถิ่นฐานผู้อพยพ ย้ายเส้นทาง
คมนาคม ก่อสร้างด้านชลประทาน แก้ไขและพัฒนาสิ่งแวดล้อม
ทั้งนี้ ได้จัดตั้งศูนย์ประสานการปฏิบัติการ โดยมี
นายปราโมทย์ ไม้กลัด ซึ่งเป็นกรรมการเลขาธิการของคณะ
กรรมการบริหารโครงการพัฒนาลุ่มน้ำป่าสัก อันเนื่องมาจาก
พระราชดำริเป็นผู้อำนวยการ

การดำเนินงานเริ่มต้นโดยได้กำหนดที่ตั้งของเขื่อน
อยู่ที่บ้านแก่งเสือเต้น ตำบลหนองบัว อำเภอพัฒนานิคม
จังหวัดลพบุรี การก่อสร้างจะมีงานหลัก 2 ส่วน คือ
กรมชลประทานรับผิดชอบด้านการก่อสร้างตัวเขื่อนและอาคาร
ประกอบเขื่อน โดยกำหนดให้เริ่มดำเนินการในปีงบประมาณ
2538 และให้แล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2542 ส่วนการก่อสร้าง
ระบบชลประทานในพื้นที่เปิดใหม่ 167,000 ไร่ จะดำเนินการ
ในปีงบประมาณ 2544-2545 โดยวิธีจ้างเหมา ทั้งนี้
พื้นที่อ่างเก็บน้ำจะอยู่ในจังหวัดลพบุรี 99,000 ไร่ และ
จังหวัดสระบุรี 1,000 ไร่

ถึงแม้การก่อสร้างโครงการเขื่อนกักเก็บน้ำแม่น้ำป่าสัก
จะผดลกระทบอันเป็นปัญหาบ้าง อาทิเช่น เกิดพื้นที่น้ำท่วม
108,500 ไร่ บ้านเรือนราษฎรได้รับผลกระทบ 3,800 ครัวเรือน
เส้นทางคมนาคม คือ ถนน และทางรถไฟ รวมทั้งแหล่ง
โบราณคดีบางแห่งจะถูกน้ำท่วม แต่ผลกระทบเหล่านี้ได้มี
แผนงาน และกำหนดมาตรการแก้ไข ตลอดจนจะมีการเตรียม
การพัฒนาสิ่งแวดล้อมทั้งก่อนและหลังการก่อสร้างโครงการ
ไว้อย่างดี โดยจะมีการจ่ายเงินชดเชยที่ดิน สิ่งปลูกสร้าง และ
ทรัพย์สิน การจัดสรรที่ทำกินให้ใหม่ โดยมีทางเลือกให้ถึง
3 ทาง ทั้งการจัดสรรที่ดินและสาธารณูปโภคให้ การจ่ายเงิน
ชดเชยพิเศษให้เพื่อไปทำที่ทำกินเอง และการรวมกลุ่มเลือกหา
ที่ดินเอง แล้วทางราชการจะจัดสรรให้ ทำให้ราษฎรไม่เดือดร้อน
และพอใจกันถ้วนหน้า ความสำเร็จครั้งนี้เกิดขึ้นได้ด้วย
พระบารมีในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวโดยแท้จริง

ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล เลขาธิการสำนักงาน
คณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจาก
พระราชดำริ (กปร.) เล่าว่า “พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรง
งานหนักมาตลอดที่จะแก้ปัญหาเรื่องน้ำ ซึ่งมีปัญหา
มาก ประเทศเราน้ำมาก แต่ไม่มีระบบกักเก็บน้ำ โครงการ
เขื่อนกักเก็บน้ำป่าสัก ถ้าสำเร็จ น้ำจะไหลผ่านไปถึงกรุงเทพฯ
พระองค์ทรงเข้าใจอย่างถ่องแท้สมเป็นกษัตริย์เกษตร

**การสร้างเขื่อนป่าสัก ท่านรับสั่งย้ำว่า อย่าให้ประชาชน
เดือดร้อน และอย่าให้มีการคอร์รัปชัน”** และเล่าว่าพระบาท
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีรับสั่งว่า ทรงมีความฝัน เมื่อทรง
มีพระชนมายุครบ 72 พรรษา ขอของขวัญคือ**เขื่อนป่าสัก
เขื่อนปากพอง** ซึ่งเป็นโครงการน้ำ 3 รส คือ น้ำกร่อย น้ำจืด
น้ำเปรี้ยว และ**เขื่อนท่าด่าน** แม่น้ำนครนายกจะวางศิลาฤกษ์
ในปี 2542 ซึ่งจะทรงเจริญพระชนมายุครบ 6 รอบ.....”
ทุกฝ่ายจึงพร้อมกันร่วมมือ ร่วมใจเพื่อพระเจ้าแผ่นดิน
อันเป็นที่รัก และเทิดทูนเหนือเกล้าฯ

ความเปลี่ยนแปลงด้านการคมนาคมที่จะเกิดขึ้น
เนื่องจากโครงการเขื่อนป่าสักก็คือกรมทางหลวงจะต้องปรับปรุง
และย้ายทางหลวงที่จะถูกน้ำท่วม 7.8 กิโลเมตร ให้แล้วเสร็จ
ในปี พ.ศ. 2540 และการรถไฟจะต้องก่อสร้างทางรถไฟ
ระหว่างจังหวัดลพบุรีถึงสระบุรีทดแทนระยะทาง 29 กิโลเมตร
ให้แล้วเสร็จในปี 2542

อนึ่งการดำเนินงานตามโครงการได้มีการเตรียมการ
เพื่อแก้ไขและพัฒนาสิ่งแวดล้อม โดยได้รับความร่วมมือ ร่วมใจ
ด้วยความกระตือรือร้น ความสามัคคีกลมเกลียว และความ
สำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ เพื่อตอบสนองพระราชดำริ
หน่วยงานต่าง ๆ ร่วมกันดำเนินการตามกำลังความสามารถ
ของหน่วยงานนั้น ๆ อาทิเช่น กรมศิลปากร สำรวจ
แหล่งโบราณคดี ดำเนินการขุดกู้ และเก็บรักษาให้แล้วเสร็จ
ก่อนจะมีการเก็บกักน้ำ ออป.และกรมป่าไม้ดำเนินการ แฝว่ถาง
และนำไม้ออก กรมป่าไม้รับผิดชอบอพยพและอนุรักษ์
สัตว์ป่า กรมทรัพยากรธรณีจัดการด้านธรณีวิทยา และ
ทรัพยากรแร่ กรมชลประทานตรวจสอบคุณภาพน้ำ และ
กระทรวงสาธารณสุขรับผิดชอบการพัฒนาด้านสาธารณสุข
และคุณภาพชีวิต

อุปการ อันยิ่งใหญ่ที่พสกนิกรจะได้รับจากโครงการ
ในพระราชดำรินี้ก็คือเขื่อนป่าสักจะเป็นแหล่งน้ำอุปโภคบริโภค
ของชุมชนในจังหวัดลพบุรี สระบุรี พื้นที่การเกษตรในเขต
ชลประทานที่จะเกิดขึ้นใหม่ของจังหวัดลพบุรี สระบุรี ถึง
167,000 ไร่ ซึ่งได้แก่โครงการแก่งคอย 80,000 ไร่
พัฒนานิคม และพัฒนานิคม-แก่งคอย 55,500 ไร่ และระบบ
ชลประทานในพื้นที่อพยพ 31,500 ไร่ ทั้งยังจะเป็นแหล่งน้ำ
เพื่อการอุตสาหกรรมในเขตลพบุรี และสระบุรีอีกด้วย

เขื่อนป่าสักยังเป็นแหล่งน้ำเสริมสำหรับพื้นที่
ชลประทานเดิม ในทุ่งเจ้าพระยาฝั่งตะวันออกตอนล่าง ได้แก่
โครงการปากเปรี้ยว เสาไห้ โครงการป่าสักใต้ ที่อำเภอท่าเรือ

โครงการทางหลวง โครงการรังสิตเหนือ โครงการรังสิตใต้
โครงการคลองด่าน และโครงการพระองค์ไชยานุชิต รวมพื้นที่
ทั้งสิ้น 2,200,000 ไร่

นายวิชัย ศรีม่วง นายช่างโครงการส่งน้ำและบำรุง
รักษาป่าสักได้เล่าถึงการสร้างเขื่อนป่าสักว่า “ผมว่า ถ้าไม่
พระบารมี คงจะสร้างยาก” “...การสร้างเขื่อนป่าสัก เป็นผลดี
ต่อพี่น้องชาวอยุธยามากที่สุด เพราะในช่วงน้ำหลาก
น้ำที่ลงมาตรงนี้ (เขื่อนพระราม 6) มันไม่น่าจะเกิน 800
ลูกบาศก์เมตร และถ้ามีเขื่อนป่าสัก น้ำที่ลงมาก็ไม่น่าจะเกิน
400 ลูกบาศก์เมตร ไม่น่าจะเกินมาเพราะอะไร
มันตัดตอนไปตั้งเยอะ จากนั้นไปถึงอำเภอพัฒนานิคม 60-
70 กิโลเมตรเท่านั้น ตามลำน้ำ ถ้าเมื่อก่อนสายทางหลายร้อย
กิโลเมตร ถึงเพชรบูรณ์ ถึงหล่มสัก จังหวัดเลย จังหวัดชัยภูมิ
เดิมน้ำมันลงมานี้หมด พอมียเขื่อนป่าสักมากขึ้น มันจึงมีมา
ส่วนหนึ่งเท่านั้นที่ไม่สามารถเก็บในเขื่อนได้ เพราะฉะนั้น
เขื่อนนี้จะเก็บน้ำในเวลา น้ำหลากมา ซึ่งไม่มีความจำเป็นต้องใช้
เอาไว้ก่อน ซึ่งจะป้องกันน้ำท่วม ท่วมที่ไหนก็ได้หลาย ๆ ที่
ไม่ใช่เฉพาะอยุธยา.....”

“.....น้ำประปาของเมืองไทย ถ้าไม่มี แก่งเสือเต้น

ต่อไป เราต้องใช้น้ำเค็มทำน้ำประปาที่สามแล หรือไม่ ถ้าเรา
ทำเขื่อนตัวนั้นไม่ได้ แล้วเราไม่สามารถผันน้ำจากแม่น้ำ
สาละวิน หรือสูบน้ำโขงมาใช้ได้.....ผมว่าอีกไม่เกิน 20 ปี
น้ำเค็มถึง”

ในเรื่องคุณประโยชน์ของเขื่อนป่าสักกับชาวอยุธยา
นายช่างโครงการส่งน้ำ และบำรุงรักษาป่าสักได้กล่าวไว้ว่า

“เขื่อนป่าสักมีคุณประโยชน์หลายประการ ประการแรกในปี
2542 เขื่อนป่าสัก จะกักเก็บน้ำได้ถึง 33 ล้านลูกบาศก์เมตร
เมื่อถึงฤดูแล้งจะระบายน้ำออกมาช่วยด้านเกษตรกรรม
เกษตรกรรมจะไม่เกิดปัญหาขาดน้ำในการทำการเกษตรอีกต่อไป
ประการที่สอง การเดินเรือบรรทุกสินค้าต่าง ๆ ที่ขึ้นล่อง
ในแม่น้ำป่าสัก ซึ่งเคยลึกได้ไม่เกิน 1 เมตร 50 เซนติเมตร
ต่อไปจะลึกกว่า 2 เมตรได้ ประการสุดท้ายเมื่อเขื่อน
ป่าสักเสร็จเรียบร้อยแล้ว จะไม่มีปัญหาน้ำท่วม น้ำเน่าเสีย
อีกต่อไป.....เพราะมีน้ำเพียงพอที่จะไล่น้ำเสียไปได้ ปีนี้น้ำน้อย
ผมคิดว่าจะมีปัญหาน้ำเน่าเสีย เนื่องจากฝักตบชวา ที่ลอยไป
ลอยมาในแม่น้ำป่าสักอย่างแน่นอน ซึ่งถ้ามีเขื่อนป่าสักแล้ว
จะไม่มีปัญหานี้”

แต่เดิม เมื่อใกล้ถึงเดือนตุลาคม ชาวอยุธยาทั้งที่อยู่
ในเมือง และริมแม่น้ำป่าสักที่ยังรู้สึกเซ็ดหลาบกับอุทกภัย
ครั้งใหญ่ และรุนแรงมากในปี พ.ศ. 2507 และ พ.ศ. 2538
จะมีคำถามที่ใช้ติดปากอยู่ไม่กี่ประโยคคือ “ปีนี้น้ำจะท่วมไหม”
“ปีนี้น้ำจะท่วมมากไหม” “ปีนี้น้ำจะท่วมเท่ากับปี 38 ไหม”
แต่ปัจจุบันชาวอยุธยาแล้วรู้ว่าเมื่อมีเขื่อนป่าสัก กรณี
น้ำท่วมล้นตลิ่งแม่น้ำป่าสักไหลเข้ามาท่วมบ้านเรือนราษฎร
เรียกสวน ไร่นา จนทำให้ผลผลิตทางการเกษตร อาทิเช่น ข้าว
ข้าวโพด ถั่วฝักยาว พริก มะเขือ ฯลฯ ที่ปลูกไว้ต้องเสียหาย
โบราณสถานและสิ่งก่อสร้างเก่าแก่ต้องมีปัญหา เพราะน้ำ
ท่วมขังเป็นเวลานาน ๆ จะไม่เกิดขึ้นอีก เพราะเขื่อนป่าสัก
จะเก็บกักน้ำไว้แล้วปล่อยมาให้ใช้ตามความต้องการ คำพูดที่
ว่า “น้ำท่วม อีกแล้ว” “จะท่วมอีกนานไหม” “ที่บ้านน้ำท่วม
หรือเปล่า” จะกลายเป็นอดีตที่เก็บไว้ให้ผู้ใหญ่ใช้บอกเล่า
ลูกหลานกัน เพราะต่อไปนี้น้ำจะไม่ท่วมอยุธยาอีกแล้ว และ
หากเขื่อนป่าสักก่อสร้างเสร็จก่อนหน้านี ปีนี้เราคงไม่
ขาดแคลนน้ำ ดังปรากฏในข่าวจากหนังสือพิมพ์เดลินิวส์
ฉบับวันอังคารที่ 26 มกราคม พ.ศ. 2542 หน้า 30

ภาพพระราชทาน

บรรณานุกรม

พิชัย รัตนานคร รท. : "โครงการพัฒนาลุ่มน้ำป่าสักอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เชื้อนป่าสัก.....เชื่อนดินที่ยาวที่สุดในประเทศไทย." 2511. (อัดสำเนา)

วนิดา สถิตานนท์. "พระมหากษัตริย์ผู้ทรงงานหนัก" ใน ทวยราษฎร์รักบาทแม้อยิ่งด้วยปิตุรงค์. กรุงเทพฯ : สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ, 2539.

สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา. ราชภัฏกรุงเก่า ฉบับมรดกโลก ปีที่ 3 ฉบับที่ 5 2539. อยุธยา : สำนักพิมพ์สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, 2539.

สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา. ราชภัฏกรุงเก่า ฉบับอะเมซิ่งอยุธยา ปีที่ 5 ฉบับที่ 9 2541. อยุธยา : สำนักพิมพ์สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, 2541.

สมศรี ตั้งตรงจิตร. "เชื้อนป่าสัก โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริของขวัญวันพระราชสมภพ. 72 พรรษา." หลีกเมือง 6 - 64 (กค. 39) : 8-11

สัมภาษณ์ วิชัย ศรีม่วง. นายช่างโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาป่าสักใต้. 8 มกราคม 2542.

ภาพพระราชมารดา

เกษตร

ทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

มานธ นันทพานิช / ปริญญา กวทรัพย์

จังหวัดพระนครศรีอยุธยาถึงแม้ว่าจะอยู่ไม่ไกลจากกรุงเทพมหานครมากนักแต่ประชากรของจังหวัดส่วนใหญ่ก็ยังคงประกอบอาชีพการเกษตร ในปัจจุบันสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก ทำให้ดินฟ้าอากาศแปรปรวน บางปีเกิดสภาวะฝนทิ้งช่วงทำให้เกิดความแห้งแล้ง บางปีเกิดปัญหาอุทกภัย ทำให้จังหวัดพระนครศรีอยุธยาประสบปัญหาอุทกภัยครั้งใหญ่เมื่อปี พ.ศ. 2538 จากปัญหาดังกล่าวข้างต้นทำให้ผลผลิตทางการเกษตรได้รับความเสียหาย เกษตรกรประสบสภาวะขาดทุนและเป็นหนี้สิน แนวทางแก้ปัญหาสามารถทำได้โดยการทำการเกษตรหลายอย่างในพื้นที่เดียวกันเพื่อลดความเสี่ยงและมีพื้นที่สำหรับกักเก็บน้ำไว้ใช้ในชวฤดูแล้ง การผลิตเน้นเพื่อกินเพื่ออยู่ พอให้เลี้ยงตัวเอง และครอบครัวได้ ซึ่งแนวทางการเกษตรดังกล่าวนี้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงริเริ่มขึ้นและทรงใช้ชื่อว่า “ทฤษฎีใหม่”

หลักการและแนวทางของเกษตรทฤษฎีใหม่

ทฤษฎีใหม่ เป็นแนวทางการเกษตรที่มีการบริหารทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดประโยชน์สูงสุดซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราชดำริขึ้นและพระราชทานไว้แก่พสกนิกรชาวไทย โดยกำหนดสิ่งที่เกษตรกรควรปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหาหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้นแก่เกษตรกรส่วนใหญ่ของประเทศเป็นประจำ เช่น ภาวะฝนแล้ง น้ำท่วม ปัญหานี้แล้งและความยากจน แต่การปฏิบัติตามแนวทางทฤษฎีใหม่ให้เกิดผลสำเร็จจะต้องมีสมมุติฐาน ซึ่งเกษตรกรควรจะต้องยอมรับหรือตกลงบางประการ ดังนี้

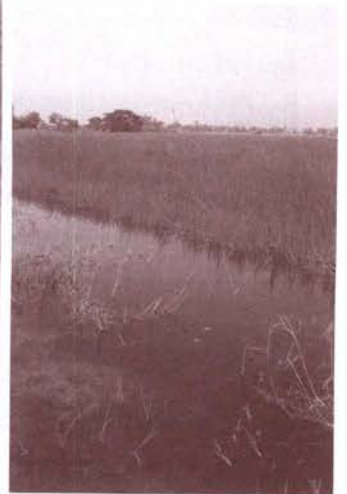
1. มีพื้นที่น้อยประมาณ 15 ไร่
 2. อยู่ในเขตเกษตรน้ำฝน
 3. ที่ดินสามารถที่จะขุดสระกักเก็บน้ำได้
 4. ฐานะค่อนข้างยากจน
 5. ครอบครัวมีสมาชิกปานกลาง
 6. มีความพอเพียงตามอัตภาพ พอเลี้ยงตัวเองได้ ไม่รวยแต่ไม่อดอยาก
 7. ไม่มีอาชีพหรือแหล่งรายได้อื่นที่ดีกว่าในบริเวณใกล้เคียง
 8. ต้องประหยัดและมีความสามัคคีกันกับเพื่อนบ้าน
- วิธีการปฏิบัติตามแนวทางทฤษฎีใหม่ คือ จัดแบ่งพื้นที่ 15 ไร่ ออกเป็น 4 ส่วนตามอัตราส่วน 5 : 5 : 3 : 2 หรือประมาณร้อยละ 30 : 30 : 30 : 10 โดยมีรายละเอียดของแต่ละกิจกรรมในพื้นที่ดังนี้

ส่วนที่ 1 พื้นที่ร้อยละ 30 ใช้ขุดเป็นสระกักเก็บน้ำ ลึกอย่างน้อย ประมาณ 4 เมตร ไว้ใช้สำหรับปลูกพืชในฤดูแล้ง เลี้ยงสัตว์น้ำ ตลอดจนใช้สำหรับอุปโภคบริโภค

ส่วนที่ 2 พื้นที่ร้อยละ 30 ใช้เป็นพื้นที่ปลูกข้าวในฤดูฝนสำหรับบริโภคในครัวเรือนให้เพียงพอตลอดปี พื้นที่ส่วนนี้ถ้าในฤดูแล้งมีน้ำเพียงพอจะใช้ปลูกพืชล้มลุกอื่น ๆ ที่ให้ราคาดี

ส่วนที่ 3 พื้นที่ร้อยละ 30 ใช้เป็นพื้นที่สำหรับปลูกไม้ยืนต้น พืชไร่ พืชผัก พืชเครื่องเทศและพืชสมุนไพร ซึ่งอาจปลูกอยู่ในรูปของวนเกษตรเพื่อใช้เป็นอาหารประจำวัน และจำหน่าย

ส่วนที่ 4 พื้นที่ร้อยละ 10 ใช้สำหรับเป็นที่อยู่

อาศัย ทำถนน คันดิน และสิ่งก่อสร้างอื่น ๆ

อย่างไรก็ตามถ้าหาก **สมมุติฐาน** เปลี่ยนแปลงไปและสภาพแวดล้อมแตกต่างกันทั้งด้านกายภาพ ชีวภาพ เศรษฐกิจและสังคม ผลผลิตและรายได้ย่อมแตกต่างกัน ดังนั้นคำแนะนำและวิธีการของแต่ละท้องถิ่นจึงสามารถแตกต่างกันได้ เช่น ขนาดของแปลงอาจจะน้อยกว่า 15 ไร่ อัตราส่วนของการแบ่งแปลงอาจเปลี่ยนแปลงไป เช่น สระน้ำ อาจจะน้อยกว่าร้อยละ 30 การให้น้ำอาจใช้วิธีการตกรดหรือ การทำน้ำหยด หรือบางแห่งเป็นที่ลุ่มอาจจะต้องทำคันดิน กันน้ำท่วม เป็นต้น

จากการที่**พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว** ได้พระราชทานกระแสรับสั่งในพระราชวโรกาสต่าง ๆ กัน เกี่ยวกับทฤษฎีใหม่ สามารถสรุปขั้นตอนการดำเนินการตามแนวทางของทฤษฎีใหม่ได้ทั้งหมด 3 ขั้นตอนดังนี้คือ

ทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 1 เป็นการผลิตทางการเกษตรของเกษตรกรให้พอเพียงที่จะเลี้ยงตัวเองได้ (Self sufficiency) ในระดับที่ประหยัดและต้องมีความสามัคคีในท้องถิ่น

ทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 2 เป็นการรวมพลังของเกษตรกร ในรูปกลุ่ม หรือสหกรณ์ร่วมแรงกันโดยความร่วมมือของหน่วยราชการ มูลนิธิและเอกชนในกิจกรรมต่าง ๆ ดังนี้

- (1) การผลิต (พันธุ์พืช เตรียมดิน ชลประทาน ฯลฯ)
- (2) การตลาด (ลานตากข้าว ยุ้ง เครื่องสีข้าว การจำหน่ายผลผลิต)
- (3) การเป็นอยู่ (กะปิ น้ำปลา อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ฯลฯ)
- (4) สวัสดิการ (สาธารณสุข เงินกู้)
- (5) การศึกษา (โรงเรียน ศูนย์การศึกษา)
- (6) สังคมและศาสนา

ทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 3 ติดต่อร่วมมือกับแหล่งเงิน (ธนาคาร) และกับแหล่งพลังงาน (บริษัทน้ำมัน) ตั้งและบริการ โรงสี ตั้งและบริการร้านสหกรณ์ ช่วยกันลงทุน ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชนบท ซึ่งไม่ใช่ทำอาชีพเกษตรอย่างเดียว

ทั้งนี้ฝ่ายเกษตรกร และฝ่ายธนาคารกับบริษัทจะได้รับประโยชน์

- เกษตรกรขายข้าวในราคาสูง (ไม่ถูกกดราคา) ธนาคารกับบริษัทซื้อข้าวในราคาต่ำ (ซื้อข้าวเปลือกจากเกษตรกรโดยตรงมาสีเอง)
- เกษตรกรซื้อเครื่องอุปโภคบริโภคในราคาต่ำ

(เป็นร้านสหกรณ์ราคาขายส่ง)

- ธนาคารกับบริษัท จะสามารถกระจายบุคลากร

เกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ

ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

จังหวัดพระนครศรีอยุธยาได้มีการตื่นตัวและให้ความสนใจในการทำการเกษตรทฤษฎีใหม่เป็นอย่างมาก ทั้งภาครัฐและตัวเกษตรกรโดยตรง ตัวอย่างเช่น หน่วยงานของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้แก่ สำนักงานเกษตรจังหวัด สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัด ได้จัดทำโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริเพื่อช่วยเหลือแรงงานที่ว่างงานหรือถูกเลิกจ้างและประสงค์จะประกอบอาชีพการเกษตรจากรายงานสรุปผลการดำเนินงานเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ของสำนักงานเกษตรและสหกรณ์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่ามีเกษตรกรเข้าร่วมโครงการในปีงบประมาณ 2541 รวมทั้งสิ้นจำนวน 56 ราย จากทั้งหมด 14 อำเภอ 32 ตำบล (ยกเว้นอำเภอผักไห่ และอำเภอกาชาสี) มีพื้นที่ในโครงการทั้งหมด 854 ไร่ 3 งาน 75 ตารางวา (รายละเอียดแสดงใน ตารางที่ 1)

นอกจากหน่วยงานของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จะสนับสนุน ส่งเสริมและแนะนำเกษตรกรในเรื่องของเกษตรทฤษฎีใหม่แล้ว ยังมีหน่วยงานอื่น ๆ ที่ให้ความสนใจในการส่งเสริมและแนะนำเกษตรกรให้ทำการเกษตรในแนวทฤษฎีใหม่ตามพระราชดำริอีก โดยเฉพาะสถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ได้จัดทำโครงการแปลงทดลองและสาธิตการทำเกษตรทฤษฎีใหม่บนพื้นที่ 7 ไร่ โดยมุ่งหวังจะให้ เป็นแบบอย่างสำหรับเกษตรกรในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาและจังหวัดใกล้เคียงใช้ศึกษาดูงาน ตลอดจนจะใช้เป็นที่ศึกษาวิจัยและปฏิบัติงานเกษตรสำหรับอาจารย์และนักศึกษาของภาควิชาเกษตรศาสตร์ สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ซึ่งโครงการนี้กำลังอยู่ระหว่างการดำเนินการ

ส่วนการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริในระดับของเกษตรกรในจังหวัดพระนครศรีอยุธยานั้น จากการที่ได้เข้าไปศึกษาและพูดคุยสัมภาษณ์เกษตรกรเพื่อเป็นกรณีตัวอย่างในพื้นที่ตำบลปากกราน อำเภอพระนครศรีอยุธยา พบว่า ในเขตตำบลปากกรานมีเกษตรกรเข้าร่วมโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริในปี พ.ศ. 2541 ทั้งหมด 4 ราย และได้ทำการสัมภาษณ์ นายสมบุรณ์ สัมมะเพียร

ตารางที่ 1 แสดงรายละเอียดของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาในปีงบประมาณ 2541

อำเภอ	จำนวน (ราย)	พื้นที่ดำเนินการ (ไร่ - งาน - ตารางวา)
พระนครศรีอยุธยา	5	77 - 3 - 56
ท่าเรือ	4	72 - 0 - 00
นครหลวง	1	23 - 2 - 12
บางซ้าย	1	10 - 0 - 00
บางไทร	4	83 - 1 - 72
บางบาล	3	76 - 0 - 62
บางปะหัน	2	54 - 0 - 32
บางปะอิน	5	60 - 3 - 86
บ้านแพรก	2	25 - 1 - 40
มหาราช	4	33 - 1 - 67
ลาดบัวหลวง	1	10 - 0 - 00
วังน้อย	2	80 - 1 - 33
เสนา	17	175 - 3 - 17
อุทัย	5	71 - 3 - 98
รวม	56	854 - 3 - 75

ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 11 ตำบลปากกราน ซึ่งเป็น 1 ใน 4 ของผู้ที่เข้าร่วมโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ พบว่า ก่อนที่ผู้ใหญ่นายสมบุรณ์จะทำเกษตรทฤษฎีใหม่นั้นผู้ใหญ่นายสมบุรณ์ได้ทำนาและมีพื้นที่ปลูกไม้ผลอยู่บ้างแต่ในช่วงปี พ.ศ. 2538 ได้ประสบปัญหาอุทกภัยครั้งใหญ่ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทำให้ไม้ผลที่ปลูกไว้ตายหมด และข้าวที่ปลูกก็ให้ผลผลิตไม่ค่อยดีนัก ในขณะที่ต้นทุนการผลิตและค่าแรงงานสูงขึ้น ทำให้ประสบภาวะขาดทุน จึงทำให้ผู้ใหญ่นายสมบุรณ์ตัดสินใจเปลี่ยนรูปแบบการผลิตมาเป็น เกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ ซึ่งในปัจจุบันผู้ใหญ่นายสมบุรณ์มีพื้นที่ทำการเกษตรทฤษฎีใหม่ทั้งหมดประมาณ 7 ไร่ พื้นที่ทั้งหมดได้ใช้ทำกิจกรรมต่าง ๆ ดังนี้

1. ปลูกไม้ผลยืนต้น เช่น มะม่วง ขนุน
2. ปลูกกล้วย ซึ่งมีทั้งกล้วยหอมและกล้วยน้ำว้า

3. พืชผักสวนครัว
4. นาข้าว
5. เลี้ยงปลา (เลี้ยงในนาข้าวและสระน้ำ)
6. สระเก็บกักน้ำ
7. ท่ออยู่อาศัย

เกษตรกรที่ทำโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ ในเขตตำบลปากกระแจะทั้งหมด จะยกคันดินขึ้นสูง เพื่อป้องกันปัญหาน้ำท่วมซึ่งรวมทั้งรายของผู้ใหญ่สมบูรณ์ด้วย จากการสอบถามถึงแรงจูงใจที่ทำให้หันมาทำเกษตรทฤษฎีใหม่ ผู้ใหญ่สมบูรณ์กล่าวว่า เนื่องจากเห็นว่าเป็นโครงการที่ดีและเป็นการสนองพระราชดำริของพระองค์ท่านและจากประสบการณ์ในการทำเกษตรทฤษฎีใหม่มาเพียง 1 ปี ทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น รายได้ที่ผู้ใหญ่สมบูรณ์ได้เป็นหลักในขณะนี้คือ รายได้จากปลา กุ้ง และพืชผักต่าง ๆ ประมาณปีละ 30,000 บาท ซึ่งรายได้นี้ยังไม่รวมรายได้จากไม้ผลยืนต้นที่ยังไม่ให้ผลผลิต ในขณะที่รายจ่ายมีเพียงเล็กน้อย จากตัวเลขรายได้จะเห็นได้ว่าไม่สูงมากนัก แต่ก็เป็นรายได้ที่ได้จากการเก็บผลผลิตที่เหลือจากการบริโภคในครัวเรือนแล้วไปจำหน่ายซึ่งเป็นวิถีทางของเศรษฐกิจพอเพียง ตามที่พระองค์ท่านทรงมีกระแสพระราชดำรัสเมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2540 ไว้ว่า

“ความจริงการจะเป็นเช่นนั้นไม่สำคัญ สำคัญอยู่ที่เราพออยู่พอกิน และมีเศรษฐกิจที่เป็นอยู่อย่างพอมีพอกินแบบพอมีพอกินนั้นหมายความว่าอุ้มชูตัวเองได้ให้มีพอกินกับตัวเอง ซึ่งความพอกินพียงนี้มิได้หมายความว่าทุกอย่างครบถ้วนจะผลิตอาหารและของใช้ได้เอง หากเป็นอย่างนั้นมันเกินไป”

ด้วยสายพระเนตรที่ยาวไกล และทรงห่วงใยในทุกข์สุขของอาณาประชาราษฎร์ ทำให้เกษตรกรชาวอุษายามีชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น พอเพียงแก่การดำรงชีวิตด้วย“ทฤษฎีใหม่” พระราชดำริที่แสดงให้เห็นพระอัจฉริยภาพใน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช

บรรณานุกรม

- นิรนาม. พระราชดำรัส. วารสารโคเนม. 17 (2) :45-53. 2541.
- _____. คู่มือการปฏิบัติงานโครงการ “เกษตรทฤษฎีใหม่” ตามแนวพระราชดำริ. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ 2540.
- สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. โครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ ตามแนวพระราชดำริ ปี 2541 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. 2541

โครงการพัฒนา

เกษตรกรรมเบ็ดเสร็จ

ตามพระราชดำริ

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สหัส บุญญาวิวัฒน์

โครงการพัฒนาเกษตรกรรมเบ็ดเสร็จตามพระราชดำริ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นโครงการที่ได้จัดตั้งขึ้นตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงต้องการให้มีการพัฒนาในพื้นที่แห่งนี้ ทั้งในด้านกลไกการปกครอง การปศุสัตว์ และผลผลิตทางการเกษตรทั้งหมด ตลอดจนการช่วยเหลืออื่น ๆ ในลักษณะ “ครบวงจร” เพื่อให้บังเกิดผลอย่างสมบูรณ์ การพัฒนาและการแก้ปัญหาที่พระราชทานแนวความคิดไว้นี้ ทรงมีพระราชวินิจฉัยไว้เฉพาะพื้นที่ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเท่านั้น หากจะนำวิธีการไปใช้ในพื้นที่แห่งอื่นอาจจะไม่เหมือนกัน เพราะข้อมูลพื้นฐานแต่ละพื้นที่แตกต่างกัน ดังนั้นจึงทรงเน้นไว้เฉพาะพื้นที่ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเท่านั้นและมีลำดับความสำคัญมาดังต่อไปนี้

เมื่อวันที่ 3 มกราคม พ.ศ. 2525 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ฯ เสด็จฯ เยี่ยมราษฎร ณ วัดโทรโสภณ ตำบลบ้านเกาะ อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยชลมารค ได้มีราษฎรถวายฎีกาว่า ราษฎรในเขตตำบลบ้านเกาะ และตำบลห่อหมก ประสบความทุกข์ยาก ประกอบอาชีพในการทำนาไม่ได้ผล เพราะประสบภัยธรรมชาติน้ำท่วม ถูกหนุณาและศัตรูพืชรบกวนจนทำให้ขาดทุนตลอดมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2521 เป็นเหตุให้ราษฎรมีหนี้สินมากมาย ต้องทิ้งถิ่นฐานไปรับจ้างและขายแรงงานตามโรงงานอุตสาหกรรมเป็นจำนวนมาก ปลอ่ยที่นาให้กรร้างว่างเปล่ามิได้ทำผลประโยชน์เป็นจำนวนนับแสนไร่

เมื่อวันที่ 6 มกราคม พ.ศ. 2525 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้นายเล็ก จินดาสงวน หัวหน้าฝ่ายจัดสรรน้ำ

กรมชลประทาน เข้าเฝ้าฯ ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน และพระราชทานพระราชดำริในการแก้ไขปัญหาความยากจนของราษฎร ตำบลบ้านเกาะ และตำบลห่อหมก ดังต่อไปนี้

ประการแรก ทรงให้พิจารณาปรับปรุงคันกันน้ำของกรมชลประทานตามแนวฝั่งขวาของแม่น้ำน้อย ตั้งแต่อำเภอบางไทร จนถึงอำเภอสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ให้เป็นคันกันน้ำอย่างถาวร และใช้เป็นทางคมนาคมของราษฎรที่ตั้งบ้านเรือนอยู่ตามริมฝั่งแม่น้ำน้อยโดยสร้างอาคารบังคับน้ำตามคลองต่าง ๆ

ประการที่สอง ทรงให้พิจารณาปรับปรุงพื้นที่เพาะปลูกและระบบส่งน้ำในเขตโครงการชลประทาน เจ้าเจ็ด-บางยี่หน ให้ราษฎรสามารถทำการเพาะปลูกได้ผล อย่างสมบูรณ์ตลอดปี ในการนี้ควรพิจารณาปรับปรุงพื้นที่ระหว่างแม่น้ำน้อยและคลองขนมจีน รักระหว่างคลองเจ้าเจ็ด บางยี่หน และคลองพระยาบรรลือ ซึ่งมีพื้นที่ประมาณ 90,000 ไร่ เป็นอันดับแรกก่อน โดยทำโครงการปรับปรุงจัดแบ่งพื้นที่ส่งน้ำให้เป็นส่วน ๆ ให้เหมาะสมกับสภาพภูมิประเทศ เพื่อให้ราษฎรสามารถทำการเพาะปลูกได้ผลอย่างสมบูรณ์ตลอดปี

เมื่อวันที่ 18 มีนาคม พ.ศ. 2525 สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงมีพระราชเสาวนีย์ให้พันเอก มนัส คล้ายมณี และนายสหัส บุญญาวิวัฒน์ เปิดอบรมเกษตรกรในหลักสูตร “เกษตรหมู่บ้าน” เพื่อให้มีความรู้ทางการเกษตร การปศุสัตว์ และการประมง ให้ชาวนาสามารถผลิตข้าวและพืชผลได้พอเพียงเพื่อเลี้ยงตัวเองได้ สำหรับราษฎรที่จะเข้ารับการอบรมในหลักสูตรนี้ให้คัดเลือกมาจากหมู่บ้านยากจนจากอำเภอสนา และอำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

หลักสูตรนี้ใช้เวลาอบรม 10 วัน ให้เกษตรกรมาอยู่กินร่วมกัน ณ ศูนย์ศิลปาชีพพิเศษ พระราชทานอาหาร

และเงินตอบแทนให้แก่ผู้รับการอบรมโดยตลอด ชุดครูฝึกจัดจากกรมทหารราบที่ 21 รักษาพระองค์ฯ ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ (เปิดการอบรมทั้งหมด 8 รุ่น และนำดูงานตามภาคต่าง ๆ ของประเทศ 1 ครั้ง)

เมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม พ.ศ. 2525 สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถเสด็จเยี่ยมศูนย์ศิลปาชีพพิเศษบางไทร และทรงเยี่ยมเกษตรกรที่มารับการฝึกอบรมในหลักสูตร “เกษตรหมู่บ้าน” ทรงมีพระราชปฏิสันถารกับเกษตรกรที่มารับการอบรมอย่างใกล้ชิด เกษตรกรได้กราบบังคมทูลว่า ตำบลมารวิชัย ตำบลบางนมโค ตำบลบ้านหลวง ตำบลสามตุ่ม และตำบลชานา ในเขตอำเภอเสนา มีนาไร่จำนวนมาก ราษฎรส่วนใหญ่มีฐานะยากจนประสบปัญหาในการทำกินมาหลายปีแล้วและมีหนี้สินมากมาย จึงทรงมีพระราชเสาวนีย์ให้ พันเอกมนัส คล้ายมณี ไปช่วยแก้ไขปัญห

ในการเสด็จเยี่ยมเกษตรกรครั้งนี้ ได้พระราชทานพระบรมราโชวาท ที่เป็นประโยชน์และเป็นกำลังใจแก่เกษตรกรเป็นอย่างดี ความสำคัญตอนหนึ่งของพระบรมราโชวาทก็คือ “แผ่นดินนั้นมีค่ากว่าเงินตรา”

เมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม พ.ศ. 2525 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถเสด็จไป ณ ศูนย์ศิลปาชีพพิเศษ เพื่อเสด็จต่อไปยังวัดสุนทราราม ตำบลห่อหมก อำเภอบางไทร โดยทางชลมารค สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถเสด็จเยี่ยมราษฎร ณ บริเวณวัดสุนทราราม ส่วนพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จไปทอดพระเนตรพื้นที่บริเวณทุ่งเจ้าเจ็ด - บางยี่หน พร้อมด้วยเจ้าหน้าที่จากกรมชลประทาน เพื่อตรวจสอบสภาพนาไร่ แหล่งน้ำพังกันน้ำและทรงมีพระราชวินิจฉัยในการที่จะพัฒนาพื้นที่นาไร่แห่งนี้ และพระราชทานพระราชดำริไว้ดังต่อไปนี้

ใช้หลักการทำงาน “ให้โดยมิตติผลประโยชน์ตอบแทน”

เมื่อเอ่ยถึงคำว่า “ผลประโยชน์” ย่อมมีความหมายและความสำคัญต่อภารกิจอย่างมาก ข้อเท็จจริงที่เราเห็นกันอยู่ก็คือ งานใดที่มีผลประโยชน์หรือผู้กระทำหวังในผลประโยชน์แล้วงานนั้นย่อมไม่ประสบผลสำเร็จหรือถ้าจะประสบผลสำเร็จก็มีปัญหามากมาย เต็มไปด้วยเงื่อนไขฆ่ากันตายมากต่อมากที่เป็นอยู่ก็คือ “ผลประโยชน์” นั่นเอง หากใครทำงานกับชาวนาแล้วยังจะหวังผลประโยชน์ตอบแทนอีก ก็นับว่าเป็นการสร้างเวรกรรมให้กับตนเองและยังไปสร้างเวรกรรมให้กับชาวนาซึ่งมีความทุกข์ยากอยู่แล้ว ถ้าคิดอย่างนั้นก็อย่าไป

ทำเลยจะดีกว่า ชาวนายังมีชีวิตอยู่ได้ถึงแม้จะทุกข์ทรมานแก้ปัญหาของตนไปตามลำพัง

สำหรับโครงการฯนี้แล้ว ดำเนินตามเบื้องยุคลบาทของล้นเกล้าฯทั้งสองพระองค์ที่มีแต่ให้โดยมิหวังผลประโยชน์ตอบแทน ในการปฏิบัติแล้วต้องจำแนกออกเป็นงานหลายประเภทดังนี้

ในด้านการเงิน

- ทรงช่วยเหลือชาวนา ใถ่ถอนที่นา ที่อยู่อาศัยจากนายทุนเพื่อให้ชาวนาได้มีที่นาทำกิน
- พระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ ซื้อที่ดินคืนจากนายทุนเป็นการตัดปัญหาในการจัดรูปที่ดินเพื่อทำกินของชาวนา
- พระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ให้ชาวนายืมไปลงทุนทำกินโดยมิตติผลดอกเบี้ย
- จัดตั้งกองทุนน้ำใจไปสู่วชาวนา ให้ชาวนายืมแก้ปัญหาความเดือดร้อนและการทำกิน
- การดำเนินงานอื่น ๆ
- หาโค กระบือมาให้ชาวนานำไปเลี้ยงเพื่อใช้แรงงานตามเงื่อนไขของ “ธนาคารโคกระบือตามพระราชดำริ”
- แจกพันธุ์สัตว์ต่าง ๆ ให้เกษตรกรนำไปเลี้ยงในลักษณะ “ยืม” ไปทำผลประโยชน์
- จัดหาารถฟาร์มแทรกเตอร์มาช่วยไถนาโดยคิดราคาต่ำ โดยมิตติผลกำไรจากชาวนา
- จัดหาพันธุ์ข้าวมาให้ยืม โดยคิดดอกเบี้ยเพียงเล็กน้อย
- ช่วยเหลืองานอื่น ๆ ทางด้านสังคมตามที่ชาวนาร้องขอหรือเห็นว่าเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม
- ช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ ทั้งส่วนตนและส่วนรวมโดยมิตติถึงผลประโยชน์ตอบแทน
- ให้เลือกหาผืนนาประมาณ 600 ไร่ จัดสร้างเป็น

โครงการนำร่อง (Pilot Project) โดยใช้พื้นที่นาของเกษตรกรเอง และต้องเป็นแปลงที่ติดต่อกันทั้งผืนเพื่อพัฒนาเป็นรูปแบบ เกษตรกรรมเบ็ดเสร็จให้ดำเนินการอย่างเร่งด่วนและให้ทันทำกิน ในปี พ.ศ.2525 โดยสร้างคันดินล้อมรอบพื้นที่ทั้ง 600 ไร่ ก่อสร้างระบบส่งน้ำให้เข้าถึงได้ทุกแปลง สามารถเพาะปลูก ได้ตลอดปี จัดให้มีการประมง สนับสนุนให้มีการปลูกพืชอื่น ๆ นอกจากข้าวเพื่อทำรายได้ให้เกษตรกรทั้งปี ขอเชิญเจ้าหน้าที่ ของรัฐแต่ละฝ่ายมาให้คำแนะนำส่งเสริมให้สามารถทำประโยชน์ ได้ตลอดปี

เริ่มแรกในการดำเนินการนั้น เนื่องจากภารกิจครั้งนี้ เป็นภารกิจการ “พัฒนานาร้าง” และยังไม่ทราบข้อมูลใด ๆ มาก่อนเลย จึงต้องทำการวิเคราะห์ภารกิจ ว่ามีงานประเภทใด บ้างที่จะเสริมกันเป็น “การพัฒนา” และในขณะเดียวกันก็ได้ ดำเนินการหาข้อมูลพื้นที่ไปพร้อมกัน

หลังจากที่ทราบข้อมูลพอสังเขปแล้ว สรุปได้ตรงที่ ว่าปัญหาสำคัญที่ทำให้เกิดนาร้างก็คือ “คน” และ “ผืนนา” หากแก้ปัญหาของ “คน” ได้แล้ว การแก้ปัญหาในเรื่องของ “นา” ก็จะสามารถกระทำได้ ดังนั้นสิ่งแรกที่จะต้องกระทำก็คือการพัฒนาคน นั่นก็คือการให้ความรู้แก่เกษตรกร

หลักสูตรที่ใช้ฝึกอบรมเกษตรกรนี้ นับว่าเป็น พระมหากรุณาธิคุณอย่างหาที่สุดมิได้ด้วยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงพระอักษรเป็นลายพระหัตถ์ของ พระองค์เอง ทรงตั้งชื่อหลักสูตรว่า “เกษตรหมู่บ้าน” และ ทรงข้อความที่เป็นลายพระหัตถ์โดยตลอด

หลักสูตร “เกษตรหมู่บ้าน” มีห้วงระยะเวลาในการ ฝึกอบรม 10 วัน ให้เกษตรกรที่ได้รับการคัดเลือกจากหมู่บ้าน ทั้งหญิงและชาย เข้ารับการฝึกร่วมกัน ณ ศูนย์ศิลปาชีพพิเศษ บางไทร โดยมีชุดครูฝึกจาก กรมทหารราบที่ 21 รักษา พระองค์ฯ ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถและ วิทยากรจากหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องของรัฐ เป็นผู้ให้ความรู้ งบประมาณในการฝึกอบรม สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ พระราชทานให้ทั้งหมด นับเป็นพระมหา กรุณาธิคุณต่อชาวนาอย่างหาที่สุดมิได้

ในการปฏิบัติภารกิจ เพื่อให้บังเกิดผลดีนั้น จำเป็น ต้องปฏิบัติอย่างจริงจัง เพื่อให้งานบรรลุผลโดยเร็วและเพื่อ จะได้มีเวลาแก้ไข หากมีอะไรบกพร่องหรือผิดพลาด โดยเฉพาะในโครงการพัฒนาเกษตรกรรมเบ็ดเสร็จตาม พระราชดำริ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปัญหาสำคัญทั้ง 5 ประการคือ น้ำ - หนู - นา - ราคา - โรค เป็นสิ่งที่จะต้องกระทำพร้อมกันไป เพื่อให้ได้เห็นผลงาน และให้ความ

ร่วมมือ ความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในสังคมของเกษตรกรก็คือ ขาดการร่วมมือกันระหว่างเกษตรกรและเจ้าหน้าที่ของรัฐ ทั้งนี้ ก็เพราะเกษตรกรต้องคอยการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่บางคน ของรัฐ ที่ล่าช้า มากด้วยขั้นตอน (ความจริงอันนี้เราต้องยอมรับ) ซึ่งเกษตรกรจะรอคอยอะไรให้ล่าช้าไปกว่าฤดูกาลทำกินไม่ได้ ทั้งนี้เพราะระบบการทำกินของไทยผูกไว้กับธรรมชาติมากที่สุด หากช้าเกินการก็จะล้มเหลว ประสบความหายนะ นี้คือ ข้อเท็จจริงที่เราต้องคำนึงถึง

สำหรับโครงการนี้ปัญหาหนักอกก็คือ การปราบ “หนูนา” ซึ่งเกษตรกรกลัวอย่าง “ฝังใจ” และยังไม่เคยมีใคร ทำการปราบอย่างจริงจัง หรือมีวิธีการที่ยึดถือเป็นแนวทาง ปฏิบัติได้ สิ่งนี้เป็นสิ่งที่คณะทำงานกลัวอยู่มาก และคำนึงถึง ตลอดเวลาหากกระทำไม่สำเร็จก็จะเสียชื่อเสียงของคณะทำงาน โดยเฉพาะผู้รับผิดชอบโครงการฯ และทำให้สูญเสียงบประมาณ อีกด้วย ดังนั้นการปฏิบัติงานตามแผนงานจึงต้องทำอย่างจริงจัง คณะทำงานไปนอน ไปร่วมทุกขั้วร่วมสุขกับชาวนา เดินดูลักษณะ ภูมิประเทศกันจริง ๆ พื้นที่ตรงไหนจะทำอะไรต้องไปดูกันให้ แน่ชัด ถึงแม้จะมีแผนงานอยู่แล้วก็ตาม แต่ในการปฏิบัติ ย่อมมีอุปสรรค และปัญหาอยู่ตลอดเวลา มีข้อขัดข้องหรือ ผลกระทบที่จะตามมา เป็นต้นว่าเครื่องมือพร้อม คนไม่พร้อม ภูมิอากาศไม่อำนวย อุปสรรคในเรื่องปัญหาที่ดิน หากไม่ยินยอม แม้แต่รายเดียวก็ไม่สามารถจะทำได้ และปัญหาอื่น ๆ อีกมากมาย หรือบางครั้งงานใดที่ส่งผลกระทบออกมาดี อาจจะต้องดำเนินการต่อเนื่องไปเลยทั้ง ๆ ที่ยังไม่ถึงขั้นตอน ในแผน เป็นต้นว่าการขุดลอกคลองส่งน้ำ หากขุดลอกไป แล้วทำให้สามารถทำนาได้เป็นแปลงใหญ่ขึ้นเราก็ดำเนิน ต่อไปเลยด้วยมีผลต่อเนื่องกันโดยคำนึงถึงปัญหาของหนู แนวความคิดในการปฏิบัติก็คือ จะต้องชี้แนะให้เกษตรกร ร่วมมือกันทำนาให้มีพื้นที่เป็นบริเวณกว้างแปลงหนึ่ง ๆ อาจ จะตั้งแต่ 2,000 ไร่ จนถึง 10,000 ไร่ หรือมากกว่านั้น

ทั้งนี้เพราะต้องการกำจัดที่อยู่อาศัยและอาหารของหนู หรือเมื่อทำเป็นแปลงใหญ่ อัตราเฉลี่ยในการทำลายของหนูต่อไร่ก็จะลดลง ทำให้การสูญเสียของผลผลิตลดลง ในการปราบหนูนี้จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากเกษตรกรเป็นอย่างมาก สำหรับคณะทำงานที่มีเพียงไม่เท่าไรนี้ไม่สามารถจะทำการปราบได้สำเร็จ แต่คณะทำงานได้นำความคิดและหนทางปฏิบัติส่งต่อไปยังเกษตรกรซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติและในฐานะคณะทำงานก็เข้าไปกำกับดูแล สนับสนุนทั้งเครื่องมือและสิ่งอื่น ๆ ที่จำเป็น ในการไถนาโครงการฯ ไม่มีรถไถนาเอง แต่ก็ได้ขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐ รวมทั้งภาคเอกชนเข้ามารวมกันประมาณ 15-20 คัน ระดมการไถกันเป็นแปลงใหญ่ ๆ ดังกล่าวแล้ว หากชาวนาขาดเมล็ดพันธุ์ก็จะหาเมล็ดพันธุ์มา สนับสนุนให้ พื้นที่ใดคลองส่งน้ำไม่มีก็จะขุดคลองส่งน้ำให้ เมื่อชาวนาเห็นว่าโครงการฯ ได้ช่วยอย่างจริงจัง ก็ให้ความร่วมมือกันอย่างมาก ผลงานในแต่ละปีเกินเป้าหมายที่กำหนดไว้และเมื่อจบโครงการฯ ก็ยังสามารถทำให้พื้นที่บริเวณรอบ ๆ พื้นที่รับผิดชอบที่ทำนาไม่ได้ผลอยได้รับผล สามารถทำนาได้แผ่กระจายไปทั่วบริเวณ

จากการปฏิบัติของคณะทำงานที่ได้กระทำต่อชาวนา ทำให้ได้รับความร่วมมือและความเชื่อถือจากชาวนาอย่างย้งนำมาซึ่งความสำเร็จของโครงการฯ

กล่าวโดยสรุปแล้ว การปฏิบัติงานของคณะทำงานมิได้มีขั้นตอนสลับซับซ้อนเลย เพียงแต่ทำไปตามหลักธรรมดาหรือแบบง่าย ๆ มีปัญหาที่แก้ไป กำหนดแนวทางในการปฏิบัติไว้ก็เพื่อมิให้หลงทางเท่านั้น แต่อาศัยการปฏิบัติด้วยความซื่อสัตย์ ด้วยความจริงใจต่อกัน ไม่คำนึงผลประโยชน์ตอบแทน ด้วยความบริสุทธิ์ใจ คณะทำงานทุกคน

ปฏิบัติงานด้วยความสบายใจ ในการปฏิบัติ ถือว่าการช่วยเหลือประชาชนเป็นหน้าที่ของรัฐ การทำงานอย่างเสียสละของคณะทำงาน ที่ไม่มีวันหยุดราชการเสาร์-อาทิตย์อยู่กับชาวนาช่วยขจัดปัญหาอย่างต่อเนื่องไม่ทอดทิ้งจนบังเกิดผลดี ได้รับความไว้วางใจและความร่วมมือจากชาวนา ทำให้ภารกิจของโครงการฯ สำเร็จได้ตามวัตถุประสงค์ทุกประการ

ตามรอยเบื้องพระยุคลบาท ในการอนุรักษ์เทคโนโลยีพื้นบ้าน การทำมิด อรัญญิก

เรื่อง / ภาพ โอภาส ศรีสะอาด

.....ที่ประทับใจผมมาก ผมถวายมิดไปเล่มหนึ่ง แล้วท่าน
ก็ให้สตางค์มาบาทหนึ่ง ผมยังเก็บไว้บูชาจนทุกวันนี้.....

ความรู้เรื่องเหล็กและเทคโนโลยีในการถลุงแยกเหล็ก จากแร่ธรรมชาติจนสามารถนำมาหล่อหรือตีขึ้นรูปเป็นเครื่องใช้ ไม้สอย บรรพบุรุษของมนุษย์เราได้ใช้ในการฟันผ้าอุปสรรค ต่าง ๆ เพื่อความอยู่รอดของชีวิต ทำอาวุธล่าสัตว์หาอาหาร ปลูกพืช ตัดไม้ ทำที่อยู่อาศัย ปกป้องตนเองและเผ่าพันธุ์ให้ รอดพ้นจากศัตรูนานาชนิด ตลอดจนใช้ในการรักษาเอกราชและ อธิปไตยของบ้านเมืองตลอดมา ดังเช่น ประเทศไทยในปัจจุบัน จากประวัติศาสตร์ชาติไทย ชาวไทยตั้งแต่สมัยบรรพกาล

กรุงสุโขทัย กรุงศรีอยุธยา ล้วนได้ใช้อาวุธที่เกิดจาก เทคโนโลยีที่มีอยู่นี่เอง รักษาบ้านเมืองรอดมา ให้พวกเรา ได้อยู่เย็นเป็นสุขจนทุกวันนี้

ชาวหมู่บ้านต้นโพธิ์ บ้านไผ่หนอง ตำบลท่าช้าง อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นคนกลุ่มหนึ่ง ที่มีและได้สะสมเทคโนโลยีการทำเครื่องมือเครื่องใช้จากเหล็ก มาตั้งแต่อดีต แต่ผลผลิตที่ออกมาจากคนไทยกลุ่มนี้กลับเรียกว่า มีดอรัญญิกหรือเป็นของอรัญญิก เพราะความเข้าใจผิด แต่

เป็นที่น่าอัศจรรย์ยิ่งที่ชาวบ้านกลุ่มนี้ยังสามารถดำรงเอกลักษณ์ คักดีศรี รักษาเทคโนโลยีจากคนรุ่นหนึ่งต่อไปยังอีกรุ่นหนึ่ง โดยมีได้ขาดช่วงเลย

ชาวตำบลท่าช้างกลุ่มนี้เดิมเป็นชาวเวียงจันทร์ ได้อพยพเข้ามา พร้อมกับนำเทคโนโลยีการทำเครื่องมือ เครื่องใช้จากเหล็ก (มักเรียกรวม ๆ ว่า ตีมีด) และส่วนหนึ่ง เป็นช่างทองรูปพรรณ เล่ากันต่อ ๆ มามีช่าง 2 เชือกสำหรับ ขนสัมภาระร่วมขบวนมาด้วย (บัญญัติ : 2542) มีหลักฐาน ล้ำคัญของต้นตระกูลชาวไผ่หนองที่เป็นวัตถุ สามารถสืบย้อน ออดีตไปได้ คือ มีดดาบที่นายบัญญัติ คำศรี ผู้มีศักดิ์เป็น หลานทวดของขุนนราบริรักษ์ ได้รับเป็นมรดกตกทอดมาเป็น สมบัติของตระกูล คือ ดาบขนาดเหมาะสมมีลักษณะสวยงาม มาก ฝักและด้ามประดับด้วยทองคำสลักลายนูน เฉพาะด้าม ส่วนที่มือจับถักหุ้มด้วยลวดเงิน ทำให้เกิดผิวสากจับได้ กระชับมือไม่ลื่นไถล สันนิษฐานว่าน่าจะเป็นดาบที่ทำขึ้นมา ใช้งานจริง ๆ และใช้แสดงตำแหน่งยศด้วย ชาวเวียงจันทร์กลุ่ม นี้ได้อพยพเข้าพึ่งพระบรมโพธิสมภารพระบาทสมเด็จพระ พุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ 2 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ในปี พ.ศ. 2365 สาเหตุเนื่องจาก เวียงจันทร์ขณะนั้นเกิด การทำมาหากินอึดคัดขาดแคลน โจรผู้ร้ายชุกชุม (ยุทธนา : 2538)

สมเด็จพระมาตุจฉา พระมเหสีในพระบาทสมเด็จพระ จุลจอมเกล้า พร้อมด้วยพระบรมวงศานุวงศ์ได้เคยเสด็จ มาทอดพระเนตรการทำมีดของชาวบ้านไผ่หนองที่วัดมเหยงค์ ครั้งหนึ่ง (บัญญัติ : 2542) ในเวลาต่อมาพระพุทธเจ้าหลวง ได้โปรดเกล้าพระราชทานบรรดาศักดิ์แก่นายเทา ซึ่งเป็น ต้นตระกูล พันธุ์หนอง (มีการอ้างกันมาผิด ๆ ว่าเป็นต้นตระกูล กล่อมเกลี้ยง, บัญญัติ : 2542) อดีตหัวหน้าผู้อพยพจากเวียง จันทร์และเป็นหัวหน้าหมู่บ้านขณะนั้นเป็น ขุนนราบริรักษ์ ด้วยความสามารถดูแล ปกครองลูกบ้านให้อยู่ใน จาริตประเพณีอันดีงาม มีความสามัคคีปรองดองและเคารพ ตอกฎของบ้านเมือง

เทคโนโลยีต่าง ๆ ของชาวท่าช้าง ยังคงมีการสืบทอด และพัฒนาแบบพึ่งพาตนเองตลอดมา รูปแบบ วัสดุที่ใช้ ตลอดจนเทคนิควิธีต่าง ๆ ก็ยังคงเป็นวิธีดั้งเดิมที่ถ่ายทอด สืบต่อมานับเป็นร้อย ๆ ปี โดยมีได้รับความรู้ ความช่วยเหลือ จากภายนอกเท่าที่ควร โดยเฉพาะการรับรู้เทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่เกิดและพัฒนาขึ้นของโลกภายนอกด้วยอัตราเร่งสูงขึ้นทุกวัน วัสดุสมัยใหม่นั้นสามารถสร้างขึ้นมาจากตามความต้องการ

เพื่อให้มีคุณสมบัติเหมาะสมกับการใช้เป็นการเฉพาะงานมาก ขึ้นเป็นลำดับ เช่น เหล็ก (Fe) ที่เรารู้จักในชื่อพืน ๆ นี้ ที่จริง แล้วในทางเทคนิค เหล็กมีการกำหนดชนิด ให้เลือกใช้มากกว่า 2,000 ชนิด เพราะว่า ถ้าเนื้อเหล็กที่เป็นธาตุหลักส่วนใหญ่ มีส่วนผสมของธาตุและโลหะอื่น มีเปอร์เซ็นต์ต่างกันเพียง เล็กน้อย ก็จะทำให้ได้เหล็กที่มีคุณสมบัติแตกต่างออกไปจาก เดิมเป็นอย่างมาก เหล็กสำหรับทำของมีคมจะมีส่วนผสม มี กรรมวิธีขึ้นรูปและมีเทคนิคการชุบแข็งเฉพาะเหล็กชนิดนั้น ๆ เหล็กหลายชนิดได้รับการจัดลิสต์ตามส่วนผสมและ กรรมวิธีต่างๆที่ใช้ในการถลุงโดยผู้คิดค้น สงวนไว้ห้ามมิให้ มี การทำเลียนแบบ เหล็กน้ำพี้ที่เลื่องลือ บรรพบุรุษของเราใช้ ทำศาสตราวุธรักษาบ้านรักษาเมือง มาตั้งแต่ครั้งโบราณก็ ถือว่าเป็นเหล็กอีกชนิดหนึ่งที่มีคุณสมบัติเฉพาะ นำเสียดาย ที่ส่วนผสมและกรรมวิธีถลุงได้สูญหายไปแล้ว ถึงแม้ว่าจะมี การศึกษาโดยวิธีวิทยาศาสตร์ที่ทันสมัยอย่างปัจจุบัน ก็ยังไม่สามารถนำกลับมาได้ ดังที่สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และ เทคโนโลยี (วท.) ได้ทำและเผยแพร่ในช่วงปี พ.ศ. 2522 ก็ยังถือว่าทำได้ไม่สำเร็จ

นอกเหนือจากนี้ความรู้ทางด้านวัสดุศาสตร์ในโลก ปัจจุบัน มีวัสดุอื่น ๆ เช่น โพลีเมอร์ เซรามิกส์สมัยใหม่ (New Ceramics) โลหะ โลหะผสม ได้มีการประดิษฐ์คิดค้นวิจัย ขึ้นมาใหม่อย่างต่อเนื่องตลอดเวลา นอกจากนำมาใช้งาน เฉพาะตัว เตี่ยว ๆ แล้ว ยังสามารถนำมาประกอบเป็น Composite กลายเป็นวัสดุใหม่ที่ประกอบขึ้นจากโมเลกุล ของสารประกอบต่างชนิดกัน จนแทบจะแยกไม่ออกว่าอะไรคือ สารสังเคราะห์ โพลีเมอร์ เซรามิกส์ โลหะ ฯลฯ เพราะได้มี การนำมาเสริมคุณสมบัติเด่นของกันและกัน วัสดุเหล่านี้เริ่มมี การนำมาใช้มากขึ้นเป็นลำดับ จะเห็นได้จาก ข้าวของ เครื่องใช้ในบ้าน อวัยวะเทียมบางอย่างในร่างกายมนุษย์ สิ่ง ประดิษฐ์ใหม่ ๆ สิ่งก่อสร้างใหม่ ๆ โดยเฉพาะในยานยนต์ เครื่องบิน ดาวเทียมและยานอวกาศ ฯลฯ

การปล่อยให้ลูกหลาน หลาน หลาน ... ฯลฯ ของ อดีต ชาวเวียงจันทร์เหล่านี้ ขวนขวายดิ้นรนเพื่อเอาตัวรอด แต่โดยลำพัง ใช้ความรู้และเทคโนโลยีดั้งเดิมนี้หากินต่อไป ดังเช่นที่บรรพบุรุษได้ทำและรักษามาได้ตลอดหลายร้อยปี ที่ ผ่านมา คงจะยากลำบากขึ้นเป็นลำดับในโลกยุคโลกาภิวัตน์นี้ และอาจจะสูญหายไปอย่างน่าเสียดายในที่สุด ถ้าไม่รีบ ดำเนินการเข้าสู่เสริมช่วยเหลือ ความหวังที่มีอยู่บ้างก็คงจะ ต้องหวังพึ่งหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องรับผิดชอบ โดยเฉพาะ

มหาวิทยาลัยหรือสถาบันอุดมศึกษา ที่มีการเรียนการสอน
ทดลองวิจัย ค้นคว้า ในด้านนี้

ด้วยสายพระเนตรอันยาวไกล พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมชาวต่างชาติ เมื่อวันที่ 28 ธันวาคม 2519 เพื่อให้ขวัญ กำลังใจ และได้พระราชทานพระราชดำริให้ทำเป็นตัวอย่างและเริ่มต้นทำในสิ่งที่จะดำรงเทคโนโลยี การทำมิดอร์ญุก อันเป็นสมบัติและเอกลักษณ์ไทย ให้พัฒนาและคงอยู่ตลอดไป

การเสด็จในครั้งนั้นยังความปลื้มปิติในพระมหากษัตริย์คุณ แก่ผู้ได้เข้าเฝ้ารับเสด็จอย่างมีรัฐลิม ซึ่งจะสังเกตเห็นได้อย่างชัดเจนจาก ภาพ ที่ได้นำมาประกอบในบทความนี้ และคำให้สัมภาษณ์ของนายวิทยา กิจสุวรรณ และ นายบุญสม ตรีสุข ผู้ที่ได้เข้าเฝ้าอย่างใกล้ชิดในครั้งนั้น

“...มีข่าวมาว่าในหลวงจะเสด็จแต่ก็ไม่แน่ใจ...วันที่ 28 ธันวาคม 2519 หลังจากเสด็จแจกรงลูกเสือชาวบ้านที่วัดกษัตราภิเสด็จมา... วันนั้นผมตีมิดดาบให้ท่านดู ท่านหันไปต่อนายอำเภอว่า ทำอาวุธมาตั้งแต่สมัยนานมาแล้วไม่เห็นบอกไป นายอำเภอบอกว่า เห็นว่าถนอมยังมิดี ยังเป็นลูกจริง และยังเป็นคั่นกันน้ำ จึงยังไม่ได้กราบทูล.....

....ท่านรับสั่งไว้หลายอย่าง ให้รวมตัวกันเป็นสหกรณ์ จะชื่อของชื่ออะไรให้รวมตัวกัน จะได้ต่อรองกับเขาได้ ชื่อของได้ถูกลง... ท่านได้ส่งคนมาให้การอบรม การทำมิดา ทำให้มิดมีคุณภาพดีขึ้นที่วัดพระนาง เมื่อ 3-4 ปีนี้เอง ขณะนั้นผมไม่สบายเลยเลยไม่ได้เข้าอบรม.....

....ที่ประทับใจผมมาก ผมถวายมิดไปเล่มหนึ่งแล้วท่านก็ให้ส่งคืนมาบทหนึ่ง ผมยังเก็บไว้บูชาจนทุกวันนี้....” (วิทยา : 2542)

“....ท่านทรงเป็นห่วงชาวออร์ญุกมาก....สมควรส่งเสริมอนุรักษ์ศิลปะนี้ไว้ ไม่ให้สูญหาย ท่านอยากตั้งหมู่บ้านออร์ญุกเป็นสถานที่ท่องเที่ยว.....

....ในคราวเสด็จครั้งแรก ชาวบ้านใช้เหล็กหัวแดงทำมิด ท่านรับสั่งว่าทำไมไม่ใช้เหล็กแหลม(เหล็กแหลมบรดยนตร์) แล้วชุบน้ำมันเคลือบ จะได้มีความแข็งและเหนียวและดีนาน ๆ เหล็กจะได้แน่นตัว....

....ผมคิดว่าแม้ท่านจะไม่ตีมิด แต่ความรู้ของท่านเหนือกว่าชาวออร์ญุก ท่านศึกษามาก ผมพยายามอนุรักษ์ไว้ขณะนี้ผมสามารถทำมิดจากเหล็กแหลมชุบแข็งด้วยน้ำมันพันเหล็ก 2 หุนขาดโดยมิดไม่เสีย.....

....ท่านทรงแนะนำว่าควรทำมิดแบบไหนบ้าง...

ควรติดลายไทยไว้ เมื่อไปอยู่ที่ไหน ไปอยู่ต่างประเทศอยู่ที่ไหนก็ช่าง เจอญี่ปุ่นก็จำได้เลย ทรงฉลาดมาก มิดทุกเล่มที่ออกไปผมพยายามใส่ลายไทยทุกเล่ม ยกเว้นคนสั่งต้องการเป็นอย่างอื่น” (บุญสม : 2542)

ในคราวเสด็จทรงเกี่ยวข้าวที่พระราชานุสาวรีย์ พระสุริโยทัยทุ่งมะขามหย่อง 14 พฤษภาคม 2539 ได้เสด็จเยี่ยมเต็นท์ชาวออร์ญุก ซึ่งได้จัดแสดงการทำมิดทุกขั้นตอน และนำผลผลิตถวายทอดพระเนตร

“ท่านยังรับสั่งกับท่านผู้ว่า ให้ดำเนินการและดูแลชาวออร์ญุกด้วย ดำริให้ปลูกต้นยูคาลิปตัสรอบ ๆ บริเวณทุ่งมะขามหย่อง เพื่อให้นำไปเผาทำถ่าน ใช้แทนถ่านไม้ไผ่ที่ใช้อยู่เดิม.....

....ยังมีรับสั่งว่าจะยกอาคารหลังนี้ให้ชาวออร์ญุกนำสินค้าที่ผลิตได้แล้วมาวางไว้ที่ศาลาไทย มีการรวบรวมจากชาวบ้านคนละ 10 เล่ม 20 เล่ม ไปแสดงไว้ให้นักท่องเที่ยวเห็น จะได้ตามมาเที่ยวออร์ญุกได้ถูก....

รับสั่งกับผมเป็นกรณีพิเศษว่า มีอาชีพนี้อยู่แล้วขอให้จำลองมิดทุกอย่างในพิพิธภัณฑ์ ฉันทเสียชีวิตของฉันท มันสมบัติของชาวอยุธยาแน่แหละ เมื่อชาวต่างชาติเข้ามาแล้วเปิดห้องโถงให้เขาดู เขามีของขวัญของกำนัลมาให้เรา ถ้าเขาเกิดชอบทางนี้ของเรา เรา รู้สึกเสียชีวิต....ให้อนุรักษ์ศิลปะนี้ไว้โดยจำลองเป็นลายไทยอะไรก็ช่างติดไว้....” (บุญสม : 2542)

เกี่ยวกับเศียรที่ทรงใช้ในคราวเสด็จทรงเกี่ยวข้าวที่ทุ่งมะขามหย่อง ปี 2539 ที่โรงเรียนนายร้อย จปร. และที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถทรงใช้เกี่ยวข้าวที่อำเภอบางไทร ปี 2541

“..นายอำเภอมาติดต่อผมให้ประสานงานทำเศียรถวายครั้งแรกที่ทุ่งมะขามหย่อง ทำถวายไป 2 องค์ โดยให้นายพงศ์ ซึ่งเป็นครอบครัวถ่ายทอดการทำเศียรมาตั้งแต่ ปู่ย่าเป็นผู้ทำตัวเศียรและแทงระระ ตอนแรกคิดว่าด้ามจะทำเป็นถ้ำเงินมีเวลาน้อยมากเกรงไม่ทัน เลยให้นายนบ หนองปลิง ผิงมุกแทน.... ที่โรงเรียนนายร้อย จปร.นครนายก นายยงค์ คนเดิมทำตัวเศียรและแทงระระ ด้ามทำด้วยเงินสลัก ภปร. สก. และ สธ. รวมเป็น 3 องค์ ได้ใช้เฉพาองค์ที่สลัก ภปร. และ สธ. เพราะในหลวงเสด็จพร้อมกับพระเทพฯ เพียงสองพระองค์เศียรองค์ที่สลัก สก. สมเด็จฯได้ใช้เกี่ยวในคราวเสด็จเกี่ยวข้าวที่บางไทร...

....พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก็เสด็จแล้ว นาย

ก็มาเยี่ยมบ้าง ก็เป็นบุญของพวกเราแล้ว พยายามที่จะอนุรักษ์
ศิลปะอันนี้ไว้ ตามโครงการพระราชดำริ ที่ท่านได้รับสั่งไว้ให้
คงอาชีพนี้ต่อไปจนกว่าจะทำได้" (บุญสม : 2542)

ด้วยความห่วงใย เทิดทูน ในสมบัติอันล้ำค่านี้ ท่าน
พระครูมหานครารักษ์ เจ้าคณะอำเภอนครหลวง และท่าน
อดีตกำนันตำบลท่าช้างนายบัญญัติ คำศรี เกรงว่า
เทคโนโลยีและสมบัติเหล่านี้จะสูญหาย เพราะ**เด็กรุ่นใหม่ของ
หมู่บ้านเองก็ได้สนใจใฝ่ดีที่จะรับการถ่ายทอดไว้เลย** (บัญญัติ
: 2542) จึงได้เก็บรวบรวมข้าวของเครื่องใช้ต่าง ๆ ที่
เกี่ยวข้องกับภารกิจทำมิด เครื่องมือเครื่องใช้ทำทอง
รูปพรรณ ส่วนใหญ่เป็นของที่เคยใช้มาก่อนในอดีต รวบรวม
จัดแสดงไว้เป็น พิพิธภัณฑ์หมู่บ้านหัตถกรรมมิดอรัญญิก ซึ่ง
อยู่ภายในวัดมเหยงคณ์นั่นเอง เพื่อให้คนไทยทั่วไปรวมทั้ง
ชาวอรัญญิกเอง ได้ภูมิใจชื่นชมความรู้ความสามารถของ
บรรพบุรุษไทย และเข้าเยี่ยมชม ศึกษาหาความรู้ได้อย่างไม่มี
วันจบสิ้น

หนังสืออ้างอิง

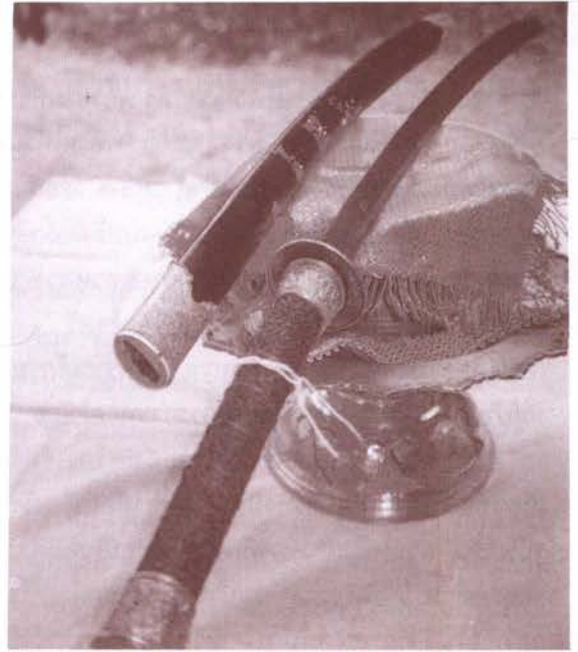
- ประสิทธิ์ พันธุ์หนอง ดาบคุณปู่ทวดขุนนรารักษ์ ดันตระกูล
หมู่บ้านไผ่หนอง. แก๊ซเพิ่มเติมโดย บัญญัติ คำศรี มวป.
พิสมัย ชื่นช่วย และกัญญาณัฐ หิรัญคำ. **ขั้นตอนการทำมิด.**
รายงานโครงการวิจัยทางวิทยาศาสตร์ ตามหลักสูตร
ครุศาสตรบัณฑิต สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา,
2538.
- ยุทธนา คำดี และทัศนีย์ แก่นจันทร์. **เครื่องมือ - อุปกรณ์ที่ใช้ใน
การทำมิดอรัญญิก.** รายงานโครงการวิจัยทางวิทยาศาสตร์
ตามหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สถาบันราชภัฏพระนครศรี
อยุธยา, 2538.

ขอขอบคุณ

- นายศุทชนะ อีวีระปัญญา นายอำเภอเมืองพระนครศรีอยุธยา
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
นายวิทยา กิจสุวรรณ ช่างตีมิด บ้านเลขที่ 212 หมู่ 6 ตำบลท่าช้าง
อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
นายบุญสม ศรีสุข เจ้าของและผู้จัดการ ส.อรัญญิก บ้านเลขที่ 190/2
หมู่ 6 ตำบลท่าช้าง อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรี
อยุธยา โทร. 035-359301
นายพงษ์ ทรัพย์มีชัย ช่างตีเคียว บ้านเลขที่ 170/3 หมู่ 6
ตำบลท่าช้าง อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
อาจารย์เอื้อน สุชะ ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดบ้านซุง อำเภอนครหลวง
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
พระครูมหานครารักษ์ เจ้าคณะอำเภอนครหลวง วัดมเหยงค์ ตำบล
ท่าช้าง อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
นายบัญญัติ คำศรี อดีตกำนันตำบลท่าช้าง บ้านเลขที่ 70 หมู่ 7
ตำบลท่าช้าง อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

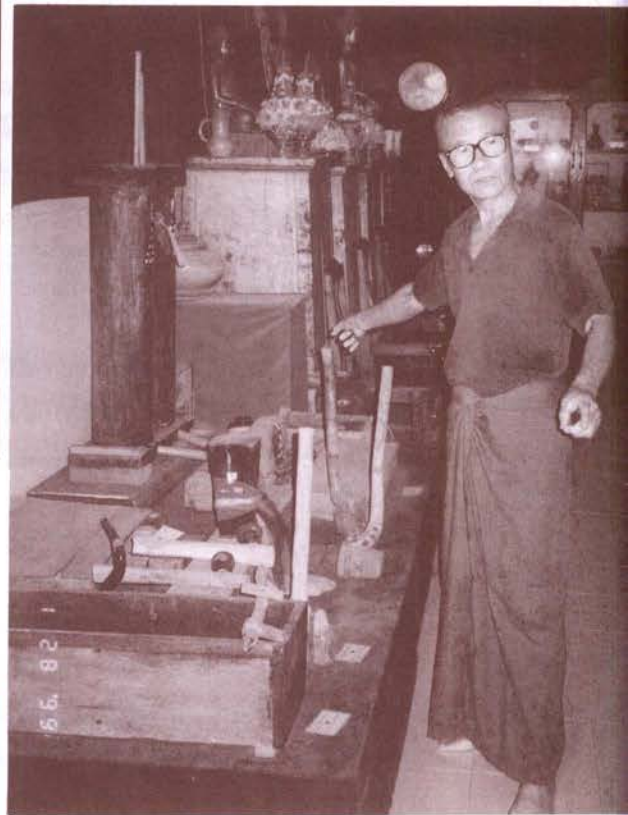
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จเยี่ยมเดินที่ชาวอรัญญิก และพระราชทานแนวพระราชดำริ เมื่อคราวเสด็จทรงเกี่ยวข้าวที่พระราชานุสาวรีย์สมเด็จพระสุริโยทัย หุ้่งมะขามหย่อง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม 2539

ดาบที่ขุนนราบริรักษ์นำติดตัวมาจากเวียงจันทร์ประดับด้วยทองคำลายนูน และด้ามจับถักลวดเงินหุ้มขนาดเหมาะมือ รูปร่างสวยงามมาก เป็นสมบัติอันล้ำค่าของตระกูล "พันธุ์หนอง" และชาวไผ่หนองทุกคน

นายบุญช่วย อุบลพล และนายศุภชนะ วีระปัญญา (นายอำเภอ นครหลวง ขณะนั้น) อธิบาย การทำด้ามมีดถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ในคราวเสด็จเยี่ยมเดินที่ชาวอรัญญิก หลังจากทรงเกี่ยวข้าวแล้ว

นายบุญยติ คำสี ผู้มีศักดิ์เป็นหลานปู่ทวด ขุนนราบริรักษ์ กำลังอธิบายการใช้เครื่องมือ เครื่องใช้ ในการตีมีด ภายในพิพิธภัณฑ์หมู่บ้านหัตถกรรมมีดอรัญญิก

ป้ายพิพิธภัณฑ์หมู่บ้านหัตถกรรมมีดอรัญญิก

นายวิทยา กิจสุวรรณ แสดงการตีมีดถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในบ้านของตัวเอง ณ ตำแหน่งที่ทรงประทับยืน เจ้าของบ้านได้สร้างอนุสรณ์ขึ้นไว้

ผู้ยืนด้านซ้ายของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวคือ นายเส่ง เหล่าพ่อค้า ผู้ใหญ่บ้าน ตำบลขวา (ชุดปกติขาว) คือนายอำเภอขณะนั้น

อนุสาวรีย์ที่นายวิทยา กิจสุวรรณ เจ้าของบ้านสร้างขึ้นเพื่อเป็นที่ระลึก ณ ตำแหน่งที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชทรงประทับยืนร่วม 30 นาที เพื่อทอดพระเนตรการตีมีด

นายวิทยา กิจสุวรรณ ขณะให้สัมภาษณ์ที่บ้านใหม่ ในวันที่ 18 มกราคม 2542

สภาพบ้านเลขที่ 212 เป็นโรงตีเหล็ก ของนายวิทยา กิจสุวรรณ ปัจจุบันได้ย้ายออก เพราะพื้นที่รอบ ๆ ถมดินสูง บริเวณบ้านกลายเป็นแอ่งน้ำท่วมขัง ย้ายไปประกอบอาชีพเดิมที่บ้านใหม่อยู่ใกล้กัน

เชื้อเพลิงที่ให้ความร้อนในการตีมีด พอเหมาะ ประหยัด เดิมคาร์บอนเข้าเนื้อเหล็กให้เป็นเหล็กกล้าได้พอดี คือ ถ่านไม้ไผ่ ซึ่งใช้มาตั้งแต่ครั้งบรรพบุรุษพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีกระแสพระราชดำริให้ใช้ถ่านไม้ยูคาลิปตัสแทน

ข้อไม้ไผ่ที่เหลือจากการทำกำนดของชาวป่าโมก อ่างทอง ซึ่งจะนำมาเผาเป็นถ่านใช้เป็นเชื้อเพลิงในการตีมีดของชาวอรัญญิก อยุธยา

นายพยงค์ ทรัพย์มีชัย และครอบครัวซึ่งได้รับการถ่ายทอดการทำเคียวจากบรรพบุรุษ และยังใช้ประกอบอาชีพอยู่จนปัจจุบัน มีความภาคภูมิใจเป็นอย่างยิ่งที่ได้ทำเคียวทูลเกล้าถวายเพื่อทรงใช้ในการเกี่ยวข้าว ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539 เป็นต้นมา

นายบุญสม ศรีสุข ได้รับพระราชทานพระราชดำริแนะนำการตีมีดและรับสนองพระราชดำริในการพัฒนาและอนุรักษ์ศิลปะการตีมีดอรัญญิกต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน

นายบุญสม ศรีสุข ขณะให้สัมภาษณ์ภายในสำนักงานของ ส.อรัญญิก เมื่อวันที่ 18 มกราคม 2542

นายบุญสม ศรีสุข น้อมเกล้าถวายมีดดาบแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เมื่อครั้งเสด็จทอดพระเนตรการตีมีดอรัญญิก ที่บ้านต้นโพธิ์ วันที่ 28 ธันวาคม 2519 ปัจจุบันเป็นเจ้าของกิจการ ส.อรัญญิก

ก้อนเหล็กน้ำพี้ที่ขุด และนำขึ้นจากกันตาดหลอมเหล็กน้ำพี้ที่ยังคงเหลืออยู่ได้จาก อำเภอตรอน จังหวัดอุตรดิตถ์

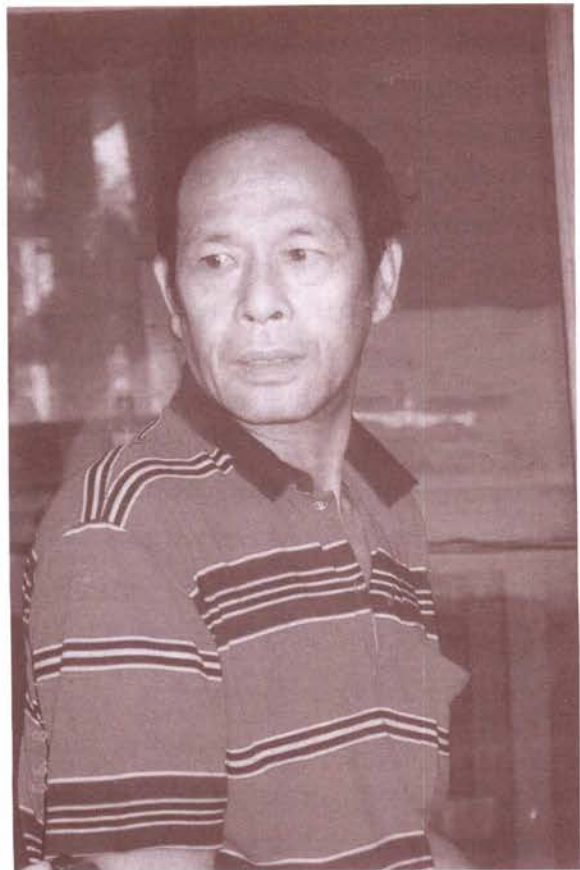
บริเวณรอบ ๆ ลานบ้าน ส.อรัญญิกที่เป็นทั้งโรงงานที่พัฒนา และอนุรักษ์เทคโนโลยีการทำมีดอรัญญิก ตลอดจนเครื่องมือเครื่องใช้มีคมจากโลหะอื่น ๆ

พระขรรค์ พระแสงดาบ ผลิตภัณฑ์ของ ส.อรัญญิก ตามแนวพระราชดำริที่พระราชทานแก่นายบุญสม ศรีสุข ครั้งเสด็จฯเยี่ยมเดินท์ชาวอรัญญิกเมื่อเสด็จทรงเที่ยวข่าวที่พระราชานุสาวรีย์สมเด็จพระสุริโยทัยทุ่งมะขามหย่อง

นายบุญสม ศรีสุข เจ้าของและผู้จัดการ ส.อรัญญิก ผู้ได้รับพระราชทานพระราชดำริในการอนุรักษ์การทำมิด และศาสตร์ราวอุโบราณ

นายทองอินทร์ สุตวงษ์ ช่างขึ้นลายโลหะ ผู้มีส่วนร่วมในการทำด้ามเคียวที่นำขึ้นทูลเกล้าฯถวาย

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว กับพระราชมหาบัณฑิตกษัตริย์อยุธยา

ปิยะวรรณ สุธารัตน์

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชหฤทัยผูกพันกับ “อยุธยา” ราชธานีเก่าของไทยยิ่งนัก ชาวอยุธยาจึงมีโอกาสดำเนินการเสด็จล้นเกล้าฯ ทั้งสองพระองค์ในพระราชวโรกาสที่เสด็จพระราชดำเนินเป็นการส่วนพระองค์มาประทับแรมที่พระราชวังบางปะอินบ้าง มาเสวยพระกระยาหารค่ำบ้าง และทรงนำพระราชมหาบัณฑิตกษัตริย์อยุธยาบ้าง ทั้งนี้เพราะพระองค์ทรงให้ความสำคัญกับอยุธยามาก ดังที่ได้มีพระราชดำรัสว่า **“ถ้าไม่มีสุโขทัยก็ไม่มีอยุธยา ถ้าไม่มีอยุธยาก็ไม่มีกรุงเทพ”**

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มิได้ทรงเก็บความภาคภูมิใจในมรดกของชาติไว้แต่เพียงในหมู่พลกนิกรของพระองค์เท่านั้น แต่ได้ทรงเผยแพร่ และประกาศความยิ่งใหญ่ไปสู่นานาชาติ จึงทรงนำพระราชมหาบัณฑิตกษัตริย์อยุธยา ซึ่งส่วนใหญ่ เป็นประมุขของประเทศต่าง ๆ ให้เสด็จ หรือเดินทางมาเยี่ยมชม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และบางครั้งก็เสด็จพระราชดำเนินมาพร้อมด้วยพระราชมหาบัณฑิตกษัตริย์อยุธยาเมื่อวันที่ 15 มกราคม พ.ศ. 2505 ภายหลังจากการเปิดพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเจ้าสามพระยาได้ไม่นาน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้ากรุงเดนมาร์ค และสมเด็จพระราชินีอินกริดเสด็จพระราชดำเนินโดยรถไฟพระที่นั่งไปยังจังหวัดอยุธยา เพื่อทอดพระเนตรโบราณสถาน ซึ่งพระองค์ทรงให้ความสำคัญอย่างมาก ดังที่ทรงมีพระราชดำรัสว่า **“นำภาคภูมิใจยิ่งนัก ศิลปะของไทยรุ่งเรืองมาแต่โบราณกาล และสามารถแสดงลักษณะของชาติได้อย่างแท้จริง ก็เพราะบรรพบุรุษของเรามุ่งทำขึ้นเพื่อศิลปะด้วยความบริสุทธิ์ใจแท้ ๆการเผยแพร่งานศิลปะของไทยในต่างประเทศนั้น ก็เป็นประโยชน์โดยส่วนรวมมาก เพราะศิลปะเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้เกิดความเข้าใจระหว่างชาติ และทำให้นานาชาติอยู่ร่วมกันด้วยความสงบสุขได้”**

ด้วยจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นจังหวัดที่อยู่ใกล้กับกรุงเทพมหานคร และด้วยความเป็นราชธานีเก่าที่มีความสำคัญต่อความเป็นชาติไทยอย่างมาก จึงได้มีโครงการพระราชดำริเกิดขึ้นที่อยุธยาหลายโครงการ ทั้งทางด้านการส่งเสริมการเกษตร การปฏิรูปที่ดิน การส่งเสริมงานศิลปาชีพ และการอนุรักษ์สถานที่ประวัติศาสตร์ ที่สำคัญ อีกประการหนึ่งด้วยเหตุที่อยุธยาเป็นเมืองน้ำ เกาะเมืองพระนครศรีอยุธยานั้นมีแม่น้ำสำคัญล้อมรอบสามสายคือแม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำป่าสัก และแม่น้ำลพบุรี แม่น้ำเหล่านี้ยังได้แตกสายออกไปเป็นลำน้ำเล็ก ๆ เป็นคลองไหลผ่านไปยังแผ่นดินอยุธยา ยังอำเภอ ตำบล หมู่บ้านต่าง ๆ และยังมีลำคลองโบราณต่าง ๆ ที่ปัจจุบันได้มีการขุดลอกแล้ว เช่น คลองคูเมือง คลองประตาคูจาม คลองตะเคียน คลองสระบัว เป็นต้น ด้วยลักษณะภูมิประเทศเช่นนี้ ชาวอยุธยาจึงมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่น่าชม น่าศึกษา เป็นที่พึงปรารถนาของชาวต่างประเทศที่จะได้มาเยี่ยมชม

ในหมู่ชาวไทยก็เช่นกัน เมื่อนึกถึงอยุธยา ก็จะนึกถึงวิหารพระมงคลบพิตร อุทยานประวัติศาสตร์ พระราชวังบางปะอิน ศูนย์ศิลปาชีพบางไทร วัดไชยวัฒนาราม พระตำหนักสิริยาลัย เหล่านี้เป็นต้น เมื่อความงามทั้งทางด้านธรรมชาติและ ความงามของอาคารสถานที่ ทั้งสองด้านประกอบเข้าด้วยกัน จึงทำให้อยุธยามีเสน่ห์ยิ่งนัก กล่าวได้ว่าอยุธยาไม่ทำให้ผู้ใดผิดหวัง

ประเทศไทยเราแม้จะเป็นประเทศเล็กในทวีปเอเชีย แต่ก็ได้รับการยอมรับและยกย่องจากอารยประเทศในทวีปยุโรปมาแต่ครั้งอยุธยาเป็นราชธานี โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเจริญสัมพันธ์ทางพระราชไมตรีระหว่างพระราชวงศ์ต่าง ๆ ในยุโรป กับพระมหากษัตริย์แห่งกรุงสยาม สืบต่อมาถึงพระราชวงศ์จักรีในสมัยรัตนโกสินทร์นี้ ประเทศไทยได้มีการเจริญสัมพันธ์ทางพระราชไมตรีกับประเทศอังกฤษอย่างใกล้ชิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ล้นเกล้าฯ ทั้งสอง

พระองค์ได้เสด็จประพาสเยือนประเทศอังกฤษอย่างเป็นทางการในวันที่ 19-20 กรกฎาคม พ.ศ. 2503 ซึ่งสมเด็จพระบรมราชินีนาถ อลิซาเบธที่ 2 ได้รับเสด็จทั้งสองพระองค์อย่างสมพระเกียรติยิ่ง 12 ปีต่อมา สมเด็จพระบรมราชินีนาถอลิซาเบธที่ 2 และเจ้าชายฟิลิป ดยุกแห่งเอดินเบอร์ก พระสวามี พร้อมด้วยเจ้าฟ้าหญิงแอนน์ พระธิดา ได้เสด็จพระราชดำเนินทรงเยือนประเทศไทยในวันที่ 9-15 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2515

ในวาระอันเป็นมงคล พุทธศักราช 2539 ปีแห่งการเฉลิมฉลองกาญจนาภิเษก เนื่องในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงครองสิริราชสมบัติครบ 50 ปี สมเด็จพระบรมราชินีนาถ อลิซาเบธที่ 2 และพระสวามี ได้เสด็จพระราชดำเนินทรงเยือนประเทศไทยอย่างเป็นทางการอีกครั้ง ในฐานะพระราชอาคันตุกะของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ในระหว่างวันที่ 28 ตุลาคม ถึง 1 พฤศจิกายน พ.ศ. 2539 ชาวอยุธยาได้ถวายการต้อนรับ พระบรมราชินีนาถ อลิซาเบธที่ 2 ทั้งสองครั้ง

**สมเด็จพระบรมราชินีนาถ อลิซาเบธที่ 2
เสด็จพระราชดำเนินเยือนอยุธยาครั้งแรก วันที่ 12 กุมภาพันธ์
พ.ศ. 2515**

10.00 น. เสด็จจังหวัดอยุธยา ทอดพระเนตร
ตลาดน้ำ และวัดต่าง ๆ

11.50 น. เสด็จพระราชวังจันทรถษม จังหวัดอยุธยา
ประทับเรือพระที่นั่ง ทอดพระเนตร

*ความเป็นอยู่ของชาวอยุธยา พร้อมเสวย
พระกระยาหารในเรือ*

13.00 น. เสด็จพระราชวังบางปะอิน

วันที่ 12 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2515 เป็นวันที่ชาวอยุธยา และชาวจังหวัดใกล้เคียงได้มีโอกาสชมพระบารมีของพระราชอาคันตุกะอย่างใกล้ชิด เมื่อสมเด็จพระบรมราชินีนาถ อลิซาเบธที่ 2 เจ้าชายฟิลิป ดยุกแห่งเอดินเบอร์ก พระราชสวามี และเจ้าฟ้าหญิงแอนน์ พระราชธิดา เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง จากพระที่นั่งบรมพิมาน ในพระบรมมหาราชวัง ไปยังจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เมื่อเวลา 10.00 น. รถพระที่นั่ง ผ่านถนนพหลโยธิน ถึงสี่แยกอำเภอวังน้อย เลี้ยวซ้ายเข้าถนนโรจนะ ผ่านสะพานปรีดีธำรง ตรงไปตามถนนสาย 5 ผ่านหน้าศาลากลางจังหวัดถึงบริเวณวังโบราณ ที่บึงพระราม ทอดพระเนตรคุ้มขุนแผน วิหารพระมงคลบพิตร พระราชานุสาวรีย์พระเจ้าอู่ทอง จนกระทั่งถึงพลับพลาทำน้าหน้าพระราชวังจันทรถษม ขณะที่ขบวนเสด็จพระราชดำเนินผ่าน นับแต่ทางแยกเข้าอำเภอวังน้อย จนถึงเขตตัวเมือง ชาวอยุธยาโบกสะบัดธงชาติไทย และธงชาติอังกฤษ พร้อมเปล่งเสียงไชโย โดยเฉพาะที่พระราชวังจันทรถษม มีประชาชนและนักเรียนเนื่องแน่นจำนวนหลายพันคน และในลำน้ำป่าสัก ซึ่งไหลผ่านหน้าพระราชวังจันทรถษมก็มีตลาดน้ำ ซึ่งชาวบ้านนำสินค้าใส่เรือมาขาย และบ้างก็นำเรือมาชุมนุมรับเสด็จ เป็นภาพชีวิตเมืองน้ำที่พระราชอาคันตุกะได้ทอดพระเนตรเมื่อแรกเสด็จพระราชดำเนินมาถึงที่พลับพลารับเสด็จ หน้าพระราชวังจันทรถษม พระราชอาคันตุกะทั้งสามพระองค์ ประทับยืนทอดพระเนตร

ตลาดน้ำ ประกอบด้วยเรือ พ่อค้าแม่ค้าบรรทุกผลไม้เป็นส่วนใหญ่ประมาณ 150 ลำ ประชาชนทั้งสองฝั่งแม่น้ำรับเสด็จชื่นชมพระบารมี มีการแห่เรือในลำน้ำถวาย แล้วผู้ว่าราชการจังหวัด นายวรวิทย์ รังสิโยทัย กราบบังคมทูลนำเสด็จประทับเรือพระที่นั่ง เพื่อทอดพระเนตรชีวิตความเป็นอยู่ของชาวอยุธยา ซึ่งเป็นราชธานีเก่าของไทย

เรือพระที่นั่งแล่นไปตามลำน้ำป่าสักขึ้นไปทางเหนือ เลี้ยวขวาอ้อมเกาะลอย ล่องไปจนถึงวัดพนัญเชิง เลี้ยวขวาเข้าสู่แม่น้ำเจ้าพระยาผ่านป้อมเพชร วัดพุทธโสภณ วัดไชยวัฒนาราม วัดกษัตราธิราช เจดีย์ศรีสุริโยทัย แล้วตรงไปทางอำเภอบางปะอิน เข้าสู่แม่น้ำเจ้าพระยา

ขณะประทับอยู่ในเรือ ทั้งสามพระองค์เสวยพระกระยาหารกลางวัน ซึ่งจัดเป็นแบบไทย ทรงสนพระทัยวัดซึ่งมีอยู่สองฝั่งแม่น้ำจำนวนมากหลายวัด และเมื่อเรือพระที่นั่งแล่นเข้าสู่แม่น้ำเจ้าพระยาในเขตอำเภอบางปะอิน สมเด็จพระบรมราชินีนาถ อลิษาเบธที่ 2 ทอดพระเนตรเห็นเรือบรรทุกข้าว ล่องเจ้าพระยาไปเป็นแถว ทุกลำอยู่ในลักษณะเพียบน้ำปริ่มแคว้นเรือ พระองค์สนพระทัยมากได้มีกระแสพระราชดำรัสถามผู้ติดตามว่าเป็นเรืออะไร กำลังจะไปไหน

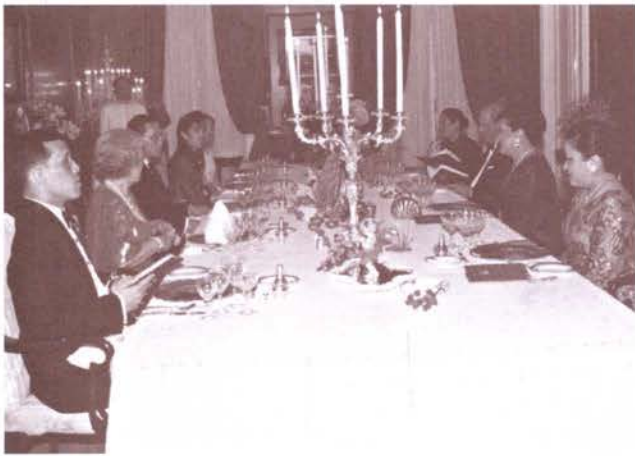
เมื่อเรือพระที่นั่งไปถึงวัดโปรดสัตว์ ที่วัดนี้มีประชาชนมารับเสด็จนับพันคน มีการเล่นเถิดเทิง และกลองยาวทางจังหวัดได้จัดแข่งเรือยาวขนาด 45 ฝีพาย รวม 6 ลำ เพื่อถวายให้ทอดพระเนตรการแข่งขันของไทย เรือดังกล่าวมาจากอำเภอต่าง ๆ ของอยุธยา บางลำมาจากจังหวัดอ่างทอง ก็มี เมื่อเสร็จสิ้นการแข่งขันแล้ว มีการเล่นเพลงเรือซึ่งเป็นการละเล่นพื้นเมืองเก่าแก่ของอยุธยา พ่อเพลงแม่เพลงฝีปากดีของอยุธยาได้รับการคัดเลือก มาเล่นเพลงเรือถวายรวม 8 ลำ พ่อเพลงแม่เพลงได้ว่าเพลงถวายพระพรเป็นภาษาไทย ด้วยน้ำเสียงและท่วงท่าตามแบบฉบับเพลงเรือ และมีเจ้าหน้าที่แปลคำถวายพระพรของนักเล่นเพลงเรือถวาย ทั้งสามพระองค์ทรงพอพระราชหฤทัยยิ่งนัก

จากนั้นเรือพระที่นั่งได้แล่นผ่านหน้าเกาะเมือง และเข้าสู่แม่น้ำเจ้าพระยาที่หน้าป้อมเพชร ถึงท่าหน้าพระราชวังบางปะอิน เมื่อเวลา 15.50 น. แล้วเสด็จพระราชดำเนินประทับรถยนต์พระที่นั่งกลับกรุงเทพมหานคร

สมเด็จพระบรมราชินีนาถ อลิษาเบธที่ 2
เสด็จพระราชดำเนินเยือนอยุธยา ครั้งที่สอง วันที่ 29 ตุลาคม พ.ศ. 2539

ภาพพระราชทาน

ภาพพระราชทาน

18.45 น. เสด็จพระตำหนักสิริยาลัย จังหวัดอยุธยา ทอดพระเนตรวัดไชยวัฒนาราม และบางปะอิน จากนั้นพระบาท สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวถวายพระกระยาหารค่ำเป็นการ ส่วนพระองค์

การเสด็จพระราชดำเนินเยือนอยุธยาครั้งที่สองของ พระราชอาคันตุกะครั้งนี้ ทำให้ชาวอยุธยาต่างพากัน กระตือรือร้นที่จะได้เฝ้ารับเสด็จอีกครั้ง สำหรับผู้ที่มีโอกาสได้ รับเสด็จครั้งแรกแล้วเมื่อ พ.ศ. 2515 ผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ ได้ไปสัมภาษณ์ชาวอยุธยาผู้หนึ่ง คือ นางอัมพร วงษ์ทับทิม อายุ 55 ปี พักอาศัยอยู่ที่ตำบลประตูชัย อำเภอพระนครศรี อยุธยา ซึ่งได้รับเสด็จพระราชอาคันตุกะพระองค์นี้แล้วครั้งหนึ่ง เมื่อ พ.ศ. 2515 ครั้งนั้น ด้วยบ้านของนางอยู่ริมน้ำใน เส้นทางเสด็จพระราชดำเนินผ่าน นางได้ตกแต่งบ้านด้วย ธงชาติอังกฤษ และธงชาติไทยอย่างสวยงาม นางมีความ ซาบซึ้งและปิติยินดี อย่างยิ่งที่ได้รับเสด็จ และครั้งนี้ก็จะ เตรียมการรับเสด็จอีก

ก่อนที่พระราชอาคันตุกะจะเสด็จพระราชดำเนินเยือน ประเทศไทยครั้งนี้ จังหวัดพระนครศรีอยุธยาได้ประสบปัญหา อุทกภัย แต่ไม่รุนแรงมากเท่ากับปี พ.ศ. 2538 จังหวัด พระนครศรีอยุธยาได้พยายามใช้ความรู้ความสามารถอย่างเต็มที่ โดยระดมกำลังจากหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งหน่วยงานภายในจังหวัด และภายนอก เพื่อมิให้กระทบกระเทือนโบราณสถาน โดยเฉพาะวัดไชยวัฒนาราม ซึ่งจังหวัดพระนครศรีอยุธยาจะ จัดการแสดงแสงและเสียง "คนตรีอยุธยา" ขึ้น

การเสด็จพระราชดำเนินเยือนประเทศไทยของ สมเด็จพระบรมราชินีนาถ อลิซาเบธที่ 2 และเจ้าชายฟิลิป ดยุกแห่งเอดินบะอร์กครั้งนี้ เป็นโอกาสสำคัญเนื่องในการ เฉลิมฉลองปีกาญจนาภิเษก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงครองราชย์ครบ 50 ปี แสดงให้เห็นถึงความกระชับแน่น ของพระราชวงศ์ทั้งสอง คือพระราชวงศ์จักรี และพระราชวงศ์ วินเซอร์

ในที่สุดวันที่ชาวอยุธยารอคอยเพื่อรับเสด็จพระราช อาคันตุกะสำคัญก็มาถึง เวลาพลบค่ำ เมื่อพระราชอาคันตุกะ เสด็จทอดพระเนตรเครื่องดนตรีโรลสรอยซ์ที่โรงซ่อมเครื่องปั้น ของบริษัทการปั้นไทยแล้ว ได้เสด็จพระราชดำเนินมายัง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา รถยนต์พระที่นั่ง แล่นผ่านถนนโรจนะ ซึ่งจังหวัดได้จัดทำซุ้มรับเสด็จไว้อย่างสวยงาม 3 ซุ้มด้วยกัน แต่ละซุ้มแสดงสัญลักษณ์สำคัญของประเทศทั้งสอง โดยเฉพาะ

ซุ้มที่สอง ที่เชิงสะพานนเรศวร เป็นซุ้มรูปพญานาค มีพระบรมฉายาลักษณ์ของสมเด็จพระราชินีนาถ อลิษาเบธที่ 2 และพระบรมฉายาลักษณ์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในวันนั้นมีชาวอยุธยาไม่ต่ำกว่าหนึ่งหมื่นคนยืนเรียงราย โบกธงรับเสด็จตั้งแต่แยกถนนสายเอเชียเข้าถนนโรจนะ จนถึงพระตำหนักสิริยาลัย เพื่อรับเสด็จ เปล่งเสียงไชโย ถวายพระพร

เวลา 20.00 น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จฯพร้อมด้วยสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี สมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์อัครราชกุมารี นำเสด็จฯสมเด็จพระราชินีนาถ อลิษาเบธที่ 2 และพระราชสวามี จากพระตำหนักสิริยาลัย มายังวัดไชยวัฒนาราม จากนั้นทุกพระองค์ เสด็จฯขึ้นสู่พลับพลาที่ประทับ ท่ามกลางการรับเสด็จของเหล่าทูตานุทูต ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ และแขกรับเชิญผู้มีเกียรติ นับร้อยคน

ก่อนหน้าการแสดงแสงเสียงจะเริ่มขึ้น เจ้าหน้าที่กองประวัติศาสตร์ได้ปล่อยกระถงลอยมาตามลำน้ำเจ้าพระยา ด้านหน้าวัดไชยวัฒนาราม เป็นสายทางยาวนับกิโลเมตร กระถงเหล่านั้นส่องแสงสว่างแพรวพราวระยิบระยับ แวววาวไปทั่วท้องน้ำงดงามตระการตายิ่งนัก จากนั้นทุกพระองค์ได้ทอดพระเนตร การแสดงแสงและเสียง ซึ่งจัดแสดงท่ามกลางโบราณสถาน ทั้งพระปรางค์และเจดีย์อายุนับหลายร้อยปี เมื่อแสงสปอร์ตไลท์ส่องกระทบองค์พระปรางค์ ก็ยิ่งส่งให้เห็นถึงความอลังการของสิ่งก่อสร้างในยุคที่อยุธยาเคยรุ่งเรือง เวลา 45 นาทีผ่านไปการแสดงเสร็จสิ้นลง ตัวแทนนักแสดง 3 คน ได้เข้าเฝ้าพระราชอาคันตุกะ ซึ่งมีพระราชปฏิสันถารกับนักแสดงทั้งสามอย่างงดงาม

เวลา 21.10 น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สมเด็จพระเจ้าฟ้าจุฬาภรณฯ ทรงนำพระราชินีนาถ อลิษาเบธที่ 2 และเจ้าชายฟิลิป พระราชสวามี มุ่งสู่พระที่นั่งอุทยานภูมิเสถียร พระราชวังบางปะอิน

ชาวอยุธยา เปล่งเสียงถวายพระพรชัย และคอยวัน เวลาที่จะได้รับเสด็จเช่นนี้อีก

บรรณานุกรม

สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา. **ราชภัฏกรุงเก่า**

ฉบับมรดกโลก ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 2537. อยุธยา : โรงพิมพ์เทียนวัฒนา, 2537.

สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา. **ราชภัฏกรุงเก่า**

ฉบับมรดกโลก ปีที่ 3 ฉบับที่ 5 2539. อยุธยา : สำนักพิมพ์สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, 2537.

สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา. **อยุธยา มรดกโลก 2540**

หวังให้อุทยานก้าวไกลไปข้างหน้า. อยุธยา : สำนักพิมพ์สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, 2540

สำนักข่าวเลขาธิการ. **พระราชกรณียกิจ ระหว่างเดือนตุลาคม**

2538 - กันยายน 2539. กรุงเทพมหานคร : บริษัทโรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด, 2541.

นิตยสาร **BOSS** ปีที่ 5 (ตุลาคม 2539)

หนังสือพิมพ์ **เดลินิวส์** ฉบับวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2515

หนังสือพิมพ์ **เดลินิวส์** ฉบับวันที่ 28 ตุลาคม 2539

หนังสือพิมพ์ **เดลินิวส์** ฉบับวันที่ 29 ตุลาคม 2539

หนังสือพิมพ์ **เดลินิวส์** ฉบับวันที่ 30 ตุลาคม 2539

นางอุษิระประพวรัตน์

เศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง วิถีการพัฒนาที่ยั่งยืน

มณฑล ชาวเรือ / สุธรรม ชาติสิงห์

เศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองเป็นยุทธศาสตร์ที่กระทรวงมหาดไทยกำหนดขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำ นับว่าสอดคล้องกับกระแสพระราชดำริสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่พระราชทานแก่พสกนิกร เรื่อง "เศรษฐกิจพอเพียง" เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2540 เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา แนวความคิดการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองจึงแพร่หลายและเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปในปัจจุบัน

เศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง

กระทรวงมหาดไทยกำหนดความหมายของคำว่า "เศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง" ไว้ว่า หมายถึง "การผลิต

การแปรรูป การค้า และการบริการที่ผู้อยู่ในกระบวนการมุ่งหวังผลกำไรในรูปตัวเงิน แต่ขณะเดียวกันก็ตระหนักถึงความพึงพอใจที่แม้ว่าจะได้เงินเล็กน้อยแต่ตนเอง ครอบครัว และชุมชนดำรงอยู่อย่างรู้จักสามัคคีเป็นการตัดสินใจดำเนินการของชุมชน โดยชุมชนและเพื่อชุมชน"

โดยกำหนดให้มีกลยุทธ์ 5 ประการ และแนวทางปฏิบัติ 9 มาตรการ คือ

กลยุทธ์

1. ยึดชุมชนและครอบครัวเป็นหลักตามแนวพระราชดำริ (ทฤษฎีใหม่)
2. ยึดการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ

3. ยึดการรวมกลุ่มเป็นเครือข่าย
4. ยึดการจัดเวทีชาวบ้านเป็นหลักแบบ “คิดเอง ทำเอง”

แนวทางปฏิบัติ

1. การเกษตรผสมผสาน (ทฤษฎีใหม่) และการเกษตรยั่งยืน
2. การพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน
3. กิจกรรมกลุ่มออมทรัพย์รูปแบบต่าง ๆ หรือการระดมทุนเพื่อใช้เงินทุนหมุนเวียน และพัฒนาเป็นองค์กรการเงินชุมชนในที่สุด
4. การพัฒนากลุ่มอาชีพ
5. การทำผังเครือข่ายองค์กรชุมชน
6. การจัดลานค้าชุมชนและตลาดนัดชุมชน
7. การพัฒนาเครือข่ายร้านค้าชุมชน
8. ประชาคมอำเภอ
9. จัดตั้งศูนย์บริการแบบเบ็ดเสร็จด้านการเกษตร

สาเหตุความตกต่ำทางเศรษฐกิจ

นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา ภาวะเศรษฐกิจฟองสบู่ของประเทศไทยเริ่มแตก ประเทศไทยประสบปัญหาทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรงการดำเนินธุรกิจของธนาคารมีปัญหา ค่าของเงินบาทลดต่ำลงอันเนื่องมาจากการระดมกระหน่ำค่าเงินบาทของนักเก็งกำไรค่าเงินชาวต่างชาติทำให้ประเทศขาดเงินทุนสำรอง บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์หลายแห่งถูกสั่งให้ปิดกิจการ รัฐบาลประกาศให้ค่าเงินบาทลอยตัว แต่แทนที่ค่าเงินบาทจะลอยตัวสูงขึ้นกลับลดต่ำลง เงินลงทุนไหลออกนอกประเทศ มูลค่าหนี้สินกับต่างประเทศมีเพิ่มมากขึ้นราคาน้ำมันเพิ่มสูงขึ้น ผู้ใช้แรงงานในภาคการธนาคาร ธุรกิจและอุตสาหกรรมตกงานเพราะโรงงานอุตสาหกรรมหลายแห่งปิดกิจการ เพราะขาดเงินหมุนเวียนและขาดสภาพคล่องปรากฏการณ์อันเป็นปัญหาเหล่านี้เกิดจากสาเหตุหรือข้อบกพร่องหลายประการ ซึ่งผู้เขียนขอสรุปว่าเกิดจากสาเหตุต่อไปนี้

1. การดำเนินนโยบายที่ผิดพลาด เช่น เน้นการพัฒนาเศรษฐกิจระดับมหภาคมากเกินไปไม่ส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนเพื่อการพึ่งตนเองเท่าที่ควรขาดการบริหาร ตรวจสอบติดตามที่มีประสิทธิภาพ
2. การขาดความเข้มแข็งทางด้านคุณธรรม
3. การเปิดรับวัฒนธรรมต่างชาติ ตามกระแสโลกาภิวัตน์มากเกินไป เช่น ค่านิยมวัตถุนิยม โดยปราศจาก

ภูมิคุ้มกัน คือ ความเข้าใจในคุณค่า ความสำคัญของวัฒนธรรมไทยที่ดีพอ

4. มีผู้กระทำความผิด มีผู้บกพร่อง ถ้าโดยตั้งใจเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัว และหมุ่คณะก็ควรจับตัวมาลงโทษอย่าปล่อยให้ลอยนวล

เมื่อเป็นเช่นนี้ ปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำจึงเป็นตัวเร่ง และการหวนกลับมาคิดหรือฟื้นความคิดหลักการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจของชุมชนจึงเป็นสิ่งที่ถูกต้อง ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาตามพระราชดำริ อันเป็นวิธีการพัฒนาที่ยั่งยืนของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

หลักการพัฒนาตามแนวพระราชดำริ

1. ทรงยึดหลักที่ไม่ใช่การสั่งการ ดังกระแสพระราชดำรัสตอนหนึ่งที่ว่า “...ดำริคือความเห็นที่จะทำอะไรคำสั่งเป็นความเห็น มีทฤษฎีอะไรต้องบอกออกมา ฟังได้ฟังชอบใจก็เอาไป ใครไม่ชอบใจก็ไม่เป็นไร...”
2. ทรงเน้นให้พึ่งตนเอง และช่วยเหลือตนเอง ไม่มีการบังคับ การแสวงหาความร่วมมือจากภายนอกควรกระทำเมื่อจำเป็นจริง ๆ
3. ทรงใช้หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน การดำเนินการเช่นนี้จักช่วยให้ประชาชนสามารถช่วยเหลือตนเองได้ในที่สุด
4. ทรงใช้หลักประชาธิปไตย โดยทรงฟังความคิดเห็น และการกราบบังคมทูลทักท้วงทางวิชาการจากเจ้าหน้าที่ทรงเปลี่ยนแปลงแก้ไข และหาข้อสรุปเสมอ ๆ ตามความเหมาะสม
5. ทรงยึดสภาพของท้องถิ่นทางด้านภูมิศาสตร์ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีเป็นแนวทางในการดำเนินงาน
6. ทรงสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนโดยการสร้างพื้นฐานหลักที่จำเป็นต่อการพัฒนา เช่น แหล่งน้ำโดยทรงเรียกว่า เป็นการระเบิดจากข้างใน
7. ทรงเน้นการส่งเสริมหรือสร้างเสริมความรู้ที่จำเป็นต่อการพัฒนาให้เกิดแก่ราษฎร
8. ทรงนำความรู้ด้านเทคโนโลยีที่เหมาะสมเข้าไปถึงมือประชาชน โดยทรงมุ่งให้ชาวบ้านสามารถรับไปปฏิบัติได้ผลจริง

โดยการใช้ฝึกทบทวนซึ่งมีอยู่ตามธรรมชาติให้ดูดซับสิ่งสกปรกปนเปื้อนในน้ำให้บรรเทาเบาบางลง

3. เป็นการพัฒนาที่อนุโลมและรอมชอมไม่ยึดติดกับตำรา วิชาการและเทคโนโลยีที่ดูว่าไม่เหมาะสมกับสภาพที่แท้จริงของสังคมไทย ดังพระราชกระแสที่ว่า " ...ถ้าเรามีการบริหารที่เรียกว่า " แบบคนจน " ไม่ติดตำรามากเกินไป ทำงานอย่างมีความสามัคคีนี้แหละ คือ เมตตากันก็จะอยู่ได้ตลอดไป "

4. เน้นการสร้าง ความรู้ รัก สามัคคี และการร่วมมือร่วมใจกันทำ โดยปรับลดอัตวิสัยของตนให้เป็นการร่วมกันโดยไม่มีเจ้าของ และสามารถอำนวยความสะดวกสูงสุดให้กับประชาชน เช่น กรณีการจัดตั้งศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำรินับว่าเป็นการบริการเบ็ดเสร็จในจุดเดียวดังพระราชกระแสที่ว่า " ทำให้ผู้เชี่ยวชาญ ผู้รู้จักได้มาร่วมกัน หันหน้าหากันทำให้เขาทำงานได้เต็มที่เพื่อวิชาการและเพื่อประชาชน...."

5. เน้นให้ผลการดำเนินงานตกถึงมือประชาชนโดยตรง โดยเริ่มจาก " การพอกอยู่ พอกินก่อน " แล้วจึงค่อยพัฒนาไปสู่การ " อยู่ดี กินดี " ในอนาคต ดังพระบรมราโชวาทที่ว่า "..... การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้นก่อนต้องสร้างพื้นฐาน คือ ความพอมี พอกิน พอใช้ ของประชาชนส่วนใหญ่เป็นเบื้องต้นก่อน โดยใช้วิธีการและอุปกรณ์ที่ประหยัดแต่ถูกต้องตามหลักวิชาการ เมื่อได้พื้นฐานที่มั่นคงพร้อมพอสมควรและปฏิบัติได้แล้วจึงค่อยสร้างค่อยเสริมความเจริญ และฐานะเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นโดยลำดับ "

ลักษณะเด่นของการพัฒนาตามแนวพระราชดำริ

แนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำรินั้น เกิดจากพระอัจฉริยภาพและพระปรีชาสามารถโดยทรงคิดค้น ดัดแปลงและปรับปรุงให้การพัฒนาดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป สามารถสรุปลักษณะสำคัญของแนวคิดและทฤษฎีของพระองค์ได้ดังนี้

1. ทำสิ่งที่ยากและสลับซับซ้อนให้กลายเป็นสิ่งที่ย่างดังทรงมีพระราชกระแสอยู่เนื่อง ๆ ว่า " ..พยายามที่จะทำอะไรที่ย่าง แล้วในที่สุดก็ทำง่าย ๆ แล้วได้ผล ก็เป็นหลักวิชาโดยอัตโนมัติ..... "

2. นำความรู้จริงในความเป็นไปแห่งธรรมชาติมาใช้ในการแก้ปัญหาและปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสภาวะที่ไม่ปกติให้เข้าสู่ระบบปกติ ดังมีพระราชกระแสในเรื่องนี้ว่าเป็นการ " ปราบอธรรมด้วยธรรมชาติ " เช่นการบำบัดน้ำเสีย

วิธีการพัฒนาแบบยั่งยืน

การพัฒนาแบบยั่งยืนเป็นแนวทางที่เหมาะสมกับเกษตรกรรายย่อยซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศประมาณ 5 ล้านครัวเรือน เป็นการฟื้นฟูการเกษตรและการปรับโครงสร้างการผลิตทางการเกษตรที่สอดคล้องกับทฤษฎีใหม่ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว องค์ประกอบพื้นฐานของการพัฒนาแบบยั่งยืนได้แก่เศรษฐกิจ (การผลิตทางการเกษตร) สิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิต วิธีการพัฒนาแบบยั่งยืนที่มองเห็นเป็นรูปธรรมปรากฏให้เห็นในชุมชนบางแห่งของไทย มีชื่อเรียกกันหลากหลาย เช่น เกษตรผสมผสาน เกษตรธรรมชาติ เกษตรยังชีพ เกษตรสมดุล เกษตรทฤษฎีใหม่ วนเกษตร ไร่นาสวนผสม ไร่นาป่าผสม เป็นต้น

ประเทศไทยได้เสนอรายงานในที่ประชุมสิ่งแวดล้อมโลก

ณ ประเทศบราซิล เมื่อปี พ.ศ. 2535 โดยย้าว่าประเทศกำลังใช้แนวทางการพัฒนาที่เรียกว่า “การพัฒนาแบบยั่งยืน” (Sustainable Development) เพราะตระหนักดีว่าผลการพัฒนาประเทศที่ผ่านมา 30 ปีเศษ ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ค่อนข้างล้มเหลวในแนวปรัชญาแห่งความยั่งยืน เนื่องจากเกิดความเสื่อมโทรมของสภาพทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม คุณภาพชีวิต และสังคมวัฒนธรรมอย่างมากมาย การพัฒนาในปัจจุบันและอนาคตจึงต้องเน้นเรื่องคุณภาพชีวิตและคุณภาพสิ่งแวดล้อม โดยมีเป้าหมายสูงสุดคือการสร้างความสุขสมบูรณ์เพื่อประชาชนทั้งหมด ดังนั้นแนวคิดเรื่องเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองจึงเป็นทางเลือกหนึ่งนำไปสู่การพัฒนาแบบยั่งยืนสำหรับประเทศไทย

สรุปได้ว่า การพัฒนาแบบยั่งยืน คือการพัฒนาที่สามารถพิทักษ์รักษาธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ในวันนี้ ให้ดำรงอยู่อย่างยั่งยืนยาวนานไปถึงอนาคต เพื่อสนองความต้องการของคนรุ่นหลัง โดยไม่ละเลยชีวิตความเป็นอยู่ของคนรุ่นปัจจุบันด้วย

ทั้งหมดที่น่าเสนอมานี้ คงจะทำให้พอมองเห็นภาพลักษณะเด่นและหลักการพัฒนาตามแนวพระราชดำริของพระองค์ได้เป็นอย่างดี ผู้เขียนเห็นว่าเป็นแนวทางและหลักการที่พสกนิกรชาวไทยควรน้อมรับและนำมาปฏิบัติ ซึ่งจะช่วยให้แนวความคิดเรื่อง เศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองเป็นวิถีการพัฒนาที่ยั่งยืนตลอดไป

ผู้เขียนขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตสร้างความเข้าใจเพิ่มเติมกระแสพระราชดำรัส ของพระองค์ท่านที่อ้างแล้วในข้อ 5 ดังนี้

ลำดับขั้นของการพัฒนา

การพัฒนาชุมชน สังคมหรือประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น น่าจะหมายความว่าควรพัฒนาจาก 1 ไป 2 จาก 2 ไป 3 จาก 3 ไป 4 ไม่ควรพัฒนาแบบกระโดดข้ามขั้น จาก 1 ไป 3 หรือไป 4 โดยทันที เพราะอาจเกิดปัญหาได้เช่น ปัญหาความไม่พร้อมของประชาชน ปัญหาความไม่พร้อมของทรัพยากร เช่น เงินทุน วัตถุดิบ เทคโนโลยีและการจัดการเป็นต้น บางครั้งการพัฒนาแบบกระโดดข้ามขั้นจะนำมาซึ่งการทำลายทรัพยากร สิ่งแวดล้อม และทุนทางสังคมอย่างมหึมา ความสำเร็จของการพัฒนาแบบกระโดดข้ามขั้นนั้นมีตัวอย่างให้เห็นไม่มากนัก การพัฒนาในปัจจุบันจะเน้นการพัฒนาโดยองค์รวม

เน้นการพัฒนาในระดับย่อยและระดับใหญ่ ไม่เน้นการพัฒนาแบบแยกส่วน หรือเน้นการพัฒนาเฉพาะด้าน เศรษฐกิจเพียงอย่างเดียวดังแต่ก่อน ควรเน้นการพัฒนาด้านสังคมด้วย จึงจะเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน

การพัฒนาตามลำดับขั้นในความหมายของพระองค์ คงเปรียบเทียบได้กับลักษณะการทยานขึ้นจากสนามบินของเครื่องบิน ซึ่งก็ปัดันเครื่องบินจะต้องค่อย ๆ นำเครื่องบินทยานขึ้นไปตามลำดับ มิฉะนั้นผู้โดยสารอาจปรับตัวไม่ทันหูอื้อ และอาเจียนได้ ในขณะที่เครื่องบินกำลังไต่ระดับความสูงขึ้นไปนั้น เครื่องบินจำเป็นต้องใช้พลังงานอย่างมาก และเมื่อเครื่องบิน บินอยู่ในระดับความสูงที่กำหนดสำหรับเครื่องบินชนิดนั้นแล้ว การใช้พลังงานของเครื่องบินก็จะลดปริมาณลงอยู่ในระดับปกติ เปรียบได้กับการพัฒนายั่งยืน

การพัฒนาเป็นไปตามลำดับขั้น อาจเปรียบได้กับการเจริญเติบโตของผลไม้เช่น มะม่วงซึ่งจะเริ่มจากผลอ่อน

ผลห้าม ผลแก่ แล้วเมื่อสุกจะมีรสหวาน ถ้ากระโดดข้าม
ชั้นจากผลอ่อนทำให้สุกเลยก็มักจะเน่าเสียรสไม่หวาน เรียกว่า
ชิงสุก ก่อนห้าม

ความพอมี่ พอกิน พอใช้

ความหมายของความพอมี่ พอกิน พอใช้ ก็คือ
ความหมายของ “ เศรษฐกิจพอเพียง ” นั่นเอง ความจริง
ถ้าสนใจศึกษาสังคมไทย จะทราบว่สังคมไทยและคนไทย
ดำเนินชีวิตในหลักเศรษฐกิจพอเพียงมานานแล้ว ตั้งแต่สมัย
สุโขทัย คือ การทำเกษตรกรรมแบบเลี้ยงตนเอง (Subsistence
agriculture) เรามีคำพูดที่พูดกันติดปากว่า ทำมาหากิน
(ไม่ใช่ทำมาหาขาย) หมายความว่า จะต้องทำอาชีพ เพื่อ
ปากเพื่อท้องให้ได้ก่อนเป็นพื้นฐาน และเราคนไทยก็ทำมาได้
โดยตลอด ในอดีตไม่มีคนไทยหิวตาย ขาดอาหารตาย ถ้า
เกิดปัญหานี้ขึ้นที่ใดก็จะดูเป็นความบกพร่องอย่างมากของ
ผู้ที่เกี่ยวข้อง เป็นเรื่องที่น่าอัปยศมาก ปัจจุบันคนไทย
ส่วนใหญ่ลืมคิดเรื่องนี้

คนไทยมีคุณธรรมที่ยึดถือกันมานาน เป็นคุณธรรม
ในศาสนาพุทธ คือ **สันโดษ** เป็นความพอใจในสิ่งที่ตนเองมี
อยู่เป็นอยู่ คุณธรรมนี้เป็นคุณธรรมที่คนโบราณยึดถือและ
ปฏิบัติกันมา เป็นคุณธรรมที่ผู้เขียนเห็นว่าจะทำให้แนวความคิด
เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงดำเนินไปได้ เป็นคุณธรรมที่จะ
กำหนดความพอมี่ พอกิน พอใช้ สุนทรภู่กวีเอกของไทย
ก็ยิ่งสนับสนุนแนวความคิดการพัฒนาที่เป็นลำดับขั้น ใน
หลักของสันโดษและหลักของการประหยัด โดยกล่าวว่า
**“มีสติหึงบรรจบให้ครบบาท อย่าให้ขาด สิ่งของ ต้องประสงค์
มีน้อย ใช้น้อย ค่อยบรรจบ อย่าจ่ายลงให้มากจะยากนาน”**
ปัจจุบันคนไทยเข้าใจความหมายของสันโดษไปในทางที่ผิด
โดยมองว่า การยึดถือคุณธรรมข้อนี้ทำให้ขาดความขยันหมั่น
เพียร ขาดความเจริญก้าวหน้า โดยลืมไปว่าศาสนาพุทธ
ก็สอนเรื่อง อิทธิบาท 4 ที่จะช่วยให้คนมีความขยัน
หมั่นเพียรเพื่อให้ประสบความสำเร็จในชีวิตด้วย คุณธรรมที่
ต่างกันก็เหมือนยาต่างขนานกันซึ่งรักษาโรคได้ต่างกันนั่นเอง
การที่เรามีคนเคยรวย ที่ออกมาประกาศขายทรัพย์สินสมบัติ
บางอย่างในภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ ส่วนหนึ่งก็เป็นเพราะขาด
ความเข้าใจและไม่ปฏิบัติตนในหลักของความพอมี่ พอกิน พอใช้
หรือหลักของสันโดษในอดีตนั่นเอง

คำว่าพอมี่ พอกิน พอใช้ ก็คือเกณฑ์มาตรฐานขั้น
ต่ำของชีวิตคน เปรียบได้กับความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ) หรือ

กชช. 2 ค ของกรมการพัฒนาชุมชนกระทรวงมหาดไทย
แพทยโดยทั่ว ๆ ไปมักจะบอกว่า **กินน้อย ตายยาก กินมาก
ตายไว คนเรากินเพื่ออยู่ มิได้อยู่เพื่อกิน** เมื่อกินพออยู่ได้แล้ว
ก็ใช้กำลังกาย กำลังความคิดไปกระทำความดีต่อตนเอง
และสังคมต่อไป ใช้ส่วนที่เหลือไปเพื่อค้าขาย

ปราชญ์บางท่านกล่าวว่ามนุษย์เรานี้ปัจจุบันนี้มีมากกว่า
ที่ตัวเองควรจะมี และกิน ใช้สิ่งต่าง ๆ มากกว่าที่ตนเองควร
จะกินจะใช้

ความพอมี่ พอกิน พอใช้ เป็นพื้นฐานเบื้องต้นของ
ชีวิตคนและสังคม พื้นฐานเป็นสิ่งจำเป็นต้องสร้างให้
เกิดมี และเกิดเป็นให้ได้ก่อน เช่น การเล่นกีฬาฟุตบอล
พื้นฐานก็คือการเตะลูกบอลให้ตรงไปยังทางที่ต้องการ
ควบคุมลูกบอล และการหยุดลูก เป็นต้น เมื่อพื้นฐาน หรือ
เบสิคดีแล้ว ก็จะสามารถพัฒนาการเล่นต่อไปได้ การสร้าง
อาคารจำเป็นต้องทำฐานรากให้แน่นหนา มั่นคง เมื่อฐานราก
มั่นคงแล้ว ก็จะสามารถสร้างอาคารสูงขึ้นไปหลาย ๆ ชั้นได้
โดยไม่พังทลายลงมา

เศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

หลังจากที่รัฐบาลภายใต้การนำของ ฯพณฯ นายก
รัฐมนตรีนายชวน หลีกภัย ได้กำหนดนโยบายฟื้นฟู
เศรษฐกิจทุกแขนงของประเทศให้กลับคืนสู่ภาวะปกติ และ
มอบให้คณะกรรมการนโยบายกระจายความเจริญสู่ภูมิภาค
และท้องถิ่น (กนภ.) กำหนดแผนฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคม
ชนบทแล้ว กระทรวงมหาดไทยจึงรับนโยบายของรัฐบาลมา
ดำเนินการโดยกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน
พึ่งตนเองขึ้น และสั่งการไปยังจังหวัด อำเภอ ท้องถิ่นให้
ผนึกกำลัง ประชาชนและเอกชนทุกฝ่ายในลักษณะประชาม
หรือพหุภาคี ร่วมกันสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน หมู่บ้าน
ตำบล ในการที่จะช่วยกันกอบกู้สถานการณ์เศรษฐกิจตกต่ำ
ให้กลับฟื้นฟูลขึ้นมาโดยเร็วและเป็นรากฐานการพัฒนาที่ยั่งยืน
สืบไป

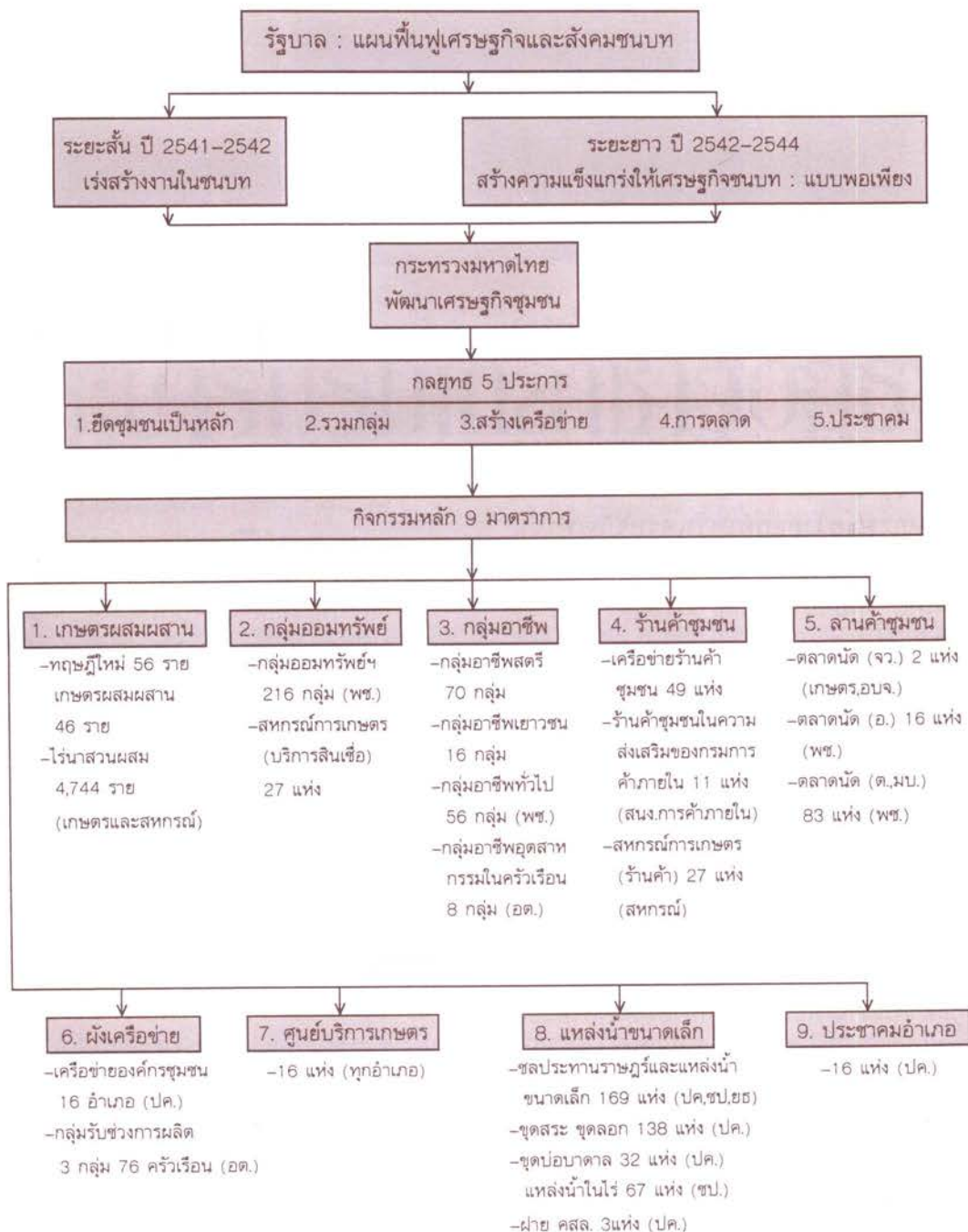
จังหวัดพระนครศรีอยุธยาตระหนักและห่วงใยต่อชีวิต
ความเป็นอยู่ของประชาชนชาวอยุธยาในช่วงเวลาที่เกิดภาวะ
วิกฤตเศรษฐกิจเป็นอย่างยิ่ง จึงได้ระดมสรรพกำลังจาก
ทุกส่วนราชการเข้าไปเร่งรัดแก้ปัญหาและเร่งตรวจสอบ
ภารกิจของหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องที่ได้ดำเนินการไปแล้ว
เพื่อนำมาเป็นฐานข้อมูลสำหรับการวางแผนดำเนินการ
ปรับปรุงให้เป็นไปตามกลยุทธ์ 5 ประการ และกิจกรรมหลัก

9 มาตรการ ของยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน พึ่งตนเองให้ประสบผลสำเร็จต่อไป

สำหรับปี พ.ศ. 2541 ที่ผ่านมา จังหวัดพระนครศรีอยุธยาได้กำหนดแผนปฏิบัติการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน พึ่งตนเอง โดยเน้นหมู่บ้านเป้าหมาย จำนวน 257 หมู่บ้าน

ใน 35 ตำบล 16 อำเภอ คิดเป็นร้อยละ 17.74 จากจำนวนหมู่บ้านทั้งจังหวัด 1,449 หมู่บ้าน และจะขยายผลการพัฒนาจนครบทุกหมู่บ้านภายในปี พ.ศ. 2544 สรุปเป็นแผนภูมิผลการดำเนินงานพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน พึ่งตนเองจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้ดังต่อไปนี้

**แผนภูมิสรุปผลการดำเนินงานพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา**

การแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจตามแนวทาง “ ยุทธศาสตร์เศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ” จะบรรลุผลสำเร็จอย่างสูง จำเป็นต้องอาศัยการประสานความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรประชาชนและประชาชนในพื้นที่ เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน และผนึกกำลังกันในการแก้ไขปัญหา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปี พ.ศ. 2542 กระทรวงมหาดไทยได้ประกาศโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงเฉลิมพระเกียรติ เพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเนื่องในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษาครบ 6 รอบ ในวันที่ 5 ธันวาคม 2542 จึงสมควรอย่างยิ่งที่ชาวอยุธยาจะน้อมเกล้าฯน้อมกระหม่อม รับแนวทางการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริไปปฏิบัติให้บังเกิดผลยั่งยืนยาวนานตลอดไป

บทส่งท้าย

ผู้เขียนขอเสนอความคิดเห็นเพื่อความสำเร็จของนโยบายเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง ดังนี้

1. แนวความคิดเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองเป็นแนวความคิดที่ดี ควรสร้างแนวความคิดนี้ให้เกิดขึ้นแก่ประชาชนคนไทยทุกหมู่เหล่า และยึดถือปฏิบัติต่อไปไม่ใช่ว่าเฉพาะเมื่อมีเหตุการณ์ความตกต่ำทางเศรษฐกิจเท่านั้นเมื่อเป็นเช่นนี้ก็ไม่ต้องคิด ยึดว่าเป็นแนวความคิดของกระทรวงมหาดไทย หรือหน่วยงานใด แต่เป็นความถูกต้องและควรทำ

2. การดำเนินงานเพื่อบรรลุจุดหมาย คือการพึ่งตัวเองนั้นอยู่ที่ประชาชนและชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ ไม่ใช่อยู่ที่ผลประโยชน์ของใครคนใดคนหนึ่ง

3. เศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองควรเริ่มที่ความนิยมไทย การลดการแข่งขันกับคนอื่น ลดการเลียนแบบ แต่หันมาแข่งขันกับตนเอง การรู้จักตนเอง เริ่มจากการมีครอบครัวที่ดี เน้นหลักการประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วมของประชาชน

4. วิธีดำเนินงานเพื่อไปสู่เป้าหมายมีหลายวิธีและหลายมาตรการ ไม่ควรจำกัดอยู่แต่เฉพาะวิธีการ ของกระทรวงมหาดไทยเท่านั้น แม้แต่สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ซึ่งกำหนดว่าเป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่นก็ควรจะต้องตระหนักและหาวิธีการเพื่อให้ท้องถิ่นหรือชุมชนพึ่งตนเองได้ด้วย ตามบทบาทหน้าที่ที่สถาบันมี

5. สำหรับจังหวัดพระนครศรีอยุธยาต้องมุ่งเน้นการสร้างกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจชุมชนให้ครอบคลุมทุกชุมชน โดยให้ชุมชนที่ดำเนินการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนมาก่อนหน้านั้นประสบผลสำเร็จเป็นศูนย์กลางในการถ่ายทอดแนวคิดและวิธีการดำเนินงานเพื่อให้ชุมชนอื่น ๆ สามารถนำไปปรับใช้ให้สอดคล้องเหมาะสมกับศักยภาพของชุมชนตนเอง ส่วนภาคราชการและภาคเอกชนจะต้องแสดงบทบาทเป็นเพียงผู้สนับสนุนส่งเสริม และอำนวยความสะดวกเท่านั้นจึงจะทำให้สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง ซึ่งเป็นวิถีการพัฒนาที่ยั่งยืน ตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

เอกสารอ้างอิง

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ **วัฒนธรรมสัมพันธ์สาร** ปีที่ 10 ฉบับที่ 51 กุมภาพันธ์ 2541

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ **วัฒนธรรมสัมพันธ์สาร** ปีที่ 9 ฉบับที่ 50 กุมภาพันธ์ 2541

กระทรวงมหาดไทย **เศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง** กระทรวงมหาดไทย 2540

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.) **แนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำรินพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว** 2540

ศูนย์พัฒนาเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่ทำการปกครองจังหวัด (ฝ่ายท้องถิ่น) **เอกสารสรุปผลการดำเนินงานการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองจังหวัดพระนครศรีอยุธยา** 2541

ฉลอง โชติกะคาม, พลตรี **การพัฒนาการเกษตรแบบยั่งยืนเพื่อคุณภาพชีวิตของเกษตรกรและความมั่นคงของชาติ** ศูนย์ประสานงานการพัฒนาสังคม, 2538

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา **แผนยุทธศาสตร์ร่วมเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองระดับจังหวัด** พ.ศ.2542 – 2544

เอกสารโรเนียวเข้าเล่ม 2541

บทสัมภาษณ์

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอัยยา

ผู้สัมภาษณ์ : อนันต์ สุวมานัส / บทสัมภาษณ์ : ธัมมโชติ / ตระกูลศักดิ์ วรวิทย์ / นันทา สุทธิชาติ / นายเสวี สัมมาภักดิ์

บทนำ

เป็นความโชคดี ความปลื้มปิติและความภาคภูมิใจของชาวอัยยา ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินมายังจังหวัดพระนครศรีอยุธยาบ่อยครั้ง ทั้งนี้เนื่องจากมีสถานที่สำคัญหลายแห่ง เช่น พระราชวังบางปะอิน ศูนย์ศิลปาชีพบางไทร วัดไชยวัฒนาราม พระตำหนักสิริยาลัย โดยเฉพาะพระราชานุสาวรีย์สมเด็จพระสุริโยทัย ซึ่งพระองค์ทรงมีพระราชดำริให้ก่อสร้าง ดังจะบรรยายพอสังเขปดังนี้

วันที่ 28 เมษายน 2534 คณะข้าราชการบริหารจัดงานเฉลิมฉลองวันราชาภิเษกสมรสพระองค์ท่านที่ศาลาดุสิตาลัย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงมีพระราชปรารภเรื่องการสร้างอนุสาวรีย์สมเด็จพระสุริโยทัยกับประธาน รสช. (พลเอกสุนทร คงสมพงษ์) และปลัดกระทรวงมหาดไทย (นายเจริญจิตต์ ณ สงขลา) หลังจากนั้นโครงการก่อสร้างพระบรมราชานุสรณ์ ณ ท่งมะขามหย่อง ก็ก้าวหน้าไป

วันที่ 18 พฤษภาคม 2534 เวลาประมาณ 18.00น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินเป็นการ

ส่วนพระองค์ พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร ไปยังอำเภอพระนครศรีอยุธยา และอำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในการนี้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงมีพระราชกระแสรับสั่งกับนายชัยวัฒน์ หุตะเจริญ ผู้ว่าราชการจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และผู้มาเฝ้าฯรับเสด็จ ความสรุปว่า.....บริเวณทุ่งภูเขาทอง (ทุ่งมะขามหย่อง และทุ่งลุมพลี) อำเภอพระนครศรีอยุธยา เป็นพื้นที่ที่มีความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญยิ่งแห่งหนึ่งของชาติไทยเพราะมีทั้งการตั้งค่าย การสู้รบ และการใช้น้ำเป็นเครื่องมือในการสู้รบระหว่างไทยกับพม่าในอดีต ประกอบกับในปัจจุบันบริเวณทุ่งภูเขาทองยังเป็นแหล่งน้ำท่วมขัง ทำให้การเพาะปลูกข้าวของเกษตรกรไม่ได้ผลเท่าที่ควรจึงควรที่ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องจะได้พิจารณาดำเนินการดังนี้

1. อนุรักษ์บริเวณทุ่งภูเขาทองไว้เป็นพื้นที่ประวัติศาสตร์

2. การสร้างพระราชานุสาวรีย์สมเด็จพระสุริโยทัย
 ในบริเวณนี้ ควรสร้างให้เหมาะสม สอดคล้องกับประวัติศาสตร์
 และสภาพภูมิศาสตร์ กล่าวคือ ขุดพื้นดินส่วนหนึ่ง เป็นอ่าง
 ขนาดใหญ่ เพื่อรองรับน้ำในกรณีน้ำท่วม และกักเก็บน้ำไว้ใช้
 เพื่อการเกษตร โดยนำดินที่ขุดไปสร้างเป็นคันกั้นน้ำโดยรอบ
 และนำดินส่วนหนึ่งไปถมเป็นเนินเพื่อใช้เป็นสถานที่สำหรับ
 ก่อสร้างพระราชานุสาวรีย์สมเด็จพระสุริโยทัย นอกจากนี้
 เพื่อให้การพัฒนาอาชีพของเกษตรกรในบริเวณดังกล่าวได้ผลดี
 ยิ่งขึ้น ก็ควรที่จะส่งเสริมให้มีการปลูกพืชเสริมรายได้
 นอกเหนือจากการทำนา รวมทั้งส่งเสริมด้านอุตสาหกรรมใน
 ครัวเรือนอีกด้วย....

ต่อมาเมื่อวันที่ 31 สิงหาคม 2534 ภายหลังจากที่
 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าพระบรม
 ราชนินาถ พร้อมด้วยสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ
 สยามมกุฎราชกุมาร ได้ทรงประกอบพิธีวางศิลาฤกษ์
 พระราชานุสาวรีย์สมเด็จพระสุริโยทัยแล้ว พระบาทสมเด็จพระ
 เจ้าอยู่หัว ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณพระราชทาน
 พระราชดำริในการก่อสร้างพระราชานุสาวรีย์สมเด็จพระ
 สุริโยทัย แก่พลเอกอิสระพงศ์ หนุนภักดี รัฐมนตรีว่าการ
 กระทรวงมหาดไทย และคณะเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องสรุปได้ดังนี้

1. ต้องการให้โครงการนี้เกิดประโยชน์กับชาวบ้าน
 โดยรอบมากที่สุด
 2. ให้สัดส่วนประกอบที่ไม่จำเป็นออก โดยให้คำนึง
 ถึงประโยชน์ใช้สอยเป็นหลัก มิใช่ความสวยงามอย่างเดียว
 3. ให้มีพื้นที่น้ำให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้
 4. พิจารณาปลูกต้นไม้ชนิดที่มีประโยชน์แก่อาชีพ
 ชาวบ้าน
 5. หากมีความจำเป็นก็สามารถซื้อที่ดินเพิ่มเติมได้
- การก่อสร้างพระราชานุสาวรีย์สมเด็จพระสุริโยทัย
 ได้แล้วเสร็จสมบูรณ์ในปี พ.ศ. 2538 และเปิดให้ประชาชน
 เข้าชมได้ตลอดเวลา ผลพลอยได้ที่ตามมาคือ เป็นแหล่ง
 ท่องเที่ยว และสถานที่พักผ่อน

การเสด็จพระราชดำเนินมาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
 ทำให้ชาวอยุธยาได้เข้าเฝ้าใกล้ชิดพระองค์นับเป็นสิริมงคล
 เสมือนพระบารมีร่มเกล้าชาวอยุธยา โดยเฉพาะเหตุการณ์
 ครั้งประวัติศาสตร์ที่คนอยุธยาและคนไทยทั้งชาติไม่สามารถ
 ลืมได้คือ ภาพทรงเกี่ยวข้าวด้วยพระหัตถ์ของพระองค์เอง
 ที่บริเวณ ทุ่งมะขามหย่อง ไกลพระราชานุสาวรีย์สมเด็จพระ
 สุริโยทัย

ในปี พ.ศ. 2538 ได้เกิดอุทกภัยน้ำท่วมใหญ่เกือบ
 ทั่วประเทศไทย รวมทั้งจังหวัดพระนครศรีอยุธยาก็ถูกน้ำท่วม
 ทุกอำเภอ จึงเป็นจังหวะเวลาพอดีที่บริเวณพระราชานุสาวรีย์
 สมเด็จพระสุริโยทัยสามารถกักเก็บน้ำช่วยบรรเทาภาวะน้ำท่วม
 และได้กักเก็บน้ำไว้ใช้ตามพระราชประสงค์ ดังคำยืนยันจาก
 บทสัมภาษณ์ นายบรรจง กันตวิรุฒ รองปลัดกระทรวง
 มหาดไทย อดีตผู้ว่าราชการจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
 ซึ่งดำรงตำแหน่งในช่วง 1 ตุลาคม 2537 – 30 เมษายน 2540
 และจากการสัมภาษณ์ประชาชน ที่ได้รับประโยชน์จาก
 โครงการตามพระราชดำรินี้ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ภาพ / ไชยวัฒน์ วรเศรษฐาวัตร

สัมภาษณ์

นายบรรจง กันตวิรุฒ

รองปลัดกระทรวงมหาดไทย

อดีตผู้ว่าราชการจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สภาพเหตุการณ์น้ำท่วมใหญ่ในปี 2538 ช่วงที่ท่านเป็น ผู้ว่าราชการจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ปีนั้นน้ำหลากมาจากทางเหนือ ไหลลงมาจากจังหวัด พิษณุโลก สุโขทัย พิจิตร เรื่อยมาจนถึงนครสวรรค์ และมาถึงจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งขณะนั้นผมเป็นผู้ว่าราชการจังหวัดอยู่ เมื่อทราบเหตุการณ์ จึงได้สั่งการให้ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ทั้งหัวหน้าส่วนราชการ ชลประทานเตรียมการป้องกัน พื้นที่ที่เริ่มมีปัญหา เริ่มจากบ้านเรือนของประชาชนที่อยู่ริมแม่น้ำเพราะว่าจังหวัดพระนครศรีอยุธยามีแม่น้ำสำคัญอยู่หลายสาย คือแม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำป่าสัก แม่น้ำน้อย แม่น้ำลพบุรี โดยจะเริ่มมีปัญหาทางแม่น้ำป่าสักและแม่น้ำเจ้าพระยาก่อน

ทางแม่น้ำป่าสักนั้นอำเภอท่าเรือเป็นอำเภอแรกที่พบปัญหา ก่อน ถัดมาก็คืออำเภอนครหลวง สำหรับทางด้านแม่น้ำเจ้าพระยาก็ไหลลงมาจากอำเภอบางบาล เขตติดต่อกับจังหวัดอ่างทอง แล้วก็เชื่อมต่อมาถึงอำเภอพระนครศรีอยุธยา ทางแม่น้ำน้อยนั้นอำเภอเสนาได้รับผลกระทบก่อน จากอำเภอเสนาก็มาต่อที่อำเภอบางไทร แล้วมาเชื่อมต่อกับแม่น้ำเจ้าพระยา เขตอำเภอบางปะอินน้ำก็ท่วมด้วย

ปริมาณน้ำปีนี้มีมาก โดยน้ำเริ่มสะสมมาตั้งแต่เดือนสิงหาคม พอเดือนกันยายนก็เริ่มท่วมตามพื้นที่ต่างๆ และหนักขึ้นในช่วงกลางเดือนกันยายนต่อมาจนถึงเดือนตุลาคม สำหรับพื้นที่ที่เป็นปัญหาค่อนข้างจะสร้างความเดือดร้อนให้มาก เพราะไม่เคยน้ำท่วมมาก่อน คือที่ตั้งศูนย์กลางบริหารจังหวัดพระนครศรีอยุธยาในเขตเทศบาล โดยเฉพาะเกาะเมือง โดย

ปกติหากเกิดน้ำท่วมจะมีการท่วมบ้างแถวบริเวณวังจันทร์เกษม แถวหัวรอ หรือช่วงที่เรียกว่าคลองเมืองแถบนั้นแต่ก็ไม่มาก

แต่ปีนี้น้ำเอ่อท่วมและในที่สุดก็ไหลทะลักมาทางด้าน

หัวรอ ทางด้านถนนสาย 4 ทางตลาดเจ้าพรหม เกาะเมือง ตอนนั้นผมได้สั่งให้เทศบาลไปทำแนวป้องกันไว้ โดยทำเป็นคันขึ้นมา สูงประมาณ 2 เมตร ตรงถนนสาย 4 ตัดจากบริเวณใกล้ๆวัดราชประดิษฐ์ไปจนถึงติดต่อกับทางด้านแม่น้ำป่าสักเชื่อมต่อกันเป็นแนวยาว แต่ชาวบ้านแถบนั้นรวมทั้งวัดด้วย มีความไม่สะดวก เดือดร้อนและคิดว่าปริมาณน้ำคงไม่มากสักเท่าไร คิดว่ามั่นท่วมแล้วไม่กี่วันก็คงจะลดลงไปก็ไม่ยินยอม พังคันดิน ในที่สุดปริมาณน้ำจึงท่วมมากขึ้น เมื่อไม่มีแนวสะกัดกัน และคลองที่อยู่ในเขตเกาะเมือง คลองมะขามเรียงก็ตาม คลองท่อกี้ตาม ที่เชื่อมต่อกับแม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำป่าสัก ก็ดึงเอาน้ำเข้ามาท่วมพื้นที่ ในที่สุดน้ำทะเลก็เข้ามาสร้างความเดือดร้อนให้แก่พี่น้องประชาชนมากในช่วงปี 2538 ประมาณเดือนตุลาคม-พฤศจิกายน ในตอนแรกก็คิดกันว่าคงจะเป็นระยะเวลาไม่นาน แต่ปรากฏว่าผิดคาดเนื่องจากมีเหตุการณ์ต่อเนื่องกันอยู่สามเหตุการณ์มาประจวบกัน คือปริมาณฝนที่ตกลงมาอย่างต่อเนื่อง ปริมาณน้ำที่มีมาก ประกอบกับน้ำทะเลหนุนขึ้นมาจนถึงจังหวัดปทุมธานี น้ำจากแม่น้ำป่าสัก แม่น้ำน้อย หรือแม่น้ำลพบุรี ซึ่งมาเชื่อมต่อกับแม่น้ำเจ้าพระยาจึงไหลลงไปตอนล่างไม่ได้ ในที่สุดน้ำก็สะสมอยู่ที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยากระจายท่วมอยู่ในพื้นที่ ปริมาณพื้นที่ที่ท่วมทั้ง 16 อำเภอ ท่วมทั้งหมด ตอนที่ผมเป็นผู้ว่าราชการจังหวัดอยู่นั้นมี 206 ตำบล เท่าที่ผมจำได้ท่วมเกือบจะทุกตำบล

การแก้ไขปัญหานั้น ในจุดต่างๆซึ่งได้มีการเตรียมการป้องกันคือสถานที่ราชการ หรือศูนย์การบริหารต่างๆ สถานที่ให้บริการ ส่วนที่เป็นตัวจังหวัดเป็นจุดที่มีปัญหาค่อนข้างรุนแรง เพราะน้ำทะเลลึกเข้ามาทางโรงเหล้า ซึ่งดึงน้ำมาจากแม่น้ำเจ้าพระยา จึงแก้ไขปัญหากันก่อนในตรงที่บริเวณโรงพยาบาลประจำจังหวัด ช่วงนั้น ซึ่งได้รับความร่วมมือจากส่วนราชการ ไม่ว่าจะเป็นกรมชลประทาน กรมพลังงานที่รับผิดชอบในเรื่องโครงการสูบน้ำด้วยไฟฟ้า ก็ส่งอุปกรณ์มาช่วยเหลือ ทำให้เหตุการณ์ตอนนั้นคลี่คลายลง

ผมคิดว่าช่วงนั้นเป็นช่วงที่พวกเราชาวไทยทั้งหลายได้รับพระบารมีในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวช่วยผ่อนคลายนับแต่ความเดือดร้อน เนื่องจากทรงสนพระทัยเป็นอย่างยิ่งในเรื่องปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน โดยเฉพาะในเรื่องที่เกี่ยวกับปัญหาเรื่องอุทกภัย ซึ่งท่านทรงสนพระทัยมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน จุดไหนที่เป็นปัญหาที่ควรจะมีการแก้ไข หรือป้องกันได้ท่านก็จะพระราชทานพระราชดำริไปยังรัฐบาล และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ความช่วยเหลือไปตามจุดต่างๆ ซึ่งสำหรับเหตุการณ์น้ำท่วมในช่วงปี 2538 นี้ก็เช่นเดียวกัน ผมทราบจากการติดตามข่าวว่าท่านได้พระราชทานพระราชกระแสไปในหลายจุด เพื่อให้มีการเตรียมการอย่างเต็มที่ที่เราคงได้ทราบทั่วกัน เช่นโครงการแก้มลิง โครงการระบายน้ำทางด้านฝั่งขวาของแม่น้ำเจ้าพระยา มีการระดมเครื่องสูบน้ำไประบายน้ำในจุดต่างๆเพื่อระบายน้ำให้ลงสู่ทะเลโดยเร็ว ท่านก็พระราชทานกระแสรับสั่งเพื่อให้รีบไปดำเนินการ สำหรับเหตุการณ์น้ำท่วมจังหวัดพระนครศรีอยุธยาในช่วงนั้น ความก็ทราบถึงพระองค์ท่าน ซึ่งก็ทรงพระราชทานแนวทางเพื่อแก้ไขปัญหานั้นเช่นกัน

ความเสียหายที่เกิดกับจังหวัดพระนครศรีอยุธยาครั้งนั้น ท่านพอประมาณได้ไหมว่ามีมากน้อยเพียงใด

ผมเชื่อว่าถ้าประมาณเป็นตัวเลขแล้ว เสียหายเป็นร้อยๆล้าน เพราะจำนวนพื้นที่ที่เสียหายจากน้ำท่วมทั้ง 16 อำเภอ เกือบจะทุกตำบล ปริมาณสถานที่ราชการ บ้านเรือนประชาชน เส้นทางคมนาคม หรือแม้กระทั่งชีวิตและทรัพย์สินประชาชนที่ได้รับผลกระทบไม่น้อยกว่า 2 แสนราย เป็นความเสียหายค่อนข้างมาก

ภาพ / ไชยวัฒน์ วรเชษฐาราวีร์

แนวทางพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวซึ่งช่วยแก้ปัญหาวิกฤตการณ์น้ำท่วมจังหวัดพระนครศรีอยุธยาในช่วงปี 2538

ก็มีในจุดที่ผมคิดว่าช่วงนั้นเป็นที่สนใจของประชาชน คือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นบริเวณพระราชานุสาวรีย์สมเด็จพระสุริโยทัย หรือที่เรียกว่าทุ่งมะขามหย่อง เป็นสถานที่ที่รัฐบาลได้ดำเนินการก่อสร้างมาก่อนหน้านั้นประมาณ 4-5 ปี เป็นโครงการต่อเนื่องในหลายรัฐบาล แล้วก็ได้สร้างเสร็จในปี พ.ศ.2537-2538 บนพื้นที่ประมาณ 258 ไร่ โดยมีพระราชานุสาวรีย์สมเด็จพระสุริโยทัย และมีโครงการพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ให้มืองเก็บน้ำ เพื่อใช้เป็นแหล่งน้ำสำหรับประชาชนในการทำการเกษตรกรรมต่างๆ

ในช่วงที่มีวิกฤตการณ์น้ำท่วมในปี 2538 นั้นได้สร้างเสร็จแล้ว แต่ยังไม่ได้มีพิธีเปิด ผมได้รับการติดต่อจาก ดร.สุเมธ ตันติเวชกุลซึ่งเป็นเลขาธิการสำนักงานโครงการสืบเนื่องจากพระราชดำริ ที่เรียกกันว่าโครงการกปร. ในวันที่ 23 ตุลาคม 2538 ซึ่งช่วงนั้นน้ำกำลังท่วมมาก ผมได้ดำเนินการสั่งการให้ทุกส่วนราชการป้องกันพื้นที่พระราชานุสาวรีย์นี้ไว้ เพราะเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญ ทำคั่นกันป้องกันโดยรอบพื้นที่ทั้งหมด มีความสูงขึ้นมาถึงระดับประมาณ 5 เมตรเศษๆ และเมื่อน้ำท่วมรุนแรงขึ้น ก็ให้เสริมคันดินขึ้นไปอีกประมาณครึ่งเมตร แล้วตั้งเครื่องสูบน้ำด้วยไฟฟ้า สูบน้ำออกจากบริเวณพระราชานุสาวรีย์เป็นการระบายน้ำป้องกันไม่ให้น้ำท่วม

ผมได้รับการติดต่อจาก ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล ท่านโทร. มาประมาณ 4 ทุ่ม ว่าคงต้องรีบดำเนินการบางอย่าง ซึ่งเป็นพระราชกระแสจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวให้รีบแก้ไขปัญหาน้ำท่วมบริเวณนั้น โดยให้ผมนำน้ำจากภายนอกเข้ามาเก็บไว้ในอ่างเก็บน้ำ ผมก็ถาม ดร.สุเมธ ไปได้ว่า ในอ่างเก็บน้ำไซ้ใหม่ ดร.สุเมธ ก็บอกว่าไซ้ ในอ่างเก็บน้ำ ขณะนั้นผมเข้าใจว่าเป็นพื้นที่อ่างเก็บน้ำซึ่งมีอยู่ประมาณ 158 ไร่ จากพื้นที่ทั้งหมด 258 ไร่ จึงบอกว่าจะรีบไปดำเนินการเดี๋ยวนี้ และสั่งเจ้าหน้าที่ให้ดำเนินการระบายน้ำเข้ามาในอ่างเก็บน้ำ ซึ่งโดยปกติจะเก็บไว้ได้ในระดับที่ 4 เมตร 50 เซนติเมตร และสามารถจะรับน้ำได้อีกประมาณ 50 เซนติเมตร ระดับน้ำจึงขึ้นมาถึง 5 เมตรซึ่งผมก็คิดว่าได้ดำเนินการเรียบร้อยแล้วตามที่ ดร.สุเมธ โทร. มา

ปรากฏว่าวันรุ่งขึ้นซึ่งเป็นวันที่ 24 ตุลาคม ก็มีคณะจากสำนักพระราชวัง นำโดยคุณณรงค์ฤทธิ์ สนธิวงศ์ ณ ออยุธยา รองเลขาธิการพระราชวัง มากับคณะซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่จากสำนักพระราชวัง ท่านพูดกับผมว่า ทำไมผู้ว่ายังไม่ดำเนินการตามพระราชกระแส คือหมายถึงการนำน้ำเข้ามาเก็บในบริเวณพระราชานุสาวรีย์ที่ทุ่งมะขามหย่อง ผมก็เรียนไปว่าดำเนินการแล้วตามที่ดร.สุเมธได้แจ้งมา ท่านณรงค์ฤทธิ์ก็บอกว่ายังไม่พอ เพราะว่าต้องดำเนินการให้นำน้ำเข้ามาบรรจุไว้ให้เต็มพื้นที่พระราชานุสาวรีย์ทั้งหมดผมก็เกรงว่าถ้าระบายเข้ามาจะทำให้เกิดความเสียหายกับพื้นที่และตัวอาคาร ซึ่งขณะนั้นผมได้ป้องกันไว้เพราะถือว่าเป็นพื้นที่ที่สำคัญของชาติและเพิ่งสร้างเสร็จอยู่ดีจะนำน้ำเข้ามา มันจะเหมาะสมแค่ไหน แต่ทางท่านรองเลขาธิการพระราชวังก็ยืนยันว่าเป็นพระราชกระแส ผมก็รับที่จะดำเนินการแต่ตอนแรกก็เกิดความไม่เข้าใจกันบ้าง เพราะผมก็ต้องระมัดระวังพอสมควรในการที่จะตัดสินใจอะไรลงไป ผมได้สั่งให้เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดและกรมชลประทานเตรียมการ โดยปล่อยน้ำให้เข้ามาตามปกติ เพราะไม่สามารถที่จะนำน้ำเข้ามาเป็นจำนวนมากในพื้นที่ได้ทันที และจำเป็นจะต้องใช้รถแบ็คโฮขุดเจาะนำน้ำเข้ามาโดยขุดเจาะช่องทางทางด้านทิศตะวันตกของคันกันพระราชานุสาวรีย์ ลักพักหนึ่งน้ำก็ไหลเข้า รู้สึกว่าน้ำจะไหลเข้าช้า จึงขุดเจาะเป็นจุดในที่สุดน้ำก็เข้ามาถึง การดำเนินการครั้งนี้ทำในวันที่ 24 ตุลาคม น้ำค่อยๆไหลเข้ามาสู่บริเวณพื้นที่พระราชานุสาวรีย์เต็มพื้นที่สี่เหลี่ยมตรงกลาง ในวันที่ 25 ตุลาคม ปริมาณน้ำในขณะนั้นเท่าที่ผมจำได้ สูงขึ้นไปถึงประมาณ 5 เมตร 76 เซนติเมตร จนระดับน้ำภายในพระราชานุสาวรีย์ก็ภายนอก มีระดับเท่ากัน น้ำจึงหยุดไหล พอหยุดไหลผมก็สั่งให้ปิดคันที่ขุดเจาะ ให้น้ำเข้า แล้วรายงานเข้าไปยังดร.สุเมธว่าได้ดำเนินการตามนั้นแล้ว

เมื่อน้ำเข้ามาแล้ว มีผลกระทบต่อพื้นที่บริเวณพระราชานุสาวรีย์อย่างไร

เมื่อน้ำเข้ามา ก็เข้าท่วมพื้นที่ทั้งหมดรวมทั้งอาคารศิลปะในพื้นที่บริเวณชั้นล่าง พื้นที่ที่น้ำไม่ท่วมก็มีแต่แท่นพระราชานุสาวรีย์เท่านั้น ปกติอ่างเก็บน้ำจะเก็บน้ำได้ประมาณ 1 ล้านลูกบาศก์เมตร จากพื้นที่ 258 ไร่ เมื่อน้ำเข้ามาเก็บเต็มพื้นที่ เข้าใจว่าประมาณ 1 ล้าน 6 แสนลูกบาศก์เมตร

เป็นพระราชดำริอยู่แล้วใช่ไหม ที่มีการสร้างอ่างเก็บน้ำในพระราชานุสาวรีย์ เพื่อใช้แก้ปัญหาหน้าท่วมจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ผมได้ทราบที่ท่านมีพระราชดำริให้อ่างเก็บน้ำนี้ใช้เพื่อประโยชน์สองอย่าง คือให้น้ำให้น้ำเข้ามาเก็บไว้เพื่อป้องกันความเสียหายจากน้ำท่วม แล้วเวลาน้ำแล้งก็ระบายน้ำให้ประชาชนได้ใช้ประโยชน์ด้านเกษตรกรรม กลีกรมแต่เหตุการณ์น้ำท่วมเมื่อปี 2538 แนวพระราชดำริที่ท่านพระราชทานแก่ผมซึ่งเป็นผู้ว่าราชการจังหวัดให้ดำเนินการในช่วงนั้น ผมคิดว่าเพื่อเป็นการผ่อนคลายความเดือดร้อนของประชาชน เพราะขณะนั้นพื้นที่โดยรอบ ซึ่งเราก็ทราบว่าน้ำท่วมหมด ทั้งบ้านเรือนที่ประชาชนอยู่อาศัยบริเวณนั้น พระราชานุสาวรีย์เป็นแห่งเดียวที่น้ำไม่ท่วม จึงทรงให้ระบายน้ำเข้าเพื่อที่จะผ่อนคลายปัญหาในขณะนั้น

ความเดือดร้อนของประชาชนอีกจุดหนึ่ง คือน้ำท่วมโรงพยาบาลพระนครศรีอยุธยา ซึ่งมีผลกระทบต่อคนไข้ในเรื่องนี้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้มีพระราชกระแสรับสั่งช่วยแก้ปัญหาหรือไม่

ก็ทรงทราบ บริเวณโรงพยาบาลน้ำท่วมเนื่องมาจากน้ำทางด้านแม่น้ำเจ้าพระยา ผมจำได้ตอนนั้นสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ได้เสด็จมาทรงเยี่ยมคนไข้ที่โรงพยาบาล ผมในฐานะผู้ว่าราชการจังหวัดก็ได้ดำเนินการแก้ไขโดยการสูบน้ำออกจากบริเวณพื้นที่

โครงการต่อเนื่อง ซึ่งเป็นโครงการด้านการเกษตรที่เกี่ยวข้องกับการใช้น้ำจากพระราชานุสาวรีย์ ซึ่งเป็นที่มาของโครงการทำนาปรัง และโครงการอื่นๆ

คือพื้นที่บริเวณทุ่งมะขามหย่องนี้ เวลานั้นน้ำแล้งไม่สามารถจะทำนาปรังได้เลย เพราะไม่มีน้ำให้เกษตรกร หลังจากที่เก็บน้ำไว้นี้ ทางจังหวัดก็รับสนองพระราชกระแสในการที่จะนำน้ำมาใช้ประโยชน์ ก็ได้ทำโครงการนาปรังขึ้นและโครงการทางด้านการเกษตรอีกสามสี่โครงการ โครงการแรกคือโครงการทำนาปรัง โดยนำน้ำจากพระราชานุสาวรีย์มาใช้ประโยชน์ ปรากฏว่านาปรังได้ผลดีมาก ช่วงนั้นเป็นปีแรกที่ผมไม่นึกว่าจะสามารถนำน้ำไปใช้ประโยชน์ได้ถึงขนาดนั้น คือนาปรังผลผลิตต่อไร่ได้ถึง 80 ถัง นอกจากนาปรังแล้ว เกษตรกรยังทำบ่อเลี้ยงปลา ได้ใช้

ทำการเลี้ยงสัตว์พวกเป็ดไก่ รวมทั้งพืชไร่ พืชสวนด้วย สามารถทำให้ประชาชนน่านน้ำไปใช้ประโยชน์ ก่อให้เกิด รายได้จากการประกอบอาชีพในเรื่องการเกษตรผสมผสาน ผมเข้าใจว่าตัวเลขรายได้ถึงหลัก 4 ล้านบาท หลังจากนั้น โครงการนาปรังก็ยังคงทำต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งจะไป ประสานกับโครงการต่อไป คือโครงการสร้างพระบรม ราชาานุสาวรีย์สมเด็จพระนเรศวรที่ทุ่งภูเขาทองซึ่งมี อ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่เช่นกัน

อยากให้ท่านเล่าเหตุการณ์ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จ พระราชดำเนินมาทรงเก็บเกี่ยวข้าวในโครงการนาปรัง

อย่างที่ผมเรียนให้ทราบแล้วว่า การน่านน้ำเข้ามาเก็บ ไร่ในพระราชานุสาวรีย์ทั้งหมด เป็นพระราชดำริที่ท่าน ต้องการจะแก้ไขความเดือดร้อน แล้วเมื่อวันที่ 23 มกราคม ปีต่อมา คือ พ.ศ.2539 ท่านได้เสด็จมาเปิดกั้นคันน้ำ เพื่อพระ ราชทานน้ำให้แก่เกษตรกร แล้วหลังจากที่ท่านาปรัง ปลูกพืชไร่น่านน้ำไปใช้ประโยชน์แล้ว ก็มาถึงช่วงเดือนพฤษภาคมซึ่ง ขณะนั้นนาปรังเริ่มได้ผล ท่านทรงติดตามเหตุการณ์ต่างๆเหล่านี้ โดยทางสำนักพระราชวังมาประสานงานกับผม ท่านจึงได้ เสด็จมาด้วยพระองค์เอง ซึ่งเป็นพระมหากรุณาธิคุณต่อชาว จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นอย่างยิ่ง

ท่านมีความรู้สึกอย่างไร ในฐานะที่เป็นผู้ว่าราชการจังหวัด ซึ่งได้เข้าเฝ้าอย่างใกล้ชิดในครั้งนั้น

ผมรู้สึกเต็มตื่นในพระมหากรุณาธิคุณ พระบาท สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงดูแลประชาชน ไม่ว่าเหตุการณ์จะ เกิดขึ้นที่ไหนก็ตาม ก็ทรงเสด็จไปแก้ไข ซึ่งไม่เฉพาะจังหวัด พระนครศรีอยุธยาเท่านั้น เป็นทุกหนทุกแห่ง แต่ที่จังหวัด พระนครศรีอยุธยาซึ่งเกิดเหตุการณ์ครั้งนี้ขึ้น เป็นเพราะท่าน ทรงมีสายพระเนตรอันยาวไกล และทรงแก้ไขปัญหาทันที โดยที่บางคนอาจจะมองไม่เห็น อย่างเช่นผม ที่ผมก็ต้อง ป้องกันพระราชานุสาวรีย์ไว้ให้ได้ ในจุดนี้ผมรู้สึกว่าเป็น พระมหากรุณาธิคุณ และปลาบปลื้มในความโชคดีของ ประชาชนที่มีพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวซึ่งเป็นพระมหา กษัตริย์ที่ทรงห่วงใยประชาชน

และเนื่องในโอกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมี พระชนมายุครบ 6 รอบ ท่านอยากจะกล่าวถึงพระองค์ท่าน ในโอกาสนี้อย่างไร

ผมในฐานะที่เป็นคนไทยคนหนึ่ง ซึ่งมีชีวิตอยู่นาน พอสมควร ตั้งแต่เด็กจนเติบโตเป็นผู้ใหญ่ในวัยขนาดนี้ ก็ได้มี โอกาสทราบถึงพระราชกรณียกิจในพระบาทสมเด็จพระ เจ้าอยู่หัวซึ่งมีมากมายมหาศาล พระราชกรณียกิจ ดังกล่าวนั้น ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชน แก่ ประเทศชาติอย่างแผ่ไพศาล ในระยะเวลากว่า 50 ปีแล้ว และในพระบรมราชวโรกาสที่ทรงมีพระชนมายุครบ 6 รอบ คิดว่าพวกเราคนไทยก็คงจะสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ ปลื้มปิติ และขอถวายพระพรชัย ให้พระองค์ทรงมี พระชนมายุยิ่งยืนนาน เป็นมิ่งขวัญของพสกนิกรตลอดไป

สัมภาษณ์

นายสมาน วงษ์จันทร์

เกษตรกรในพื้นที่ปฏิรูป ต.ราชคราม อ.บางไทร
จ.พระนครศรีอยุธยา

ประวัติส่วนตัว อายุ 67 ปีเศษ จบการศึกษา ชั้น
ม.3 จากโรงเรียนบางปะอินราชานุเคราะห์ เคยเป็น
มหาดเล็กรับราชการในช่วง พ.ศ.2464–2496 อดีตผู้ใหญ่บ้าน
หมู่ 5 ต.ราชคราม ได้รับเลือกตั้งและดำรงตำแหน่งในระหว่าง
พ.ศ.2522–2533 อาชีพปัจจุบันคือทำสวน และเป็นลูกจ้างเฝ้า
โรงงาน

ชีวิตในช่วงที่เป็นมหาดเล็กเป็นอย่างไร

เคยตามเสด็จบ่อย เราอยู่ที่วังหลวง ในหลวงท่าน
ประทับอยู่ที่วังสวนจิตร เวลาท่านเสด็จไปงานตามสถานที่
ต่างๆในกรุงเทพ และตามต่างจังหวัดบ้าง ได้อยู่ใกล้ชิด
เหมือนกัน รู้สึกภาคภูมิใจที่ได้เป็นมหาดเล็ก เพราะชีวิตเด็ก
บ้านนอกน้อยคนที่จะได้เข้าไปอยู่ในวังหลวงได้ และมีความ
จงรักภักดีต่อในหลวง

เล่าความเป็นมาของโครงการปฏิรูปที่ดิน ต.ราชคราม อ.บางไทร

ที่ปฏิรูปนี้เดิมเป็นที่ทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์
ราษฎรไม่มีที่ทำกิน ก็ไปถางป่า เป็นป่าไผ่ ป่าสะแก ถางป่า
เพื่อทำนากัน ตอนนั้นตนเช่าที่ทรัพย์สินฯนี้เพื่อทำนา

ต่อมาสมเด็จพระบรมราชินีนาถเสด็จมาที่ศูนย์
ศิลปชีพซึ่งเดิมเป็นสถานที่กักกันวัยรุ่น และทรงสร้างศูนย์
ศิลปชีพ ทรงเห็นว่าที่ทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์นี้เป็นป่า
ก็ให้ทางสำนักงานปฏิรูปที่ดินมาจัดปรับพื้นที่ ทำคลองส่งน้ำ
แบ่งเป็นล็อกๆ ล็อกละ 5 ไร่ 10 ไร่ 15 ไร่บ้าง แล้วแต่
ความสามารถของเกษตรกร ใครจะมีความสามารถทำได้ ก็
เข้าไปทำกินในที่ดิน

ในการสำรวจนี้ ทางสำนักงานปฏิรูปเขาทำอย่างไร มีหลัก อย่างไรในการที่จะให้ประชาชนเช่าทำกิน

ก็ให้กำนันผู้ใหญ่บ้านสำรวจ ใครที่เช่าที่ทรัพย์สินเดิม
อยู่แล้ว เอรายชื่อส่งขึ้นไปให้สำนักปฏิรูปที่ดิน สำนักปฏิรูป
ที่ดินเรียกเข้าไปประชุมอบรม ให้ทำกินในที่นั้น ใช้เป็นที่อยู่
อาศัยได้ อยู่ชั่วคราวหลาน ถ้าใครไม่ทำกิน ทางเราก็
สามารถเอาที่ดินคืนได้

พื้นที่ในโครงการปฏิรูปที่ดินมีจำนวนสักกี่ไร่

ประมาณ 1600 ไร่ ปัจจุบันมีครอบครัวที่อาศัย
ทำกิน ประมาณ 50 กว่าครอบครัว บางที่ผู้ถือครองไม่ได้มา
อยู่อาศัย แต่เขาก็มาทำกินของเขา

ลุงได้ประมาณกี่ไร่

ประมาณ 10 ไร่

ความเป็นอยู่ก่อนการปฏิรูปที่ดินเป็นอย่างไรบ้าง

ตอนนั้นแย่มากนะ เพราะเราต้องเช่าที่เขาทำนา
ค่าเช่าก็แพง ได้ไม่พอใช้ในครอบครัว พอเสร็จจากทำนาแล้ว
ก็ต้องไปหาปลาขาย เพื่อเอาเงินมาเลี้ยงจุนเจือครอบครัวเรา
ภายหลังการปฏิรูปสภาพความเป็นอยู่ดีขึ้นใหม่

ดีขึ้นนะ มาปลูกบ้านอยู่ในที่ปฏิรูป แล้วก็ทำไร่นาสวน
ผสมควบคู่กันไป เลี้ยงปลาบ้าง ทำสวนปลูกต้นไม้ไว้ มีมะม่วง
ขนุนมากพอประมาณ แต่เมื่อปี 2538 น้ำท่วมตายหมด
และตอนนี้ก็มาเริ่มทำใหม่

ทางหน่วยงานราชการ หรือสำนักงานปฏิรูปที่ดินได้ให้ความ ช่วยเหลืออะไรบ้างในช่วงเกิดอุทกภัย

เขามาทำคันล้อมไม่ให้น้ำท่วม แล้วเกษตรอำเภอ
แจกพันธุ์ไม้ ขนุน มะม่วง กล้วย มะพร้าว ให้ปลูกกันใหม่
ภายหลังน้ำท่วม อีกประมาณ 2–3 ปีจึงจะเห็นผล ตอนนั้นก็
ปลูกพริก มะเขือเล็กๆน้อยๆ กล้วยบ้าง พอขายเลี้ยงครอบครัว
ประชาชนที่ได้รับที่ดินจากการปฏิรูปเป็นใคร เป็นประชาชน
ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาทั้งหมด หรือจากที่อื่นด้วย

ส่วนมากเป็นคนในเขตสามตำบล คือ ตำบลราชคราม
ตำบลช้างใหญ่ ตำบลโพธิ์แดง และมาจากที่อื่นบ้าง ที่เขามา
เช่าที่ทำกินอยู่เดิมก็ได้ที่ดินไป บางคนก็รื้อบ้านมาอยู่ในพื้นที่
บางคนก็ยังไม่มา

ความเป็นอยู่ของประชาชนในเขตปฏิรูปที่ดินเป็นอย่างไรบ้าง รู้สึกว่าเป็นอยู่ส่วนใหญ่ดีขึ้น มีผลไม่ออก ขายสู่ตลาด

ปัจจุบันการทำกินบนพื้นที่ปฏิรูปนี้ มีปัญหาอย่างไรบ้าง

ส่วนใหญ่จะมีปัญหาอยู่อย่างเดียวคือเรื่องน้ำ
น้ำไม่ค่อยจะทั่วถึงกัน ในส่วนของตนเองตั้งแต่ได้มานี้
น้ำโรงสูบน้ำไม่เคยถึงเลย

แล้วใช้น้ำจากไหน

ใช้น้ำจากแม่น้ำเจ้าพระยา มีคลองซึ่งติดอยู่กับพื้นที่
และสูบขึ้นมาเข้าสวน น้ำกินก็ซื้อโอ่งรองน้ำฝนไว้ น้ำใช้ก็ใช้
น้ำจากลำคลอง หน้าแล้งน้ำไม่พอจะกินก็ต้องซื้อน้ำ

โพลาริสมากิน

ปัจจุบันเคยได้เฝ้าฯในหลวงอย่างใกล้ชิดบ้างไหม

เมื่อครั้งที่ในหลวงเสด็จมาที่ศูนย์ศิลปาชีพบ่อยๆนั้น ก็เคยได้เข้าเฝ้าฯอย่างใกล้ชิดเหมือนกัน

มีความรู้สึกอย่างไรต่อในหลวง

ในหลวงท่านมีความเมตตาต่อประชาชน แม้ใน ถิ่นทุรกันดารท่านก็เสด็จเยี่ยมเยียนอย่างทั่วถึง ให้ ความช่วยเหลือ หาแหล่งน้ำให้เป็นที่ทำกิน

ในวาระที่ในหลวงทรงมีพระชนมายุครบ 6 รอบนี้ อยากให้ ประชาชนทั้งประเทศทำอะไรให้ในหลวงบ้าง

ก็อยากทำอย่างที่ท่านทรงเสียดทาน คือทำบุญ ตักบาตร อุทิศส่วนกุศล ขอให้คุณพระศรีรัตนตรัย ช่วย ปกป้องในหลวงของเราให้ปราศจากภัยพิบัติ ปราศจากโรคภัย จะได้อยู่เป็นร่มโพธิ์ร่มไทรของประชาชนต่อไปนานๆ

สัมภาษณ์

จส.อ.มานิตย์ พึ่งสุข

เกษตรกร อ.บางบาล จ.พระนครศรีอยุธยา ที่อยู่ในโครงการ ทำนาปรังตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

ก่อนมีโครงการทำนาปรัง ประสบปัญหาอะไรบ้าง

เดิมทำนาปีเพียงปีละครั้ง ซึ่งก็ได้บ้างไม่ได้บ้าง เมื่อ เกิดอุทกภัยในปีพ.ศ.2538 นั้น เท่าที่ทราบมาในหลวงท่าน ทรงให้ใช้พระราชทานสารวัตรสมเด็จพระสุริโยทัยเป็นที่กักเก็บ น้ำไว้ เพื่อให้เกษตรกรในบริเวณใกล้เคียงได้ใช้ทำการเกษตร และพื้นที่นั้นก็ใช้ทำนากันมาตลอด มีความถนัดในเรื่องทำนา และมีความประสงค์ที่จะทำนาปรัง พอดีทางราชการคือทาง เกษตรอำเภอ เกษตรจังหวัดส่งเสริมให้ทำนาปรัง จึงเริ่มทำ นาปรังกันตั้งแต่ปี 2539

มีเกษตรกรเข้าร่วมโครงการเท่าไร

เบื้องต้นมี 11 ราย

ตอนเริ่มแรกตัดสินใจอย่างไรจึงได้เข้าร่วมโครงการ

ก็เพราะอยากทำนาปรัง เมื่อก่อนไม่มีน้ำที่จะให้ทำ แต่ เมื่อมีโครงการ ผู้ที่มีพื้นที่ใกล้เคียงนั้นสามารถส่งน้ำเข้าไป ได้ จึงเข้าร่วมโครงการกันด้วยความสมัครใจ

ได้มีการเข้ามาดูแลอย่างไรบ้าง

เริ่มแรกท่านพระราชทานน้ำให้ราษฎร เพื่อให้ทำ นาปรัง พอได้ผลผลิตที่จะเก็บเกี่ยว พระองค์ท่านได้เสด็จมา เก็บเกี่ยวให้เป็นมิ่งขวัญกับโครงการนี้ และชาวนาทั่วประเทศ ได้เคยเข้าเฝ้าฯพระองค์ท่านโดยตรง หรือเคยทรงมีพระราช ดำรัสโดยตรงบ้างไหม

เคยได้เข้าเฝ้าฯเป็นส่วนรวม เมื่อพระองค์ท่านเสด็จมา เปิดน้ำ ท่านได้ตรัสว่าได้เก็บน้ำไว้ให้กับเกษตรกรทำการเกษตร คิดอย่างไรกับโครงการนี้

เป็นโครงการที่ดีมาก เพราะได้รับความช่วยเหลือและ ความอนุเคราะห์จากข้าราชการทุกส่วน ตั้งแต่เกษตรตำบล เกษตรอำเภอ เกษตรจังหวัด หน่วยปราบวัชพืช รวมกระทั่ง หน่วยขยายพันธุ์พืชของจังหวัดชัยนาท

ภายหลังโครงการนี้ได้รับการดูแลอย่างต่อเนื่องจากทางการ ไหม

โครงการนี้เท่าที่ทางราชการแจ้ง ถือเป็นโครงการ นำร่องการช่วยเหลือเบื้องต้นจึงดี และจะปล่อยให้ราษฎร เลี้ยงตัวเองได้ต่อไปตามนโยบาย

ในโอกาสที่ในหลวงทรงมีพระชนมายุครบ 6 รอบนี้ ต้องการกล่าวถึงพระองค์ท่านอย่างไรบ้าง

พระองค์ท่านทรงเป็นผู้ที่ราษฎรเคารพกราบไหว้อยู่แล้ว ท่านได้ให้ชีวิตราษฎร โดยทรงมีพระราชดำริให้สนับสนุนน้ำในการทำนาปรัง เป็นการทำนาปรังแผนใหม่ของพวกเขา ซึ่งในส่วนนี้มีความซาบซึ้งมาก ก็จะรักษาและสืบทอดเจตนารมณ์ของพระองค์ท่านต่อไป

สัมภาษณ์

นายทวี พันธุ์เสื่อ

เกษตรกร อ.บางบาล จ.พระนครศรีอยุธยา ที่อยู่ในโครงการทำนาปรังตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

เริ่มทำโครงการนาปรังจากน้ำพระราชทานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มากี่ปีแล้ว

ตั้งแต่ปี 2538

ก่อนที่จะมีการระบายน้ำจากพระราชานุสาวรีย์พระสุริยทัยเพื่อมาใช้ในการทำนาปรังนั้น มีปัญหาอย่างไรในการทำงาน

น้ำรั้งบ้าง น้ำท่วมบ้าง ทำนาไม่ได้ผล ได้ปีเสีย 2 ปี

นาที่เข้าร่วมในโครงการทำนาปรังทั้งหมดกี่ไร่

ผมเช่าเขาทั้งหมด ประมาณ 200 ไร่

ได้ผลผลิตดีไหม

ก็ดีกว่าทำนาปีมาก เมื่อก่อนนี้แย

เมื่อครั้งที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จมาแปลงนาสาริตและทรงเกี่ยวข้าว เป็นนาของอาไชใหม่

ครับ

ทำไมจึงได้รับเลือก

อันนี้ผมก็ไม่ทราบ ทางเกษตรอำเภอ และทางจังหวัดเป็นผู้เลือก

มาดูนาใหม่

หลายวัน ตั้งแต่เริ่มทำเลย

ตอนที่เสด็จมา ได้เรียกไปเป็นส่วนตัว หรือทรงมีรับสั่งอะไรบ้างไหม

ไม่ได้เป็นส่วนตัว ก็รับทราบกันหลายคน วันที่เสด็จมาเปิดน้ำ รอรับเสด็จกันเยอะ

ได้รับการดูแลและแนะนำจากทางการอย่างไร

เมื่อเริ่มโครงการ ได้รับการดูแลเป็นอย่างดีจากหน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง และเลขาธิการในพระองค์ก็เข้ามาดูบ่อย ก่อนที่ในหลวงจะเสด็จมา

รู้สึกอย่างไรกับโครงการนาปรังนี้

ดีใจมาก เป็นบุญของเกษตรกรทุ่งมะขามหย่อง

ในโอกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระชนมายุครบ 6 รอบ อยากจะกล่าวถึงพระองค์ท่านอย่างไรบ้าง

ก็อยากให้ท่านอยู่นานๆ เพื่อเป็นมิ่งขวัญของปวงชนชาวไทย ให้อยู่สักร้อยปีพันปีไปเสีย

สัมภาษณ์

นายดุสิต บำรุงเยี่ยม

หัวหน้าสำนักปลัด อบต.ธนู

อ.อุทัย จ.พระนครศรีอยุธยา

โครงการพระราชดำริที่ดำเนินงานในเขต ตำบลธนู

เป็นโครงการช่วยเหลือประชาชนในภาวะเศรษฐกิจตกต่ำจากนโยบายของกระทรวงมหาดไทย ที่ขานรับนโยบายโครงการไร่นาสวนผสม ดำเนินการในบริเวณหมู่ที่ 12 ตำบลธนู อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โครงการนี้เกิดจากการร่วมแรงร่วมใจของชาวบ้าน ซึ่งแต่เดิมชาวบ้านมีฐานะความเป็นอยู่ที่ค่อนข้างยากจน ปลูกข้าวไม่ค่อยได้ผล หลังจากได้มีการปรับดิน ซลประทานเข้ามา ประชาชนก็เริ่มปรับตัวเข้ากับเกษตรแผนใหม่ พอได้มีโครงการของในหลวงลงมา เราก็เข้าไปช่วยเหลือชาวบ้านในเรื่องทางข้อมูล ให้ชาวบ้านทำไร่นาสวนผสม เน้นเรื่องพออยู่พอกิน

ดำเนินการอย่างไร

ถ้าตามทฤษฎีโครงการไร่นาสวนผสม จะใช้สูตร 30:30:30 และ 10 คือ พื้นที่อยู่อาศัย 10% พื้นที่ทำนา 30 % พื้นที่ปลูกผักทำสวนผลไม้ 30 % และพื้นที่กักเก็บน้ำ 30 % ชาวบ้านเขาจะทำนา ปลูกผัก เลี้ยงสัตว์ บางทีก็ขุดสระ ทำครบวงจร พอเลี้ยงครอบครัวโดยไม่ต้องซื้ออะไรเลย เราก็แจกพันธุ์เปิดพันธุ์ไก่ให้ แจกเมล็ดพันธุ์พืช

ให้เขาไปดำเนินการพอดีเกษตรกรตำบลนุ้ยยื่นมือเข้ามาช่วยเหลือเราก็เป็นผู้ออกทุนให้ แต่เราจะมิระเบียบปฏิบัติ คือจะโอนเงินให้เกษตรกรตำบลซึ่งไปสำรวจความต้องการของชาวบ้านมาว่าชาวบ้านอยากได้อะไร

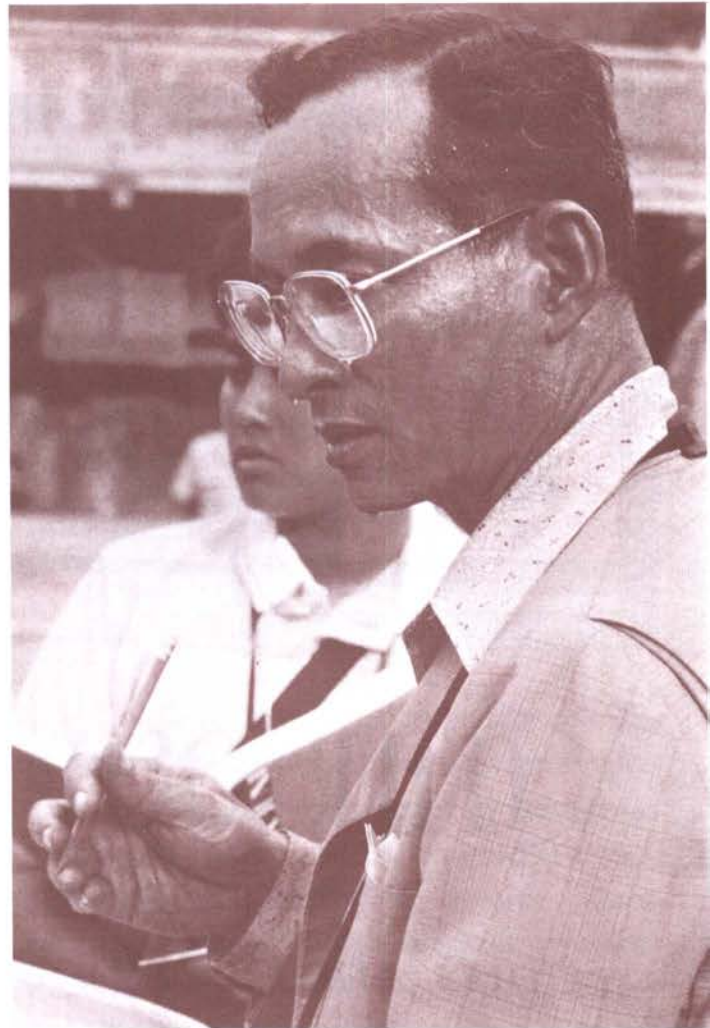
ประชาชนที่เข้าร่วมโครงการมีมากน้อยเพียงใด

พื้นที่ตำบลนุ้ยนี้แบ่งเป็น 2 โซน คือโซนเมืองและโซนชนบท จะได้ผลในโซนชนบท คือ หมู่ 9, 10, 11, 12 คนที่เข้าร่วมโครงการนี้ส่วนใหญ่จะเป็นประชาชน หมู่ 12 เกือบทั้งหมู่บ้าน จะเป็นคนที่มีฐานะปานกลาง มีไร่นาเป็นของตนเอง

หลังจากดำเนินการโครงการไร่นาสวนผสม ชาวบ้านมีความเป็นอยู่ดีขึ้นหรือไม่

ดีขึ้น แต่ก่อนชาวบ้านเคยซื้อข้าวกิน แต่ตอนนี้เขาผลิตเองมีพอกิน ขายได้ด้วย และเมื่อเขาว่างจากการดูแลการเก็บผลผลิต เขาจะรวมกลุ่มสตรีทำงานอย่างอื่นด้วย เช่น ผลิตหัตถกรรม ตามที่มีมอเตอร์ลิ่งเข้ามา มีทำพวงหรีด ทำธูป ดอกไม้จันทร์ หรือขนม รวมนทุนด้วยการลงขันกัน ได้กำไรก็มาแบ่งกัน เขามีระบบจัดการแบบของชาวบ้านเอง **มีความรู้สึก หรือความประทับใจในองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของเราอย่างไร**

ในหลวงของเรา นับเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนไทยทุกคน ไม่เฉพาะแต่ประชาชนที่ตำบลนุ้ย ในส่วนประชาชนตำบลนุ้ยนั้น ได้เข้าร่วมทำพิธีแสดงความจงรักภักดีทุกปี ไม่เคยหยุด ในปีนี้ทางจังหวัดจัดงานตอนเช้า เราทำในตอนเย็น มีคนมาร่วมพิธีกันมาก เพื่อมาถวายราชสักการะพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณต่อพวกเราในหลายๆเรื่อง ทรงเป็นผู้ให้มาโดยตลอด ในส่วนตัวผมมีความประทับใจ คือเรื่องน้ำท่วมในเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และน้ำจะล้นเข้ามาที่ตำบลนุ้ย ท่านมีพระราชดำริช่วยแก้ไข ทำให้น้ำไม่ท่วม พระองค์ทรงเป็นวิศวกรด้วย เป็นวิศวกรคน และเป็นวิศวกรงาน ก็เลยทำให้อุดพันวิกฤตการณ์ในครั้งนั้น

ตามรอยพระยุคลบาท

ร.ยัยศรี กาญจนะวงศ์ | พวษัจันทรึ คล้ายสุบรรณั

คำนำ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช มหาราช ได้พระราชทานส.ค.ส. ให้แก่ประชาชนชาวไทย เนื่องในวันขึ้นปีใหม่ พุทธศักราช 2542 มีรูปลักษณะและข้อความดังได้อัญเชิญมาไว้แล้ว ส.ค.ส.ฉบับนั้นนอกจากจะพระราชทานให้แก่ประชาชนเพื่อเป็นกำลังใจแล้ว พระองค์ยังทรงมีพระราชดำรัสขอใจประชาชนไว้ด้วยว่า

**ขอขอใจทุกท่านเป็นอย่างมาก ที่มีมิตรจิตสับสนุน
ข้าพเจ้า ในภารกิจทั้งปวงด้วยดีเสมอมา**

ทรงขอให้คนไทยอดทน และพยายาม ดังความในพระราชดำรัส
ตอนหนึ่งว่า

สถานการณ์ของประเทศโดยรวม ยังไม่แจ่มใสนัก

ซึ่งหมายความว่า เราทุกคนต้องซบเคี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ
ด้วยความสงบ อดทน และด้วยความมีสติรู้เท่าทันสถานการณ์

นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณยิ่งที่พระองค์ทรงห่วงใย
ทรงพระเมตตาตบทุกซ์เชิญให้แก่พลกนิกรของพระองค์
ตลอดระยะเวลาที่ทรงครองสิริราชสมบัติยาวนานมาถึง 53 ปี
(พ.ศ. 2489 - 2542)

เนื่องในวโรกาสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา
ครบ 6 รอบ ในปีพุทธศักราช 2542 นี้ คนไทยทั้งแผ่นดิน
ต่างชื่นชม โสมนัส ปิติ ยินดียิ่ง...ต่างแซ่ร้องถวายราชสดุดี
ถวายพระพรชัยขอให้พระองค์ทรงพระเจริญยิ่งยืนนาน คนไทย
ทุกคนมุ่งมั่นที่จะปฏิบัติภารกิจของตนด้วยความมานะ อดทน
มีความพากเพียรอันบริสุทธิ์ โดยใช้สติ และปัญญา.....
ตามรอยพระยุคลบาท เพื่อประโยชน์สุขของตนเอง และเป็น
ประโยชน์แก่ประเทศชาติสืบไป

เย็นศิริเพราะพระบริบาล : จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

เป็นที่ประจักษ์ชัดแจ้งแก่ชาวไทย และชาวต่างชาติ โดยทั่วไปว่า ตลอดระยะเวลา 53 ปี ที่ทรงครองสิริราชสมบัตินั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจที่เป็นคุณประโยชน์แก่ประเทศไทย คนไทย และต่างประเทศตลอดมาอย่างสม่ำเสมอ โดยทรงงานหนักทั้งทางด้านพระวรกาย พระราชหฤทัย ด้วยพระปรีชาสามารถด้านต่าง ๆ อย่างเอนกอนันต์

53 ปีที่ผ่านมา พลกนิกรชาวจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ต่างสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถเป็นล้นพ้น

เย็นศิริเพราะพระบริบาลอยุธยา....ด้วยพระราชกรณียกิจล้ำคณดั่งต่อไปนี้

ด้านการศึกษา

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ได้ทรงปฏิบัติพระราชภารกิจเกี่ยวกับงานการศึกษาของชาติด้วยความสนพระราชหฤทัยยิ่ง อาทิ ทรงโปรดฯพระราชทานพระราชทรัพย์จัดตั้งโรงเรียนราชประชาสมาสัย โรงเรียนร่มเกล้า โรงเรียนราชวินิต โรงเรียนจิตรลดา ฯลฯ เสด็จเยี่ยมโรงเรียนในท้องที่ห่างไกลการคมนาคม เช่น โรงเรียนตำราจระเขยแดน ทรงโปรดเกล้าฯให้จัดทำสารานุกรมสำหรับเด็ก ทรงสนพระทัยในการพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา และความเป็นอยู่ของนิสิต นักศึกษา ตั้งแต่พุทธศักราช 2495 เป็นต้นมา ได้พระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ให้แก่มหาวิทยาลัย และวิทยาลัย อุดหนุนทุนการศึกษาให้แก่กนิสนิสิตนักศึกษาที่เรียนดี แต่ขาดแคลนทุนทรัพย์ ในนาม “ทุนภูมิพล” และในปีพุทธศักราช 2498 ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ จัดตั้งมูลนิธิเพื่อการศึกษาชื่อ “มูลนิธิอานันทมหิดล” เพื่อส่งเสริมนิสิตนักศึกษาในมหาวิทยาลัย ที่เรียนเก่ง ให้ไปศึกษาค้นคว้ายังต่างประเทศ

ในระยะเวลา 53 ปีที่ผ่านมา การศึกษาของชาติเจริญก้าวหน้าไปมาก ชาวจังหวัดพระนครศรีอยุธยามีโชคดีในเรื่องการศึกษา เพราะว่าการศึกษาทั้งระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และการฝึกหัดครูได้หยั่งรากลึกกลงแล้ว ตั้งแต่เป็นมณฑลกรุงเก่า (พ.ศ. 2437 - 2475)

เมื่อปีพุทธศักราช 2482 โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย ได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล โปรดเกล้าฯพระราชทานพระราชทรัพย์เป็นจำนวนเงิน 100,000 บาท ให้สร้างอาคารเรียน 1 หลัง หอประชุม 1 หลัง และบ้านพักครู 20 หลัง ต่อมาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช เสด็จฯ พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้ง 2 พระองค์ ไปทรงประกอบพิธีเปิดพระบรมรูปพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล ณ โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย เมื่อวันที่ 19 กรกฎาคม พ.ศ. 2519 และเสด็จฯเยี่ยมเยียนราษฎรที่มาเฝ้ารับเสด็จอย่างเนื่องแน่น

การฝึกหัดครูของชาติก็เจริญเป็นปึกแผ่นในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช โดยเฉพาะการฝึกหัดครูของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา....ซึ่งมีพัฒนาการยาวไกลมานับศตวรรษคือ เมื่อปี พุทธศักราช 2448 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระราชทรัพย์เป็นจำนวนเงิน 30,000 บาท ให้กระทรวงธรรมการ ก่อสร้าง “โรงเรียนฝึกหัดครูเมืองกรุงเก่า” ที่หลังพระราชวังจันทร์เกษม.....ระยะทาง 94 ปี จากโรงเรียนฝึกหัดครูเมืองกรุงเก่า (พ.ศ.2448-2542) สู่สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา มีการพัฒนา สร้างสรรค์ เพื่อความวัฒนาถาวรของสถาบันการศึกษาแห่งนี้เรื่อยมา

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ได้ทรงปฏิบัติพระราชภารกิจเกี่ยวกับ “การฝึกหัดครู” ตามรัฐธรรมนูญเป็นลำดับมา ...จากโรงเรียนฝึกหัดครูเป็นวิทยาลัยครูก็ในรัชกาลนี้

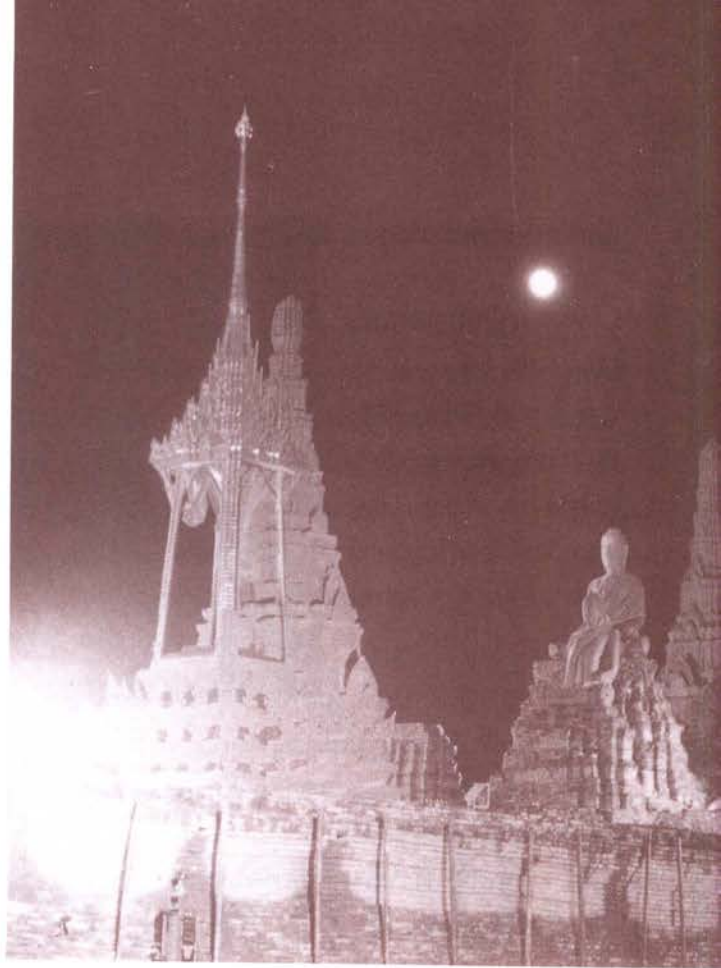
จนกระทั่งเกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งยิ่งใหญ่ของวิทยาลัยครูทั่วประเทศ ในปี พ.ศ. 2538 คือ ปรับเปลี่ยน พ.ร.บ.วิทยาลัยครู เป็น พ.ร.บ.สถาบันราชภัฏ พ.ศ. 2538 มีผลบังคับใช้เมื่อ 25 มกราคม 2538 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศร รามาธิบดีจักรีนฤเบศร บรมนาถบพิตร ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม พระราชทานนาม “ราชภัฏ” และตราหรือสัญลักษณ์ “ราชภัฏ” อันเป็นพระราชลัญจกรประจำพระองค์

นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณและเกียรติยศอย่างสูงสุดแก่ชาวสถาบันราชภัฏ ทั้งพระราชอาณาจักร ชาวสถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา มีความภูมิใจในการเปลี่ยนแปลงครั้งยิ่งใหญ่นี้ ปัจจุบันสถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยาเป็นสถาบันอุดมศึกษาที่มีความสำคัญยิ่งของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ด้านโบราณคดี

ในด้านงานโบราณคดี โดยเฉพาะที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา นั้น ชาวจังหวัดพระนครศรีอยุธยาได้ประจักษ์ในพระปรีชาสามารถของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช มหาราช และสมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถ ตลอดมา ทั้งสองพระองค์ทรงถือเอาเป็นพระราชภารกิจสำคัญในการที่จะทรงงาน อนุรักษ์และพัฒนามรดกทางวัฒนธรรมของชาติ โดยเฉพาะที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งดำรงศักดิ์เป็นราชธานีของประเทศไทยเป็นเวลานานถึง 417 ปี มีซากโบราณสถานที่มีคุณค่าทางโบราณคดี ประวัติศาสตร์และศิลปกรรมจำนวนมาก รัฐบาล หน่วยราชการ องค์กรต่าง ๆ และเอกชนได้ร่วมมือ ร่วมใจ น้อมเกล้า น้อมกระหม่อม รับสนองพระบรมราโชบาย การ “บริบาล” อยุธยาด้วยความจงรักภักดีต่อทั้งสองพระองค์ท่านเป็นอย่างยิ่ง อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาจึงได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกด้านวัฒนธรรมในรัชสมัยนี้ (พ.ศ. 2534)

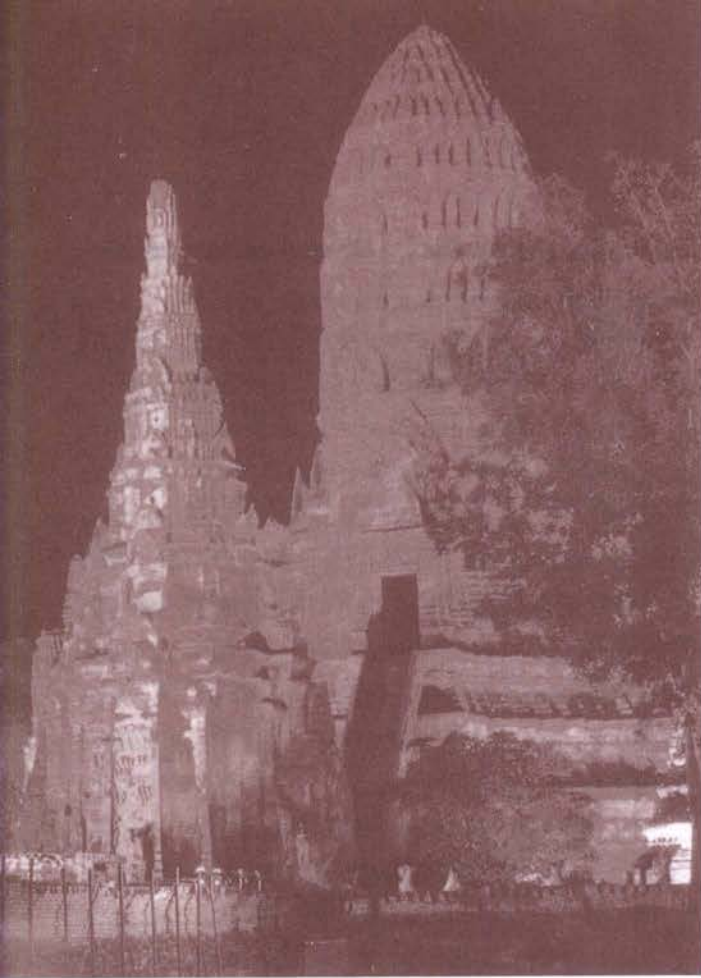
โบราณสถานในนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา เป็นนามรูป และมีหัวใจครองไว้กับชุมชนชาวพระนครศรีอยุธยา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช มหาราช และสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ได้ทรงทะนุบำรุง—ทรงอนุรักษ์—ทรงพัฒนา โบราณสถานในนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา และทรงเป็นที่พึ่งของปวงประชาในทุกกรณี ทรงสถิต

อยู่ในหัวใจชาวพระนครศรีอยุธยา ตลอดกาล

การสร้างพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ เจ้าสามพระยา รัฐบาลได้เข้าฟื้นฟูบูรณะจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเมื่อปี พุทธศักราช 2499 เป็นการบูรณะครั้งสำคัญ เป็นประโยชน์อย่างยิ่งทั้งทางด้านศาสนา ประวัติศาสตร์ โบราณคดี และสวัสดิภาพของประชาชนที่สำคัญยิ่งคือมีการขุดกรุที่วัดมหาธาตุ ได้พบผอบศิลาซึ่งมีพระบรมสารีริกธาตุบรรจุอยู่ในสกลูบ ซิน เงิน นาก ไม้สีดา ไม้จันทน์แดง นับว่าเป็นปรากฏการณ์ที่เป็นมงคลยิ่งสำหรับชาวจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วันที่ 28 กันยายน - 10 ตุลาคม พ.ศ. 2500 กรมศิลปากรร่วมมือกับจังหวัดพระนครศรีอยุธยาทำการเปิดกรุในองค์พระปรางค์วัดราชบูรณะได้สิ่งของที่กรมศิลปากรเก็บขึ้นมาได้ 2,121 ชิ้น เฉพาะของที่ทำด้วย ทอง เงิน นาก และเพชรนิลจินดา ชั่งน้ำหนักได้ทั้งหมด 101,919.5 กรัม นอกนั้นเป็นพระพุทธรูปสำริด พระพิมพ์ชิน เครื่องใช้โลหะและหิน เครื่องสังคโลก และเครื่องใช้ดินเคลือบ การพบโบราณวัตถุและศิลปวัตถุในกรุพระปรางค์วัดราชบูรณะในคราวนั้น เป็นที่สนใจของนักศึกษาและประชาชนเป็นอย่างมาก (โบราณวัตถุและศิลปวัตถุที่สำคัญมาก อาทิ พระบรมสารีริกธาตุ พระเจดีย์ทองคำ เครื่องประดับศีรษะทองคำสลักลวดลาย ลานทองจารึกอักษรขอม แผ่นทองจารึกอักษรจีน และอาหรับ

ภาพ / บุญรงค์ ทองอร่าม

แต่.....ด้วยพระบรมเดชานุภาพ

ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช
มหาราช บันดาลให้สามารถสร้าง อาคารพิพิธภัณฑ์ขึ้นใหม่ได้

กล่าวคือในปีงบประมาณ 2501 คณะรัฐมนตรี และรัฐสภา ได้อนุมัติงบประมาณโครงการชุดเจาะองค์พระปรางค์ วัดราชบูรณะเพื่อก่อสร้างอุโมงค์ลงไปยังกรุที่มีภาพจิตรกรรมที่ฝาผนังทั้ง 4 ด้าน ได้พบโบราณวัตถุและศิลปวัตถุดังกล่าว เพื่อหาทางสงวนรักษาภาพจิตรกรรม และเพื่อให้ประชาชน นักศึกษาได้ลงไปชมโดยสะดวก การชุดเจาะองค์พระปรางค์ เพื่อก่อสร้างอุโมงค์ เริ่มดำเนินการเมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 2501 ได้พบกรุอีก 7 กรุ ทุกกรุมียพระพุทธรูปและพระพิมพ์ตึกมากมายจำนวนนับแสน และซ้ำแบบกัน กระทรวงศึกษาธิการ จึงได้อนุมัติให้กรมศิลปากรเปิดรับเงินบริจาคสร้าง พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติจังหวัดพระนครศรีอยุธยาขึ้นใหม่ โดยทางราชการมอบพระพิมพ์ที่ได้จากกรุในองค์พระปรางค์ วัดราชบูรณะให้เป็นการสมนาคุณแก่ผู้บริจาคเงินได้รับเงินในการบริจาคครั้งนั้นรวม 3,461,982.22 บาท มาสร้างพิพิธภัณฑ์ พร้อมทั้งครุภัณฑ์ และสถานีตำรวจภูธรวังโบราณด้วย กรมศิลปากรเป็นผู้ออกแบบอาคารพิพิธภัณฑ์ขึ้นใหม่ และจังหวัดพระนครศรีอยุธยาได้จัดสรรที่ดินราชพัสดุประมาณ 26 ไร่ ให้เป็นที่ก่อสร้างอาคารพิพิธภัณฑ์สถาน จอมพลถนอม กิตติขจร ขณะดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ได้มาเป็น ผู้วางศิลาฤกษ์ก่อสร้างอาคารพิพิธภัณฑ์นี้ เมื่อวันที่ 4 มีนาคม 2501 การก่อสร้างอาคารพิพิธภัณฑ์สถานแล้วเสร็จลงเมื่อวันที่ 4 เมษายน 2503

เนื่องด้วยพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเกิดมีขึ้นโดยผล จากพระพิมพ์ ซึ่งสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 2 เจ้าสามพระยา โปรดให้สร้างบรรจุไว้ในกรุพระปรางค์วัดราชบูรณะ เมื่อ พ.ศ. 1967 เพื่อถวายพระราชกุศล และเป็นอนุสรณ์แด่ พระเชษฐาทั้ง 2 พระองค์ คือ เจ้าอ้ายพระยา และเจ้ายี่พระยา ด้วยเหตุนี้ทางราชการจึงขนานนามว่า “พิพิธภัณฑ์สถาน แห่งชาติเจ้าสามพระยา” เพื่อเป็นอนุสรณ์ถึงพระองค์ท่าน

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช มหาราช และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จ มาทรงเปิดพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเจ้าสามพระยา เมื่อวันที่ 26 ธันวาคม พ.ศ. 2504 เวลา 15.30 น. มีประชาชนชาวจังหวัด พระนครศรีอยุธยาเฝ้ารับเสด็จแสดงความจงรักภักดีต่อ

พระแสงดาบฝักทองประดับพลอยสีต่าง ๆ รวมทั้ง เครื่องราชูปโภคทำด้วยทองคำ เป็นต้น)

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช มหาราช และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จ ไปทอดพระเนตร ณ กองกำกับการตำรวจภูธรจังหวัด พระนครศรีอยุธยา เมื่อวันที่ 23 พฤศจิกายน พ.ศ. 2500 และทรงมีพระราชปรารภกับรัฐมนตรีว่าการกระทรวง ศึกษาธิการ และอธิบดีกรมศิลปากรว่า

โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุที่พบในกรุพระปรางค์ วัดราชบูรณะนี้ สมควรจะได้มีพิพิธภัณฑ์สถานเก็บรักษา และ ตั้งแสดงให้ประชาชนชมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา นี้ หากควรนำไปเก็บรักษา และตั้งแสดง ณ ที่อื่นไม่

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการและอธิบดีกรมศิลปากร ได้รับพระราชปรารภใส่เกล้าฯ และหาทางดำเนินการตาม พระราชประสงค์ตลอดมา แต่ก็ขาดงบประมาณที่จะจัดสร้าง อาคารพิพิธภัณฑ์สถานขึ้นใหม่ และพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่มีอยู่ในพระราชวังจันทร์เกษม ก็มีโบราณวัตถุ และศิลปวัตถุตั้งแออัดยัดเยียดอยู่แล้ว ในขณะที่ตัวอาคารชำรุดทรุดโทรมจึงไม่ปลอดภัย และไม่เหมาะสม

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช และสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ต่างเปล่งเสียงไชโย เช็งแซ่

ปัจจุบันนี้พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเจ้าสามพระยา เป็นสมบัติที่ชาวจังหวัดพระนครศรีอยุธยาภาคภูมิใจเป็นตำนานเล่าขานถึงพระกษัตริย์มหากษัตริย์สมัยกรุงศรีอยุธยา และพระบรมราชจักรีวงศ์มีรัฐบาลเป็นสถาบันหนึ่งที่เอื้ออำนวยประโยชน์ทางการศึกษา ประวัติศาสตร์ ศิลป และโบราณคดีแก่นักศึกษา และประชาชนทั้งชาวไทย และชาวต่างประเทศ

พระราชดำริ และพระราชประสงค์เกี่ยวกับการอนุรักษ์รักษาโบราณวัตถุสถานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
ในโอกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช และสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินมาเปิดพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเจ้าสามพระยา เมื่อวันที่ 26 ธันวาคม พ.ศ. 2504 นั้น เมื่อเสร็จจากพิธีเปิดแล้วทั้งสองพระองค์เสด็จพระราชดำเนินในอาคารทอดพระเนตรศิลปวัตถุ โบราณวัตถุต่าง ๆ และทรงพอพระราชหฤทัยเป็นอย่างยิ่ง จากนั้นเสด็จขึ้นประทับรถยนต์พระที่นั่งออกจากพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเจ้าสามพระยา ไปเสวยพระสุธารส ณ พระที่นั่งเย็น บริเวณบึงพระรามทรงพักผ่อนพระอิริยาบถประมาณ 50 นาที ได้มีพระราชดำรัสหลายประการเกี่ยวกับการอนุรักษ์รักษาโบราณวัตถุ โบราณสถานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา อาทิ

ไม่ควรจัดสร้างสวนสัตว์ในบริเวณบึงพระราม

ไม่ควรสร้างอาคารสมัยใหม่บนเนินโบราณสถาน

ฯลฯ

พระราชดำรัส อันเป็นอมตะ และเป็นหลักชัยสำหรับการบูรณะปฏิสังขรณ์นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ให้เป็นมรดกของชาติ และเป็นมรดกโลกได้อย่างน่าภาคภูมิใจนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ตรัสไว้ที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ณ พระที่นั่งเย็น เมื่อวันที่ 26 ธันวาคม 2504 นั้นเองมีความสำคัญว่า

“อาคารสมัยนี้ คงจะเป็นเกียรติสำหรับผู้สร้าง เพียงคนเดียว แต่โบราณสถานนั้น เป็นเกียรติของชาติ อีรุง่า ๆ แผ่นเดียว มีค่า ควรจะช่วยกันรักษาไว้ ถ้าเราขาดสูญหายไป

อยุธยา และกรุงเทพฯแล้ว ประเทศไทยก็ไม่มีความหมาย”

ชาวจังหวัดพระนครศรีอยุธยาซาบซึ้งในน้ำพระทัยของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงห่วงใยเมืองโบราณหรือกรุงเก่าเป็นอย่างยิ่ง.....ในขณะที่คนทั่วไปยังมีความเข้าใจกันว่าอดีตเป็นสิ่งที่ทรงรั้งสำหรับปัจจุบันจึงมีปรากฏการณ์ทางประวัติศาสตร์ และโบราณคดีที่ผุดพลาดเกิดขึ้นได้อย่างน่าเศร้าใจที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา กล่าวคือ มีการออกพระราชบัญญัติ พุทธศักราช 2481 โอนกรรมสิทธิ์ที่ดินซึ่งเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน และวัดร้างในกำแพงเมืองพระนครศรีอยุธยา ให้กับกระทรวงการคลัง จึงทำให้หน่วยงานของรัฐเข้าไปดำเนินการทำสัญญาขายอิฐหักตามวัดร้าง และโบราณสถานแก่บุคคล และบริษัททหารกองหนุนโดยอ้างว่าเพื่อปรับปรุงโบราณสถาน และโบราณวัตถุ ปรากฏว่าพ่อค้า และบริษัทดังกล่าวได้เข้าไปทำการขุดอิฐตามโบราณสถานสำคัญ ๆ หลายแห่ง เช่น วัดมหาธาตุ วัดราชบูรณะ วัดขุนเมืองใจ เป็นต้น และวัดก็ถูกรื้อเจดีย์ รื้อกำแพงเก่าออกขายจนเกลี้ยง เป็นการกระทบกระเทือนจิตใจของพุทธศาสนิกชนอย่างรุนแรง การกระทำนั้นเป็นการทำลายโบราณสถานโดยตรง และเป็นโอกาสให้มีการลักลอบขุดโบราณวัตถุได้โดยง่ายอีกด้วย

ปราสาทนครหลวง เป็นโบราณสถานอีกแห่งหนึ่งที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ และโบราณคดีอย่างสูง ได้ถูกขนอิฐลงเรือขายกันอย่างเป็นลำเป็นสัน นำใจหาย แต่...ด้วยพระบารมีปกเกล้าฯชาวอำเภอนครหลวงพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เสด็จไปยังปราสาทนครหลวงเมื่อวันที่ 24 ธันวาคม พ.ศ. 2519 เวลาประมาณ 17.00 น. เสด็จขึ้นปราสาทนครหลวง ทอดพระเนตรรอยพระพุทธรูปจำลองในมณฑปในการนี้ได้มีพระราชดำรัสกับพระครูอดุลย์ธรรมประกาศเจ้าอาวาสวัดนครหลวงถึง ‘ประวัติความเป็นมาของโบราณสถานต่าง ๆ ในบริเวณวัด จากนั้นเสด็จทรงเยี่ยมราษฎรที่เฝ้ารับเสด็จอยู่เชิงบันไดทางขึ้นปราสาท แล้วเสด็จพระราชดำเนินไปยังวิหาร พระจันทร์ลอย ทอดพระเนตรภายในวิหารนั้น

ปัจจุบันนี้ ปราสาทนครหลวง ได้รับการบูรณะปฏิสังขรณ์เรียบร้อยแล้ว

ขอกราบรอยพระพุทธรูปด้วยดวงใจที่เปี่ยมไปด้วยศรัทธา ขออำนาจแห่งคุณพระพุทธเจ้าทั้งหลาย และ

ขออัญเชิญดวงพระวิญญาณของสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง ผู้ทรงเป็นเจ้าของปราสาทนครหลวง ได้ทรงปกป้องคุ้มครอง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ของทรงพระเจริญยิ่งยืนนาน

โครงการตามพระราชดำริตามพระราชประสงค์ และโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

นับตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2495 เป็นต้นมา ได้เกิดโครงการตามพระราชดำริขึ้นในทุกพื้นที่ของประเทศไทย รวมทั้งในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาด้วย โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำรินั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ทรงปรารถนาจะให้ประชาชนอยู่ดีกินดี และทรงมุ่งแก้ไขปัญห การเกษตร แหล่งน้ำ ปศุสัตว์ พื้นดิน เป็นสำคัญ ประชาชนชาวจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ หลายโครงการ อาทิ

1. โครงการปฏิรูปที่ดิน ในพื้นที่ของทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ (พ.ศ. 2518)
2. โครงการสัตว์เลี้ยงพระราชทาน ตำบลบางชะนี อำเภอบางบาล (พ.ศ. 2520)
3. โครงการศูนย์ศิลปาชีพบางไทร ตำบลราชคราม อำเภอบางไทร (พ.ศ. 2523)
4. โครงการส่งเสริมการเลี้ยงปลา ตำบลบางชะนี อำเภอบางบาล (พ.ศ. 2524)
5. โครงการจัดหาน้ำให้ศูนย์ศิลปาชีพบางไทร (พ.ศ. 2524)
6. โครงการพัฒนาเกษตรกรรมเบ็ดเสร็จตามพระราชดำริ (พ.ศ. 2525-2529)
7. โครงการชลประทานทุ่งบางไทร บางปะอิน (พ.ศ. 2532)
8. โครงการแก้ไขน้ำเสียในสระบริเวณพระราชวังบางปะอิน (พ.ศ. 2534)
9. โครงการเขื่อนป่าสัก (พ.ศ. 2536)
10. โครงการปรับปรุงและขุดลอกคลอง ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (พ.ศ. 2537)
11. โครงการส่งเสริมอาชีพการปลูกข้าวนาปรัง (พ.ศ. 2539)
12. โครงการแปลงพืช และการปลูกไม้ผล (พ.ศ. 2539)

13. โครงการส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงปลา (พ.ศ.2539)

14. โครงการส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์แบบผสมผสาน (พ.ศ. 2539)

15. โครงการแก้ไขปัญหาน้ำท่วมเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา (พ.ศ. 2539)

ฯลฯ

จะขอนำโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มาเสนอไว้ ณ ที่นี้ 3 โครงการ คือ โครงการศูนย์ศิลปาชีพบางไทร โครงการพัฒนาเกษตรกรรมเบ็ดเสร็จตามพระราชดำริ และโครงการส่งเสริมอาชีพการปลูกข้าวนาปรัง

โครงการศูนย์ศิลปาชีพบางไทร (พ.ศ. 2523)

อำเภอบางไทรเป็นอำเภอหนึ่งใน 16 อำเภอของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา อยู่ห่างทิศตะวันตกเฉียงใต้ของจังหวัด ระยะทางห่างจากตัวจังหวัดทางรถยนต์ ประมาณ 44 กิโลเมตร และทางน้ำ ประมาณ 17 กิโลเมตร มีเนื้อที่ 202,116 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 126,325 ไร่ มีอาณาเขตติดต่อกับอำเภอบางบาล บางปะอิน เสนา ลาดบัวหลวง อำเภอพระนครศรีอยุธยา และอำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี มีประชากรรวมทั้งสิ้น 42,614 คน ชาย 20,995 คน หญิง 21,619 คน ความหนาแน่น 211 คน ต่อตารางกิโลเมตร แบ่งการปกครองเป็น 23 ตำบล 136 หมู่บ้าน 2 สุขาภิบาล และ 20 สภาตำบล สภาพพื้นที่เป็นที่ราบลุ่ม มีแม่น้ำเจ้าพระยา และแม่น้ำแควน้อยไหลผ่าน สภาพดินทั่วไปเป็นดินเหนียว สามารถเก็บกักน้ำได้ดี สภาพภูมิอากาศไม่ร้อนและหนาวจัด ประชากรส่วนมากมีอาชีพหลัก คือ การทำนาหว่าน เพราะมีแม่น้ำ และลำคลองหลายสายไหลผ่าน พื้นที่เป็นที่ราบลุ่ม น้ำท่วมถึงจึงเหมาะแก่การปลูกข้าว ส่วนอาชีพรองคือ ทอเสื่อสานกระบุง-ตะกร้า และการประมง การทำนาปี ทำติดต่อกันมาหลายปีโดยไม่มีการบำรุงดิน ดินก็จืด ปลูกข้าวไม่ออกงาม ประกอบกับเกิดปัญหาน้ำล้น นาร้าง ข้าวเสียหาย ประชาชนจึงยากจน รายได้ไม่พอกับค่าครองชีพ เป็นหนี้สินมากมาย นาที่ตกเป็นของเจ้าหนี้ ส่วนอาชีพรองก็เป็นรายได้เล็กน้อย กระบุงตะกร้าขายไม่ออก ราคาตก ต่อมาประชาชนจึงเปลี่ยนอาชีพใหม่ เป็นทำไร่อ่างสวน ปลูกกล้วย ปลูกมะม่วง

ราคาผลผลิตทางการเกษตรก็ถูกมาก คนจึงพากันทิ้งถิ่นเข้าไปทำงานทำในกรุงเทพฯ ซึ่งต่อมาทางราชการก็ได้เข้ามามีส่วนช่วยเหลือฟื้นฟูเศรษฐกิจทางการเกษตร ของอำเภอบางไทร ให้ดีขึ้นโดยแนะนำให้ชาวนาทำนาปรัง โดยปรับปรุงการชลประทาน แนะนำการใช้ปุ๋ย หาทพันธุ์ข้าว ตั้งกลุ่มเกษตรกรให้เงินกู้ทำนา ชาวนาบางไทรจึงหันมาทำนาอีก ใช้เครื่องทุ่นแรงได้ผลดีมาก ข้าวราคาดี

ถึงแม้ชาวนาจะได้รับความช่วยเหลือทางเกษตรแล้ว ปัญหาที่ยังมีอีกหลายอย่าง เช่น ชาวนาไม่ได้รับความเป็นธรรม เสียเปรียบจากการเช่านา ปุ๋ย น้ำมัน ราคาแพง ข้าวเป็นโรคหนูนารบกววนไร่นาได้รับความเสียหาย เป็นหนี้สินเพิ่มขึ้นจากเดิม ต้องทิ้งไร่นาไปทำงานทำอื่น ประจวบกับในขณะนั้นรัฐบาลได้ตราพระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตรขึ้น ในปี พ.ศ. 2518 และในปี พ.ศ. 2526 รัฐบาลได้ประกาศเขตปฏิรูปที่ดินแล้ว 34 จังหวัด ซึ่งจังหวัดพระนครศรีอยุธยาก็เป็นจังหวัดในกลุ่มแรกที่ประกาศเป็นเขตปฏิรูปที่ดิน 8 อำเภอ อำเภอบางไทรเป็นอำเภอหนึ่งที่อยู่ในเขตปฏิรูปที่ดินของสำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตรของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาในครั้งนี้ด้วย ซึ่งเขตปฏิรูปที่ดินบางไทรมีการดำเนินงานตามโครงการพิเศษที่สำคัญ คือ

1. โครงการศูนย์ศิลปอาชีพพิเศษ ในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ

2. โครงการพัฒนาเกษตรกรรมเบ็ดเสร็จ ตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

การที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ ได้พระราชทานที่ดินทรัพย์สินส่วนพระองค์จำนวน 43,000 ไร่ ให้กับสำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) ทำการปฏิรูปและแบ่งที่ดินให้เกษตรกรได้เช่าทำมาหากิน และปลูกที่ฟักอาศัยตั้งแต่ พ.ศ. 2518 เป็นต้นมา ในที่ดินดังกล่าว มีผู้เช่าเดิมเป็นจำนวนมาก การเช่าจึงตกรอดกันมาเป็นเวลาช้านานและผู้เช่าฐานะยากจนเพื่อเป็นการสนับสนุนให้เกษตรกรเหล่านี้มีรายได้ดีขึ้น นอกเหนือจากรายได้ทางการเกษตรกรรมพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ จึงทรงมีพระราชดำริให้จัดตั้งศูนย์ศิลปอาชีพพิเศษขึ้น เพื่อส่งเสริมและอนุรักษ์ ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน ทั้งเป็นการหารายได้พิเศษให้แก่เกษตรกรอีกด้วย

ต่อมาโดยพระราชดำริผ่าน ฯพณฯ องคมนตรี นายธานินทร์ กรัยวิเชียร จึงได้มีการพิจารณาคัดเลือกเฉพาะพื้นที่ ที่จะตั้งเป็นศูนย์ศิลปอาชีพพิเศษขึ้น และได้เลือกเอาเขตปฏิรูปที่ดิน อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นพื้นที่ดำเนินการแห่งแรก เนื่องจาก

1. เป็นพื้นที่ขนาดใหญ่ ตอนกลางติดกับแม่น้ำเจ้าพระยา สามารถที่จะตัดแปลงให้เป็นพื้นที่สวยงามต่อไปได้
2. ไม่ไกลจากกรุงเทพมหานครมากนัก การคมนาคมสะดวกทั้งทางบกและทางน้ำ
3. ใกล้กับสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญ ได้แก่พระราชวังบางปะอิน

หลังจากนั้น นายกรัฐมนตรี (พลเอกเปรม ติณสูลานนท์) ในสมัยนั้น ได้นำเรื่องโครงการจัดตั้งศูนย์ศิลปอาชีพพิเศษในเขตปฏิรูปที่ดิน เข้าพิจารณาในที่ประชุมคณะรัฐมนตรี จึงได้มีมติให้จัดตั้งศูนย์ศิลปอาชีพพิเศษขึ้นเมื่อวันที่ 3 มิถุนายน 2523 โดยใช้ชื่อว่า “ศูนย์ศิลปอาชีพพิเศษบางไทร ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ” ทั้งนี้ได้มอบให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นเจ้าของเรื่อง และสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมเป็นผู้รับผิดชอบโดยตรงในการดำเนินงาน มีหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องร่วม

รับผิดชอบ และจัดตั้งศูนย์ขึ้นที่ตำบลราชคราม ตำบลช้างใหญ่ อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในเนื้อที่ 2505 ไร่ 30 ตารางวา โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน

1. โครงการศูนย์ศิลปาชีพพิเศษบางไทร เนื้อที่ 856 ไร่ 2 งาน 2 ตารางวา
2. พื้นที่เพื่อการเกษตร เนื้อที่ 1459 ไร่ 3 งาน 51 ตารางวา
3. พื้นที่พระราชทานให้กรมประมง จัดตั้งเป็นกรมส่งเสริมประมงน้ำจืดสำหรับภาคกลาง เนื้อที่ 188 ไร่ 2 งาน 77 ตารางวา

ภายในบริเวณศูนย์ศิลปาชีพพิเศษบางไทร ประกอบด้วย พระตำหนักที่ประทับ ศาลาริมน้ำ เรือนรับรอง ศาลาศิลปาชีพ ร้านค้า สหกรณ์ โรงฝึกงาน บ้านเกษตรกร แปลงสาธิต ศูนย์ขยายพันธุ์ไม้ผลภาคกลาง ร้านจิตรลดา เรือนไทยสี่ภาค สวนนก และวังปลา เป็นต้น

การดำเนินงานตามโครงการศูนย์ศิลปาชีพพิเศษ แยกเป็น 4 ส่วนคือ

1. **งานปฏิรูปที่ดิน** โดยจัดให้แก่เกษตรกรผู้เช่าเดิม เข้าทำกิน รวม 138 ครอบครัว ๆ ละ 10 ไร่
2. **งานศิลปาชีพพิเศษ** เป็นการจัดตั้งศูนย์รวมและศูนย์ฝึกอบรมศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านจากทุกภาคของประเทศไทย และจัดให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยว โดยปรับปรุงอาคารและพัฒนาพื้นที่ ซึ่งแต่เดิมเป็นทัศนสถานวัยหนุ่มของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ให้เกิดประโยชน์ในการเป็นศูนย์อบรมศิลปาชีพ และสอนให้ราษฎรได้รู้จักค้นคว้าวัสดุอุปกรณ์ในท้องถิ่นมาประดิษฐ์เป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ และสามารถนำไปประกอบอาชีพเสริมเพื่อช่วยเสริมเศรษฐกิจในครอบครัวต่อไป
3. **งานศูนย์ขยายพันธุ์ไม้ผลในเขตปฏิรูปที่ดินภาคกลางตามพระราชดำริ** ศูนย์ขยายพันธุ์ไม้ผลฯ ตั้งอยู่ภายในบริเวณศูนย์ศิลปาชีพบางไทรตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเพื่อเป็นแหล่งเพาะพันธุ์และขยายพันธุ์ไม้ผลแจกจ่ายให้เกษตรกรนำไปปลูกเพิ่มรายได้อีกทางหนึ่งในพื้นที่ 30 ไร่
4. **งานหมู่บ้านสวนผลไม้ตามพระราชดำริ** เป็นการจัดตั้งตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ซึ่งทรงมีพระราช

ประสงค์ให้มีการดำเนินงานด้านศิลปาชีพพิเศษ ควบคู่ไปกับการด้านเกษตรกรรมโดยมอบให้กรมชลประทานเป็นผู้ดำเนินการก่อสร้างในปี 2527 และ พ.ศ. 2528 กรมชลประทานได้มอบหมู่บ้าน สวนผลไม้ให้ ส.ป.ก.รับผิดชอบดูแล

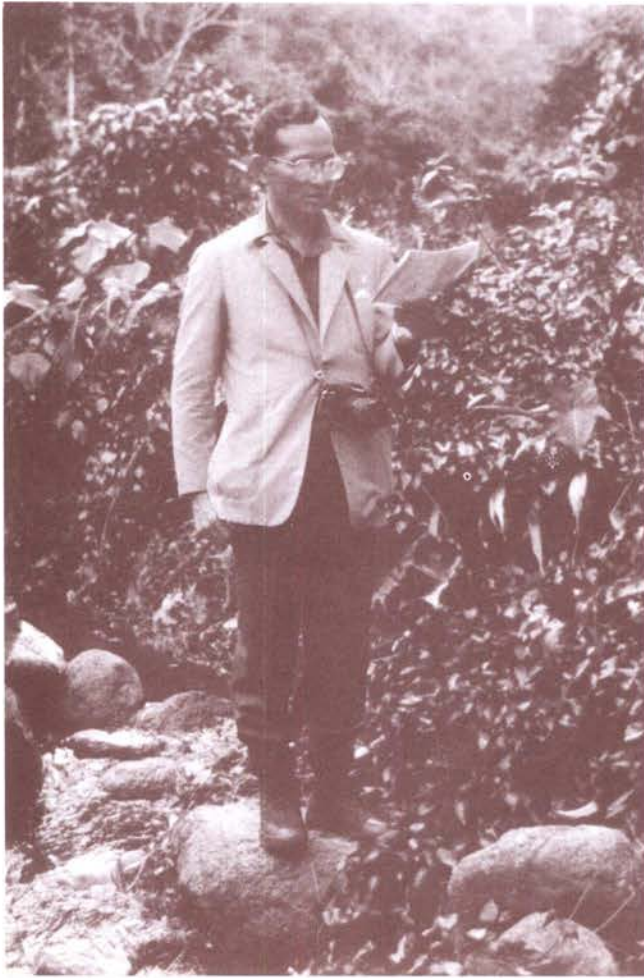
ปัจจุบัน ศูนย์ศิลปาชีพบางไทรเป็นแหล่งสร้างสรรค์พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่รู้จักกันดี ล้นเกล้าฯ ทั้งสองพระองค์ ทรงเป็นร่มโพธิ์ของชาวบางไทรอย่างแท้จริง

โครงการพัฒนาเกษตรกรรมเบ็ดเสร็จตามพระราชดำริ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (พ.ศ. 2525-2529)

เมื่อวันที่ 3 มกราคม พุทธศักราช 2525 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดช มหाराชาเสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วย สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ไปยังวัดไทรโสมณ ตำบลบ้านเกาะ อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อเยี่ยมเยียนราษฎรและโปรดเกล้าฯ ให้หน่วยแพทย์ฯ ด้รักษาคณเฑาะ้ว

ในวันนั้นราษฎร ตำบลห่อหมก อำเภอบางไทร ได้เข้าเฝ้าถวายฎีกาว่า พวกตนยากจนเพราะทำนาไม่ได้ผล หนูนารถบวง กลายเป็นนาร้างนับแสนไร่ พุงนาหึ่งพุงกลาย เป็นนาร้างจึงขอเข้าเฝ้าเพื่อขอพระราชทานความช่วยเหลือ (หนูนาคู่หนึ่ง มีลูกประมาณ 500 ตัวต่อปี และหนูนางคู่หนึ่ง สามารถกินข้าวในนาได้ถึง 50 - 60 ไร่ ต่อ 1 คิน)

ต่อมาเมื่อวันที่ 25 มกราคม พุทธศักราช 2525 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดช มหाराชาเสด็จ และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จไปยังวัดสุนทราราม (วัดห่อหมก) นับเป็นวันประวัติศาสตร์ของชาวตำบลห่อหมก เพราะทั้งสองพระองค์ทรงโปรดเกล้าฯ ให้แก้ไขปัญหาคความทุกข์ยาก เดือดร้อนของราษฎร

ตำบลห่อหมก โดยให้ดำเนินงานตามโครงการพัฒนาเกษตรกรรมเบ็ดเสร็จตามพระราชดำริในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของราษฎรทั้งทางด้านเกษตรกรรม ชลประทาน ปลูกสัตว์ การประมง และที่ดิน

โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่ตำบลห่อหมก อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากล้นเกล้าฯทั้งสองพระองค์เป็นอย่างยิ่ง ทรงเอาพระทัยใส่ ติดตามการทำงานของคณะทำงานตามโครงการอย่างใกล้ชิด ปัจจุบันนี้ราษฎรตำบลห่อหมกทำนาได้ผลดีเหมือนเดิม มีความหวังใหม่ต่อไร่นา ต่อชีวิตเป็นการพัฒนาคุณภาพชนบทตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช

โครงการส่งเสริมอาชีพการปลูกข้าวนาปรัง

สืบเนื่องมาจากปีพุทธศักราช 2538 เกิดน้ำท่วมครั้งใหญ่ บริเวณโดยรอบพระบรมราชานุสาวรีย์สมเด็จพระสุริโยทัย หุ่นมะขามหย่อง ตำบลบ้านใหม่ อำเภอพระนครศรีอยุธยา ก็ประสบภัยน้ำท่วมเช่นกัน ในขณะที่หน่วยงานต่าง ๆ คิดหาทางป้องกันมิให้น้ำท่วมเข้าไปใน

บริเวณอนุสาวรีย์ ซึ่งได้มีการตกแต่งสนามหญ้า ต้นไม้ ไม้ดอกไม้ประดับไว้อย่างสวยงาม แต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ทรงมี พระราชกระแสรับสั่งให้ปล่อยน้ำเข้า และกักเก็บน้ำไว้ใช้ยามหน้าแล้ง ในอาณาบริเวณ 256 ไร่ โดยให้ระดับน้ำอยู่ที่ 5.76 เมตร และปริมาณน้ำขังอยู่ 1.6 ล้านลูกบาศก์เมตร ทำให้บรรเทาความเดือดร้อนของราษฎรที่อยู่โดยรอบ

ครั้นวันที่ 23 มกราคม พุทธศักราช 2539 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ได้เสด็จมาพระราชทานแนวพระราชดำริในการใช้น้ำที่กักเก็บไว้มาดำเนินการให้เป็นโครงการตัวอย่าง เจกเช่นวิธีการเก็บน้ำแบบแก้มลิง เพื่อให้เกษตรกรได้นำน้ำไปใช้ประโยชน์ในช่วงฤดูแล้ง ทำให้เกิดโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ส่งเสริมอาชีพราษฎร 4 โครงการ คือ โครงการส่งเสริมอาชีพการปลูกข้าวนาปรัง โครงการแปลงพืชและการปลูกไม้ผล โครงการส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงปลา โครงการเลี้ยงสัตว์แบบผสมผสาน

โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริทั้ง 4 โครงการ ประสบผลสำเร็จอย่างดียิ่ง ทำให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้นจากน้ำที่เก็บกักไว้ในฤดูน้ำท่วม

วันที่ 14 พฤษภาคม พุทธศักราช 2539 เวลาประมาณ 17 นาฬิกา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จมายังทุ่งมะขามหย่องเพื่อทรงติดตามผลงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจ โดยทรงเกี่ยวข้าว ในแปลงนาสาธิตของนายทวี พันธุ์เสือ เมล็ดพันธุ์ข้าวที่ทรงเกี่ยวนี้ ได้นำไปใช้ในพระราชพิธีพืชมงคลจรดพระนังคัลแรกนาขวัญด้วย

ในวันนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ได้ทอดพระเนตรนิทรรศการภาพถ่ายก่อนและหลังน้ำท่วม เมื่อปีพุทธศักราช 2538 ของสำนักงานเกษตรจังหวัด การแสดงเพลงเกี่ยวข้าวของชาวบ้านทุ่งภูเขาทอง ซึ่งอาจารย์สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยาเป็นผู้ฝึกซ้อม ในงานนี้สำนักศิลปะและวัฒนธรรม สถาบันราชภัฏฯ ได้จัดฉาก ประกอบการเล่นเพลงเกี่ยวข้าว แสดงวิถีชีวิตชาวนาไทย มีเครื่องสีข้าวด้วยมือ การดำข้าว และการมัดข้าว ทั้งสองพระองค์ทรงสนพระทัย และมีรับสั่งสนทนากับชาวบ้านที่มาเล่นเพลงอย่างใกล้ชิด

หลังจากนั้นได้เสด็จพระราชดำเนินไปยังอาคาร

ศูนย์ศิลปาชีพ ซึ่งตั้งอยู่ในบริเวณพระบรมราชานุสาวรีย์ ได้ทอดพระเนตร การสาธิต ตีมีดอรัญญิกของชาวบ้านอำเภอนครหลวง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชกระแสเกี่ยวกับโครงการอื่น ๆ ที่ควรมีต่อเนื่องไปอีก เช่น การจัดตั้งสหกรณ์ การส่งเสริมอาชีพตีเหล็ก เป็นต้น

การรับเสด็จคราวนี้ ทางจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้ทูลเกล้าถวาย “เคียวเกี่ยวข้าว” ด้ามประดับมุก ฝีมือชาวอำเภอนครหลวง กับ “จอบ” ทำด้วยใบลาน มีพระปรมาภิไธยย่อ และตราพระราชลัญจกรประจำพระองค์ประดับอยู่ ฝีมือชาวบ้านอำเภอบางปะหัน

ด้านความสัมพันธ์กับต่างประเทศ

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เคยเป็นอดีตราชธานีของไทยเป็นระยะเวลายาวนานถึง 417 ปี จึงมีเรื่องราวที่น่าสนใจในหลายแง่มุม อาทิ

อยุธยาในฐานะเป็นราชธานีของไทย

อยุธยาในฐานะเป็นศูนย์กลางการเมืองการปกครอง

อยุธยาในฐานะเมืองท่า และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

อยุธยาในฐานะวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ และวัฒนธรรมไทย

ประเทศญี่ปุ่น ราลึกถึงพระมหากษัตริย์ของพระมหากษัตริย์ในพระบรมราชจักรีวงศ์ ดังนั้นในวโรกาสอันเป็นมหามงคล พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ทรงเจริญพระชนมายุครบ 60 พรรษา ในปี พ.ศ. 2530 ซึ่งเป็นปีที่ประเทศไทย และประเทศญี่ปุ่นมีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศครบ 100 ปี พอดีนั้น รัฐบาลญี่ปุ่นได้ร่วมเฉลิมฉลองโดยเสนอโครงการร่วมมือทางวิชาการ ระหว่างประเทศ ทำการศึกษาค้นคว้าวิจัยประวัติศาสตร์อยุธยา และจัดตั้งศูนย์ศึกษาประวัติศาสตร์ขึ้น โดยรัฐบาลญี่ปุ่นเป็นผู้ออกทุนทั้งหมด

ศูนย์ศึกษาประวัติศาสตร์อยุธยาในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จึงเป็นบริบทสำคัญของการศึกษาประวัติศาสตร์ดังที่ปรากฏอยู่ ณ บริเวณที่ดินราชพัสดุทุกไร่ครั้ง ใกล้กับสถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา และนับว่าได้เกิดขึ้นด้วย**พระบารมีแห่งองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของเรา**

ชาวต่างประเทศหลายประเทศเคยเข้ามาเจริญสัมพันธ์ไมตรีกับไทยมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา เช่น ปอร์ตุเกส สเปน อังกฤษ ฝรั่งเศส เนเธอร์แลนด์ เดนมาร์ก เปอร์เซีย และ

ญี่ปุ่น ฯลฯ เป็นต้น จากหลักฐานบันทึก จดหมาย แผนผัง ฯลฯ ที่ชาวต่างประเทศเขียนไว้ หรือทางฝ่ายกรุงศรีอยุธยามิไปมาได้ตอบกัน ได้เป็นประโยชน์ต่อการวิเคราะห์วิจัยประวัติศาสตร์อยุธยาเป็นอย่างยิ่ง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราชทรงเป็นประมุขของประเทศ ได้เสด็จพระราชดำเนินเยือนประเทศต่าง ๆ หลายประเทศ เพื่อเป็นการเจริญทางพระราชไมตรีระหว่างประเทศไทยกับบรรดามิตรประเทศเหล่านั้นที่เคยมีความสัมพันธ์อันดีกันอยู่แล้วให้มีความสัมพันธ์แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น ทรงนำความปรารถนาดีของประชาชนชาวไทยไปยังประเทศต่าง ๆ นั้นด้วย ประเทศไทยจึงเป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างไกล นับว่าเป็นประโยชน์สำหรับประเทศไทยอย่างมหาศาล

ขณะเดียวกันก็ทรงให้การต้อนรับพระราชอาคันตุกะที่เป็นประมุขของประเทศต่าง ๆ ที่เสด็จ และเดินทางมาเยือนประเทศไทย บรรดาพระราชอาคันตุกะทั้งหลายพากันประทับใจในพระราชวงศ์ไทย ตลอดจนประชาชนชาวไทยอย่างทั่วหน้า บ่อยครั้งที่เดียวที่ชาวจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้เฝ้ารับเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ แสดงความจงรักภักดี และชื่นชมพระบารมีเมื่อทั้งสองพระองค์เสด็จฯนำพระราชอาคันตุกะเยือนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา อาทิ

เมื่อวันที่ 5 มีนาคม พ.ศ. 2505 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ โปรดฯให้จัดแสดงคล้องช้างในเพนียด เพื่อถวายเป็นการต้อนรับพระเจ้ากรุงเดนมาร์ก และพระราชินี ในการจัดการคล้องช้างคราวนั้น ได้โปรดฯให้จัดเป็นประเพณีการคล้องช้างของกษัตริย์อันเป็นกีฬา และเพื่อจัดหาช้างมาใช้ในสมัยโบราณ ซึ่งเป็นที่พอพระทัยของพระราชอาคันตุกะเป็นอย่างยิ่ง

เมื่อวันที่ 29 ตุลาคม พุทธศักราช 2539 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ โปรดฯให้จัดแสดง แสง สี เสียง ที่วัดไชยวัฒนาราม เรื่อง **ประวัติศาสตร์กรุงศรีอยุธยา** เพื่อถวายเป็นการต้อนรับสมเด็จพระราชินีนาถ อลิซาเบธที่ 2 แห่ง อังกฤษ และพระราชสวามี ซึ่งเป็นการแสดงครั้งยิ่งใหญ่และสวยงามที่สุดเท่าที่เคยมีมา

ทรงเป็นธรรมราชา บำบัดทุกข์บำรุงสุขแก่ปวงประชา ตลอดระยะเวลา 53 ปีที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงครองสิริราชสมบัติ ได้ทรงอุทิศกำลังพระวรกาย

หมู่เทพราชหฤทัย ปฏิบัติพระราชกรณียกิจต่าง ๆ ด้วย พระปรีชาสามารถยิ่ง เมื่อเกิดปัญหาวิกฤติการณ์รุนแรงขึ้นในบ้านเมืองก็ทรงสามารถแก้ไขปัญหาให้สำเร็จลุล่วงด้วยดีทุกครั้ง เป็นที่ชื่นชมในพระปัญญาบารมีของบรรดามิตรประเทศทั่วโลก

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงสถิตย์อยู่ในดวงใจของปวงประชา ประชาชนชาวไทยทุกคนต่างสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณอยู่ตลอดมาว่า “ในหลวง ไม่เคยละทิ้งประชาชนของพระองค์เลย”

ที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วันที่ 21 ตุลาคม พ.ศ. 2507 เวลา 10.30 น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จเป็นการส่วนพระองค์โดยรถยนต์พระที่นั่งไปยังจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเพื่อทรงเยี่ยมเยียนราษฎรที่ประสบภัยน้ำท่วม ล้นเกล้าฯ ทั้งสองพระองค์ได้เสด็จประทับเรือยนต์ที่หัวแหลมเสด็จเลียบไปตามลำน้ำเพื่อทอดพระเนตร ความเสียหายที่เกิดแก่ราษฎรในอำเภอมหาราช อำเภอ นครหลวง และอำเภอบางปะหัน ทั้งสองพระองค์ทรงสนพระทัย และทรงมีพระราชปฏิสันถารกับราษฎรอย่างใกล้ชิด ราษฎรต่างรู้สึกสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณเป็นล้นพ้น ทั้งสองพระองค์ได้เสด็จกลับคืนสู่พระนครเมื่อเวลาประมาณ 18.30 น. การเสด็จพระราชดำเนินจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ครั้งนั้น ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานเครื่องอุปโภคบริโภคที่จำเป็นแก่ราษฎรด้วยพระหัตถ์ของพระองค์เองที่อำเภอมหาราช และอำเภอนครหลวงได้พระราชทาน ณ ที่ว่าการอำเภอส่วนอำเภอบางปะหัน โปรดเกล้าฯ ให้ราษฎรเข้าเฝ้ารับของพระราชทาน ณ วัดเสาชิงช้า

วันที่ 2 มกราคม พ.ศ. 2519 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนสุดาฯ และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ เสด็จทอดพระเนตรโครงการชลประทานมหาราช ทรงมีพระราชปฏิสันถารกับชาวนาถึงผลผลิต การเก็บรักษาข้าวไว้บริโภค การเก็บพันธุ์ข้าวสำหรับหว่านในปีต่อไป กับการจำหน่ายข้าว ต่อจากนั้นเสด็จฯ ตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล ทอดพระเนตรการชลประทาน และการประกอบอาชีพของราษฎร เช่น การทำอูฐ การทำก้านธูป การแกะสลัก โต๊ะหมู่บูชา เป็นต้น

วันที่ 28 ธันวาคม พ.ศ. 2519 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จไปยังบ้านต้นโพธิ์ หมู่ที่ 6 ตำบลนครหลวง อำเภอนครหลวง ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่ราษฎรมืออาชีพทางตีมดและดาบเป็นอุตสาหกรรมในครัวเรือน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้มีพระราชปฏิสันถารอย่างทั่วถึงกับราษฎร และลูกเสือชาวบ้านที่เข้าเฝ้าฯ อยู่เป็นจำนวนมาก ในโอกาสนี้ ราษฎรและลูกเสือชาวบ้านได้ทูลเกล้าฯ ถวายเงินโดยเสด็จพระราชกุศลตามพระราชอัธยาศัย ซึ่งได้พระราชทานเงินจำนวนนั้นแก่นายอำเภอนครหลวงโดยมีพระราชกระแส ให้แบ่งเงินเป็น 2 ส่วนเท่า ๆ กัน ส่วนหนึ่งใช้สำหรับบำรุงกิจการศาสนา อีกส่วนหนึ่งใช้สำหรับส่งเสริมและสร้างอาชีพของราษฎร ต่อจากนั้นเสด็จฯ ไปยังบ้านนายวิทยา กิจสุวรรณ และทอดพระเนตรกรรมวิธและขั้นตอนการตีมดและดาบชนิดต่าง ๆ ด้วยความสนพระราชหฤทัยเป็นอย่างยิ่ง ในการนี้ได้มีกระแสพระราชดำรัสกับกลุ่มราษฎรที่มีอาชีพตีมดว่า “ทุกคนควรรวมกลุ่มกันจัดซื้อวัสดุในการผลิตมดและดาบ คือ เหล็ก และไม้ซึ่งต้องใช้ประจำอยู่แล้ว เพราะจะทำให้ทุนเวลา และหาซื้อได้ราคาถูกกว่าต่างคนต่างซื้อ นอกจากนั้นจะต้องพยายามผลิตให้ประณีต และคงศิลปะดั้งเดิมไว้ให้มากที่สุด”

วันที่ 8 มกราคม พ.ศ. 2520 เวลาประมาณ 15.00 น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงขับรถยนต์พระที่นั่งด้วยพระองค์เอง เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ไปทรงเยี่ยมราษฎรในเขตพื้นที่หมู่บ้านบางชะนี อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยล้นเกล้าฯ ทั้งสองพระองค์ได้ทรงฉลองพระองค์ธรรมดา เยี่ยงสามัญชนทั่วไป การเสด็จพระราชดำเนินครั้งนี้ ราษฎรไม่ได้รับรู้ล่วงหน้ามาก่อน แต่เมื่อเสด็จพระราชดำเนินไปถึงก็มีราษฎรมาเฝ้ารับเสด็จเป็นจำนวนมาก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินฝ่าเปลวแดดจากรถพระที่นั่ง ลัดทุ่งเข้าหมู่บ้านบางชะนี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จเยี่ยมราษฎรทุกบ้าน และได้ทรงแนะนำวิธีประกอบอาชีพให้กับราษฎร ซึ่งแม้แต่ใบไม้ ใบไผ่ที่ตกหล่นอยู่ลานบ้าน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงแนะนำให้ราษฎรช่วยกันเก็บไว้อย่างดี และทรงแนะนำวิธีการให้นำใบไม้ไปหมักทำปุ๋ยเพื่อการเกษตรต่อไป นอกจากนี้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวยังทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แนะนำวิธีการทำขี้ข้าวไว้เก็บข้าวให้ถูกหลักวิธีทรงแนะนำวิธีไล่เสียงน้ำจากบึงเพื่อใช้ประโยชน์ และทรงมี

พระราชดำรัสให้เด็ก ๆ ช่วยบิดา มารดา ทำงาน หลังจากกลับจากโรงเรียน ระหว่างที่เสด็จฯในหมู่บ้านบางขณะนั้น ได้มีลูกเสือชาวบ้านผู้หนึ่งนำชายซึ่งหกล้มแล้วศีรษะฟาดพื้น สมองไม่ตีมาเฝ้า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯตรัสให้แพทย์หลวงที่ตามเสด็จไปด้วยทำการรักษา และพระราชทาน ยารักษาโรคให้ทันที

ขณะเดียวกันสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จเยี่ยมเยียนราษฎร ตรัสถามความเดือดร้อน และความต้องการโดยมิถือพระองค์ และทั้งสองพระองค์ได้เสด็จฯขึ้นพักผ่อนพระอิริยาบถ ณ บ้านของราษฎรผู้หนึ่ง

พระบาทสมเด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ที่ทรงปกเกล้าฯ ชาวจังหวัดพระนครศรีอยุธยา นั้นหาที่สุดมิได้ พระราชกรณียกิจที่ทรงบำเพ็ญมาตั้งแต่เสด็จขึ้นครองราชย์ เมื่อวันที่ 9 มิถุนายน พุทธศักราช 2489 ตราบเท่าทุกวันนี้ และต่อไปในอนาคตเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของปวงชนชาวไทย และประเทศชาติ สมดังพระราชปณิธาน ที่ทรงมีพระราชดำรัสไว้ว่า

“เราจะปกครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขของมหาชนชาวสยาม”

“ราชภัฏ” : ราชการตามรอยพระยุคลบาท

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานนาม “ราชภัฏ” และตราสัญลักษณ์ราชภัฏอันเป็นพระราชลัญจกรประจำพระองค์ ตั้งแต่วันที่ 25 มกราคม พ.ศ. 2538 เป็นต้นมา นับเป็นสิริมงคลอันสูงสุด และเป็นพระมหากรุณาธิคุณล้นพ้นแก่ชาวสถาบันราชภัฏทั้งปวงก่อให้เกิดกำลังใจที่จะปฏิบัติภารกิจต่อไปจนสุดความสามารถ

ภารกิจของสถาบันราชภัฏคือ “สถาบันราชภัฏเป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นมีวัตถุประสงค์ให้การศึกษาวិชาการและวิชาชีพชั้นสูง ทำการวิจัย ให้บริการทางวิชาการแก่สังคม ปรับปรุงถ่ายทอดและพัฒนาเทคโนโลยี ทะนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ผลิตครูและส่งเสริมวิทยฐานะครู” ชาวสถาบันราชภัฏจะน้อมเกล้าฯน้อมกระหม่อมประพฤติปฏิบัติตนตามกรอบแห่งจรรยาบรรณของอาชีพข้าราชการตามแนวทางปฏิบัติราชการที่ได้ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้าฯ พระราชทานไว้ไว้เสมอมา ดังจะได้อัญเชิญพระบรม

ราชโวาท ที่พระราชทานแก่ข้าราชการพลเรือน เนื่องในโอกาสวันข้าราชการพลเรือนบางปีมาลงไว้ดังนี้

“ข้าราชการที่สามารถต้องมีความรู้ครบสามส่วน คือ ความรู้วิชาการ ความรู้ปฏิบัติการ และความรู้คิดอ่านตามเหตุผลความเป็นจริง ต้องมีความจริงใจและความบริสุทธิ์ใจในงาน ในผู้ร่วมงาน ในการรักษาระเบียบแบบแผนความดีงาม ความถูกต้องทุกอย่างในแผ่นดิน ต้องมีความสงบและหนักแน่นทั้งในกาย ในใจ ในคำพูด ต้องสำรวจดูความบกพร่องของตนเองอย่างสม่ำเสมอ แล้วปฏิบัติแก้ไขเสียโดยเร็ว ไม่ปล่อยให้เจริญงอกงาม ทำความเสียหายให้แก่การกระทำ ความคิด และการทำงาน”

(พระบรมราชโวาทฯ, 2530)

“ในการปฏิบัติราชการนั้น ขอให้ทำหน้าที่เพื่อหน้าที่ อย่างนึกถึงบำเหน็จรางวัล หรือผลประโยชน์ให้มาก ขอให้ถือว่าการทำหน้าที่ได้สมบูรณ์ เป็นทั้งรางวัล และประโยชน์อย่างประเสริฐ จะทำให้บ้านเมืองไทยของเราอยู่เย็น เป็นสุขและมั่นคง”

(พระบรมราชโวาทฯ 2533)

ด้วยจิตสำนึกของการเป็นข้าราชการในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราชผู้ทรงคุณอันประเสริฐ ชาวสถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา มีความจงรักภักดีต่อพระองค์ท่านไม่มีวันเสื่อมคลาย ในวโรกาสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ครบ 6 รอบ ในปีพุทธศักราช 2542 นี้ เราพร้อมใจกันที่จะปฏิบัติตามทศพิธราชธรรม.....ตามรอยพระยุคลบาท เพื่อเป็นราชสักการะ คือ

ให้ทาน	1	ทาน
รักษาศีล	2	ศีล
สละประโยชน์ส่วนตน	3	บริจาค
ซื่อตรงต่อตนเองและผู้อื่น	4	อาชวะ
อ่อนโยนมีสัมมาคารวะ	5	มัททวะ
พากเพียรไม่เกียจคร้าน	6	ตปะ
ระงับความโกรธ	7	อักโภธะ
ไม่เบียดเบียน	8	อวิหิงสา
อดทน	9	ขันติ
แน่วแน่ในความถูกต้อง	10	อวิโรธนะ

ถวายราชสดุดี

ขอัญเชิญข้อความในพระราชนิพนธ์เรื่อง พระมหาชนก ในหัวข้อพระราชประวัติว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ทรงเป็นพระมหากษัตริราชเจ้าของชาวไทยผู้ทรงคุณอันประเสริฐนานัปการ โดยเฉพาะทางด้านคุณธรรม ที่คนไทยสมควรยิ่งที่จะได้ปฏิบัติ..... ตามรอยพระยุคลบาท ทั้งแผ่นดิน.....ขอถวายราชสดุดี

“พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเป็นนักพัฒนาที่อาศัยทฤษฎีทางวิชาการกับประสบการณ์อันกว้างขวางเป็นหลักในการปฏิบัติ ทั้งทรงเป็นแบบอย่างที่ดีด้านคุณธรรม ได้ทรงพระราชอุตสาหะบำเพ็ญพระราชกรณียกิจนานัปการ เพื่อประโยชน์สุขของประชาชนชาวไทย และความเจริญมั่นคงของบ้านเมืองสืบต่อพระราชปณิธาน ในสมเด็จพระบรมอัยกาธิราช และสมเด็จพระบรมชนกนาถที่ทรงมุ่งมั่นจะพัฒนาสยามประเทศให้ก้าวหน้าทัดเทียมนานาอารยประเทศ พระจริยวัตรส่วนนี้ เป็นที่ประจักษ์กันดีทั้งชาวไทย และ ชาวโลก”

ขอให้ทรงพระเจริญยิ่งยืนนานเทอญ

ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อมขอเดชะ

14 กุมภาพันธ์ 2542

แนะนำผู้เขียน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พงษ์จันทร์ คล้ายสุบรรณ
ศาสตราจารย์พิเศษ ดร.ยุวัฒน์ วุฒิเมธี

ทองต่อ กล้วยไม้ ณ อุทยาน

ธานินทร์ กรัยวิเชียร

ศาสตราจารย์ ดร.เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์

ศาสตราจารย์ สุนน อมรวิวัฒน์

ศาสตราจารย์ ดร.อมร รักษาสัตย์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นิพนธ์ ทวีกาญจน์

วิภาวี วิโรจน์วงศ์

บวรเวท รุ่งรุจี

ปฏิพัฒน์ พุ่มพงษ์แพทย์

พิชัย รัตนานคร

สมชัย อร่ามพงษ์พันธ์

รองศาสตราจารย์ ดร.บุหงา วัฒนะ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เจริญ แสนภักดี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ โอภาส ศรีสะอาด

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วณิช สุธาร์ตัน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ศรีธันว์ อยู่สุขซี

ภาสกร นันทพานิช

ปัญญา คงทรัพย์

สหัส บุญญาวิวัฒน์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ปยะวรรณ สุธาร์ตัน

มงคล ชาวเรือ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุธรรม ชาดะสิงห์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ รัชย์ศรี กาญจนะวงศ์

ภาควิชาภาษาไทย สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

ผู้อำนวยการจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการสภาประจำ
สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

ศาสตราจารย์พิเศษ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เคยดำรงตำแหน่งนักบริหาร 11 ปลัดกรุงเทพมหานคร ปัจจุบันเป็นกรรมการกฤษฎีกา
พิจารณาเรื่องราวร้องทุกข์

องคมนตรี

รองประธานกรรมการมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพ ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์
พระบรมราชินีนาถ

ผู้อำนวยการสถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา ผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการสภาประจำ
สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

ศาสตราจารย์กิตติคุณ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการสภาสถาบันราชภัฏ

ศาสตราจารย์ผู้เชี่ยวชาญพิเศษเกียรติคุณ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

ราชบัณฑิต สำนักธรรมศาสตร์ ราชบัณฑิตยสถาน

ผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการสภาสถาบันราชภัฏ

ภาควิชาศิลปะ สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

ภาควิชาการสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

ผู้อำนวยการส่วนอำนวยการ สำนักงานโบราณคดี และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ
ภัณฑารักษ์ 7 ว. กรมศิลปากร

นายช่างหัวหน้าโครงการชลประทานพระนครศรีอยุธยา

หัวหน้าสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (สป.ก.)

อธิการบดีสถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

ผู้แทนอธิการบดีในคณะกรรมการสภาสถาบันราชภัฏ

คณบดีคณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

คณบดีคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

ภาควิชาจิตวิทยาและการแนะแนว สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

ภาควิชาภาษาไทย สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

ภาควิชาเกษตรศาสตร์ สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

ภาควิชาเกษตรศาสตร์ สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

ผู้ช่วยเลขาธิการพระราชวังฝ่ายกิจกรรมพิเศษ

ภาควิชาภาษาไทย สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

ภาควิชาสังคมวิทยา สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

ผู้อำนวยการสำนักศิลปะและวัฒนธรรม สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

ภาควิชาประวัติศาสตร์ สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

